

TIIVISTELMÄ LAUSUNNOISTA

**EHDOTUS VALTION ALUEHALLINTOUUDISTUSTA KOSKEVAKSI
LAINSÄÄDÄNNÖKSI**

Sisällys

Tiivistelmät saatujen lausuntojen päähuomioista.....	9
1.1 Ministeriöiden ja ylimpien laillisuudenvälvojen antamat lausunnot	9
1.1.1 Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia	9
1.1.2 Liikenne- ja viestintäministeriö	9
1.1.3 Maa- ja metsätalousministeriö.....	9
1.1.4 Oikeusministeriö.....	10
1.1.5 Opetus- ja kulttuuriministeriö	10
1.1.6 Puolustusministeriö	10
1.1.7 Sisäministeriö	11
1.1.8 Sosiaali- ja terveysministeriö.....	11
1.1.9 Työ- ja elinkeinoministeriö	11
1.1.10 Ulkoministeriö	12
1.1.11 Valtioneuvoston kanslia	12
1.1.12 Valtioneuvoston oikeuskanslerinvirasto	13
1.1.13 Ympäristöministeriö	14
1.2 Tuomioistuinten antamat lausunnot.....	14
1.2.1 Korkein hallinto-oikeus.....	14
1.2.2 Vaasan hallinto-oikeus.....	16
1.2.3 Vakuutus-oikeus	17
1.3 Valtion virastojen ja liikelaitosten antamat lausunnot.....	17
1.3.1 Ahvenanmaan valtionvirasto.....	17
1.3.2 Aluehallintovirastojen yhteinen lausunto / Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.....	17
1.3.3 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	19
1.3.4 Etelä-Savon ELY.....	21
1.3.5 Digi- ja väestötietovirasto.....	22
1.3.6 Huoltovarmuuskeskus	22
1.3.7 Hämeen ELY	23
1.3.8 Kaakkois-Suomen ELY-keskus.....	24
1.3.9 Kainuun ELY	25
1.3.10 KEHA-keskus	27
1.3.11 Keski-Suomen ELY.....	28
1.3.12 Kilpailu- ja kuluttajavirasto	29
1.3.13 Lapin ELY	29

1.3.14 Lapsiasiavaltuutettu	30
1.3.15 Liikenne- ja viestintävirasto	31
1.3.16 Luonnonvarakeskus / Eläinten hyvinvointikeskus	31
1.3.17 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto / Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden yhteinen lausunto	31
1.3.18 Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea	31
1.3.19 Maahanmuuttovirasto	32
1.3.20 Maanmittauslaitos	32
1.3.21 Metsähallitus	33
1.3.22 Museovirasto	33
1.3.23 Onnettomuustutkintakeskus	34
1.3.24 Pirkanmaan ELY-keskus	34
1.3.25 Pohjanmaan ELY	36
1.3.26 Pohjois-Karjalan ELY	36
1.3.27 Pohjois-Pohjanmaan ELY	37
1.3.28 Pohjois-Savon ELY	38
1.3.29 Poliisihallitus	39
1.3.30 Ruokavirasto	40
1.3.31 Suomen ympäristökeskus SYKE	41
1.3.32 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira	41
1.3.33 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Adoptiolautakunta	42
1.3.34 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta	42
1.3.35 Satakunnan ELY	43
1.3.36 Säteilyturvakeskus	44
1.3.37 Taiteen edistämiskeskus	45
1.3.38 Tasa-arvovaltuutetun toimisto	45
1.3.39 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL	45
1.3.40 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes	46
1.3.41 Uudenmaan ELY	46
1.3.42 Vanhusasiavaltuutettu	47
1.3.43 Verohallinto	47
1.3.44 Varsinais-Suomen ELY	48
1.3.45 Väylävirasto	49
1.3.46 Yhdenvertaisuusvaltuutettu	50
1.4 Kaupunkien ja kuntien antamat lausunnot	50

1.4.1 Alavuden kaupunki	50
1.4.2 Espoon kaupunki	51
1.4.3 Espoon seudun ympäristöterveys	52
1.4.4 Helsingin kaupunki.....	52
1.4.5 Hollolan kunta	53
1.4.6 Hämeenlinnan kaupunki.....	53
1.4.7 Iin kunta.....	53
1.4.8 Juvan kunta.....	54
1.4.9 Jyväskylän kaupunki	54
1.4.10 Kajaanin kaupunki	55
1.4.11 Kangasniemen kunta	56
1.4.12 Kankaanpään kaupunki.....	57
1.4.13 Kristiinankaupunki	57
1.4.14 Kruunupyyn kunta	57
1.4.15 Kuhmon kaupunki.....	58
1.4.16 Kuopion kaupunki	59
1.4.17 Kuortaneen kunta.....	60
1.4.18 Kuusamon kaupunki	60
1.4.19 Lahden kaupunki	62
1.4.20 Luodon kunta.....	62
1.4.21 Maalahden kunta.....	63
1.4.22 Mikkelin kaupunki	64
1.4.23 Mustasaaren kunta.....	64
1.4.24 Nakkilan kunta	65
1.4.25 Oriveden kaupunki	65
1.4.26 Oulun kaupunki	66
1.4.27 Outokummun kaupunki.....	68
1.4.28 Paltamon kunta	68
1.4.29 Porin kaupunki.....	69
1.4.30 Seinäjoen kaupunki	70
1.4.31 Soinin kunta	70
1.4.32 Suomussalmen kunta	71
1.4.33 Tampereen kaupunki.....	72
1.4.34 Teuvan kunta	72
1.4.35 Vaasan kaupunki.....	73
1.5 Hyvinvointialueiden antamat lausunnot	73

1.5.1 Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus	73
1.5.2 Etelä-Karjalan hyvinvointialue	74
1.5.3 Etelä-Savon hyvinvointialue	75
1.5.4 HUS-yhtymä	75
1.5.5 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	75
1.5.6 Pirkanmaan hyvinvointialue	77
1.5.7 Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Siun sote	78
1.5.8 Satakunnan hyvinvointialue	78
1.6 Suomen Kuntaliitto, Ahvenanmaan maakuntahallitus, maakuntien liitot ja kuntayhtymät.....	79
1.6.1 Ahvenanmaan maakuntahallitus.....	79
1.6.2 Etelä-Karjalan liitto	79
1.6.3 Etelä-Pohjanmaan liitto	80
1.6.4 Etelä-Savon maakuntaliitto	80
1.6.5 Hämeen liitto	81
1.6.6 Kainuun liitto	81
1.6.7 Keski-Suomen liitto.....	84
1.6.8 Keski-Pohjanmaan liitto.....	84
1.6.9 Kymenlaakson liitto	85
1.6.10 Lapin liitto	86
1.6.11 Pirkanmaan liitto	87
1.6.12 Pohjanmaan liitto	87
1.6.13 Pohjois-Karjalan maakuntaliitto	87
1.6.14 Pohjois-Pohjanmaan liitto	89
1.6.15 Pohjois-Savon liitto	89
1.6.16 Päijät-Hämeen liitto.....	90
1.6.17 Satakuntaliitto	90
1.6.18 Suomen Kuntaliitto.....	91
1.6.19 Uudenmaan liitto.....	92
1.6.20 Varsinais-Suomen liitto.....	93
1.7 Muut organisaatiot.....	94
1.7.1 Business Finland	94
1.7.2 Fingrid Oyj.....	94
1.7.3 Fortum Oyj.....	95
1.7.4 Etelä-Savon kauppakamari	95
1.7.5 Helsingin seudun kauppakamari	96
1.7.6 Hämeen kauppakamari.....	96

1.7.7 Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy	96
1.7.8 Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus.....	97
1.7.9 Keskuskauppakamari	98
1.7.10 Lapin kauppakamari	99
1.7.11 Kirkkohallitus	99
1.7.12 Liikenneturva	99
1.7.13 Microsoft Oy	100
1.7.14 SEY Suomen eläinsuojelu.....	101
1.7.15 Suomen evankelis-luterilainen kirkko	102
1.7.16 Suomen vesistösaatiö.....	102
1.7.17 Turun kauppakamari.....	102
1.7.18 Turvallisuuskomitean järjestäjäverkosto.....	103
1.7.19 Turvallisuuskomitean sihteeristö	104
1.8 Puolueiden antamat lausunnot	104
1.8.1 Suomen kommunistinen puolue	105
1.8.2 Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	105
1.8.3 Vihreä liitto rp.....	106
1.9 Valtion pääsopijajärjestöjen sekä muiden työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen antamat lausunnot .	106
1.9.1 Ammattiliitto Pro ry.....	106
1.9.2 Akava ry	107
1.9.3 Elinkeinoelämän keskusliitto EK	107
1.9.4 Elintarviketeollisuusliitto (ETL) ry	108
1.9.5 Energiateollisuus ry	109
1.9.6 Hyvinvointiala HALI ry.....	109
1.9.7 Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry	109
1.9.8 Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry.....	110
1.9.9 Kemianteollisuus ry	110
1.9.10 Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT	111
1.9.11 Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry.....	111
1.9.12 Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry	112
1.9.13 Opetusalan ammattijärjestö OAJ.....	113
1.9.14 Rakennusteollisuus RT ry.....	113
1.9.15 Sivistysala ry.....	113
1.9.16 STTK ry	113
1.9.17 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.....	113
1.9.18 Suomen Eläinlääkäriliitto ry.....	114

1.9.19 Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry.....	114
1.9.20 Suomen Lääkäriliitto.....	115
1.9.21 Tehy ry.....	115
1.10 Muiden yhdistyksien antamat lausunnot.....	116
1.10.1 Akkuteollisuus ry.....	116
1.10.2 Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.....	117
1.10.3 Etelä-Savon yrittäjät.....	117
1.10.4 Julkisen alan viestijät ry.....	118
1.10.5 Kaivosteollisuus ry.....	118
1.10.6 Kalatalouden Keskusliitto.....	118
1.10.7 Kierrätysteollisuus ry.....	119
1.10.8 Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry.....	119
1.10.9 Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry.....	120
1.10.10 Kuluttajaliitto.....	120
1.10.11 Kynnys ry.....	121
1.10.12 Lastensuojelun Keskusliitto.....	121
1.10.13 Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry.....	122
1.10.14 Maanpuolustusnaisten Liitto ry.....	122
1.10.15 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.....	123
1.10.16 Metallinjalostajat ry.....	124
1.10.17 Naisten Valmiusliitto ry.....	124
1.10.18 MTK Häme ry.....	124
1.10.19 MTK-Etelä-Savo ry., MTK-Pohjois-Savo ry., MTK-Pohjois-Karjala ry., MTK-Keski-Suomi ry.	125
1.10.20 MTK-Satakunta.....	126
1.10.21 MTK-Uusimaa ry.....	127
1.10.22 SLC Nyland.....	127
1.10.23 SLC Åboland.....	128
1.10.24 SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.....	128
1.10.25 Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry.....	129
1.10.26 Suomen Ampumaurheiluliitto, Ampumaratojen ympäristölupahanke.....	129
1.10.27 Suomen Asianajajaliitto.....	130
1.10.28 Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKES ry.....	130
1.10.29 Suomen Kalankasvattajaliitto ry.....	130
1.10.30 Suomen Kiinteistönvälittäjät ry.....	130
1.10.31 Suomen luonnonsuojeluliitto.....	131
1.10.32 Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry.....	131

1.10.33 Suomen Vesilaitosyhdistys ry	132
1.10.34 Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö	133
1.10.35 Suomen Yrittäjät ry	133
1.10.36 Suurpadot - Suomen osasto ry	134
1.10.37 Svenska Finlands folkting.....	134
1.10.38 Työturvallisuuskeskus.....	135
1.10.39 Vammaisfoorumi ry	135
1.10.40 Viesti - Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti ry.....	136
1.10.41 WWF Suomi	136
1.10.42 Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry	137
1.10.43 YVA ry	137
1.10.44 Österbottens svenska producentförbund r.f.....	137
1.11 Muut saadut lausunnot	137
1.11.1 Kulttuurin yhteistyö –hanke.....	137
1.11.2 Suomen Luontopaneeli.....	138

Tiivistelmät saatujen lausuntojen päähuomioista

Tiivistelmässä on huomioitu 6.9.2024 mennessä saapuneet lausunnot. Tiivistelmät on laadittu pääsääntöisesti liittämällä tähän asiakirjaan lausunnonantajan itsensä laatima tiivistelmä lausunnon päähuomioista ilman tekstinkäsittelyä. Mikäli lausunnonantaja ei ole laatinut tiivistelmää, on tiivistelmä laadittu lausunnossa esille nousseista seikoista pääsääntöisesti enintään yhden sivun mittaiseksi. Tiivistelmä sisältää lausunnon päähuomiot, eikä niitä ole laadittu tyhjentävästi kattamaan kaikkia lausunnoissa esitettyjä seikkoja.

Jokaisen valmisteluhankkeessa olevan ministeriön tehtävänä on ollut perehtyä annettuihin lausuntoihin sekä tarkastaa toimialansa lainsäädännön näkökulmasta keskeisten ja muiden lausunnonantajien lausunnot ja tehdä tarvittavat muutokset tiivistelmiin 23.9.2024 mennessä. Lausunnot on luettavissa lausuntopalvelu.fi –palvelussa.

1.1 Ministeriöiden ja ylimpien laillisuudenvalvojen antamat lausunnot

1.1.1 Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Ehdotettuun valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleen organisointiin liittyy suuria myönteisiä mahdollisuuksia. Pidän erityisen hyvänä viranomaisten ratkaisukäytäntöjen ja niiden antaman ohjeuksen yhdenmukaistumista ja toiminnan tehostumista päällekkäisen työn jäädessä pois. Samoin muutoksen myönteisenä vaikutuksena viranomaisten välinen työnjako selkeytyy ja tiedonkulku paranee. Virastouudistus luo mahdollisuuksia myös henkilöstön käytölle nykyistä monipuolisemmin. Uudistuksen myönteiset vaikutukset eivät kuitenkaan synny automaattisesti vaan erityisesti perustamisvaiheessa tulee varmistaa riittävät resurssit uusien toimintatapojen luomiseen sekä parhaiden käytänteiden tunnistamiseen ja käyttöönottoon.

1.1.2 Liikenne- ja viestintäministeriö

Uudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia. Valmistelun yhteydessä LVM on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että asetusluonnoksessa ehdotettu elinvoimakeskusten määrä ja sisäinen rakenne ei optimaalisella tavalla edistä tavoitteiden saavuttamista.

LVM toteaa lisäksi, että luonnoksessa ehdotettu ELY-keskusten julkisen liikenteen tehtävien siirto Liikenne- ja viestintävirastoon edistää valtion julkisen liikenteen hankintojen kehittämistä kokonaisuutena. Ehdotettu muutos tukee LVM:n hallinnonalan osalta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta julkisesti järjestettyjen henkilöliikennepalvelujen kehittämisestä yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa.

1.1.3 Maa- ja metsätalousministeriö

Erityisesti maa- ja metsätalousministeriö nostaa esiin seuraavat, esityksessä kannatettavat seikat: elinvoimakeskusten asetuksella määritelty osastorakenne, jossa koko maa- ja metsätalousministeriön toimialan maaseutupalvelujen tehtäväkokonaisuus on samalla osastolla. elinvoimakeskusten osastopäällikön nimittämismenettely, joka tehdään tiiviissä yhteistyössä osaston pääasiallista toimialaa ohjaavan ministeriön kanssa. eräiden maaseututehtävien, kalataloustehtävien sekä vesitaloustehtävien järjestäminen keskitettyinä pääosin vastaavalla tavalla kuin nykyisin ELY-keskuksissa.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää täsmennystä Ruokavirastosta annetun lain toimialapykälään ja Ruokavirastosta annetun lain muutosesityksen voimaantulosäännökseen, sekä Lupa- ja

valvontavirastoa koskevan lain 3 §:ään ja voimaantulosäännökseen. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö esittää tarkennuksia elinvoimakeskusta koskevan lain 2–4, 10 ja 20 §:ään.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää huolen siitä, että aluehallintouudistuksen toimeenpanoon mm. tarvittaviin tietojärjestelmämuutoksiin ei ole varattu erillismäärärahaa. Jo tehtyjen sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen virastojen mahdollisuus löytää toimintamenorahoitusta on vähäinen. Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää myös huomiota esityksen aikatauluun ja huoleen siitä, että aluehallintouudistus saadaan suunnitellun mukaisesti voimaan vuoden 2026 aikana.

1.1.4 Oikeusministeriö

Oikeusministeriö esittää useita Lupa- ja valvontavirastoa koskevia laki- ja asetusehdotuksia koskevia huomioita. Lupa- ja valvontavirastoa koskevien hallituksen esitysluonnoksen perusteluihin (4.2.5.8 tietosuoja) olisi syytä kiinnittää huomiota rekisterinpidon osalta sen varmistamiseksi, että niihin ei jää ristiriitoja. Perustelujen mukaan ehdotetun valtion aluehallinnon uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa henkilötietojen käsittelyä, vaikka tehtäviä koottaisiin uuteen Lupa- ja valvontavirastoon. Esitysluonnoksesta jää silti hieman epäselväksi, muuttaisiko tehtävien kokoaminen henkilötietojen tosiasiallisten rekisterinpitovastuiden jakautumista jollakin tavalla.

Luvussa 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys todetaan yksittäisen tehtävän osalta, että siihen ei liity arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Huomioiden uudistuksen laajuuden, jatkovalmistelun aikana olisi vielä hyvä varmistua siitä, käsitelläänkö jossakin muussa Lupa- ja aluehallintovirastolle siirrettävässä tehtävässä valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, kuten esimerkiksi rikostaustaan liittyviä rikosrekisteri- tai sakkorekisteritietoja. Myös tiedonluovutusäännöksiä koskevaa vakiintunutta perustuslakivaliokunnan käytäntöä tulisi käsitellä säätämisyjärjestysperusteluissa siltä osin kuin esityksessä esitetään uusia tiedonluovutusosoikeuksia viranomaisille.

Oikeusministeriö yhtyy HE-luonnoksessa olevaan toteamaan siitä, että ehdotetut muutokset eivät laajenna valmiuslaissa säädettyjä poikkeuksia ja että ehdotetut muutokset ovat luonteeltaan teknisiä ja lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota ulkopuolisia asiantuntijoita koskevan 23 §:n tarpeellisuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen ja esittää valmistelemaa ministeriötä vielä arvioimaan 1 momentin sääntelyä perustuslain 124 §:n kannalta.

Oikeusministeriö esittää useita elinvoimakeskuksia koskevaa lakiehdotusta sekä useita liitelakiehdotuksia koskevia huomioita.

1.1.5 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä ei ole lausuttavaa.

1.1.6 Puolustusministeriö

Puolustusministeriö katsoo, että Lupa- ja valvontaviraston alueidenkäytön valvontatehtäviin tulisi sisällyttää ELY-keskusten nykyisiin alueidenkäytön tehtäviin sisältyvä valvontatehtävä, jonka tarkoitus on turvata valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien asioiden huomioiminen kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytössä. Viraston tulee valvoa ja huolehtia, että kaavoituksessa sekä muussa alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa on kuultu kaikkia niitä viranomaisia, joiden toimintaedellytyksiin suunnitelmilla tai suunnitellulla toiminnalla voi olla vaikutusta ja että annetut kannanotot on riittävällä tavalla otettu huomioon.

Puolustusministeriö esittää, että Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen lisättäisiin voimassa olevan aluehallintovirastosta annetun lain 19 §:ää vastaava säännös virka-avun saamisesta muilta viranomaisilta. Muutoin esimerkiksi Puolustusvoimilla ei olisi oikeutta antaa virka-apua uudelle virastolle. Vastaava sääntely esitetään lisättäväksi myös elinvoimakeskuksia sekä kehittämis- ja hallintokeskusta koskevaan lakiehdotukseen.

Puolustusministeriön lausunnossa kiinnitetään huomiota myös Lupa- ja valvontaviraston myöhemmin konkretisoituvan toimipaikkasijoittumiseen ja maantieteellisen sijoittumisen vaikutuksiin Puolustusvoimien toimintaan, minkä vuoksi Puolustusministeriö pitää tärkeänä mahdollisuutta lausua myöhemmin Lupa- ja valvontaviraston toimipaikkasijoittumiseen liittyen.

1.1.7 Sisäministeriö

Sisäministeriö on lausunnossaan lähemmin ilmenevällä tavalla ehdottanut useita lähinnä teknisiä ja kirjoitusasuun liittyviä lisäyksiä ja muutoksia Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiin ja sen yksityiskohtaisiin perusteluihin sekä yleisperusteluihin. Lisäksi sisäministeriö on nostanut esille valmistelussa olevan rahapelilainsäädännön vaikutuksia Lupa- ja valvontaviraston organisaatioon sekä myös perusteluihin. Sisäministeriö toteaa, että metsäpalojen tähyystoiminnan siirtäminen resursseineen (2 henkilötyövuotta) suoraan sisäministeriön alaisuuteen valtion aluehallinnon muutoksen yhteydessä tehostaisi tehtävän hoitamista ja vähentäisi siitä valtiolle aiheutuvia kustannuksia sekä tehostaisi valtion ja pelastustoimen kokonaistoimintaa maastopaloihin varautumisessa. Maastopalot edellyttävät enenevässä määrin pelastustoimelta kansainvälistä yhteistyötä sekä rajat ylittäviä toimintamalleja maastopaloihin varautumiseksi. Sisäministeriö katsoo, että metsäpalojen tähyistyksen hallinnoinnin ja ohjauksen siirtämistä sisäministeriöön tulisi arvioida jatkovalmistelussa.

1.1.8 Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö on kiinnittänyt huomiota yleisperustelujen yhteismitallisuuteen, joka tulisi ottaa huomioon jatkovalmistelussa. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että uusi lupa- ja valvontavirasto käyttää resurssejaan poikkihallinnollisesti ja joustavasti, milloin se on viranomaisten tehtävien kannalta tarkoituksenmukaista. Muutoksessa olisi mahdollista synkronoida terveydensuojelua aikaisempaa enemmän osaksi elinympäristöä ja elinympäristöterveyttä.

Lupa- ja valvontavirastolle siirtyviin tehtäviin liittyy merkittäviä vireillä olevia EU-säädöksiin liittyviä lainsäädäntöhankkeita (esim. CER ja NIS2 -direktiivien sekä tekoälyasetuksen kansallinen täytäntöönpano, myös eurooppalaisen terveysdata-avaruusasetuksen (EHDS) täytäntöönpanon valmistelu), jotka voivat vaikuttaa mainittujen viranomaisten tehtäviin ja jotka tulisi ottaa huomioon tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnin jatkovalmistelussa. Kuten esityksessä todetaan, muutosvaikutusten arviointia ylipäänsä tulee vielä jatkotyöstää, ottaen huomioon Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvien tehtävien kokonaisuus ja arvioinnin yhteismitallisuus eri tehtävien osalta.

Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota, että tiedonhallintaan ja tietosuojaan liittyvät kirjaukset ovat johdonmukaisia läpi esityksen. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on ehdottanut muutoksia useisiin liitelakeihin.

1.1.9 Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö on katsonut, että uudistus on laaja ja haasteellinen toimeenpanon kannalta sekä ajallisesti että nykyisessä valtionhallinnon tuottavuusohjelman tilanteessa. Ministeriö pitää tärkeänä, että uudet elinvoimakeskukset ovat jatkossa ainoina valtion aluehallinnon toimijoina vahvoja ja monialaisia virastoja, joiden johtajilla on riittävät toimivaltuudet organisoida viraston toiminta tarkoituksenmukaisella tavalla ja johtaa virastoa. Ministeriö pitää tärkeänä, että hankkeen toimeenpanovaiheessa pyritään huolehtimaan hyvän ohjauksen, modernin johtamisen ja yhteistyön keinoin tavoitteiden toteutumisesta. Toimeenpano edellyttää kaikilta osapuolista joustavuutta, työpanosta ja hyvää yhteistyötä. Lupa- ja valvontaviraston perustamisessa ministeriö pitää tärkeinä lupa- ja valvontamenettelyjen yhdenmukaistamisen ja lupaprosessien sujuvoittamisen tavoitteita. On myös tärkeää, että lupaprosesseissa otetaan huomioon ulkomaisten investointien kotiuttaminen ja kasvu- ja teollisuuspolitiikan uudet avaukset sekä alueiden elinvoiman edistämisen tavoitteet. Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten hyvä yhteistyö on tässä tärkeää. TEM kannattaa esitysluonnosta ottaen huomioon tässä lausunnossa esitetyt huomiot.

1.1.10 Ulkoministeriö

Kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 12 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että uhkasakon määrääjäksi määritelty aluehallintovirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Lupa- ja valvontavirastoksi. Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 18 §:ää puolestaan ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Lupaja valvontavirastoksi. Pykälän 2 momentissa Etelä-Suomen aluehallintovirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Lupa- ja valvontavirastoksi. Viittaus toimivaltaiseen viranomaiseen taas poistettaisiin tarpeettomana, koska Lupa- ja valvontaviraston toimivalta olisi valtakunnallinen. Koska kaikki tehtävät kuuluisivat jatkossa yhdelle virastolle, muutettaisiin pykälää myös siten, että kaikki tehtävät lueteltaisiin yhdessä momentissa. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaamaan pykälän asiasisältöä ja sen otsikoksi on ehdotettu tulevan ”Toimivaltainen viranomainen”.

Valtiovarainministeriö on ollut hallituksen esityksen valmistelun aikana yhteydessä ulkoministeriöön ja konsultoinut sitä edellä mainittujen säädösten muuttamiseen liittyen. Ulkoministeriöllä ei siten ole huomiota edellä mainittujen säännösten sisältöön tai niiden perusteluihin. Ulkoministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa säädetään laissa tarkoitettujen tehtävien osalta muitakin toimivaltaisia viranomaisia kuin vain uusi Lupa- ja valvontavirasto. Toimivaltainen viranomainen on esimerkiksi 6 ja 7 §:n mukaan valtioneuvosto, 8 ja 9 §:n mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö eli nykyinen työ- ja elinkeinoministeriö ja 19 §:n mukaan Rajavartiolaitos. Uuden Lupa- ja valvontaviraston tehtävät liittyvät talousvyöhykkeellä sovellettavaan ympäristölainsäädäntöön mutta 18 §:ssä ei viitata kaikkiin lain 3 §:ssä (Ympäristönsuojeluun, vesirakentamiseen ja merialuesuunnitteluun sovellettava lainsäädäntö) lueteltuihin lakeihin. Näin ollen ulkoministeriö ehdottaa, että 18 §:n otsikko voitaisiin muuttaa esimerkiksi 3 §:n otsikkoa mukailleen muotoon ”Toimivaltainen viranomainen ympäristönsuojeluun ja vesirakentamiseen sovellettavassa lainsäädännössä”, kun Lupa- ja valvontavirastolle ei osoiteta tehtäviä merialuesuunnitteluun liittyen.

1.1.11 Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslia (VNK) kiinnittää lausunnossaan huomiota Lupa- ja valvontaviraston pääjohtajan sekä elinvoimakeskuksen ylijohtajan päätösvallan otto-oikeutta koskevaan sääntelyyn. VNK:n näkemyksen mukaan ehdotettu sääntely ei asianmukaisesti varmista valtionhallinnon reagointi- ja päätöksentekokykyä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos pääjohtajan ja ylijohtajan päätösvallan otto-oikeutta on rajattu ehdotuksen mukaisella tavalla. VNK pitää hyvänä, että

muutostarpeet valtioneuvoston ohjesääntöön on tunnistettu jo valmistelun tässä vaiheessa. Lisäksi VNK kiinnittää huomiota käsitteen "valtioneuvosto" käyttöön elinvoimakkeskuksia koskevan lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentissa.

1.1.12 Valtioneuvoston oikeuskanslerinvirasto

Valtioneuvoston oikeuskanslerinvirasto on lausunnossaan lähemmin ilmenevällä tavalla korjauksia ja täydennyksiä Lupa- ja valvontavirastoa koskeviin yksityiskohtaisiin perusteluihin. Lisäksi oikeuskanslerinvirasto on pitänyt epäselvänä, mitä tarkoitetaan toimialasta vastaavan ministeriön viimesijainen valta linjata talousarvioesitys, minkä lisäksi oikeuskanslerinvirasto on ehdottanut mietittäväksi ministeriöiden välisten erimielisyyksien ratkaisemisen perusteet ja mallit, kuitenkin siten, että viraston on mahdollista saavuttaa synergia- sekä tuottavuus- ja tehokkuusetuja ja että siiloutunutta toimintamallia ei siirretä sellaisenaan uuteen virastoon. Eri ministeriöiden näkökulmat on otettava huomioon perusoikeuksien ja hyvän hallinnon turvaamiseksi.

Oikeuskanslerinvirasto on katsonut, että jatkovalmistelussa olisi hyvä ottaa huomioon, miten vielä vireillä oleva CER-direktiivin toimeenpano vaikuttaa aluehallintovirastoilta ja ELY-keskuksilta siirtyviin tehtäviin uusissa organisaatioissa (ks. Lainsäädäntöhanke: Kriittisen infrastruktuurin tunnistaminen ja kriisinkestävyyden parantaminen sekä valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunto siitä OKV/241/21/2024.) Mainitussa lausunnossa todetaan muun muassa, että CER-direktiivin kautta lailla tapahtuvan sääntelyn piiriin tulee ulottuvuuksia, joita ei ole aikaisemmin Suomessa varsinkaan yleislainsäädännöllä säännelty. Perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteen mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Uuden lainsäädännön säätämisessä on kiinnitettävä huomiota oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Tämä edellyttää, että Suomessa on ajantasainen, selkeä ja ymmärrettävä lainsäädäntö, jossa on määritelty riittävän tarkasti mutta myös joustavasti viranomaisten toimivaltuudet ja yhteistyö erilaisten häiriötilanteiden varalta.

Oikeuskanslerinvirasto on todennut, että siirtymävaiheen osalta on ennakoivasti selvitettävä ja varmistettava asianmukainen asioiden käsittely ilman aiheetonta viivytystä sekä muutenkin hyvän hallinnon toteutuminen sekä riittävän laaja-alaisesti myös tarvittava ohjaus, voimavarat sekä toiminnan valvonta muuttuvassa organisaatioissa. Uuden organisaation luominen vähentää aina muutosvaiheessa perustehtävien hoitamiseen varattuja resursseja. Eri organisaatiouudistusten yhteydessä on havaittu merkittäviäkin ongelmia (ks. esim. apulaisoikeuskanslerin ratkaisu OKV/26/70/2020 ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ratkaisu OKV/11/50/2008).

Oikeuskanslerinviraston mukaan olisi perusteltua tarkastella myös tieto- ja viestintäjärjestelmiin liittyvää siirtymävaiheen ongelmaa hieman seikkaperäisemmin siitä näkökulmasta, miten on arvioitu muutokseen liittyviä riskejä, ja miten muutoksessa on suunniteltu turvattavaksi asioiden käsittelyn sujavuus. Oikeuskanslerinvirasto on pitänyt aiheellisena perustella tarkemmin siirtymäjärjestelyiden ja myös siirtymäaikojen riittävyyttä. Oikeuskanslerinvirasto on katsonut, että ehdotettu julkisen hallintotehtävän siirtämisen tarkoituksenmukaisuuden vaatimus tulisi perustella kattavammin. Esityksessä olisi tarpeen perustella tarkemmin ulkoistamismahdollisuuden piiriin säädettyjen julkisten hallintotehtävien ulkoistamisen tarkoituksenmukaisuus perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla.

Oikeuskanslerinviraston mukaan esityksessä olisi tarkasteltava kysymystä siitä, onko Ahvenanmaan valtionvirastolla jatkossakin mahdollista käyttää sille tehtäviä antavien erityisviranomaisten tieto- ja asiankäsittelyjärjestelmiä siten, että Ahvenanmaan asukkailla ja yrityksillä on yhtäläiset mahdollisuudet hyödyntää digitaalista asiointia omalla ruotsin kielellään

kuin mitä Manner-Suomessa on mahdollista. Virastojen uudelleen järjestelyn ei tule tässä asiassa synnyttää uusia ongelmia.

Oikeuskanslerinvirasto on katsonut, ettei uudistus saa vaarantaa tietosuojaa ja tiedonhallinnan vaatimusten toteutumista siten, että laajempi virastokokonaisuus johtaisi tosiasiallisesti laajempaan henkilötietojen käsittelyyn.

1.1.13 Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö kannattaa nyt lausunnolla olevaa hallituksen esitysluonnosta eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskeväksi lainsäädännöksi. Ministeriö korostaa valmistelun nopeaa etenemistä, jotta uusimuotoinen hallinto voi aloittaa toimintansa 1.1.2026. On tärkeää huomioida, että alueuudistusta koskeva hallituksen esitys kytkeytyy keskeisesti ympäristöministeriön hallinnonalalla käynnissä olevaan yhden luukun palveluiden hankekokonaisuuteen ja siten samaan aikaan lausunnoilla olevaan hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin valtion aluehallinnon uudistusta koskeva lainsäädäntö. Ministeriö korostaa, että rakenteellisten ratkaisujen lisäksi tarvitaan panostuksia digitalisaation ja toimintamallien kehittämiseen, jotta yhden luukun palvelut aidosti mahdollistuvat.

1.2 Tuomioistuinten antamat lausunnot

1.2.1 Korkein hallinto-oikeus

Korkein hallinto-oikeus kiinnittää huomiota siihen, miten päätöksenteko ja yleisen edun valvonta on ehdotettu järjestettäväksi ympäristöasioissa. Ehdotetun lainsäädännön kanssa samanaikaisesti lausunnolla oleva ehdotus eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa liittyy kiinteästi edellä mainittuihin seikkoihin. Lausunnolla olevat erilliset ehdotukset ovat tämän vuoksi osin vaikeasti hahmotettavia.

Lupa- ja valvontaviranomaisen ympäristöasioista vastaavan osaston tehtävät ovat varsin moninaisia. Tehtävien hoitaminen osaston eri yksiköissä edellyttää sitä, että asioiden käsittelyn riippumattomuus varmistetaan. Korkein hallinto-oikeus viittaa tältä osin unionin tuomioistuimen tuomioon asiassa C-474/10.

Päätökset ympäristöllisissä lupa-asioissa on aluehallintovirastoissa usein tehty monijäsenisessä kokoonpanossa. Voimassa olevaa lainsäädäntöä mukailien tästä on vastaavasti ehdotettu säädettäväksi erityisessä laissa eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa. Koska tästä ratkaisujärjestyksestä on tarkoitus säätää pääsäännöstä poiketen, voisi olla perusteltua viitata myös suoraan siihen, että ympäristöasioiden lupa-asioissa noudatetaan, mitä siitä mainitussa erityislaissa erikseen säädetään.

Ympäristöllisten lupa-asioiden monijäseninen käsittely on usein perusteltua asioiden vaatiman asiantuntemuksen laajuuden vuoksi. Monijäsenyys korostaa osaltaan asioiden käsittelyn riippumattomuutta. Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 6 §:n 3 momentin mukaan ratkaisijoina toimivat osastopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätyt muut virkamiehet. Muiden virkamiesten määräytyminen ratkaisijaksi työjärjestyksellä ei välttämättä takaa ratkaisijan aseman riippumattomuutta varsinkaan, jos nämä ratkaisijat ovat sellaisia, joiden on tarkoitus toimia kollegiaalisessa ratkaisukokoonpanossa. Työjärjestyksellä määräämiselle tulisi ehkä asettaa joitakin kriteereitä laissa ja samalla varmistaa, ettei ratkaisijan status olisi pelkästään tehtävämääräys.

Virastolain 20 §:n perusteluissa todetaan, korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätökseen KHO 2022:134 viitaten, että tehtävään annetun määräyksen peruuttamista koskevaa ratkaisua ei ole pidetty valituskelpoisena. Korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei mainitusta päätöksestä ole tehtävissä kategorista päätelmää tuollaisten ratkaisujen valituskelpoisuudesta. Korkein hallinto-oikeus kiinnittää muutoinkin huomiota kyseisestä säännösluonnoksesta ilmenevään tarkoitukseen käyttäen virkamiesoikeudellisessa lainsäädännössä puutteellisesti säänneltyä tehtävään määräämistä tapana järjestää toimintayksiköiden johto. Perusteluissa toimintayksiköiden johtajat rinnastetaan organisatoriselta asemaltaan viraston osastopäällikköihin. Voidaan kysyä, voidaanko virkaan määräämistä tässä yhteydessä pitää asianmukaisena. Tämähän merkitsisi muun muassa sitä, että nimitysmenettelyä koskevat säännökset eivät tulisi sovellettavaksi tässä yhteydessä ja päätökseen, jolla henkilö määrätään toimintayksikön johtajan tehtävään, ei voisi hakea muutosta, toisin kuin virkanimityspäätöksiin nykyisen pääsäännön mukaan.

Ehdotuksen 6 §:n 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan osastopäällikkö voisi käyttää otto-oikeuttaan. Säännöksessä todettaisiin, että otto-oikeutta ei olisi, jos muualla näin olisi säädetty. Tällainen otto-oikeuden kieltäminen sisältyisi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 19 §:n 4 momenttiin. Säännös on kopioitu voimassa olevasta lainsäädännöstä, joka koskee vain aluehallintoviraston ympäristölupavastuualuetta, minkä vuoksi mainittu säännösehdotus koskee ilmeisesti vain ympäristönsuojelulain ja vesilain lupa-asioita eikä esimerkiksi näiden lakien mukaisia hallintopakkoasioita, ilmoitusasioita tai luonnonsuojelulain mukaisia poikkeuslupia. Lupa- ja valvontaviranomainen ratkaisee myös esimerkiksi ympäristövahinkojen korjaamista ja luontovahinkojen korjaamista koskevat asiat, joissa saattaa olla kysymys luonnontieteellisesti ongelmallisista sekä taloudellisesti merkittävistä asioista. Otto-oikeuden laajuutta tulisi tarkastella uudestaan ja pohtia sen supistamista.

Ehdotetun lain 6 §:n 3 momentin perusteluissa on lisäksi todettu, ettei otto-oikeus koskisi yleisen edun puhevallan käyttöön liittyvää päätöksentekoa, mikä on perusteltua päätöksenteon riippumattomuuden takaamiseksi. Korkein hallinto-oikeus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotetun lain 4 §:n 4 momentissa on säädetty ”yksikön” riippumattomuudesta; toisin sanoen 4 §:n 4 momentissa ei säädetä yksittäisestä ratkaisusta, kuten valitusoikeuden käyttämisestä. Säännösten välistä suhdetta pitäisi ehkä selventää siten, ettei otto-oikeus koske yleisen edun puhevallan käyttöä.

Ehdotuksen yleisperusteluissa sekä ehdotusten vaikutuksissa ja yksityiskohtaisissa perusteluissa on käsitelty yleisen edun valvonnan merkitystä erityisesti ympäristöasioissa. Tätä on kuvattu osin yleisellä tasolla, ja perusteluissa toistetaan kuvaus monta kertaa. Ympäristölainsäädäntöä koskevan lainsäädäntövalmistelun eri vaiheissa korkein hallinto-oikeus on pitänyt välttämättömänä ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun yleisen edun valvonnan järjestämistä itsenäiseksi erillään varsinaisesta hakemuksia koskevasta päätöksenteosta. Tämä seikka on sinänsä pyritty ottamaan huomioon ehdotuksessa.

Perusteluissa ei kuitenkaan ole riittävällä tavalla kuvattu sitä, että yleisen edun valvonta koostuu erilaisista yleisistä eduista, joita valvovat eri valtion viranomaiset ja osin myös kuntien viranomaiset niiden lakiin perustuvien valvontatehtävien perusteella. Siten esimerkiksi ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun yleisen edun valvontatehtävä perustuu ympäristönsuojelulakiin, vesilakiin ja luonnonsuojelulakiin. Ympäristöasioissa terveydensuojelun yleistä etua valvovat terveydensuojeluviranomaiset, jollainen myös Lupa- ja valvontavirasto osaltaan on. Ympäristöasioissa tyypillisiä muita yleistä etua valvovia viranomaisia ovat myös nykyisin ELY-keskuksen kalatalousviranomainen, puolustusvoimat, Liikenteen turvallisuusvirasto ja

Liikennevirasto. Muita viranomaisia voivat olla esimerkiksi Museovirasto ja Ruokavirasto. Nämä eri viranomaiset edistävät siten oman valvontaintressinsä mukaista yleistä etua. Ympäristöasioissa yleisen edun valvonta voi siten kuulua monelle viranomaiselle niiden tehtävien mukaan. Eri yleiset edut voivat olla myös tyypillisesti vastakkaisia.

Ehdotettu lain 4 §:n 4 momentti on kirjoitettu avoimeksi. Tarkoitus lienee ollut se, että ympäristönsuojelulaisissa ja vesilaisissa tarkoitettun ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun yleisen edun valvomiseksi Lupa- ja valvontavirastossa on oma yksikkönsä ympäristöasioista vastaavassa osastossa. Sen sijaan esimerkiksi terveydensuojelun yleisen edun valvonta kuulune toiselle osastolle. Muutoinkaan yksikkö ei voi valvoa muiden viranomaisten valvottavana olevaa yleistä etua. Tarkoitus lienee, että yksikkö valvoisi yleistä etua lähinnä lupa-asioissa eikä mahdollisesti esimerkiksi hallintopakkoasioissa. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi ehdotuksesta. Ehdotuksesta ei ole myöskään selvennetty, olisiko yksikkö myös yleisen edun valvoja luonnonsuojelulain mukaisissa päätöksissä. Säännöstä ja sen perusteluita tulisi täsmentää.

Yleisen edun puhevallan organisointi on ehdotuksessa jätetty tehtäväksi työjärjestyksellä. Tämä lienee mahdollista, mutta ehdotuksen perusteluissa tulisi kuvata tarkemmin, miten yksikön toiminnan riippumattomuus on tarkoitus turvata. Epäselväksi jää esimerkiksi, onko tarkoitus sijoittaa yksikköön päätoimisesti henkilöstöä ja voivatko he toimia esimerkiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain laillisuusvalvontatehtävissä. Kun ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun yleisen edun valvonta painottunee lupa-asioihin, lienee selvää, ettei yleisen edun valvonnan yksikköön kuuluva virkamies voi toimia samanaikaisesti lupatehtävissä.

Lupapäätöksen lainmukaisuuden arvioinnin kannalta on olennaista, että jälkikäteen on selvitettävissä päätöksen perusteena olleiden selvitysten asianmukaisuus ja riittävyys sekä se, miten ne on otettu päätöksenteossa huomioon. Tällä on vaikutusta myös lupa-asian kokonaiskäsittelyaikaan, mukaan lukien muutoksenhakuvaihe. Tältä osin korkein hallinto-oikeus kiinnittää esimerkinomaisesti huomiota siihen, että uudessa Lupa- ja valvontaviranomaisessa luonnonsuojeluviranomainen ei ehdotuksen mukaan antaisi erillistä lausuntoa luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisesta Natura-arvioinnista, jos kyse on Lupa- ja valvontaviranomaisen myöntämästä luvasta. Ehdotuksesta ei selkeästi ilmene, miten eri lakien mukainen intressivalvonta viranomaisen sisällä käytännössä toteutuu.

1.2.2 Vaasan hallinto-oikeus

Hallinto-oikeus pitää hyvänä ja uudistuksen kannalta keskeisenä Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiluonnoksen 4 §:stä ilmenevää ratkaisua, jonka mukaan ympäristöosastolla on yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö.

Lupa-asioiden käsittely ympäristöosastolla on tarpeen järjestää läpinäkyvästi siten, että sekä hakijalla että haitankärsijöillä on tiedossa ympäristönsuojelun yleisen edun puolesta puhujan näkemys hakemuksen mukaisen toiminnan ympäristövaikutuksista nykyiseen tapaan. Lausunnon pyytämisestä tulisi säätää ympäristönsuojelulain 42 §:ssä.

Valitusasiaa käsitellessään hallinto-oikeus pyytää lausunnon päätöksen tehneeltä viranomaiselta. Pääsääntöisesti lausunnon antavat asiassa ratkaisijana olleet virkamiehet. Asian selvittämiseksi on tarpeen saada myös ympäristönsuojeluetua valvovan viranomaisen käsitys valitusasiassa esitetyistä vaatimuksista. Joissain tapauksissa lausuntopyyntö on ollut tarpeen kohdistaa esimerkiksi luonnonsuojeluviranomaiselle tai YVA-yhteysviranomaiselle. Edellä mainittujen asian selvittämiseksi tarpeellisten lausuntojen saaminen ja kohdentaminen tulisi olla mahdollista myös uudessa virastossa.

1.2.3 Vakuutusoikeus

Vakuutusoikeuden tehtävänä on tuomioistuinlain 7 luvun 1 §:n mukaan toimia toimeentuloturvasioiden erityistuomioistuimena ja muutoksenhakutuomioistuimena. Näin ollen vakuutusoikeus antaa lausuntonsa vain muutoksenhakujärjestelmän näkökulmasta, eikä lausu muilta osin ehdotettujen muutosten sisällöstä. Vakuutusoikeuden näkemyksen mukaan ehdotuksissa ei olla muuttamassa muutoksenhakujärjestelmää vakuutusoikeuden toimialaan kuuluvien asioiden osalta, joten vakuutusoikeudella ei ole tarvetta lausua asiasta enemmälti.

1.3 Valtion virastojen ja liikelaitosten antamat lausunnot

1.3.1 Ahvenanmaan valtionvirasto

Ahvenanmaan valtionvirasto kannattaa aluehallintouudistuksen linjauksia ja pitää tarpeellisena, että Ahvenanmaan valtionvirastosta säädetään oma laki. Valtionvirasto kiinnittää myös huomiota siihen, että maaherran nimitystä koskevassa nykytilan kuvauksessa esitetään tulkinta, jota muodostettaessa maakuntahallitusta ei ole kuultu ja ehdottaa, että tältä osin asian valmistelua jatketaan erillisessä työssä.

Valtionviraston pitää toimivana ratkaisuna sitä, että yleishallinnollisena ohjaajana jatkaisi valtiovarainministeriö. Lausunnossaan se tuo esiin viraston toimialaan, joka on laajempi kuin nykyisten aluehallintovirastojen – ja käsittää yhteistyötä eri hallinnonaloille kuuluvien valtionviranomaisten kanssa. Tämän tulisi näkyä muiden ministeriöiden ohjaustoiminnassa siten, että Ahvenanmaan valtionviraston käytössä olisi vastaavat palvelujen tuottamista tukevat tietojärjestelmät kuin valtakunnan muillakin alueilla.

Valtionvirasto katsoo, että lakiehdotuksen tehtäviä koskevasta 3 §:n säännöksestä puuttuu maininta virastolle pitkään kuuluneista kuluttaja- ja kilpailuhallintoon kuuluvista tehtävistä. Valtionvirasto ehdottaa myös, että virastolle lisätään yleinen velvollisuus virka-avun antamiseen. Lisäksi valtionvirasto kiinnittää huomiota alkoholilain muutokseen ja lastensuojelulain muutokseen ja ehdottaa täsmennyksiä.

Valtionviraston lausunnossa tuodaan esiin kehitystarpeita, joihin on jatkossa tarpeen kiinnittää huomiota. Tällainen ehdotus koskee mm. Valtionviraston hallintopäällikön edellytyksiä ja koulutusvaatimuksia. Valtionvirasto toteaa myös vireillä olevan rahapelilainsäädännön valmistelun, ja sen, että Ahvenanmaan valtionviraston toimivaltaa kuluttaja- ja kilpailuoikeudellisissa kysymyksissä pitäisi vielä tarkastella tässä yhteydessä tarkemmin. Valtionvirasto pitää epätydyttävänä sitä, että työsuojeluhallinnolla ei ole palvelupaikkaa Ahvenanmaalla ja toteaa, että valtionvirastolla on mahdollisuus tarjota työtila työsuojelutarkastajan tehtäviä hoitavalle asiantuntijalle.

Ahvenanmaan valtionvirasto tuo esiin tehtävänsä ja kokemuksensa yhteistyöstä itsehallintoviranomaisten ja muiden valtakunnanviranomaisten kanssa ja ehdottaa yhteistyön kehittämistä ja lisäämistä mm. resurssien käytön tehostamiseksi ja tarvittaessa myös säästöjen toteuttamiseksi.

1.3.2 Aluehallintovirastojen yhteinen lausunto / Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Lähtökohtaisesti lainsäädännön pitäisi luoda puitteet viraston tehokkaalle, tuottavalle ja ammattitaitoiselle toiminnalle, joka toteutuu hyvän hallinnon periaattein sekä lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia noudattaen. Toteamme, että lausunnoilla ollut hallituksen esitysluonnos (HE) ei ole monilta osin tämän mukainen.

Lupa- ja valvontaviraston riippumattomuus koskee viraston kaikkea toimintaa. Virasto ja kaikki osastot toimivat virkavastuulla riippumattomasti tehtäviä hoitaessaan sekä tehdessään niihin liittyviä päätöksiä ja ratkaisuja. Joidenkin toimialojen riippumattomuuden ja epätarkoituksenmukainen korostaminen lisää raja-aitoja sekä vaikeuttaa poikkihallinnollista ja monialaista yhteistyötä. Poikkihallinnollisuus ja monialaisuus ovat HE-luonnokseen kirjatun toiminta-ajatuksen ytimessä. Kun tehdään uutta virastoa, pitää pyrkiä aktiivisesti eroon nykyisessä virastoympäristössä todetuista toiminnallisista ja hallinnollisista epäkohdista.

Toimialaohjaavien ministeriöiden roolien tulee olla strateginen. Lainperusteluissa esitetään laajasti lisävaltuuksia toimialaohjaaville ministeriöille, mikä ei ole aluehallintovirastojen näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista. Itse operatiivinen ohjaus ja johtaminen kuuluu tapahtua LVV-viraston sisällä. Viranomaisen tehtävistä tulee säätää lailla tarkkarajaisesti.

Viraston pääjohtaja vastaa viraston toiminnan tuloksellisuudesta ja viraston yhteisten tulostavoitteiden saavuttamisesta. Pääjohtajan valtuudet suoriutua tästä tehtävästä jäävät epäselväksi, koska laissa ei ole kirjattu selkeää tehtävää ja johtamisroolia. Aluehallintovirastot esittävät, että LVV:n pääjohtajan rooliin ja vastuisiin kirjataan johdettavaksi viraston, osastojen ja toimintayksiköiden poikkihallinnollinen työ, jota voidaan toteuttaa myös alueellisesti. Toimialat tulee työjärjestyksessä velvoittaa toimimaan poikkihallinnollisessa yhteistyössä tehtävissä, jotka ovat monialaisia. Pääjohtajalla täytyy olla valtuudet antaa työjohdollisia määräyksiä osastoille ja toimintayksiköille kuvatuissa tehtävissä.

Uuden valtakunnallisen viraston viestintä tulisi linjakkaasti organisoida suoraan pääjohtajan alaisuuteen omaksi toimintayksikökseen ja näin osaksi strategista johtamista Valtionhallinnon viestintäsuosituksen (VNK 2023:11) mukaisesti: ”Tuloksellinen viestintä on mahdollista vain silloin, kun koko organisaatio on sitoutunut yhteisiin tavoitteisiin alusta lähtien. Siksi viestinnän pitää olla päätöksenteon ytimessä, kuten edustettuna johtoryhmässä ja osa strategista johtamista.” Aluehallintovirastot esittävät viestintää omaksi yksikökseen ja siksi poistettavaksi viestinnän kokonaisuus hallinto-osaston osastopäällikönvastuista.

Aluehallintovirastot toteavat, että säännösten perusteluissa ei ole erikseen otettu kantaa aluehallintovirastojen romanssioiden tehtävistä eikä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (ml. ehkäisevä päihdetyö) tehtävistä. Aluehallintovirastot katsovat myös, että uudella virastolla tulee riittävien ruotsinkielisten palvelujen järjestämiseksi olla mahdollisuus edellyttää kielitaitoa koskevia erityisiä kelpoisuusvaatimuksia poiketen mitä laissa muutoin on säädetty.

Aluehallintovirastot esittävät poistettavaksi monia tehtäviä uudelta lupa- ja valvontavirastolta. Tehtäväsiirtoesitykset koskevat ennen kaikkea pelastustoimi ja varautuminen sekä peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastualueiden tehtäviä. Kunniamerkkiesitysten käsittely esitetään siirrettäväksi toimialaohjaavien ministeriöiden hoidettavaksi.

Aluehallintovirastot esittävät, että LVV-lain erinäisiin säännöksiin, lukuun 7 lisätään yhteistyö eri toimijoiden kanssa: Lupa- ja valvontavirasto toimii tehtäviinsä liittyen yhteistyössä ja sen edistäjänä paikallisten, alueellisten sekä valtakunnallisten ja kansainvälisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Aluehallintovirastot esittävät, että yhteistyö kirjataan myös lakiin lupa- ja

valvontavirastosta vaikuttavan monialaisen ja poikkihallinnollisen työn vahvistamiseksi. Perusteluna on, että aluehallintovirastoilla on vahva poikkihallinnollinen rooli alueilla ja yhteistyö eri toimijoiden sekä viranomaisten välillä on hyvin tiivistä. Huomionarvoista on, että yhteistyö on sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueita laajempaa. Virastot pitävät tärkeänä, että myös uudessa virastossa vahvistetaan merkittävimpiä yhteistyörakenteita ja huomioidaan alueelliset verkostot.

Aluehallintovirastot esittävät, että substanssitehtävät irrotetaan selkeästi hallintotehtävistä omaksi toimintayksiköksi (esim. elinkeino-oikeudelliset ja oikeusturvatehtävät, kuntakantelut ja työvoimapalvelujen valvonta).

Aluehallintovirastot toteavat, että laissa ja asetuksessa lupa- ja valvontavirastosta määritellään hallinto-osastolle sisäisen hallinnon tehtävät. Jako sisäisiin ja ulkoisiin hallinnon tehtäviin ei ole tarkoituksenmukainen. Ehdotetaan poistettavaksi sana sisäinen.

1.3.3 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskeväksi lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Lisäksi uudistus yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voisi edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se esitykseen muutoksia.

Nykyisellään Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus on kolmen pohjalaismaakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan sekä Pohjanmaan, alueella ainoa täyden palvelun ELY-keskus. Lausunnolla oleva esitys on johtamassa tavoiteristiriitaan, jossa pohjalaismaakuntien alueella kokonaisuutta ei koota täyden palvelun ELY-keskuksen ympärille, ja lakiesityksen pohjalta perustettavat Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan elinvoimakeskukset jäävät erittäin pieniksi. Tämä saattaa vaarantaa sekä toimintakyvyn että virastojen elinvoimaisuuden pidemmällä aikavälillä.

Erityisen ongelmallisena pidetään nykyisen liikennevastuualueen jakamista kahteen eri elinvoimakeskukseen. Nämä tehtävät ovat nykyisellään organisoitu kompaktiksi ja osaavaksi kokonaisuudeksi verrattain vähäisillä henkilöresursseilla. Näiden jakaminen kahtia heikentää tuottavuutta, taloudellisuutta ja asiakaspalvelua. Pieni osastokoko ja asiantuntijavoimavarojen vähäisyys suhteessa tehtävien määrään tunnistetaan suureksi riskiksi, joka vaarantaa lakisääteisten tehtävien hoidon ja tulostavoitteiden saavuttamisen.

Läpileikkaavana huolenaiheena ovat myös joidenkin tehtäväalueiden epämääräisyys, sekä muun muassa elinvoimakeskuksen tosialliseen rooliin, työkaluihin ja toimintamandaattiin liittyvät kysymykset. Asiantila voisi tietyiltä osin muuttua, mikäli EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitustehtävät osoitettaisiin laissa selkeästi jokaiselle elinvoimakeskukselle. Tämä ratkaisu olisi keskeinen parannus elinvoimakeskuksen alueellisen roolin ja vaikuttavuuden kannalta.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 3 §:n 1 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella muun ohella elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista. Elinvoimakeskusten toimipaikoista säätäminen on välttämätöntä. Sen sijaan elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ei tule säätää. Päätoimipaikoista säätämättä jättäminen osoittaisi modernia sekä nykyistäkin tilannetta vastaavaa ajattelua ja toimintatapaa monipaikkaisessa työn tekemisessä.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsiteltäessä.

Ympäristötehtävien siirtyminen pääosin Lupa- ja valvontavirastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa. ELY-keskus on lausunnossaan esittänyt huomioita rajapinnan järjestämisestä sekä tehtävien jaosta eri virastoihin.

Yleisperusteluissa luvussa 4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen tulisi korjata, että liikennetehtävien jakautuminen nykyisen yhdeksän ELY-keskuksen sijasta kymmeneen elinvoimakeskukseen aiheuttaa vähäistä suurempia kustannuksia. Lisäksi vähäistä suurempia kustannuksia syntyy myös siitä, että Hämeen ELY-keskuksesta Kanta-Hämeen maakunta ja Päijät-Hämeen maakunta siirrettäisiin eri elinvoimakeskusten toimialueisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3–13 §:ssä säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa ohjausta ja johtamista.

Esityksen mukaan Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukseen jo pitkään keskitetyt valtakunnalliset vesitaloustehtävät sekä kaikki EPOELY-keskuksen vesitalouden perustehtävät tultaisiin keskittämään Lounais-Suomen elinvoimakeskukseen, vaikka yli 60 % koko esitetyn uuden suuralueen vesitaloustehtävien henkilöresursseista on nykyisin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksessa. EPOELY katsoo, että vesitaloustehtävien keskitykset ja tehtävien hoito elinvoimakeskuksissa tulisi tehdä operatiivisen toiminnan laajuuteen, henkilöstön volyyymiin sekä tehtävien hoidon kannalta kriittisen asiakaskunnan ja sidosryhmien läheisyyteen perustuen Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskukseen. Vaihtoehtoisesti tehtävät voidaan sijoittaa ASIS-periaatteella nykytilanteen mukaisesti, mikä on myös toimiva ja kustannustehokas ratkaisu.

ELY-keskus huomauttaa lisäksi, että vesien- ja merenhoidon edistämisen- ja toimeenpanotehtävät pohjautuvat suurelta osin samoihin valuma-aluekohtaisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, jonka takia niiden yhteinen tehokas koordinointi on kustannustehokkainta tavoitteiden ja tulosten näkökulmasta. Suuri osa toimenpiteistä ovat ennallistamishankkeita, joiden kohdentaminen valuma-alueelle palvelee sekä vesien- että merenhoitoa. Koordinoinnin näkökulmasta ja edellä mainituista syistä tulisi vielä harkita vesienhoidon ja merenhoidon edistämistehtävien sijoittamista vesienhoitoalueita koordinoiviin elinvoimakeskuksiin.

Koska elinvoimakeskuksiin ei niiden tehtävien perusteella sijoitu kovinkaan paljon vakinaista luonnonsuojelu- tai vesienhoidon henkilöstöä, on uusien, erityisesti isojen EU-hankkeiden, valmistelu hyvin haastavaa. Riskinä onkin, että elinvoimakeskukset eivät juuri käynnissä olevien EU- ja muiden hankkeiden jälkeen uusia hankehakemuksia valmistelevaan esim. luonnonsuojelun ja vesienhoidon toteuttamisessa, mikä heikentää viraston kykyä vastata sille

osoitetuista tehtävistä. Tämä vaatii sekä elinvoimakeskusten resurssien tarkastelua että sekä Lupa- ja valvontaviraston hankkeisiin osallistumismahdollisuuksien selvittämistä.

Lopuksi on todettava, että uudistus on laaja, aikataulultaan erittäin haasteellinen ja vaikutuksiltaan moniulotteinen. Maassa on toteutettu huomattavia rakenteellisia uudistuksia, joilla on ollut merkittäviä vaikutuksia niin talouden, eri toimijoiden roolien kuin asiakkaidenkin näkökulmasta. Hyvinvointialueiden toiminnan kriisiytymisen vaikutukset ovat olleet varsin merkittäviä ja luovat vakavia paineita koko kansantaloudelle. Kokonaisuus on aluehallinno uudistuksessa varsin monitahoinen ja huomioon otettavien rajapintojen määrä on hengästyttävä, joten esitettyjen muutosten vaikutuksia tulisi arvioida huolellisemmin ja peilata niitä suunniteltujen toimialueiden toimintaympäristöön ja alueellisiin erityispiirteisiin. Erityisesti tämä huoli koskee edellisessä kappaleessa mainittua asetustasoa, joka sisältää tulevien elinvoimakeskusten palvelukokonaisuutta hämääviä esityksiä uusista erikoistumistehtävistä, keskitettyjen erikoistumistehtävien vastuuorganisaation vaihtamisista ja loogisten tehtäväkokonaisuuksien pilkkomisista.

1.3.4 Etelä-Savon ELY

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Lisäksi uudistus yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voisi edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se luonnokseen joitakin muutoksia.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 3 §:n 1 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella muun ohella Elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista. Elinvoimakeskusten toimipaikoista säätäminen on välttämätöntä. Sen sijaan elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ei tule säätää. Päätoimipaikoista säätämättä jättäminen osoittaisi modernia sekä nykyistäkin tilannetta vastaavaa ajattelua ja toimintatapaa monipaikkaisessa työn tekemisessä. Jättämällä päätoimipaikoista säätämättä ei keskitettäisi johtoa, esihenkilöitä, esikuntatehtäviä eikä pidemmän päälle muutakaan asiantuntemusta muutamaan kasvukeskukseen. Sen sijaan tulisi säätää, että elinvoimakeskuksilla on toimipaikat jokaisessa maakunnassa. Pelkkä toimipaikkastatus osoittaisi maakuntien tasapuolisempaa asemaa aluehallinnossa. Vastaavasti myös Lupa- ja valvontavirastolla tulisi olla asetuksella säädetyt toimipaikat kaikissa maakunnissa, kuten elinvoimakeskuksillakin. Tämä on välttämätöntä virastojen sujuvan yhteistyön, alueiden erityispiirteiden tuntemisen ja aidon läsnäolon varmistamiseksi.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 8 §:n 2 momentissa tulisi säätää, että yhteensovittamisryhmässä on edustettuna myös elinvoimakeskukset. Tämä on välttämätöntä, jotta yhteistoimintaryhmä voi tehdä päätöksiä mahdollisimman hyvän tilannekuvan pohjalta.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten

elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsiteltäessä.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3 - 13 §:ssä säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Tämän vuoksi nyt ehdotettuja uusia keskitettyjä tehtäviä ei tulisi asettaa.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen toimipaikaksi on esitetty edelleenkin Mikkeliä, joka on peruteltua valtion toimintojen alueellistamisen näkökulmasta.

1.3.5 Digi- ja väestötietovirasto

DVV nostaa esille, että lakiehdotuksilla on merkittäviä muutoksia sen toimintaan. DVV on tässä lausunnossa tuonut esille taloudelliset vaikutukset, jotka on välttämätöntä huomioida mikäli lakiehdotus toteutuu tällaisenaan. Lisäksi DVV haluaa kiinnittää huomiota siihen, että perustettavien organisaatioiden rakenteet ja johtamisjärjestelmä on haluttu säätää melko tarkasti laissa. Kyseinen ratkaisu voi osoittautua joustamattomaksi, sillä usein uusien organisaatioiden sisäisiä järjestelyjä on tarpeen tehdä kun toiminta on hieman vakiintunutta.

1.3.6 Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 1 §:n mukaan huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen ja niihin liittyvien teknisten järjestelmien turvaamista poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien häiriöiden varalta. Lain 4 §:n mukaan ministeriöt kehittävät huoltovarmuutta omalla toimialallaan sekä valmiuslain (1552/2011) 13 §:n nojalla johtavat, valvovat ja yhteensovittavat varautumista omalla toimialallaan. Ministeriöiden vastuut ja strategiset tehtävät perustuvat voimassa olevaan lainsäädäntöön ja ne kuvataan yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa. HVK pitää tärkeänä, että laki huoltovarmuuden turvaamisesta tulisi ottaa tarkemmin huomioon aluehallintouudistusta koskevan lakiluonnoksen perusteluissa.

Huoltovarmuuskeskus katsoo myös, että hallituksen esityksen nykytilan kuvauksessa ja sen arvioinnissa tulisi tarkentaa ja kuvata, miten lakisäätteisillä tehtävillä ja tehtäväryhmillä toteutetaan sekä toimeenpannaan huoltovarmuutta ja mikä on näiden tehtävien rooli huoltovarmuuden turvaamisessa.

Hallituksen esityksessä on arvioitu pääasiallisia vaikutuksia talouteen, kansantalouteen, yrityksiin, ympäristöön ja viranomaisten toimintaan, muita ihmisiin kohdistuvia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä aluekehitysvaikutuksia. Maaseutuvaikutusten osalta yhtenä arviointikohteena on ollut, miten esitys vaikuttaa huoltovarmuuteen. Pääasiallisissa vaikutuksissa olisi tarpeen arvioida keskeisten ehdotusten vaikutuksia huoltovarmuuden turvaamisessa, sillä säädösehdotuksilla on vaikutusta huoltovarmuuden toteuttamiseen viranomaistoiminnan kautta.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 2 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa huoltovarmuudelle yleiset tavoitteet, joissa määritellään valmiuden taso ottaen huomioon väestön ja välttämättömän talouselämän sekä maanpuolustuksen vähimmäistarpeet. Huoltovarmuuskeskus kehottaa varmistamaan, että esitysluonnoksessa ei ole ristiriitaisuuksia annettavan valtioneuvoston päätöksen kanssa. Päätös kuitenkin ohjaa ja antaa suuntaviivoja valtion keskus- ja aluehallinnon

viranomaisille, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta, sen johtamisesta ja kehittamisestä.

Ehdotuksessa lupa- ja valvontavirastosta ja sen 9 §:ssä säädetään viraston ohjauksesta. Hallituksen esityksen ehdotuksissa ja niiden vaikutuksissa on kirjattu, että toimialaohjaavat ministeriöt laativat virastolle tulossopimuksen yhteistyössä viraston kanssa. Valtiovarainministeriö vastaisi viraston tulostavoitteiden yhteensovittamisesta ja valmistelusta sekä tulosohtauksen yhteensovittamisesta. Toimialaohjaavat ministeriöt vastaisivat oman toimialansa osalta tulossopimuksen sisältöehdotusten tekemisestä valtiovarainministeriölle. Toimialaohjaavan ministeriön vaatimuksesta tulossopimukseen tulisi sisällyttää toimialaa koskeva erillinen osio. Sosiaali- ja terveystministeriö laatisi työsuojelun toimialaa koskevan erillisen osion viraston tulossopimukseen.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 4 §:n mukaan ministeriöt kehittävät huoltovarmuutta omalla toimialallaan sekä valmiuslain (1552/2011) 13 §:n nojalla johtavat, valvovat ja yhteensovittavat varautumista omalla toimialallaan. Huoltovarmuuskeskus pyytää varmistamaan, että ohjaavat ministeriöt huomioivat huoltovarmuuden tarpeet yleishallinnollisessa tulosohtauksessa sekä sektorikohtaista toimintaa koskevassa toimialakohtaisessa lain 9 §:n mukaisessa ohjauksessa. Vastaavasti huoltovarmuuden turvaaminen pyydetään huomioimaan lain 12 §:n mukaisessa tulosohtauksessa, jonka 1 momentin mukaan toimialaohjaavat ministeriöt laatisivat virastolle tulossopimuksen yhteistyössä viraston kanssa.

Elinvoimakeskusten osalta Huoltovarmuuskeskus pyytää varmistamaan, että yleishallinnollisesta ja toimialakohtaisesta ohjauksesta vastaavat ministeriöt sekä keskuksia ohjaavat keskusvirastot huomioivat huoltovarmuuden tarpeet 6 §:n mukaisessa ohjauksessa sekä 7 §:n pykälän mukaisessa strategisessa suunnittelussa ja tulosohtauksessa sekä erityisesti strategisten tulossopimusten laadinnassa, sillä huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 4 §:n mukaan ministeriöt kehittävät huoltovarmuutta omalla toimialallaan sekä valmiuslain (1552/2011) 13 §:n nojalla johtavat, valvovat ja yhteensovittavat varautumista omalla toimialallaan.

Hallituksen esityksen täsmentäminen esitetyillä muutoksilla tukisi hallitusohjelman kirjausta siitä, että varautumisvastuiden aukottomaan toteuttamiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja että hallituskaudella kiinnitetään erityistä huomiota valmiuden, varautumisen ja hallinnon resilienssin kysymyksiin. Huoltovarmuuden käytännön toimeenpanossa on kiinnitettävä huomiota organisaatioiden ja vastuiden rajapintoihin. Samoin tiedon kulku on varmistettava sekä näiden organisaatioiden välillä että huoltovarmuuden kannalta relevantteihin elinkeinoelämän ja hallinnon toimijoihin.

1.3.7 Hämeen ELY

Hämeen ELY-keskus katsoo, että hallituksen esitysluonnos Eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaiksi lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Jatkovalmistelussa on kuitenkin tarkoin harkittava, miten turvataan riittävä resurssi ja riittävä asiantuntemus niissä tehtävissä, joissa viranomaistehtävät ja edistämistehtävät esitetään erotettavaksi. Esimerkiksi ilmastoon liittyviä asiantuntijatehtäviä ehdotetaan sijoitettavaksi molempiin organisaatioihin, mitä pidetään sinällään hyvänä ja tarkoituksenmukaisena tilanteessa, missä ilmastokysymysten painoarvo on kasvamassa ja ne ovat vahvasti poikkihallinnollisia. Kuitenkin toimivallasta ja tehtävistä tulee säätää yksiselitteisesti molemmissa virastoissa hoidettavien tehtävien osalta.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskusta koskevan valtioneuvoston asetusluonnoksen 3–13 §:ssä säädettäisiin lukuisista tehtävien keskittämisistä tiettyihin

elinvoimakeskuksiin. Keskittäminen on ymmärrettävää em. resurssien vähäisyyden vuoksi. Kuitenkin samalla esityksessä ehdotetaan eräiden tehtävien hajauttamista siten, että tietyissä nykyisen Y-vastuualueen tehtäviä hoidettaisiin elinvoimakeskuksissa hyvin vähäisillä resursseilla. Tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava, eikä elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia aidosti vahvoja elinvoimakeskuksia. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Mikäli keskittämiset arvioidaan elinvoimakeskuksista annettavan lakiluonnoksen 4 §:n 2 momentin mukaisiksi, tulisi toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien keskittämiset tehdä edes yhdenmukaisten toimialueiden mukaisesti.

Elinvoimakeskuksia sekä kehittämis- ja hallintokeskusta koskevan valtioneuvoston asetuksen luonnoksen 1 §:ssä ehdotetaan säädettävän elinvoimakeskusten nimistä. Hämeen ELY-keskus katsoo, että elinvoimakeskusten toimialueen muodostuessa useammasta maakunnasta, tulisi elinvoimakeskuksen nimen kuvata mahdollisimman hyvin koko toimialuetta, eikä nimen alkuosaa saisi olla vain yhden maakunnan nimi. Jos ehdotettu toimialuejako toteutuisi, Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan maakuntien muodostama elinvoimakeskus voisi olla nimeltään Sisä-Suomen elinvoimakeskus.

Hämeen ELY-keskus katsoo, että elinvoimakeskukselle on selkeyden vuoksi hyvä säätää päätoimipaikka sekä muita toimipaikkoja. Useamman maakunnan alueella toimivalla elinvoimakeskuksella tulee olla toimipaikka jokaisessa toimialueen maakunnassa. Elinvoimakeskuksen tehtävien kannalta on tärkeää alueellinen läsnäolo ja on tärkeä osallistua aktiivisesti maakunnalliseen aluekehitystyöhön maakuntaliittojen ja sidosryhmien kanssa. Jotta alueellinen läsnäolo jokaisessa maakunnassa turvataan, on henkilöstön sijoittelulla ja uusilla rekrytoinneilla varmistettava riittävä resurssien vahvuus eri toimipaikoissa. Monipaikkaisuus Etelä-Suomen alueella ja kaksi lähes tasavahvaa varsinaista toimipaikkaa ovat olleet Hämeen ELY-keskuksessa rikkaus. Tämä on myös tukenut työyhteisön sopeutumista muutoinkin yleistyneeseen monipaikkaiseen ja paikkariippumattomaan työskentelyyn.

Hämeen ELY-keskus esittää harkittavaksi, että elinvoimakeskuksessa työskentelevien virkapaikoista säädettäisiin samalla tavoin kuin esitetään säädettäväksi KEHA-keskuksen toimipaikoista. Asetusluonnoksen 17 §:n mukaan KEHA-keskuksen henkilöstön virkapaikkoja olisivat kaikki elinvoimakeskukset ja lisäksi virkapaikkoja voisi olla muissa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virastojen toimipaikoissa. Säätely tukisi osaltaan valtiovarainministeriön johdolla tehtävää valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistamishankkeen toista vaihetta.

1.3.8 Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaiksi lainsäädännöksi voi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se luonnokseen joitakin muutoksia. Uudistus, yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa, mahdollistaa lupamenettelyiden sujuvoittamisen.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyö-alueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin.

Elinvoimakeskuksia ja kehittämis- ja hallintokeskusta sekä Lupa- ja valvontavirastoa koskevassa lakiluonnoksissa esitetään yhteensovittamisryhmien asettamista virastojen ohjaamista varten. Molemmassa yhteensovittamis-ryhmissä tulisi olla myös kyseinen virasto edustettuna.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsiteltäessä.

Ympäristötehtävien siirtyminen lähes kokonaisuudessaan Lupa- ja valvontavirastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa. Tämä näkökulma olisi perusteltua lisätä yleisperustelujen kohtaan 4.2.3 Vaikutukset yrityksiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3 - 13 §:ssä säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että Elinvoimakeskuksista ei muodostu hallitus-ohjelman tavoittelemia vahvoja Elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Rakennerahastotehtävät ovat keskitettynä neljään elinvoimakeskukseen. Pidämme tärkeänä, että seuraavaa ohjelmakautta valmistellessa otetaan vakavaan harkintaan rakennerahastotehtävien palauttaminen kaikkiin Elinvoimakeskuksiin.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan vesistösäännöstelyiden ja tulvariskien hallinnan hoitaminen alavirtaperiaatteen mukaisesti sekä rajavesistö-tehtävien painottuminen Kaakkois-Suomeen puoltavat vesivaratehtävän keskittämistä Kaakkois-Suomeen.

Vesien- ja merenhoidon edistämisen- ja toimeenpanotehtävät ovat suurelta osin alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa tehtävää työtä, jonka tehokas ja laadukas toteuttaminen vaatii niin paikallisten erityisolojen kuin myös alueen toimijoiden tuntemista. Lisäksi vesien- ja merenhoidon edistämisen- ja toimeenpanotehtävät ovat suurelta osin ympäristön ennallistamista. Edellä mainituista syistä tulisi vielä harkita vesienhoidon ja merenhoidon tehtävien sijoittamista jokaiseen elinvoimakeskukseen luonnon-suojelun tehtävien yhteyteen.

1.3.9 Kainuun ELY

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi mahdollistaa alueilla aidosti läsnä olevan, monialaisen, poikkihallinnollisen ja toimivaltaisen aluehallinnon muodostamisen. Tämä esitys yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista, vaikka toisaalta ympäristötehtävien siirtyminen esitetyssä laajuudessa valtakunnalliseen virastoon vähentää monialaisuutta ja heikentää poikkihallinnollisuutta. Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3 - 13 §:ssä säädettävät tehtävien keskittämiset aiheuttavat kuitenkin sen, että elinvoimakeskuksista ei näyttäisi muodostuvan hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Mikäli

keskittämiset arvioidaan elinvoimakeskuksista annettavan lain 4 §:n 2 momentin mukaisiksi, tulisi toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien keskittämiset tehdä yhdenmukaisille toimialueille.

Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, tulisi esityksessä huomioida mm. seuraavia asioita.

Elinvoimakeskuksia koskevan lain 2 §:ssa sekä siihen liittyvissä säännöskohtaisissa perusteluissa tulee tarkentaa mm. kulttuuri-käsitettä, Elinvoimakeskusten tiedonsaantioikeutta sekä lisätä Team Finland- tehtävä Elinvoimakeskuksen tehtäviin. Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen kanssa tehtävä yhteistyö ja Elinvoimakeskuksen roolia sen toiminnassa tulisi avata esitystä enemmän. Elinvoimakeskusten tiedonsaanti tulee turvata mahdollistamalla pääsy työvoimapalveluiden raakadataan.

Alueiden käytön tehtävien jakautuminen Elinvoimakeskuksille edistämisen osalta ja Lupa- ja valvontavirastolle valvonnan ja ohjauksen osalta jää epäselväksi mm. siksi, että nykyisellään valvonta ei kuulu ELY-keskuksille. Tehtävien sisältöä tulisi avata tarkemmin.

3 §:n 1 momentissa tulee Elinvoimakeskusten luonteen vuoksi säätää elinvoimakeskusten toimipaikoista siten, että toimipaikka on jokaisessa maakunnassa. Sen sijaan elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ei tulisi säätää. Päätoimipaikoista säätämättä jättäminen osoittaisi maakuntien tasapuolisempaa asemaa valtion aluehallinnossa. Moderni monipaikkainen työn tekeminen ei vaadi päätoimipaikkaa ja jättämällä päätoimipaikoista säätämättä ei keskitettäisi johtoa, esihenkilöitä, esikuntatehtäviä eikä pidemmän päälle muutakaan asiantuntemusta muutamaankasvukeskukseen. Tämä myös tukisi Itäisen ja Pohjoisen Suomen maakuntien elinvoimaa edistävää ohjelmatyötä.

6.2 § mainittu etnisten suhteiden neuvottelukuntien asettaminen perustuu oikeusministeriön asetukseen, miltä osin oikeusministeriö ohjaa Elinvoimakeskuksia. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi todeta, että eri substanssimäärärahojen tasapuolisen jakautuminen tulisi varmistaa määrärahapäätöksissä.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 8 §:n 2 momentissa tulisi säätää, että yhteensovittamisryhmässä on edustettuna myös elinvoimakeskukset, jotta yhteistoimintaryhmä voi tehdä päätöksiä mahdollisimman hyvän tilannekuvan pohjalta.

11 § säädetty mahdollinen osaston työjärjestys tulee käsitellä Elinvoimakeskuksen johtoryhmässä, mutta siitä päättää osastopäällikkö. Sujuvan toiminnan vuoksi yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi todeta, että osaston työjärjestys ei saa olla ristiriidassa Elinvoimakeskuksen työjärjestyksen kanssa.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja, koska Kehittämis- ja hallintokeskus paitsi tuottaa Elinvoimakeskuksille palveluja myös sen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia.

Alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu nykytilanteeseen pohjautuva malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin, mistä osoituksena mm. erilaiset alueelliset valmiusfoorumit.

Ympäristötehtävien siirtyminen lähes kokonaisuudessaan Lupa- ja valvontavirastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa. Tämä näkökulma olisi perusteltua lisätä yleisperustelujen kohtaan 4.2.3 Vaikutukset yrityksiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin elinvoimakeskusten nimitystä. Elinvoimakeskusten toimialueen muodostuessa useammasta maakunnasta, tulisi elinvoimakeskuksen nimen kuvata mahdollisimman hyvin koko toimialuetta.

1.3.10 KEHA-keskus

Valtion aluehallinnon uudistus on laaja ja merkittävä uudistus, jossa on huomioitava useita keskinäisriippuvuuksia, kuten työllisyyspalvelujen uudistus ja valtion sopeuttamistoimet. Parhailaan toteutetaan työllisyyspalvelujen siirtoa valtiolta kuntien vastuulle, uusille työllisyysalueille, jotka aloittavat toimintansa 1.1.2025. Tässä uudistuksessa myös KEHA-keskuksen (kehittämis- ja hallintokeskuksen) tehtävät ja rooli valtion aluehallinnon virastona muuttuvat merkittävästi. Työllisyyteen, kotoutumisen edistämiseen ja kansainväliseen rekrytointiin liittyvät tehtävät tulevat muodostamaan valtaosan kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävistä jatkossa. Aivan olennaista on, että aluehallinnon uudistuksen toimeenpanossa varmistetaan, että työllisyyspalvelujen uudistus ei häiriinny ja että KEHA-keskuksella on riittävät resurssit työllisyyspalvelujen uudistamiseen ja toimeenpanoon.

Hallituksen esityksen mukaan kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät ja rooli suhteessa elinvoimakeskuksiin vastaisivat pitkälti nykytilaa, jossa kehittämis- ja hallintokeskus hoitaisi elinvoimakeskusten yhteisiä henkilöstö- ja taloushallinnon tehtäviä sekä muita vastaavia palvelu-, yleishallinto- ja tietohallintotehtäviä, antaisi yleishallinnollisia ohjeita, hoitaisi valtionavustusten maksamista ja takaisinperintää koskevia tehtäviä sekä erityislainsäädännön nojalla myönnettävien avustusten maksamista ja niihin liittyviä tehtäviä. KEHA-keskus kannattaa sitä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviin suhteessa elinvoimakeskuksiin ei tehdä tässä vaiheessa muutoksia, vaan jatketaan nykyisellä mallilla, mikä osaltaan auttaa muutoksen sujuvassa läpiviennissä.

Lakiesityksessä on kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävissä lueteltu myös uusia, työvoimapaalveluihin liittyviä tehtäviä. Näissä tehtävissä on liittymäkohtia tiettyihin elinvoimakeskusten tehtäviin, kuten työvoima- ja osaamistarpeiden ennakointiin, kotoutumisen edistämiseen sekä kansainväliseen rekrytointiin. Ennakointitoiminnan osalta KEHA-keskuksen näkemys on, että kehittämis- ja hallintokeskus olisi sopiva toimija tukemaan ja koordinoimaan alueilla tapahtuvaa ennakointitoimintaa ja toimimaan siinä tehtävässä elinvoimakeskusten tukena.

KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviin tulisi lisätä maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen. Sikäli kun elinvoimakeskusten tehtäväksi on kirjattu "työ- ja koulutusperusteinen maahanmuutto, maahanmuuttajien kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistäminen", olisi täydennys KEHA-keskuksen valtakunnallisista kotoutumisen edistämisen tehtävistä perusteltua tehdä yhtenäisen kirjauskäytännön vuoksi.

KEHA-keskus pitää tarpeellisena, että kehittämis- ja hallintokeskus on kiinteästi mukana elinvoimakeskusten strategian valmistelussa sekä osallistuu elinvoimakeskusten tulossopimusten laadintaprosessiin. Kehittämis- ja hallintokeskus on kytköksissä monessa asiassa elinvoimakeskuksiin ja vastaa monista elinvoimakeskusten hallinnollisista-, digi- ja maksatustehtävistä. Kehittämis- ja hallintokeskuksen osallistamisessa prosessiin varmistettaisiin,

että tulostavoitteet ja niihin tarvittavat resurssit ovat tasapainossa niin elinvoimakeskuksissa kuin kehittämis- ja hallintokeskuksessa.

KEHA- keskuksen näkemyksen mukaan kehittämis- ja hallintokeskuksen olisi välttämätöntä osallistua elinvoimakeskusten suunnittelun ja ohjauksen yhteensovittamista varten perustettavan yhteensovittamisryhmän toimintaan. Ryhmässä käsitellään muun muassa kehittämis- ja hallintokeskusta koskevia asioita ja asioita, jotka vaikuttavat kehittämis- ja hallintokeskuksen palvelujen käyttöön elinvoimakeskuksissa. Ryhmässä käsitellään myös kehittämis- ja hallintokeskuksen tulosoajasta.

1.3.11 Keski-Suomen ELY

Keski-Suomen ELY-keskus pitää nykyiselle alueelleen muodostettavaa elinvoimakeskusta toimialueen osalta, ja maakunnan kasvukeskusta Jyväskylää päätoimipaikan osalta, tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena.

Verrattaessa elinvoimakeskuksia keskenään, huomio kiinnittyy maantieteellisesti ja asukasmäärältään eri kokoisiin alueisiin, mikä haastaa asetuksella säädetyn tehtävien yhdenmukaisen organisoimisen. Keski-Suomen elinvoimakeskuksen näkökulmasta, osastojako jättää vain vähän liikkuma- ja säätövaraa tehtävien organisoimiseksi. Tämä voi hankaloittaa osastojen parhaan vaihtoehdon löytämistä, ja vähentää eri hallinnonalojen tehtävien yhdistämisestä saavutettavaa hyötyä.

Asetuksessa mainittujen keskitettävien tehtävien määrä on lähtökohtaisesti suuri. Vakiintuneet ja hyvin toimivat kokonaisuudet, kuten rakennerahastotehtävien tai liikenteen hankintojen alueellinen keskittäminen on järkevää säilyttää ennallaan. Sen sijaan pitkällä listalla on myös varsin pieniä tehtäväkokonaisuuksia, joiden keskittämisestä saatava hyöty saattaa olla kyseenalainen. Keskittäminen myös hajottaa asiakasnäkökulmasta tehtävien hoidon kenttää, mikäli alueellinen läsnäolo ei toteudu.

Keskitettyjen tehtävien laaja osuus erityisesti ympäristötehtävien osalta, aiheuttaa huolen toimivallan siirtämisestä alueen ulkopuolelle. Se rapauttaa samalla alueellisten elinvoimakeskusten vahvaa roolia oman alueensa kokonaisvaltaisina toimijoina.

Rakennerahastotehtävissä (laki 756/2021) Keski-Suomen ELY-keskus toimii tällä hetkellä välittävänä toimielimenä seitsemän maakunnan alueella yritystukien (EAKR, JTF, kansalliset) sekä ESR+- ohjelman osalta. Länsi-Suomen alueeseen kuuluu Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Satakunta ja Varsinais-Suomi. Kanta-Hämeen maakunnan liittäminen Pirkanmaan elinvoimakeskukseen tulee nostamaan Länsi-Suomen alueen rahoitusvolyymiä merkittävästi. Toiminnallisesti Kanta-Hämeen siirtyminen osaksi läntistä rakennerahastoaluetta on kannatettava hallinnon selkeyttämiseksi. Siirtymisen tulisi tapahtua EU:n rahoituskausien vaihteessa vuodesta 2028 eteenpäin. Tämä olisi sekä hakijoiden että hallinnon kannalta selkeämpää.

Kanta-Hämeen maakunnan liittyessä osaksi kokonaisuutta, tulisi tehtävien lisäyksen näkyä myös välittävänä toimielimenä toimivan Keski-Suomen elinvoimakeskuksen toimintamäärärahoissa. Tekninen tuki on suhteessa pieni, eikä se riitä kattamaan arviolta 3–4 htv:n resurssien lisäystä. Tiedonkulun varmistaminen elinvoimakeskusten sekä Lupa- ja valvontaviraston välillä on organisaatorakenteen uudistuessa erittäin tärkeää. Alueellisen läsnäolon säilymistä on pidetty myös yhtenä vahvana perusteena uudistukselle. Lainsäädännössä ei määritellä virastojen välistä

yhteistyötä. Valtakunnallisen yhdenmukaisuuden lisäksi myös alueellisen yhteistyön onnistuminen on kriittistä, jotta koettu palvelu ja prosessien sujuvuus paranevat.

Jotta uudistukselle asetetut tavoitteet voivat elinvoimakeskuksen osalta toteutua, on tärkeää, että elinvoimakeskuksilla on riittävät pysyvät resurssit. Erityisesti ohjelmaluontoisissa tehtävissä, määräaikaiset resurssit eivät tue pitkäjänteistä toiminnan suunnittelua ja organisoimista. Keski-Suomen ELY-keskus toteaa, että esitetyillä muutoksilla voidaan mahdollistaa uudistuksella tavoiteltu monialainen, poikkihallinnollinen, alueilla aidosti läsnäoleva ja riittävän toimivaltainen aluehallinto.

1.3.12 Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää ehdotusta siirtää aluehallintovirastojen kilpailu- ja kuluttajahallinnon tehtävät Kilpailu- ja kuluttajavirastoon tarkoituksenmukaisena ja kannattaa sitä. Ahvenanmaan valtionviraston tehtävät ja asema säilyisivät entisellään, ja KKV:n kommentteissa on tuotu esiin muutamia täsmennyksiä näihin liittyviin säännösperustelu- ja pykäläehdotuksiin.

1.3.13 Lapin ELY

Hallituksen esitysluonnokseen eduskannalle valtion aluehallintouudistuksesta sisältää suuria myönteisiä mahdollisuuksia ja on pääpiirteissään hyvä sekä kannatettava kokonaisuus. Uudistus ja uudelleen organisointi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen valtiohallinnon. Uusien virastojen tavoitteena ja toiminta-ajatuksen on asiakaslähtöisyyden ja moniammatillisuuden vahvistaminen ja hyödyntäminen sekä yhteisen tilannekuvan ja -ymmärryksen luominen. Nämä tavoitteet ovat tärkeitä huomioida virastoja muodostettaessa, että osasto- tai organisaatorajat eivät muodostu esteeksi asiantuntemuksen hyödyntämisessä ja lupamenettelyjen sujuvoittamisessa.

Valtioneuvoston asetuksessa elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta vesitaloustehtävät ollaan keskittämässä kolmeen elinvoimakeskukseen. Lapin ELY-keskus näkee esitetyn keskittämiskäytännön perusteltuna. Esitetty keskittämiskäytännön huomioi Lapin erityisolosuhteet ja tukee alueellisesti vaikuttavaa toimintaa pohjoisella suuralueella.

Nykyisten ELY-keskusten hoitamat alueidenkäyttöön liittyvät tehtävät jakautuvat aluehallintolakiehdotusten mukaan jatkossa sekä elinvoimakeskuksiin että lupa- ja valvontavirastoon. ELY-keskuksista annetun lain mukaan Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen tehtäviä ovat liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, maanteiden pito sekä julkisen liikenteen järjestäminen. Elinvoimakeskuksista annetun lakiehdotuksen mukaan liikenteen tehtävät säilyvät nykyisellään lukuun ottamatta julkisen liikenteen järjestämistehtäviä. Virasto muutos tulee huomioida alueidenkäyttölain uudistustyössä elinvoimakeskusten tehtäviä määriteltäessä ja tarvittaessa selkeyttää alueidenkäytön tehtäviä myös lakiin elinvoimakeskuksista ja lupa- ja valvontavirastosta.

Hallituksen esityksen perusteluissa korostetaan elinvoimakeskusten alueellista merkitystä. Elinvoimakeskuksen palveluvalikoiman tulisi olla sellainen, että niillä voidaan edistää alueen elinvoimaa ja ihmisten hyvinvointia. Tehtäviä määriteltäessä olisi myös tärkeä arvioida resurssien riittävyys, toiminnallinen tehokkuus ja haluttujen tuloksien konkreettisuus. Ennakointi- ja tiedon tuotannon osaamista vaativa tehtävä tulisi tunnistaa myös laissa elinvoimakeskusten tehtävänä, jolloin se tulisi huomioon otettua ELY-keskusten resurssien jaossa ja organisoitumisessa. Tähän tehtävään liittyen elinvoimakeskukset tarvitsevat myös laajemmat tiedonsaantioikeudet. Myös kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävien laajentuessa tulee huolehtia riittävästä palveluista

tuleville elinvoimakeskuksille, niin että palvelutaso vähintäänkin vastaa nykyistä ELY-keskuksen saamaa palvelutasoa.

Elinvoimakeskuksen tehtävissä ei ole mainintaa varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvistä tehtävistä, joita hoidetaan tällä hetkellä. Huomioiden toimintaympäristön tilanne tehtävien aukikirjoittaminen voisi olla tarkoituksenmukaista.

Keskitettyjen rakennerahastojen ja elinvoimakeskusten suhdetta on hyvä tarkastella ohjelmakauden vaihtuessa. Hallituksen esityksessä (s. 93) todetaan elinvoimakeskuksen tavoitteena ja toiminnan tarkoitus on tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa. Keskittäminen ja erikoistumistehtävät voivat olla ristiriidassa alueen tavoitteen kanssa. Esimerkiksi näitä erityispiirteitä ei välttämättä oteta riittävällä tavalla huomioon projektien arvioinneissa, rahoituksessa ja aktivoinneissa. Tehtäväkokonaisuuksien keskittämisessä on tärkeä huomioida aito rajapinta ja vuoropuhelu keskitettyä tehtävää hoitavan tahon ja elinvoimakeskuksen välillä.

Yrityksille suunnattua palveluvalikoimaa voisi myös tässä yhteydessä tarkastella TEM-konserni tasolla. Elinvoimakeskusten palveluihin sopisi hyvin yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan liittyen, että osa nykyisen Business Finlandin matalan kynnyksen palveluista olisi jatkossa osa elinvoimakeskuksen yrityspalvelujen valikoimaa.

Uudistus on laaja, aikataulultaan erittäin haasteellinen ja vaikutuksiltaan moniulotteinen. Kokonaisuus uudistuksessa on varsin monitahoinen ja huomioon otettavien rajapintojen määrät ovat suuret ja alueelliset toimintaympäristöt erityispiirtein varsin erilaisia. Suomen talouskasvu on ollut viimeiset vuodet hyvin maltillinen ja toiveet uudistukseen ovat suuret sen suhteen, että tällä uudistuksella voidaan tukea kestäväää kasvua ja hyvinvointia.

1.3.14 Lapsiasiavaltuutettu

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan tehtävien keskittäminen yhdelle valtakunnalliselle viranomaiselle luo aiempaa paremmat mahdollisuudet toimialarajat ylittävälle yhteistyölle ja poistaa tarpeettomia päällekkäisyyksiä. Suomalainen hallintojärjestelmä on perinteisesti hyvin siiloutunut. Tämä näkyy lasten ja elämässä esimerkiksi siten, ettei mikään taho ota kokonaisvastuuta lapsen asioista, asioita siirrellään toimijalta toiselle tai kokonaiskuva lapsen tilanteesta jää muodostumatta. On välttämätöntä, että uudessa virastossa yhteistyömuotoja kehitetään aktiivisesti ja innovatiivisesti ja että toiminnalle luodaan toimivat rakenteet.

On erittäin myönteistä, että Valviran ja aluehallintovirastojen päällekkäisyydet ja rinnakkaisuudet, jotka ovat käytännössä vaikeuttaneet valvonnan sujuvuutta ja vaikuttavuutta, saataisiin uudistuksella poistettua. Lapsille asioiden joutuisalla käsittelyllä on erityistä merkitystä. Lapsen aikakäsitys eroaa oleellisella tavalla aikuisten aikaperspektiivistä, minkä mielessä pitämistä myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on painottanut. Esitysluonnoksen mukaan uudistuksen arvioidaan nopeuttavan kanteluasioiden käsittelyaikoja ja tasaavan niitä eri puolilla maata. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että tämä edellyttää esitettyjen rakenteellisten muutosten lisäksi myös riittäviä resursseja ja lapsia koskevien asioiden priorisointia. Lapsen asioita käsittelevillä henkilöillä tulee lisäksi olla erityistä lapsia koskevaa osaamista.

Uuden lupa- ja valvontaviraston tehtävistä ja toimivallasta tulee tiedottaa aktiivisesti. Viestinnässä on huomioitava erityisenä kohderyhmänä lapset ja nuoret. Suomalainen oikeusturvajärjestelmä on monimutkainen ja muodollinen ja siksi etenkin lapsille ja nuorille lähes mahdoton hallita. Uuteen virastoon tulisi perustaa lapsiystävälliset neuvontapalvelut sekä lapsille suunnatut kantelukanavat ja

mahdollisesti tarvittavat lupapalvelut. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa hallitusohjelmaan sisältyvästä linjauksesta vahvistaa valvontaviranomaisen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa.

1.3.15 Liikenne- ja viestintävirasto

Liikenne- ja viestintävirasto on tarkastellut luonnosta erityisesti siltä osin kuin esitys vaikuttaa viraston tehtäviin mutta myös siltä osin kuin siinä ehdotetaan muutoksia liikenteen ja viestinnän hallinnonalalla sovellettaviin lakeihin. Liikenne- ja viestintäviraston huomiot koskevat liitettä 4 (vaikutusarvio, viraston tehtävät), valmiuslakia, vesilakia, pelastuslakia, Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia, liikennejärjestelmästä ja maanteistä annettua lakia, ratalakia, vesiliikennelakia ja yksityistielakia.

1.3.16 Luonnonvarakeskus / Eläinten hyvinvointikeskus

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että aluehallintovirastolta Ruokavirastolle siirtyvissä tehtävissä tulisi olla riittävät resurssit hallinnon ja talouden tukipalveluihin sekä järjestelmäkehitykseen. Ruokaviraston tulisi pystyä tuottamaan järjestelmien avulla avointa viranomaistietoa eläinten hyvinvoinnin tilasta Suomessa.

1.3.17 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto / Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden yhteinen lausunto

Työsuojeluviranomainen pitää lakiehdotuskokonaisuutta pääosin hyvänä, mutta pyytää lainvalmistelun jatkotyössä kiinnittämään huomiota työsuojeluviranomaisen riippumattomuuden varmistamiseen. Kuten lakiehdotuksessa on todettu, työsuojeluosasto olisi riippumaton työsuojelun tehtäviä hoitaessaan. Työsuojelun riippumattomuus on otettava huomioon viraston toiminnassa ja tehtävien organisoinnissa ja toiminta olisi järjestettävä siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus työsuojelun valvontatehtävässä olisi turvattu. Osastolle ei siten saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa työsuojelun valvontatehtävien asianmukaisen hoitamisen tai riippumattomuuden. Työsuojelun aseman riippumattomuuden turvaaminen perustuu Suomen ratifioiman (SopS 44/1949) kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleisen konferenssin vuonna 1947 hyväksymän ammattientarkastusta teollisuudessa ja kaupassa koskevan sopimuksen (yleissopimuksen nro 81) ja erityisesti sen 3, 4 ja 6 artiklaan. Työsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan lakiehdotuksella laajennettaisiin viraston ja viraston pääjohtajan toimivaltaa työsuojeluviranomaisen toimintaan nykytilaan verrattuna niin, että se vaarantaa työsuojeluviranomaisen riippumattomuuden. Työsuojeluviranomainen on erikseen lausunut niistä lakiehdotuksen säännöksistä, jotka vaativat tältä osin täsmennystä tai korjausta.

1.3.18 Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

Lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Fimean näkemyksen mukaan esitetyn aluehallintouudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia.

Fimean osalta aluehallintouudistuksella on rajapintoja Fimean toimialaan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta. Fimea on kansallinen toimivaltainen viranomainen EU-valvontaviranomaisverkostossa ja valvoo lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, veri- ja kudostuotteita, biopankkeja sekä kehittää lääkealaa. Viraston tehtäväkokonaisuuksiin kuuluvat lääkealan lupa- ja valvontatehtävät, tutkimus- ja kehittämistehtävät sekä lääketiedon tuottaminen ja välittäminen lääkehuollon ja lääkehoitojen vaikuttavuuden parantamiseksi. Fimean näkökulmasta on tärkeää, että valvonta ja ohjaus on valtakunnallisesti yhdenmukaista ja tältä osin lausunnolla oleva

uudistushanke on tärkeä kehitysaskel. Nykyisin terveydenhuollon valvonnassa on ollut erilaisia linjauksia Fimean rajapintojen osalta esimerkiksi apteekkien rokotustoiminnan tilavaatimusten osalta, joten Fimea pitää hyvänä uudistuksen tavoitetta yhdenmukaistaa valvontaa valtakunnallisesti myös tällaisissa viranomaistehtävien rajapinnoissa.

Yleisenä kommenttina Fimea toteaa, että myös uudistuksen toteutuksen jälkeen on tärkeää, että valvonnan rajapinnat ovat toimivat ja selkeät. Valmisteluissa on useita säädöksiä, joissa on jaettua valvontavastuuta Fimean ja tulevan uuden viraston kesken esimerkiksi CER- ja NIS2-direktiivien mukaiset muutokset sekä sote-järjestämislain muutokset. Fimean arvion mukaan viranomaisten välinen yhteistyö voi selkeytyä ja helpottua myös käytännön tasolla uudistuksen myötä esimerkiksi Fimean toiminnan rajapinnoilla ottaen huomioon, että jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta keskitetään uudistuksen myötä yhteen lupa- ja valvontavirastoon.

Lisäksi Fimea toteaa, että TUKIJAn toiminta on kiinteä osa valvonnan rajapintaa lääke- ja laiteyhdistelmätutkimusten osalta. Sen sijaintipaikasta olisi hyvä olla selkeämpi maininta hallituksen esityksessä.

1.3.19 Maahanmuuttovirasto

Laki Lupa- ja valvontavirastosta, 13 §:n 4 momentti (liite 4)

Maahanmuuttovirasto pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 5 ja 7 kohtien mukaisten salassa pidettävien, varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien kannalta välttämättömiksi katsottujen tietojen luovuttamisen harkinnanvaraisuutta kannatettavana niistä syistä, joiden mukaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 5 ja 7 kohdissa tarkoitettut tiedot on alun perin säädetty salassa pidettäväksi (HE julkisuuslaiksi 30/1998 vp, s. 91).

Valtioneuvoston asetus elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta, 3 § (liite 7)

Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin Etelä-Suomen elinvoimakeskuksen toimialueesta eräissä tehtävissä. Sen mukaan Etelä-Suomen elinvoimakeskus hoitaa 1 §:ssä tarkoitetun toimialueen lisäksi kaikkien elinvoimakeskusten toimialueilla mm. ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettut yrittäjän oleskelulupaan liittyvät tehtävät. Kuvatunlainen keskittäminen Etelä-Suomen elinvoimakeskukselle mukailee aiempaa hallintorakennetta, joten Maahanmuuttovirasto pitää tällaista toimintatapaa kannatettavana myös jatkuvuuden ja sujuvuuden näkökulmasta.

Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (liite 5, kohta 7.3.1.)

Maahanmuuttovirastolla olisi esityksen (liite 5, s. 50) mukaan mm. Mahti-lain 13 §:n mukainen muu tiedonsaantioikeus jatkossa elinvoimakeskukselta (nykyisissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta). Koska vain osa nykyisten ELY-keskusten toiminnoista siirtyy elinvoimakeskuksille, olisi Maahanmuuttoviraston tiedonsaantioikeus jatkossa suppeampi kuin nykyään. Tällä ei kuitenkaan välttämättä ole käytännön merkitystä Maahanmuuttoviraston toiminnassa, sillä kotoutumiseen ja maahanmuuttoon liittyvien ELY-keskusten tehtävien on esitetty kuuluvan jatkossa elinvoimakeskuksille (liite 4, s. 98). Esitetyt muutokset ovat siten Maahanmuuttoviraston mukaan hyväksyttäviä.

1.3.20 Maanmittauslaitos

Valtion aluehallintouudistusta koskevalla hallituksen esityksellä ei ole suoraa vaikutusta Maanmittauslaitoksen tehtäviin tai palveluihin. Maanmittauslaitoksen toimintaan linkittyvät lainsäädäntömuutokset ovat teknisiä ja koskevat toimivaltaista viranomaista.

Esityksellä perustettavat valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto ja elinvoimakeskukset ovat tärkeitä yhteistyö- ja sidosryhmäkumppaneita Maanmittauslaitokselle. Maanmittauslaitos tuottaa valtakunnallisia kiinteistö-, huoneisto- ja peruspaikkatietoja sekä tutkimustietoa yhteiskunnan eri toimijoiden hyödynnettäviksi. Lupa- ja valvontaviraston sekä elinvoimakeskusten toimiala huomioiden mm. Maanmittauslaitoksen peruspaikkatietoja, sisältäen ilmakehä- ja laserkeilausaineistot, voidaan hyödyntää erityyppisissä valvonta-, seuranta- ja suunnittelutehtävissä. Maanmittauslaitos on valmis jatkamaan sujuvaa yhteistyötä ehdotettujen uusien organisaatioiden kanssa.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus laiksi Ahvenanmaan valtionvirastosta. Ahvenanmaan valtionviraston asema ja tehtävät säilyisivät nykyisellään. Lakiehdotus sisältää säännökset Ahvenanmaan valtionviraston toimipaikasta, johtamisesta, ohjauksesta, hallinnon järjestämisestä ja tehtävistä. Maanmittauslaitoksen näkökulmasta yhteistyö on toiminut hyvin Ahvenanmaan valtioviraston suuntaan. On tärkeää, että eri viranomaisten tehtävät ja yhteistyömallit ovat selkeät jatkossakin.

Maanmittauslaitos kannattaa hallituksen esitysluonnoksen ehdotuksia valtion aluehallintouudistukseen liittyvästä lainsäädännöstä.

1.3.21 Metsähallitus

Metsähallituksella tulee olemaan rinnakkaisia tehtäviä sekä Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten kanssa mm. ELY-keskuksilta siirtyvissä luonnonsuojeluasioissa.

Metsähallitus pyytää kiinnittämään erityistä huomiota tehtävienjaon sujuvaan siirtymään. Uudistus ei tuo muutosta Metsähallituksen rooliin ja asemaan, mutta Metsähallituksen näkökulmasta olennaista on Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten sekä Metsähallituksen selkeä toimivallanjako.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan lupatoimintojen ja valvonnan keskittämisen hyvinä puolina ovat viranomaisten tulkintaerojen väheneminen sekä vihreän siirtymän lupakäsittelyiden nopeutuminen.

Metsähallitus toteaa, että keskeistä uudistuksessa on varmistaa sekä Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten riittävät resurssit, sekä uudistusprosessin ja tehtäväsiirtojen sujuvuus. Resurssien varmistaminen on erityisen tärkeää siirtymän alussa, ettei muutosten toteuttaminen aiheuta väliaikaisesti pullonkaulaa lupamenettelyihin viranomaisen uudelleenjärjestäytymisen vuoksi.

Uudistuksella on lisäksi vaikutusta Metsähallituksen Uljas-tietojärjestelmiin. Tämän osalta Metsähallitus on toimittanut Ympäristöministeriölle erikseen pyydetysti kustannusarviota muutoksesta. Kustannusarviot on tehty sillä periaatteella, että järjestelmiin tehdään vain aluehallintouudistuksen aiheuttamat, järjestelmien käytön kannalta välttämättömät minimimuutokset.

1.3.22 Museovirasto

Museovirasto pitää esitystä ja sen tavoitteita sinänsä hyvinä. Voimavarojen keskittäminen valtakunnalliseen viranomaiseen antaa mahdollisuuden parantaa ja kehittää kulttuuriympäristöön liittyviä tehtäviä niin menettelyllisesti kuin asiasisällöllisesti. Kulttuuriympäristöön liittyvien tehtävien vaatima osaaminen tulee uudelleenorganisoinnin yhteydessä säilyttää riittävällä tasolla. Uuden viraston alueelliseen osaamiseen ja läsnäoloon erityisesti rakennussuojelu- ja kaavoitusasioissa on syytä kiinnittää huomiota täytäntöönpanovaiheessa.

Alueellisen varautumisen osalta esitetty virastorakenne mahdollistaa aikaisempaa paremmin kulttuuripalveluiden ja kulttuuriomaisuuden suojelun huomioimisen osana alueellista varautumissuunnittelua. Kehitettäessä varautumista on hyvä huomioida alueellisten vastuumuseoiden asiantuntemus niin kulttuuripalveluiden kuin kulttuuriomaisuuden osalta. Päätöstä kulttuuriomaisuuden suojelua aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan Haagin yleissopimuksen mukaisen luettelon vahvistamisesta ja jatkotoimista odotetaan lähiaikoina. Uusi virasto on luonteva yhteistyötaho Haagin sopimuksen toimeenpanossa.

Museovirasto pitää myös tärkeänä, että yhteydenpitoa käytäisiin myös Museoviraston ja alueellisten vastuumuseoiden kanssa. Kun otetaan huomioon yhteiskunnallisten resurssien niukkeneminen, Museovirasto pitää tärkeänä, että jatkossa yhteistyössä tarkennetaan rakennusperinnön hoidon ja neuvonnan tehtäväjakoja ja niiden tehokkuutta.

Museovirasto toteaa, että aluehallintouudistuksen jatkovalmistelussa voitaisiin harkita sitä, että opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa pohdittaisiin sitä, olisiko muinaismuistolain 18 §:n mukainen toimivalta syytä siirtää jo tässä yhteydessä Museovirastolle sen sijaan, että se siirrettäisiin väliaikaisesti uudelle lupa- ja valvontavirastolle ennen muinaismuistolain uudistusta.

1.3.23 Onnettomuustutkintakeskus

Esitys aluehallinnon uudistamisesta selkeyttää turvallisuussuosituksen kohdentamista ja sitä kautta niin positiivista turvallisuuskulttuuria kuin yhteiskunnan resilienssiä, kun tapahtumista opitaan ja viedään hyviä käytänteitä laajasti koko hallintoon ja yhteiskuntaan. Onnettomuustutkintakeskus on huolissaan Ahvenanmaan riippumattomasta turvallisuustutkinnasta sosiaali- ja terveydenhuollon-, muiden onnettomuuksien ja niihin liittyvien suuronnettomuuksien tai niiden vaaratilanteiden tapauksista.

1.3.24 Pirkanmaan ELY-keskus

Pirkanmaan ELY-keskus pitää aluehallintouudistuksen tavoitteita, erityisesti virastorakenteen selkeyttämistä, toimintatapojen yhtenäistämistä ja menettelyjen sujuvoittamista sekä selkeyttämistä kannatettavana, mutta uudistukset vaativat huolellista suunnittelua, toimeenpanoa sekä riittäviä resursseja.

Uudistukseen liittyy kuitenkin vielä kehitettäviä ja huomioitavia seikkoja. Esimerkiksi siirtymäsäännös tulee tarkastaa sekä LVV-laista että EVK-laista, jotta tehtävät siirtyvät asianmukaisesti eri viranomaisille. Toimivalta-asioissa oli jonkin verran epäselvyyksiä erityisesti substanssilainsäädännön puolella. Ehdotus jättää LVV:n varsinaisen organisoitumisen ja rakenteen hyvin avoimeksi ja vasta työjärjestyksellä kokonaan toteutettavaksi, mitä Pirkanmaan ELY-keskus ei pidä täysin tarkoituksenmukaisena jatkuvuuden ja hyvän hallinnon turvaamisen kannalta. Muutoksessa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kaikki hyvän hallinnon kannalta tarpeelliset toimet sekä perusoikeudet turvataan sekä muutosta toteutettaessa että myös uudessa virastossa. Lisäksi valtakunnallisessa viranomaisessa on turvattava myös paikallistuntemus sekä paikalliset palvelut.

Ilmatoon liittyviä asiantuntijatehtäviä sijoittuu molempiin organisaatioihin, mitä pidetään hyvänä ja tarkoituksenmukaisena tilanteessa, missä ilmasto-kysymysten painoarvo on kasvamassa ja ne ovat vahvasti poikkihallinnollisia. Eri virastojen tehtäväkokonaisuuksien keskinäistä suhdetta olisi syytä vielä selkeyttää.

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskeva lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Lisäksi uudistus yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voisi edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se luonnokseen joitakin muutoksia.

Hallitusohjelman mukaan elinvoimakeskusten tausta-ajatuksena on monialainen valtion aluehallinto, joka kootaan nykyistä vahvemmille alueille elinvoimakeskuksiin. Näin ollen elinvoimakeskusten ohjauksen poikkihallinnollisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ajantasaisen tilannekuvan varmistamiseksi on tärkeää, että ohjauksen yhteensovittamisryhmässä ovat edustettuina myös elinvoimakeskukset. Vastaavasti kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon tulee lisätä elinvoimakeskusten edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsitellessä. Kaiken kaikkiaan kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaa tulisi kehittää suuntaan, jolla varmistetaan elinvoimakeskuksille tarjottavien palvelujen riittävyys, ajantasaisuus ja tarpeenmukaisuus.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta koska ehdotettu malli ei vastaa alueiden toimijoiden tarpeisiin, on alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet otettava valmisteluun viivytyksettä. Nykyisessä turvallisuustilanteessa on tärkeää, että valtion aluehallinto on tiiviisti mukana alueellisessa varautumistoiminnassa – näin voidaan varmistaa mutkaton ja tarvittaessa nopeakin yhteistoiminta eri turvallisuustilanteissa.

Ympäristötehtävien siirtyminen lähes kokonaisuudessaan Lupa- ja valvonta-virastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa. Tähän riskiin on syytä kiinnittää huomiota ja varmistaa riittävä tiedonvaihto eri virastojen välisellä tiiviillä yhteistyöllä.

Liikennetehtävien jakautuminen nykyisen yhdeksän ELY-keskuksen sijasta kymmeneen elinvoimakeskukseen aiheuttaa vääjäämättä kustannuksia ja lisäresurssitarpeita. Näin tapahtuu erityisesti pohjalaismaakuntien osalta. Esityksen mukaan Hämeen ELY-keskuksesta Kanta-Hämeen maakunta ja Päijät-Hämeen maakunta siirrettäisiin eri elinvoimakeskusten toimialueisiin. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkökulmasta on olennaisen tärkeää, että Hämeen ELY-keskuksen nykyiset resurssit jakautuvat tasapuolisesti tuleviin elinvoimakeskuksiin kaikkien tehtäväryhmien osalta.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia nykyistä vahvempien alueiden elinvoimakeskuksia.

Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Laaja tehtävien keskittäminen haastaa myös viranomaisen toimivaltarajoja toimittaessa alueilla. Toimivaltarajojen lisäksi on muistettava, että direktio-oikeus asiantuntijoiden suuntaan on aina vain sillä organisaatiolla, johon asiantuntijat on sijoitettu, vaikka he toimisivat työssään eri puolilla maata.

Erityisesti uusien keskitettäviksi esitettävien tehtävien osalta Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että ko. tehtäväkokonaisuuksia tulisi tarkentaa asetuksessa ja määrittää samoin asetuksessa selkeästi ne tehtävät, jotka ao. kokonaisuudesta kuuluvat valtakunnallisesti keskitettynä tehtävänä hoidettaviksi ja joista siten siirtyisi toimivalta koko maan osalta ko. elinvoimakeskukselle. Samalla on tärkeää, että uusille tehtäväkokonaisuuksille varmistetaan riittävät resurssit (taloudelliset ja henkilövoimavarat) niin valmistelu- kuin toimeenpanovaiheessakin.

Elinvoimakeskusten tehtävien säätämiseen liittyen Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että valtion aluehallintoa muutettaessa tulee varmistaa, että substanssi- ja muissa muuttuvia organisaatioita ja niiden tehtäviä ohjaavissa lakimuutoksissa sekä elinvoimakeskuksilla että lupa- ja valvontavirastolla säilyy mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua toimialaansa liittyvien asioiden valmisteluun ja muutoksenhakuun. Myös tiedonsaantioikeudet eri alueellisten viranomaisten, mukaan lukien kunnat, välillä tulee varmistaa kaikissa muuttuvissa säädöksissä.

1.3.25 Pohjanmaan ELY

Yleisenä huomiona voi todeta, että uudistuksen tavoitteet ovat kannatettavat ja tärkeää olisi, että virastojen tehtävät ja toimialueet olisivat asiakkaille selkeät. Olisikin tarkoituksenmukaista, että kaikilla elinvoimakeskuksilla olisi sama rakenne ja ne olisivat tehtäviltään pääosin yhteneväisiä omalla toimialueellaan yksittäisiä erikoistumisia tai keskittämisiä lukuun ottamatta.

Kielivähemmistöjen palveluyksiköistä säätäminen lailla on tarpeen, jotta perustuslain takaama oikeus kielivähemmistöjen edustajille saada palvelua omalla äidinkielellään voitaisiin turvata. Nykyisin voimassa olevassa Valtioneuvoston asetuksessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 34§:ssä on säädetty ruotsinkielisistä palveluryhmistä mm siten, että on velvoitettu perustamaan tiettyjä ruotsinkielisiä palveluryhmiä. Palveluyksiköistä säätäminen tulisi olla nyt säädettävässä asetuksessa myös velvoittavassa muodossa, jotta turvataan ruotsin kieltä osaavan henkilöstön jatkuvuus ja siten ruotsinkielisen palvelun saatavuus Pohjanmaan alueen asiakkaille. Mikäli olisi ainoastaan mahdollista perustaa palveluyksiköitä, mutta niiden perustamiseen ei ole virastolla velvollisuutta, on vaarana, että palveluyksiköitä ei perusteta eikä ruotsinkielisen palvelun saatavuus tule turvatuksi perustuslain edellyttämällä tavalla.

Esityksessä EPO ELY-keskukseen nyt keskitetyt valtakunnalliset tehtävät sekä muut vesitaloustehtävät läntisellä alueella tullaan keskittämään Lounais-Suomen elinvoimakeskukseen, vaikka yli 60 % alueen vesitaloustehtävien henkilöresursseista on nykyisin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksessa. Näin ollen Pohjanmaan ELY-keskuksen käsityksen mukaan olisi perusteltua pitää em osana Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksen toimintaa. Pohjanmaan alueen asiakkaille tehtävien siirtyminen Varsinais-Suomen ELY-keskukseen voi aiheuttaa haittaa ja hallinto tulee monimutkaisemmaksi tältä osin.

1.3.26 Pohjois-Karjalan ELY

Pohjois-Karjalan ELY on lausunnossaan lähemmin ilmenevällä tavalla ehdottanut muutoksia Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen ja sen perusteluihin, mutta myös täydennyksiä ja

korjauksia esityksen yleisperusteluihin. Lisäksi lausunnossa on katsottu olevan välttämätöntä ottaa valmisteluun alueellisen varautumisen toteutusmalli.

Lausunnossa on katsottu, että elinvoimakeskusten toimipaikoista säätäminen olevan välttämätöntä, mutta niiden päätoimipaikoista ei tule säätää. Päätoimipaikoista säätäminen voisi johtaa johdon, esihenkilöiden, esikuntatehtävien keskittämistä muutamaa kasvukeskukseen. Lausunnossa on ehdotettu, että asetuksessa tulisi säätää, että elinvoimakeskuksilla on toimipaikat jokaisessa maakunnassa. Lisäksi elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 8 §:n 2 momentissa tulisi säätää, että yhteensovittamisryhmässä on edustettuna myös elinvoimakeskukset, mikä olisi välttämätöntä, jotta yhteistoimintaryhmä voi tehdä päätöksiä mahdollisimman hyvän tilannekuvan pohjalta.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsiteltäessä. Lausunnossa on katsottu, että elinvoimakeskusten toimialueen muodostuessa useammasta maakunnasta, tulisi elinvoimakeskuksen nimen kuvata mahdollisimman hyvin koko toimialuetta, eikä nimen alkusääsi saisi olla vain yhden maakunnan nimi.

Lausunnossa on katsottu, että lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Mikäli keskittämiset arvioidaan elinvoimakeskuksista annettavan lain 4 §:n 2 momentin mukaisiksi, tulisi toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien keskittämiset tehdä yhdenmukaisille toimialueille.

1.3.27 Pohjois-Pohjanmaan ELY

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Lisäksi uudistus yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voisi edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se luonnokseen joitakin muutoksia.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 8 §:n 2 momentissa tulisi säätää, että yhteensovittamisryhmässä on edustettuna myös elinvoimakeskukset. Tämä on välttämätöntä, jotta yhteistoimintaryhmä voi tehdä päätöksiä mahdollisimman hyvän tilannekuvan pohjalta.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen

toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsiteltäessä.

Ympäristötehtävien siirtyminen lähes kokonaisuudessaan Lupa- ja valvontavirastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa. Tämä näkökulma olisi perusteltua lisätä yleisperustelujen kohtaan 4.2.3 Vaikutukset yrityksiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin elinvoimakeskusten nimistä. Elinvoimakeskusten toimialueen muodostuessa useammasta maakunnasta, tulisi elinvoimakeskuksen nimen kuvata mahdollisimman hyvin koko toimialuetta, eikä nimen alkuosaa saisi olla vain yhden maakunnan nimi.

Yleisperusteluissa luvussa 4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen tulisi korjata, että liikennetehtävien jakautuminen nykyisen yhdeksän ELY-keskuksen sijasta kymmeneen elinvoimakeskukseen aiheuttaa vähäistä suurempia kustannuksia. Lisäksi vähäistä suurempia kustannuksia syntyy myös siitä, että Hämeen ELY-keskuksesta Kanta-Hämeen maakunta ja Päijät-Hämeen maakunta siirrettäisiin eri elinvoimakeskusten toimialueisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3 - 13 §:ssä säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Mikäli keskittämiset arvioidaan elinvoimakeskuksista annettavan lain 4 §:n 2 momentin mukaisiksi, tulisi toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien keskittämiset tehdä yhdenmukaisille toimialueille. Rakenerahastotehtävien keskittämässä nähdään hyötyä nykykäytännön mukaisesti siinä, että rahoitus ja maksatus tapahtuu samassa elinvoimakeskuksessa. Rakenerahastotehtävien keskittämällä on saavutettu tehokkuutta. Tehokkuutta ja synergiaa on saavutettu erityisesti sillä, että EU-rahoituksen eli EAKR- ja ESR-hankkeiden myöntö ja maksatus ovat samassa organisaatiossa.

Elinvoimakeskuksen yhtenä tehtävänä on liikennejärjestelmän toimivuus ja tältä osin sillä tulisi olla selkeä toimivalta alueiden käytön suunnittelussa. Selkeys on tärkeää myös kunnille ja maakuntaliitoille, jotka omalla alueellaan vastaavat alueiden käytön suunnittelusta.

1.3.28 Pohjois-Savon ELY

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 13 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin. Lisäksi nykyisen kaltainen toimintamallin jatkaminen aiheuttaa päällekkäistä toimintaa Lupa- ja valvontaviraston ja muiden toimijoiden välillä. Valmius- ja varautumisasioiden osalta Pohjois-Savon ELY-keskus katsoo, että keskeistä uudistuksen myötä on varmistua siitä, että valmiusasiat ovat jokaisessa virastossa hoidossa koordinoitusti, alueellinen yhteistyö on huomioitu kokonaisuutena, olemassa olevat maakunnalliset yhteistyörakenteet valmiusasioiden kanssa huomioidaan, eikä jo olemassa olevia hyviä yhteistyörakenteita hukata uudistuksessa. Elinvoimakeskuksen tehtävänä on työllisyyden alueellinen edistäminen yhteistyössä alueellaan olevien työllisyysalueiden kanssa alueellisten työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja

seurantakeskusteluiden kautta, joista elinvoimakeskuksilla olisi päävastuu. Pohjois-Savon ELY-keskuksen arvion mukaan kerran vuodessa järjestettävä keskustelu ei ole riittävä toimi edistämään työmarkkinoiden alueellista toimivuutta työvoimapalvelujen hajautuvassa järjestämistrakenteessa. Yleisperusteluissa luvussa 4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen oleva maininta, että liikennetehtävien jakautuminen nykyisen yhdeksän ELY-keskuksen sijasta kymmeneen elinvoimakeskukseen aiheuttaa vähäistä suurempia kustannuksia on harhaanjohtava siinä suhteessa, että esitetty tehtävien jakaminen lisää olennaisesti henkilöresurssien tarvetta Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan elinvoimakeskusten liikennetehtävien hoitamiseen. Liikenteen ja tienpidon tehtävien osalta ei myöskään henkilöstömäärä nouse, koska tehtäviä koskevia yhdistymisiä ei tapahdu. Luvussa 4.2.5.2 mainittu virkamiesten työmäärän tasoittuminen mahdollisuudella jakaa tehtäviä nykytilaa paremmin suuremmalla määrällä virkamiehiä on vesienhoidon ja luonnonsuojelun osalta väärä, sillä muutos tulee vähentämään merkittävästi nykyisin käytössä olevaan osaamispääomaa. Elinvoimakeskusten toimialueita koskevan luvun 4§, 7§ 12 §: Pohjois-Savon ELY-keskus pitää hyvänä ja tarkoituksenmukaisena alueellisen kalataloushallinnon aluejakoa kolmeen toimialueeseen siltä osin, kun se noudattaa nykyisen kaltaista aluejakoa merialueen, sisävesialueen ja Pohjois-Suomen kesken. Vesienhoidon tai vesitaloustehtävien järjestämiseen määritellyt alueet eivät ole yhteen sopivia kalatalouden toimialueiden kanssa, koska tehtävät ja tarpeet ovat erilaisia. Pohjois-Savon ELY-keskus esittää, että 7§ pykälän toiseen momenttiin muutosta. Pohjois-Savon ELY-keskus ei pidä tarkoituksenmukaisena, että Etelä-Suomen elinvoimakeskus hoitaisi 1 §:ssä tarkoitettua toimialueen lisäksi Kaakkois-Suomen ja Itä-Suomen elinvoimakeskusten toimialueella kotoutumisen edistämistä annetun lain 33 §:n 3 momentin mukaisen alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneille lapsille tarkoitettujen perheryhmäkotien perustamisesta sopimisen. Pohjois-Savon ELY-keskus esittää, ettei ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten perheryhmäkotien ohjaukseen, valvontaan ja rahoitukseen liittyviä tehtäviä keskitetä vain muutamaiin elinvoimakeskuksiin. Ilmastoon liittyviä asiantuntijatehtäviä sijoittuu molempiin organisaatioihin, mitä Pohjois-Savon ELY-keskus pitää hyvänä ja tarkoituksenmukaisena tilanteessa, missä ilmastokysymysten painoarvo on kasvamassa ja ne ovat vahvasti poikkihallinnollisia. Ilmastokysymysten osalta on tarpeen tehdä vahvaa yhteistyötä Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten välillä. Pohjois-Savon ELY-keskus pitää tärkeänä, että elinvoimakeskuksille annetaan todelliset valtuudet ja resurssit toimia monialaisena virastona tuloksellisesti sekä suunnitella että toteuttaa viraston toimintaa tukevaa henkilöstöpolitiikkaa, osaamisen kehittämistä, taloudenpitoa ja muita tehtäviä. On tärkeää, että yhteistyö paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten sekä kansainvälisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa on tunnustettu. Yhteistyö on tärkeää koska elinvoimaan liittyy lukuisia tekijöitä ja se korostaa tarvetta toimia laajassa yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa sekä yksityisen että julkisen sektorin toimijoiden kanssa. Pohjois-Savon ELY-keskus pitää tärkeänä sitä, että valtakunnallisesta roolista huolimatta Lupa- ja valvontaviraston tulisi turvata alueellinen läsnäolo esimerkiksi yhdyshenkilötoiminnan kautta, minkä avulla voitaisiin parantaa asiakkaiden palvelusaatavuutta.

1.3.29 Poliisihallitus

Esitetyillä muutoksilla on vaikutusta poliisin rikostorjuntatehtäviin ainoastaan siltä osin, että poliisin kanssa nykyisen lainsäädännön nojalla yhteistyötä tekevät viranomaiset muuttuvat. Poliisihallitus pitää tältä osin tärkeänä, että valmistelussa kiinnitetään huomiota poliisin ja esityksen alaan kuuluvien viranomaisten välisen yhteistyön ja tiedonvaihdon toimivuuteen.

Valtiovarainministeriö on hankkeen uuden rahapelijärjestelmän mukaisen lupa- ja valvontatoiminnan toimeenpanemiseksi asettamis päätös luonnoksessa todennut, että rahapeliasioissa lupa- ja valvontatoimintaa koskeva organisaatorakenne ylätasolla olisi toimintayksikkö. Poliisihallitus näkee tarkoituksenmukaisena virkavastuun kohdentumisen vuoksi harkittavaksi

kevennystä siihen, että pääjohtaja nimittää toimintayksikön muut virkamiehet ja ottaa palvelukseen muun henkilöstön ja että nimittämisen voisi tehdä toimintayksikön päällikkö tai hänen määräämänsä.

Ehdotetun lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 31 §:n mukaan Aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston ennen tämän lain voimaantuloa myöntämä lupa, tekemä päätös tai rekisteröinti sekä edellä mainituille virastoille tehty ilmoitus jää voimaan siinä muodossa, kun se on lain voimaantullessa. Poliisihallitus toteaa, että vastaavasti myös Poliisihallituksen Arpajaishallinnon myöntämät luvat ja päätökset tuli jäädä vastaavalla tavalla voimaan, koska Poliisihallituksen Arpajaishallinto on siirtymässä perustettavan Lupa- ja valvontaviraston organisaatioon.

Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 13 §:n 2 momenttia koskevien yksityiskohtaisten perusteluehdotusten mukaan varautumisen alueelliseen yhteistyöhön osallistuva viranomaisena, kuten poliisi tai Maahanmuuttovirasto tai yksityinen toimija, joka hoitaa julkista hallintotehtävää, harkitsisi mitä tietoja se voisi antaa varautumisen alueelliseen yhteistyöhön. Poliisihallitus kannattaa selkeää perustelukirjausta siitä, että kysymyksessä on tiedon luovuttavan viranomaisen subjektiivinen harkinta.

Ampumayhdistyslupa-asioiden osalta Poliisihallitus nostaa esiin, tulisiko ampumayhdistyslupien myöntäminen olla poliisin tehtävä nykyisen Aluehallintovirastojen ja tulevaisuudessa perustettavan Lupa- ja valvontaviraston tehtävän sijaan. Poliisi myöntää ampuma-aseluvat, ja omaa kanneoikeuden yhdistyksen lakkauttamisasiassa.

Toinen vaihtoehto koskee poliisin ja nykyisen Aluehallintoviraston välistä tiedonvaihtoa yhdistysasioissa. Käytännön ongelmaksi on muodostunut se, että poliisi ei saa Aluehallintovirastoilta tietoa yhdistyslupahakemuksista, ja Aluehallintovirastot eivät saa poliisilta tietoa lupa-asian valmistelua varten, koska kyseisellä tiedonvaihtosääntelyllä ei ole selkeää lainsäädännöllistä pohjaa. Näin ollen perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla tulee olla oikeus saada poliisilta tiedot, kun se selvittää luvan myöntämisen edellytyksiä. Perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla tulisi valvovana viranomaisena olla vastaava kanneoikeus, kuin Poliisihallituksella ja syyttäjällä.

Poliisihallitus on ehdottanut eräitä lisäyksiä ja muutoksia sekä perusteluihin että säännöksiin.

1.3.30 Ruokavirasto

Ruokavirasto pitää hallituksen esitystä pääosin kannatettavana. Ruokaviraston kannalta hallituksen esityksen keskeisin uudistus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtyminen aluehallintovirastoista Ruokavirastoon. Ruokavirasto toteaa, että uudistuksessa on edelleen useita tehtäviensirtoon liittyviä selvitystarpeita ja sellaisia yksityiskohtia, jotka on ratkaistava, jotta uudistus voidaan onnistuneesti toimeenpanna.

Lisäksi Ruokavirasto katsoo hallituksen esityksen jättävän edelleen avoimeksi tehtävänjako- ja vastuukysymyksiä yhteiskunnan kannalta kriittisissä valmius- ja varautumistehtävissä.

Ruokaviraston maaseutulinjan ELY-keskuksille siirtämät maksajavirastotehtävät ja Ruokaviraston elintarvikeketjun ohjaamat valvontatehtävät siirtyvät uudistuksessa ELY-keskuksista elinvoimakeskusten tehtäviksi.

Maksajavirastotehtäviä hoidetaan jatkossa kymmenessä elinvoimakeskuksessa. Ruokavirasto tekee jokaisen elinvoimakeskuksen kanssa maksajavirastosopimuksen. Uudistuksella ei ole vaikutusta maksajavirastotehtävien sisältöön. Ruokavirasto pitää tärkeänä, että kaikki maksajavirastotehtävät on koottu elinvoimakeskuksen organisaatiossa maaseutupalvelujen osastolle selkeäksi tehtäväkokonaisuudeksi.

Lisäksi Ruokavirasto toivoo kiinnitettävän huomiota hallituksen esityksen kustannusvaikutuksiin. Erityisesti lukuisiin tietojärjestelmiin tehtävistä muutostöistä aiheutuvia kustannuksia voidaan pitää merkittävänä. Ruokavirastolle tulisi varmistaa riittävä resursointi tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi sekä siirtyvien oikeudellisten ja hallintotehtävien hoitamiseksi (määrärahat ja henkilöt).

1.3.31 Suomen ympäristökeskus SYKE

Hyvin monitoimialaisen viraston organisointiin ja johtamisjärjestelmään on kiinnitettävä erityistä huomiota. Yhteistyö muiden valtion organisaatioiden kanssa on varmistettava riittävällä resursoinnilla muutosvaiheessa

Syke ylläpitää noin 40 tietojärjestelmää, joissa käyttäjät siirtyvät uusiin organisaatioihin. Tietojärjestelmien toimivuuden edellytykset on varmistettava ja muutostyöt resursoitava. Minimitasolla (ei kehittämistä) Syken kustannusarvio muutostöille on 0,7 milj €.

Syke esittääkin huolensa esitetyle LVV muutostöiden kustannusarviolle. Näin isolle hallinnon uudelleen organisoitumiselle se näyttäytyy alimitoitettulta.

Syke ehdottaa, että laissa Lupa- ja valvontavirastosta määriteltäisiin ehdotettua 4.4 §:ä selkeämmin yleistä etua valvovan yksikön tehtävät ja riittävän laaja ja monialainen asiantunteva kokoonpano. Lakiin ei ole ehdotettu säännöksiä siitä, miten yleisen edun valvontayksikkö toimii ja mitä tehtäviä sille kuuluu. Olisi tarpeen määritellä, että yksikkö tai sen nimissä toimiva virkamies voi antaa lausuntoja lupa-asioissa.

1.3.32 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Valvira toteaa, että Lupa- ja valvontaviraston perustaminen on tärkeää, koska nykyinen virastorakenne on epätarkoituksenmukainen hallituksen esityksessä kuvatuin perustein. Valvira katsoo, että Lupa- ja valvontaviraston viestintä on tarkoituksenmukaista organisoida pääjohtajan välittömässä alaisuudessa toimivaksi osastojen ulkopuoliseksi toimintayksiköksi. Valvira esittää, että olisi tarkoituksenmukaista ottaa johtajan virkanimike ja esihenkilötehtävä käyttöön ylijohtajien ja päälliköiden ”välille”. Valvira pitää tärkeänä 9 §:n 2 momentissa mainittujen toimialaa ohjaavien ministeriöiden (kuten sosiaali- ja terveysministeriön) vahvaa roolia.

Esitettyssä 15 §:n 4 momentissa säädetään nykyisen käytännön mukaisesti, että omasta pyynnöstä poistettujen ammattioikeuksien palauttaminen käsiteltäisiin valvontalautakunnassa. Valvira toteaa, että tämä ei ole tarkoituksenmukaista lautakunnan kokonaistyömäärä ja puheena olevien asioiden sisältö huomioon ottaen. Valviran näkemyksen mukaan 15 §:n 5 momenttiin tehdyt muutokset koskien valvontalautakunnan kokoonpanoa ovat hyviä eikä sillä ole huomautettavaa asiasta.

Esitetty 16 § sähköisestä kokouksesta antaa virastolle harkintavaltaa siitä, miten kokoukset jatkossa järjestetään, kun vaihtoehtoina on varsinainen kokous (läsnäolo) tai kokonaan tai osittain sähköinen kokous. Valviran näkemys on, että harkintavallan lisääminen on hyvä asia. Valvira siis toteaa, että esitetty pykälä on hyvä, mutta käytännön tasolla virastolle jää vielä varsin paljon suunniteltavaa.

Esitetyn 35 §:n siirtymäsäännös koskee lautakuntien toimintakautta ja se on tärkeä ja kannatettava. Lisäksi olisi säädettävä siitä, että Valviran nimeämien pysyvien asiantuntijoiden toimikausi jatkuu tulevassa virastossa. Lisäksi Valvira nostaa esiin, että siirtymäsäännöksessä tulisi erikseen mainita myös Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta sekä adoptiolautakunta.

Luku 5.2: Tanskan järjestelmän osalta esityksessä on kuvattu vanhan järjestelmän mukainen virastorakenne. Toukokuussa tapahtuneen muutoksen johdosta Socialstyrelsenin tilalla tulisi olla Social- og Boligstyrelsen ja se toimii sosiaali- ja asuntonministeriön yhteydessä eikä sisäministeriön alaisuudessa.

1.3.33 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Adoptiolautakunta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran yhteydessä toimiva adoptiolautakunta katsoo, että hallituksen esityksessä ei ole avattu adoptioasioiden tehtävien sisältöä. Lupa- ja valvontaviraston sekä adoptiolautakunnan tehtävissä ei saisi syntyä päällekkäisyyttä huomioiden adoptioilaisissa adoptiolautakunnalle määrättyt itsenäiset viranomaistehtävät.

Virastouudistus sijoittuu kesken Valtioneuvoston asettamispäätöksellä annetun lautakuntakauden, joten kauden loppuun saattaminen tulisi turvata myös uudessa perustettavassa virastossa. Adoptiolautakunta toteaa, että siirtymäsäännöksissä ei ole erikseen mainintaan adoptiolautakunnasta.

Adoptiolautakunta toimii itsenäisenä tiedonhallintayksikkönä ja rekisterinpitäjänä käyttämiensä rekisterien osalta. Nykyisessä mallissa adoptiolautakunta tukeutuu Valviran tiedonhallinnan palveluihin ja tämän rakenteen toivotaan toteutuvan myös uudessa virastossa. Adoptiolautakunnalla ei ole omaa kirjaamoja tai tähän tehtävään osoitettuja omia resursseja. Kirjaaminen ja assistenttipalvelut toteutuvat Valviran hallintopalveluna lautakunnalle. Vastaavat hallintopalvelut sekä muut tukipalvelut tulisi mahdollistaa myös uudessa virastossa huomioiden, että adoptiolautakunnalle ei ole osoitettu resursseja näiden toimintojen ylläpitoon.

1.3.34 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta

Valviran yhteydessä toimivan Valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan (Tukija) tehtävänä on antaa lausuntoja kliinisistä lääketutkimuksista sekä biopankin perustamisesta. Tukijan erillinen muutoksenhakujaosto käsittelee oikaisuvaatimuksia alueellisten lääketieteellisten tutkimuseettisten toimikuntien antamista kielteisistä lausunnoista. Tukijan tehtävät on säädetty ja hallinnollinen sijainti päätetty siten, että ne vastaavat viranomaismenettelylle ja eettiselle arvioinnille asetettuja valtiosääntöoikeudellisia ja tutkimuseettisiä edellytyksiä toiminnan puolueettomuudesta ja riippumattomuudesta.

Kansallisen lain lisäksi Tukijan toiminnassa sovelletaan kliinisten lääketutkimusten EU-asetusta (536/2014).

Sen lisäksi, että eettisen toimikunnan tulee olla riippumaton ulkoisista toimijoista, hallinnollisen ratkaisun lähtökohdانا on ollut se, että toimikunta on riippumaton myös Valvirasta, lukuun ottamatta niitä yleishallinnollisia ratkaisuja, jotka liittyvät Tukijan henkilöstö-, tieto- ja taloushallinnon resursseihin. Tukijan toimintamenot on esimerkiksi katettu Valviran budjettimomentilta. Tukija on tällä hetkellä sijoitettu Valviran hallinto-osastolle.

Hallituksen esityksessä Tukija ja sen yhteydessä toimiva muutoksenhakujaosto ehdotetaan sijoitettavaksi sosiaali- ja terveystoimialan yhteyteen. Tukija katsoo ratkaisun olevan perusteltu, jos Tukijan toiminta voidaan jatkossakin järjestää siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus edellä mainituissa tehtävissä on turvattu. Tukijalle ei saa antaa sellaisia muita tehtäviä, jotka voivat vaarantaa tehtävien asianmukaisen hoitamisen.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Lupa- ja valvontavirastossa voi olla myös osastojen ulkopuolisia toimintayksiköitä (Laki lupa- ja valvontavirastosta, 4 §; perustelumustio s. 167). Tältä osin Tukija pyytää lainvalmistelijaa vielä arvioimaan, olisiko Tukija perusteltua sijoittaa tulevaan virastoon perustettavien osastojen ulkopuolelle.

1.3.35 Satakunnan ELY

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaiksi lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Lisäksi uudistus yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voisi edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se luonnokseen joitakin muutoksia.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 3 §:n 1 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella muun ohella Elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista. Elinvoimakeskusten toimipaikoista säätäminen on välttämätöntä. Elinvoimakeskuksilla on toimipaikat jokaisessa maakunnassa. Sen sijaan elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ei ole välttämätöntä säätää. Päätoimipaikoista säätämättä jättäminen osoittaisi modernia sekä nykyistäkin tilannetta vastaavaa ajattelua ja toimintatapaa monipaikkaisessa työn tekemisessä. Pelkkä toimipaikoista säätäminen osoittaisi myös maakuntien tasapuolisempaa asemaa aluehallinnossa.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 8 §:n 2 momentissa tulisi säätää, että yhteensovittamisryhmässä on edustettuna myös elinvoimakeskukset. Tämä on välttämätöntä, jotta yhteistoimintaryhmä voi tehdä päätöksiä mahdollisimman hyvän tilannekuvan pohjalta.

Elinvoimakeskuksista sekä hallinto- ja kehittämiskeskuksesta annettavan lain 16 §:n 2 momentin perusteluihin tulisi lisätä, että kehittämis- ja hallintokeskuksen johtoryhmän kokoonpanoon kuuluu elinvoimakeskuksen nimeämä edustaja. Elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen toimintaprosessit ovat monilta osin yhteisiä ja elinvoimakeskusten asiakkaisiin vaikuttavia, joten elinvoimakeskusten edustajan on oltava tiiviisti mukana laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita käsitellessä.

Ympäristötehtävien siirtyminen lähes kokonaisuudessaan Lupa- ja valvontavirastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin elinvoimakeskusten nimistä. Elinvoimakeskusten toimialueen muodostuessa useammasta maakunnasta, tulisi elinvoimakeskuksen nimen kuvata mahdollisimman hyvin koko toimialuetta, eikä nimen alkuosaa saisi olla vain yhden maakunnan nimi. Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettu Lounais-Suomen elinvoimakeskus on Satakunnan ja Varsinais-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnista muodostuvalle toiminta-alueelle luonteva ja kannatettava.

Yleisperusteluissa luvussa 4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen tulisi korjata, että liikennetehtävien jakautuminen nykyisen yhdeksän ELY-keskuksen sijasta kymmeneen elinvoimakeskukseen aiheuttaa vähäistä suurempia kustannuksia. Lisäksi vähäistä suurempia kustannuksia syntyy myös siitä, että Hämeen ELY-keskuksesta Kanta-Hämeen maakunta ja Päijät-Hämeen maakunta siirrettäisiin eri elinvoimakeskusten toimialueisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3 - 13 §:ssä säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Elinvoimakeskuksiin valtakunnallisesti tai rajatulle toiminta-alueelle keskitetyt tehtävät jopa lisääntyvät verrattuna ELY-keskuksissa nykyisin keskitettynä hoidettaviin tehtäviin. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Keskitettävien tehtävien lisääntymiseen on syytä suhtautua erittäin kriittisesti huomioiden mm. hallitusohjelman tavoitteena olevat vahvat elinvoimakeskukset. Tätä tukee myös ELY-keskuksia koskeva arviointi, jonka yhtenä johtopäätöksenä suositeltiin, että ELY-keskusten seuraajien (joita elinvoimakeskukset ovat) itsenäisyyttä ja sisäistä yhtenäisyyttä tulisi vahvistaa vaikuttavuuden kehittämiseksi. Esimerkiksi rakennerahoitustehtävien säätäminen uuden ohjelmakauden osalta kaikkien elinvoimakeskusten tehtäväksi tukisi maakuntien kehittämistä, parantaisi asiakaspalvelua ja elinvoimakeskusten aluekehittämisen sidosryhmäyhteistyötä sekä tehostaisi ohjelman toimeenpanoa ja vaikuttavuutta sekä lisäksi synergiaa kaikkien elinvoimakeskusten hoitamien maaseuturahaston rahoitustehtävien kanssa. Myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 64, 65 ja 68§:ssä tarkoitettujen päätösten keskittäminen asetuksella Etelä-Suomen elinvoimakeskukseen tulisi harkita uudelleen. Mikäli keskittämiset arvioidaan elinvoimakeskuksista annettavan lain 4 §:n 2 momentin mukaisiksi, tulisi toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien keskittämiset tehdä yhdenmukaisille toimialueille.

1.3.36 Säteilyturvakeskus

STUK kiinnittää huomiota valvontaviranomaisten toimivaltuuksien ja substanssilainsäädännön rajapintoihin. Yhden luukun periaatteen toteutumisen kannalta terveydenhuollon alalla toimivilla on nyt perustettavaksi ehdotetun viraston lisäksi edelleen useita valvontaviranomaisia kuten STUK ja Fimea. Tiedon liikkuminen ja hyvät tietojärjestelmäpalvelut ovat tärkeässä roolissa.

Lupa- ja valvontavirastoa koskevan lakiehdotuksen 27 §:n mukaan Keha-keskus voisi tarjota virastolle tietojärjestelmäpalveluja ja hoitaa palvelujen digitalisaatiota edistäviä tehtäviä sekä tuottaa virastolle asiakirjojen ja tietoaineistojen käsittely- ja arkistointipalveluja. STUK pitää tärkeänä, että lainsäädäntöä käydään läpi siitä näkökulmasta, että Keha-keskus ja myös muut virastot voivat tarjota digitaalisia palveluja muiden viranomaisten käyttöön. Tämä olisi valtion strategian mukaista ja edistäisi yhden luukun periaatteen toteutumista. Esimerkiksi STUKin merkittävälle viranomaisyhteistyöhankkeelle muodostui hiljattain esteeksi se, että Keha-keskus ei voinut lainsäädännön takia tarjota hallinnoimaansa sähköistä asiointipalvelua STUKin käyttöön.

STUKin tehtäviin kuuluu arvioida säteilytapahtumien turvallisuusmerkitystä sekä antaa suojelutoimia koskevia suosituksia. Terveysturvallisuuslain 52 §:n mukaan terveyshaitan ulottuessa laajalle alueelle tai ollessaan muutoin erityisen merkityksellinen Lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveydellisen haitan poistamiseksi tai sen syntymisen ehkäisemiseksi. STUKin näkemyksen mukaan on tärkeää, että operatiivisten toimijoiden toiminta on ensisijaista ja valtuudet riittävät. Valvontaviranomaisen rooli olisi seurata tilannetta, tukea operatiivisia toimijoita ja tarvittaessa puuttua tilanteeseen toimivaltuuksillaan.

1.3.37 Taiteen edistämiskeskus

Taiteen edistämiskeskuksen lausunnon päähuomiot: Elinvoimakeskusten tehtäviin on sisällytetty kulttuuritehtävät samassa yhteydessä kuin työllisyyden edistäminen ja työvoiman osaaminen. Esitys vastaa pääpiirteissään nykyistä tilannetta suhteessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin. Kulttuurin tehtävissä eri valtionhallinnon ja aluehallinnon välinen työnjako on jäänyt epäselväksi, ja sitä olisi aiheellista lain toimeenpanon yhteydessä tarkentaa. Lakiluonnos lähtee siitä, että tehtäviensä kautta elinvoimakeskukset "...vahvistaisivat [...] kulttuurialan, luovien alojen ja luovan talouden toimijoiden toimintaa". Tehtävässä onnistuminen edellyttää keskustusten riittävää resursointia ja nykyistä täsmällisempää työnjakoa ja pitkäaikaista verkostotehtävää suhteessa muihin viranomaisiin. Muuten Elinvoimakeskusten tehtävä saattaa jäädä pahimmillaan näennäiseksi. Rooli erityisesti kulttuuriyrittäjyyttä sekä kulttuurialan työllisyyttä vahvistavana asiantuntija- ja tukiorganisaationa voisi parhaimmillaan vahvistaa valtion keskus- ja aluehallinnon muiden toimijoiden tehtäviä ja työnjakoa.

1.3.38 Tasa-arvovaltuutetun toimisto

Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnissa on käsitelty lyhyesti myös uusien virastojen perustamisen vaikutuksia työntekijöiden palkkatasa-arvoon. Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että tämä näkökohta näkyy esitysluonnoksessa. Valitettavasti kohta on kuitenkin jäänyt jossain määrin vajavaiseksi, minkä vuoksi tasa-arvovaltuutettu esittää sitä täsmennettäväksi seuraavissa kappaleissa kuvatulla tavalla.

Tasa-arvovaltuutettu pitää joka tapauksessa välttämättömänä, että uudet perustettavat virastot ja työnantajaorganisaatiot ryhtyisivät pikaisesti toimenpiteisiin palkkaharmonisoinnin toteuttamiseksi ja mahdollisten palkkaerojen poistamiseksi tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Vuonna 2023 hyväksytty Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/970 naisten ja miesten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla korostaa työnantajan vastuuta samapalkkaisuuden toteuttamisesta ja vähentää mahdollisuutta vedota muutostilanteiden aiheuttamiin ongelmiin samapalkkaisuuden toteuttamisessa. Direktiivin toimeenpanon vaikutus on otettava huomioon palkkaharmonisointia toteutettaessa.

Hallituksen esitysluonnoksesta on ilmeisesti vahingossa jäänyt pois perustuslain ja tasa-arvolain velvoitteet tasa-arvon edistämisestä. Tasa-arvovaltuutettu esittää, että hallituksen esitysluonnoksen perusteluja täydennettäisiin tältä osin. Tasa-arvon edistämisvelvoitteen näkyminen esityksen perusteluissa auttaisi muistuttamaan muun muassa perustettavia virastoja ja kansalaisia tasa-arvon toiminnallisesta edistämisestä ja sen tärkeydestä tulevassa aluehallinnossa.

1.3.39 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL

Yleisesti ottaen hallituksen esitys Lupa- ja valvontaviraston perustamisesta vaikuttaa perustellulta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) ja aluehallintovirastojen tehtävien ja

toiminnan kannalta. Yksi valtakunnallinen virasto tehtävineen on mallina selkeämpi kuin nykyinen. Etenkin yhdenmukaistuvat valvonnan päätösprosessit helpottavat yhteistyötä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), hyvinvointialueiden ja yksityisten toimijoiden näkökulmasta.

Vaikka uudella virastolla on valtakunnallinen toimivalta, on tärkeää säilyttää alueellinen läsnäolo ja toimintakyky sekä alueellisten erityispiirteiden ja vaikutusten osaaminen ja ymmärrys eri toimialoilla kunkin toimialan tarpeiden mukaisesti.

On tärkeää varmistaa, että STM:n toimialan tietopohjan yhtenäinen ja yhteistoiminnallinen kehittäminen jatkuu ja vahvistuu, vaikka tulevan Lupa- ja valvontaviraston yleishallinnollisesta ohjauksen koordinoinnista vastaa jatkossa valtiovarainministeriö.

1.3.40 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes

Jotta uusi Lupa- ja valvontavirasto pystyy hoitamaan mittauslaitelakiin perustuvan lakisääteisen valvontatehtävän, henkilöstön osaaminen on varmistettava, tehtävään on varattava riittävät resurssit ja osoitettava selkeät vastuutahot. Mittauslaitelain valvontatehtävät edellyttävät alueellista läsnäoloa, joten on hyvä, että mittauslaitelain valvonta säilyy alueellisten valvontaviranomaisten tehtävänä. Jatkossakin olisi tarkoituksenmukaista, että anniskelumittausten valvontaa tehtäisiin alkoholivalvonnan yhteydessä. Uudistuksessa tulisi ottaa huomioon EU:n akkuasetuksessa säädetyn asianmukaisen huolellisuusvelvoitteen valvonta, joka on uusi tehtävä. Keväällä 2024 lausunnolla olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa (VN/2195/2023) todetaan mm. seuraavasti: ”Myöhemmin selvitettäisiin asianmukaisen huolellisuuden valvontatehtävän siirtämismahdollisuutta uuteen valmistelussa olevaan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä hoitavaan monialaiseen valtakunnalliseen virastoon”. Tukes kannattaa luonnoksessa esiin tuotua toimintamallia, jonka mukaan uusi Lupa- ja valvontavirasto valvoisi jatkossa asianmukaisen huolellisuusvelvoitteen noudattamista. KEHA-keskuksen tuottamien digitaalisten palvelujen säilyttäminen on Tukesin toiminnan kannalta olennaista. Tukesin digitaaliset palvelut asiakkaille perustuvat monelta osin KEHA-keskuksen palveluihin, mikä on myös kustannustehokasta. KEHA-keskuksen tuottamien palveluiden jatkumisen lisäksi on tärkeää, että palveluiden tuottaminen perustuu selkeästi lainsäädäntöön. Jos aluehallintouudistuksen takia on välttämätöntä tehdä muutoksia Tukesin käyttämiin sähköisiin palveluihin tai rekistereihin, näiden muutosten toteuttamista varten tulisi osoittaa Tukesille tarpeelliset henkilöresurssit ja rahoitus.

1.3.41 Uudenmaan ELY

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin. Joukkoliikennetehtävien siirtyessä Traficomiin tulisi myös huomioida tämän heijastusvaikutukset valmius- ja varautumistehtäviin.

Kehittämisen ja hallintokeskuksen tehtävien laajentuessa tulee huolehtia riittävästä palveluista tuleville elinvoimaketuksille, niin että palvelutaso vähintäänkin vastaa nykyistä palvelutasoa ELY-keskuksen.

Uudenmaan ELY-keskus pitää kotoutumista edistävien tehtävien keskittämistä tarkoituksenmukaisena valtakunnallisten toimintatapojen yhdenmukaistamisen ja korvauksia hakevien yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Uudenmaan ELY-keskus kantaa kuitenkin huolta siitä, että jo siirtymävaiheessa keskittämiseen liittyvien tehtävien suunnittelusta ja hoidosta aiheutuvaan

lisätyöhön osoitetaan riittävät resurssit. Keskitettävien tehtävien hoidon nykyiset resurssit tulee kartoittaa tarkasti ja varmistaa, että uusi keskitetty toiminto resursoidaan asianmukaisesti.

Elinvoimakeskuksen tehtävänä on työllisyyden alueellinen edistäminen. Hallituksen esityksen mukaan alueellisen työllisyyden edistämisen tehtävässä elinvoimakeskukset toimisivat yhteistyössä alueellaan olevien työllisyysalueiden kanssa. Käytännön yhteistyön ja työllisyyspalvelujen kehittämisen välineenä olisivat alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut, joista elinvoimakeskuksilla olisi päävastuu. Uudenmaan ELY-keskus esittää, että lakia työvoimapalvelujen järjestämisestä muutettaisiin niin, että elinvoimakeskusten tiedonsaantioikeuksia täsmennettäisiin valtakunnalliseen tietovarantoon pääsyn osalta sekä laajennettaisiin pseudonymisoidun raakadatan osalta.

Lain perusteluissa tulisi selvemmin kuvata alueiden käytön tehtäviä, ja niiden jakautumista Lupa- ja valvontavirastolle ja elinvoimakeskuksille. Nykytilan kuvauksesta puuttuu se, että alueiden käytön tehtäviä hoidetaan myös nykyisten ELY-keskusten liikennevastuualueilla. Myöhemmin rinnakkaislakien viranomais- ja virastovastuut on syytä tarkastella myös suhteessa alueiden käyttöä koskevaan lainsäädäntöön. Kaiken kaikkiaan lakikokonaisuudessa tulisi vielä paremmin tunnistaa asiat, jotka jakautuvat nykyisistä ELY-keskuksista sekä Lupa- ja valvontavirastolle että elinvoimakeskuksille. Näiden tehtävien nykytilaa ja tulevien vastuiden jakautumista tulisi vielä konkreettisemmin kuvata.

1.3.42 Vanhusasiavaltuutettu

Lakiehdotuksessa uudeksi lupa- ja valvontavirastoksi esitetään, että viraston toiminta-ajatuksena on toimia asiakaslähtöisesti, poikkihallinnollisesti ja moniammatillista asiantuntemusta hyödyntäen. Lisäksi sen todetaan turvaavan alueilla vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista. Tätä vanhusasiavaltuutettu pitää erittäin kannatettavana.

Säännöskohtaisissa perusteluissa viraston asemaa ja toiminta-ajatusta koskevasta pykälästä todetaan, että viraston tehtävät liittyvät monella tapaa ihmisten perusoikeuksien sekä oikeusturvan turvaamiseen. Perustelujen mukaan valtaosin kysymys on sekä julkisten että yksityisten toimijoiden ohjauksesta ja valvonnasta, jossa varmistetaan, että toimijoiden asiakkaat ja kansalaiset eri rooleissaan pääsevät heille kuuluviin oikeuksiin ja toisaalta, että toimijat täyttävät lakiin perustuvat velvollisuutensa.

Valtakunnallisena viranomaisena toimiminen lisännee sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevan ohjeistuksen ja valvonnan yhdenmukaisuutta valtakunnallisesti. Ehdotuksessa todetaan, että viranomaisten välisen koordinaation tarve vähenee ja toiminnan voidaan arvioida sen johdosta sujuvoituvan ja tehostuvan.

Ehdotusten vaikutusten arvioinnissa myös esitetään, että uudistuksen voidaan arvioida nopeuttavan kanteluasioiden käsittelyaikoja ja tasaavan niitä eri puolilla maata. Tämä on tärkeää oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Toteutettaessa muutosta tulee taata riittävät resurssit ja asiantuntemus ikääntyneiden ihmisten palveluita koskevaan ohjaukseen sekä valvontaan

1.3.43 Verohallinto

Verohallinto on lausunnossaan todennut, että varhaiskasvatuslain 42 §:ään lisättiin 1.5.2024 voimaan tulleella lakimuutoksella (189/2024) uusi 4 momentti, jossa säädetään aluehallintoviraston

ja Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston oikeudesta välttämättömien tietojen saantiin muulta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta. Kyseisen säännöksen nojalla aluehallintovirastolle ja Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirastolle luovutetaan salassa pidettäviä tietoja Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön laatimalla velvoitteidenhoitoselvityksellä. Säännöstä ei kuitenkaan nyt lausuttavana olevassa esityksessä ole ehdotettu muutettavaksi. Tehtävien siirtämisen johdosta myös varhaiskasvatustalouden 42 §:n 4 momenttia tulisi muuttaa siten, että siinä säädettäisiin aluehallintoviraston ja Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston sijaan Lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeudesta.

1.3.44 Varsinais-Suomen ELY

Seuraavissa tehtäviin ja niiden määrittelyyn sekä sijoittumiseen tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää vielä erityistä huomiota:

o Uudistuksen yhteydessä tulisi huolehtia, että uusien virastojen välille turvataan riittävä yhteistyö virallisten toimielinten jäsenyyksien sekä verkostomaisen yhteistyön kautta.

o Lupa- ja valvontavirastoa koskevat esitykset ovat pääosin hyviä ja kannatettavia. Yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö on kannatettava yleisen edun valvontaan kuuluvan muutoksenhakuoikeuden viimesijaiseksi turvaamiseksi. Tulee varmistaa, että yksikön henkilöstöllä on asiantuntemusta ympäristötoimialan eri sektoreilta.

o Elinvoimakeskuksia koskevien esitysten osalta on toivottavaa jatkovalmistelussa joidenkin tehtävien määrittelyjen tarkennukset.

o Lounais-Suomen EVK:n tehtävät on kuvattu omalla ja muiden EVK:ien toimialueilla. Ahvenanmaata koskevat tehtävät on syytä erikseen täsmentää.

o Alueidenkäytön tehtävien määrittelyä ja jakautumista tulisi vielä selventää jatkovalmistelussa.

o Elinvoimakeskuksen yhtenä tehtävänä on liikennejärjestelmän toimivuus ja tältä osin sillä tulisi olla selkeä toimivalta alueiden käytön suunnittelussa.

o Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanon edistäminen on nyt ollut ELY-keskuksissa pääosin osa PIRELY:yn keskitettyä ilmastotehtävää samoin kuin ELYjen ilmastoverkoston koordinaatio. Jos ilmastotoimien koordinaatiiovastuuta, esityksen mukaisesti, tulee LVV:n puolelle, mutta edistämistehtävät ovat EVK:n puolella, niin epäselväksi jää, mikä taho jatkossa vastaa KAISUn edistämisestä ja verkostotyön koordinaatiosta ja millä resursseilla. KAISUn toimeenpanoon liittyviä tehtäviä siirtyy molempiin virastoihin. Laadukkaan ilmastotyön tekeminen edellyttää jatkossa uudenlaisen yhteistyön kehittämistä muodostettavien virastojen välille.

o Vesien- ja merenhoidon tehtävät olisi luontevaa ja perusteltua osoittaa jokaiselle elinvoimakeskukselle ilman keskittämistä, koska tehtäviin liittyy keskeisesti yhteistyö- ja vuorovaikutus alueen muiden toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Lounais-Suomessa hallituksen Saaristomeriohjelman edistäminen on juuri tämän kaltaista vesien- ja merenhoidon alueellista yhteistyötä.

o Seuraavat Lounais-Suomen elinvoimakeskuksen eräistä tehtävistä puuttuvat EVK:ta koskevan asetuksen 4 §:stä:

Halliuosten poistamisesta aiheutuvat kustannukset (Valtioneuvoston asetus kaupalliselle kalastukselle ja kalankasvatukselle vahinkoja aiheuttavien halliuosten poistamisesta aiheutuviin kustannuksiin määräaikana myönnettävästä avustuksesta (184/2020))
Kaupallisen kalastuksen vakuutustekitehtävät (Laki kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta 998/2012)

o Biosfäärialueen koordinoititehtävät tulisi niiden edistämislousteensa vuoksi siirtää ELY-keskuksista elinvoimakeskuksiin eli Lounais-Suomen elinvoimakeskukseen ja Itä-Suomen elinvoimakeskukseen säätämällä asiasta siihen sopivassa ympäristöministeriön esittelyvastuulle kuuluvassa säädöksessä.

o Alueellisesta varautumisesta säädettäessä olisi huomioitava ”Alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvatoiminnan kehittämishanke” (toimikausi 15.8.2024-30.8.2024) ja tämän työn ehdotukset ja vaihtoehdot (vaikkakin käytettävissä vasta viimeistään 30.4.2025).

o Elinvoimakeskusten mahdollisuudet perustaa poikkeusoloissa kuljetusohjausyksiköitä ovat hyvin rajalliset, kun julkisen henkilöliikenteen tehtävät ja niitä hoitava henkilöstö siirretään Liikenne- ja viestintävirastoon. Kuljetusohjausyksiköiden toiminta olisi luontevampaa olla Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla.

1.3.45 Väylävirasto

Esityksessä todetuin tavoin ympäristövaikutusten arviointiin ja erilaisiin lupiin liittyvien tehtävien kokoaminen valtakunnalliseen virastoon todennäköisesti yhtenäistää viranomaiskäytäntöjä ja tehostaa asioiden käsittelyä viranomaisessa, mikä on väylähankkeiden suunnitteluprosessin sujuvuuden kannalta positiivinen suunta.

Nykyisellään alueellisesta tienpidosta vastaava ELY:n L-vastuualue ja Lupa- ja valvontavirastoon uudistuksen myötä siirtyvä Y-vastuualue ovat ELY:ssä osa samaa virastoa. Näiden eriyttäminen toisistaan selkeyttää viranomaisrooleja ja ELY-L:n/Elinvoimakeskuksen asemaa maanteiden pidon sektoriviranomaisena. Nykyisellään ELY-L:n ollessa YVA-menettelyn piiriin kuuluvan maantiehankkeen hankkeesta vastaava, ei saman ELY:n Y-vastuualue voi toimia YVA-yhteysviranomaisena, vaan ympäristöministeriö määrää tämän tehtävän toiselle Y-vastuualueelle (ks. YVAL 11 § 2 mom). Mikäli aluehallintouudistus toteutuu, tämä vaihe jää pois.

Elinvoimakeskuksiin siirtyvien liikennetehtävien tai Väyläviraston ohjausröolin osalta ei esitetä lainsäädäntömuutoksia Liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin ELY-keskuksista siirtyviä julkisen henkilöliikenteen tehtäviä lukuun ottamatta. Valmisteluvaiheessa Väylävirasto esitti tienpidon tehtävien keskittämisestä Väylävirastoon saatavista hyödyistä. Keskittämisellä olisi tuettu hallitusohjelman tavoitetta tehostaa julkisia hankintoja ja se olisi tukenut myös valtionhallinnon tuottavuusohjelman tavoitteita. Keskittäminen olisi myös varmistanut tehokkaan ja tasalaatuisen valtion maantieväylien omaisuuden hallinnan ja tienkäyttäjän palvelutason.

Elinvoimakeskuksia ja KEHA-keskusta koskevan asetusluonnoksen mukaan nykyisen Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alue jaettaisiin kahteen Elinvoimakeskukseen, joiden liikennetehtävät lisäksi eriytettäisiin toisistaan. Väylävirasto toteaa, että ratkaisu on tienpidon resurssien riittävyyden ja hallinnon rakenteiden selkeyden näkökulmasta ongelmallinen.

Alueellisen varautumisen toteutusmallia on hyvä myös vielä arvioida. Asia kytkeytyy myös valmiuslain päivittämiseen. Elinvoimakeskusten sijaan esim. KULO-tehtävä sijoittuisi luontevasti

liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin, koska julkisen liikenteen järjestämistehtävät siirtyvät aluehallinnon uudistuksessa liikenne- ja viestintävirasto Traficomille.

Elinvoimakeskuksista ja KEHA-keskuksesta annettavan lain mukaan keskuksen ylijohtajan nimittää valtioneuvosto työ- ja elinkeinoministeriön esityksestä. TEM valmistelelee asian yhteistyössä muiden ministeriöiden ja keskushallinnon virastojen kanssa ja pyytää niiltä asiassa lausunnot. Elinvoimakeskuksen osastonjohtajan nimittää esityksen mukaan keskuksen ylijohtaja valmisteltuaan asian yhteistyössä asianomaisen ministeriön kanssa. Väylävirasto katsoo, että osastonjohtajan nimitysasian valmisteluun tulisi osallistaa keskushallinnon virasto vastaavalla tavalla kuin Elinvoimakeskuksen ylijohtajan nimityksen valmistelun kohdalla.

KEHA-keskuksen roolin laajentuessa ohjaavaksi tahoksi Väylävirasto pitää tärkeänä huolehtimisen siitä, että KEHA pystyy edelleen nykyiseen tapaan hoitamaan tukipalveluja tuleville elinvoimakeskuksille.

1.3.46 Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää ehdotettua uudistusta kannatettavana. Uudistuksella on mahdollista keskittää työsuojeluviranomaisten syrjintälainsäädäntöä koskeva osaaminen. Muun muassa resursseja tulee varata vähintään nykyisen määrän verran, jotta asiakkaiden oikeusturvan taso ei heikkene jatkossa vaan pysyy ennallaan.

1.4 Kaupunkien ja kuntien antamat lausunnot

1.4.1 Alavuden kaupunki

Monitahoisten ohjaus- lupa- ja valvontaprosessien uudistaminen edellyttäisi lainsäädännöltä huolellista ja laajaa vaikutusten arviointia, jota ei koko esityksen eikä kokonaisuuden osalta ole toteutettu.

Aluehallintovirastojen kokoaminen yhdeksi valtakunnalliseksi virastoksi voi tuoda joustavuutta toimintaan edellyttäen, että alueilla pysyy tarpeen mukainen toimipaikkaverkosto ja henkilöstö. Elinvoimakeskusten tehtävät pirstoutuvat runsaslukuisia tehtäviä sektoreittain eri alueille keskittävien säädösten johdosta. Tämä uhkaa kaventaa ainoiden jäljelle jäävien valtion aluehallinnon viranomaisten toimivaltaa ja vaikeuttaa elinvoimakeskusten ydintehtävän, alueellisen elinvoiman kokonaisvaltaista kehittämistä. Kolmen pohjalaismaakunnan ELY-keskusten nykyisin toimivaa yhteistyörakennetta ei pitäisi uudistuksessa purkaa.

Liikenteeseen liittyvät asiat ovat jakautumassa eri alueille, lupa- ja valvontavirastolle sekä elinvoimakeskuksiin, ja julkisen henkilöliikenteen tehtävä Liikenne- ja viestintävirastoon. Asioiden hajautuminen lisää riskiä alueellisen näkökulman katoamiselle. Nykyisin maanteiden pitoon liittyvät tehtävät on keskitetty Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukseen, mutta tehtäviä tehdään kolmen pohjalaismaakunnan alueella kaksikielisesti. Tämä malli olisi toimiva jatkossakin ja turvaisi toiminnan tehokkuuden.

Pohjanmaan maakunnissa ja Etelä-Pohjanmaalla on merkittäviä vesistöjä, ja myös vesitalouteen tiiviisti liittyviä turvetuotannon alueita. Vesitaloustehtävät tulisi edelleen järjestää osana Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskusta.

Ympäristövaikutusten arviointitehtävät tulee jatkossa säilyttää osana elinvoimakeskuksia. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyt (YVA) ovat olennainen osa paikallista ja alueellista

maankäytön ja elinkeinoelämän toimintaa, ja niiden toteuttaminen on merkittävässä roolissa prosessien sujuvuudessa. Paikallinen ja alueellinen tilanne on YVA-arvioinneissa otettava kokonaisuutena huomioon. YVA-prosessin irrottaminen erilliseksi osaksi Lupa- ja valvontavirastoon haastaa tätä kokonaiskuvaa ja prosessien sujuvuutta.

Henkilöstön virkapaikkojen arvioidaan säilyvän pääsääntöisesti ennallaan. Tästä ei kuitenkaan esitetä vaikutusarviointia eikä suunnitelmaa. Avoimeksi siis jää, onko pyrkimys jatkossa keskittää virkapaikkoja.

Eri virastojen ja toimintojen ohjauksen jatkuvuus ja toimialojen tavoitteiden ja strategisen ohjauksen yhteensovittaminen edellyttää selkeää ja toimivaa ohjausrakennetta. Tähän liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista ei esitys anna selkeää kuvaa.

1.4.2 Espoon kaupunki

Lupa- ja valvontavirasto

Espoon kaupunki pitää lähtökohtaisesti hyvänä pyrkiä parantamaan ja suoraviivaistamaan aluehallintoa sekä edistämään yhden luukun periaatetta. Esityksen mukaan vaikutukset kuntien tehtäviin ympäristöterveydenhuollossa ovat periaatteessa vähäiset. Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan siirtyessä Ruokavirastoon voidaan nähdä uhkana, että nykyinen käytännönläheinen toimintamalli muuttuu epäsuotuisaan suuntaan ja etäännyy paikallisesta valvonnasta. Aluehallintovirastoja leimanneen ohjaavan otteen säilyttäminen uudessa organisaatorakenteessa tulisi olla selkeänä tavoitteena. Valvontaeläinlääkärityön korvausten hoitamisen keskittäminen Ruokavirastoon on erittäin kannatettavaa.

Varautumisen selkeä kansallinen ja alueellinen organisointi on ensiarvoisen tärkeää. On erittäin kannatettavaa, että varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämistehtävät täsmennetään lainsäädännön tasolla, jotta varmistetaan tehokas yhteistoiminta häiriötilanteissa. Rakenteiden ja viestintäkanavien tulee olla sellaiset, että ne mahdollistavat sujuvan toiminnan myös uudessa organisaatorakenteessa.

Viestintää lupa-asioista tulisi kehittää asiakaslähtöisesti pyrkien siihen, että asiakas löytää tarvitsemansa selkeät ohjeet saavutettavasti yhdestä lähteestä. Kulttuuripalvelujen arviointia ja valtakunnallisesti vertailukelpoisia tietoja tuottavia mittareita tulisi kehittää osana uuden viraston käynnistymistä ja sen tehtäviä täsmennettäessä. Tavoitteena oleva poikkihallinnollisuuden vahvistaminen ja oikeusvarmuuden edistäminen ovat erittäin kannatettavia asioita kumpikin. Muutoksenhakuviranomaistehtävien sijoittuminen uuteen lupa- ja valvontavirastoon on kannatettavaa.

Elinvoimakeskukset

Espoon kaupunki pitää aluehallintouudistuksen tavoitetta vähentää päällekkäistä ja rinnakkaista työtä hyvänä, mutta katsoo, että tiettyjä osia uudistuksesta tulisi tarkentaa. Erityisesti elinvoimakeskusten tehtäviä ja toimivaltaa tulee selkiyttää, sillä niiden roolit aluekehittämisessä ja elinvoiman edistämässä ovat epäselviä. Espoon kaupunki korostaa asiakaslähtöisyyden huomioimista ja toivoo selkeämpää linjausta yritys- ja elinkeinotoimintaan liittyvien tehtävien ja kuntien elinkeinopalvelujen sekä työvoimaviranomaisten työnantajapalvelujen välillä. Esimerkiksi elinvoimakeskusten tehtävät suhteessa työllisyysalueisiin ovat epäselviä ja osittain päällekkäisiä. Elinvoimakeskusten toimialaan kuuluvasta alueen työvoiman ja osaamistarpeiden ennakoinnin tehtävästä on hyvin vähän mainintoja esitysluonnoksessa, ja tehtävä puuttuu itse laista. On tarpeen tarkentaa, miten ennakointitehtävään liittyvä vastuu jakautuu. Lisäksi elinvoimakeskusten

tavoitteissa tulee huomioida taide- ja kulttuuripalvelut sekä luovat alat kuntien elinvoimaa edistävänä ja vahvistavana tärkeänä tekijänä. Espoon kaupunki katsoo, että Uudellamaalla on perusteltua olla oma elinvoimakeskus ottaen huomioon Uudenmaan erityispiirteet, kuten alueen laajuus, useat työllisyysalueet ja elinvoimakeskukselle asetetut tehtävät.

Myös elinvoimakeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA) tehtäviä tulisi selventää ja tarkentaa. Selvennystä vaativat esimerkiksi KEHAn tehtävät suhteessa työllisyysalueisiin sekä KEHAn rooli suhteessa elinvoimakeskuksiin mm. tiedolla johtamisen teemoissa. Espoon kaupunki pitää epäselvänä sitä, miksi pääosin tuki- ja hallinto-organisaatioksi tarkoitettulla KEHalla on palvelutehtäviä. Esityksen mukaan KEHA tuottaisi jatkossa myös mm. valtakunnalliset kv-rekrytoinnin palvelut ja julkisiin työvoimapalveluihin sekä yritystoiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen liittyvän valtakunnallisen tieto- ja neuvontapalvelun. Espoon kaupunki haluaa nostaa esille, ettei kansainvälisen rekrytoinnin osalta toimijoiden väliset vastuut kunta- ja valtiotasolla ole selvät. KEHA:lla ei ole sellaista asiakassuhdetta tai rajapintaa laajasti suomalaiseen yrityskenttään, joka tarvitaan proaktiiviseen kansainvälisten rekrytointien edistämiseen yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Espoon kaupunki huomauttaa, että erityisesti suurissa kaupungeissa kansainvälisen rekrytoinnin palveluita tulee rakentaa kaupunkien ja valtionhallinnon yhteistyönä.

Muutenkin elinvoimakeskusten ja KEHAn palveluissa tulee aidosti ottaa huomioon kuntien tarpeet ja tehdä tiivistä yhteistyötä etenkin pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. KEHAn vastuulle kuuluvan Koto-digi -järjestelmän kehittämistä tulisi parantaa ja varmistaa järjestelmän helppokäyttöisyys sekä järjestää riittävästi koulutuksia uuden järjestelmän sujuvan käyttöönoton mahdollistamiseksi. Lisäksi Espoon kaupunki pitää tärkeänä, että jatkossa työvoimaviranomaisen ja kunnan kotoutumistoimijoiden tekemät kirjaukset tallentuvat samaan tietovarantoon. Asiaan mahdollisesti liittyviä tietosuojakysymyksiä ei voida jättää yksittäisten kuntien ratkottavaksi, vaan asiaan tulee löytää toimivat valtakunnalliset ratkaisut lainsäädännössä, asetuksissa sekä KEHAn operatiivisessa toiminnassa.

1.4.3 Espoon seudun ympäristöterveys

Korostamme lausunnossamme erityisesti tarvetta ohjauksellisen yhteyden säilyttämiselle kunnan ja uuden viranomaisen välillä niiltä osin, kun ohjausta on tällä hetkellä ollut aluehallintovirastoista saatavilla, erityisesti eläinlääkintähuollon ja terveydensuojelun osa-alueelta. Siirtyminen osaksi suurempaa organisaatiota pitää sisällään riskin henkilöiden tiiviistä integroinnista olemassa oleviin organisaatorakenteisiin siten, että heidän mahdollisuutensa olla kuntatason tavoitettavissa, ja ottaa suoraan kantaa myös yksittäisiin valvontatapauksiin heikkenee.

1.4.4 Helsingin kaupunki

Helsingin kaupunki kannattaa lähtökohtaisesti aluehallintouudistusta ja erityisesti lupien ja investointipäätösten keskittämistä uuteen virastoon ja yhden luukun toimintamallin edistämistä.

Perustettavan lupa- ja valvontaviraston päätoimipaikan tulee olla Helsingissä. Uudellamaalla pitää olla oma elinvoimakeskus, ja keskuksen resurssien tulee olla suhteutettuna alueen yritys- ja asukasmäärään.

Helsingin kaupunki painottaa, että uudistus ei saa muuttaa valtion ja kuntien viranomaistehtävien toimivaltuuksia eikä esimerkiksi kuntien kaavoitusmonopolia.

Helsingin kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että uudistuksessa syntyy erittäin vahva valtakunnallinen, keskusjohtoinen lupatoimija. Toimintamallin toimivuutta pitää seurata.

Osa aluehallintouudistuksen kokonaisuudesta vaatii jatkotarkastelua. Erityisesti aluehallintouudistuksessa perustettavien elinvoimakeskusten toimivaltaa ja tehtäviä tulee edelleen selkeyttää.

Elinvoimakeskusten osalta ehdotetun säätelyn suhdetta aluekehittämislaisissa määriteltyyn aluekehittämisen suunnittelujärjestelmään tulee avata. Esityksessä on kohtia, joissa eri toimijoiden roolit ja rajapinnat aluekehittämisessä ja elinvoiman edistämisessä ovat epäselviä. Näitä on tarpeen tarkentaa.

Kaupungit ovat merkittäviä toimijoita alueiden ja koko maan kestävän kehityksen, kasvun ja kilpailukyvn, asukkaiden hyvinvoinnin ja työllisyyden sekä elinympäristön laadun näkökulmista. Voimassa olevan aluekehittämislain mukaan aluekehittämisestä vastaavat kunnat ja maakuntien liitot. Helsingin kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että aluehallintouudistuksen ohjaus- ja valmisteluryhmissä ei ole ollut kuntien edustusta.

Helsingin kaupunki korostaa, että aluehallintouudistuksessa on hyvä mahdollisuus norminpurkuun ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseen samalla, kun varmistetaan yrityspalvelujen ja erilaisten lupaprosessien sujuvuus ja ennakoitavuus. On tärkeää, että hakemusten käsittelyaikoja ja maksatuspäätösprosessien pituutta seurataan.

Mittavalla uudistuksella on riskejä liittyen esimerkiksi tietojärjestelmiin, osaamisen säilyttämiseen ja vielä osin epäselviin toimivaltarajoihin. Uudistuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota riskien hallintaan ja jatkuvuussuunnitteluun.

1.4.5 Hollolan kunta

Tehtävien siirrot Lupa- ja valvontavirastolle, elinvoimakeskuksille, kehittämis- ja hallintokeskukselle sekä muille virastoille tulee toteuttaa siten, että siirtymävaihe on sujuva ja että uusi järjestelmä toimii tehokkaasti alusta alkaen. Lisäksi on varmistettava, että siirtymävaiheessa ei synny katkoksia palveluiden saatavuudessa tai laadussa.

1.4.6 Hämeenlinnan kaupunki

Kanta- ja Päijät-Hämeen alueella asuu lähes 400000 asukasta. Hämeenlinnan kaupunki lausuu ensisijaisena kantanaan, että Kanta- ja Päijät-Hämeen alueille tulisi perustaa oma yhteinen elinvoimakeskus.

Hämeenlinnassa sijaitsee nykyisin Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätoimipaikka. Kaupunki korostaa, että kyseisten palveluiden ja hallinnon päätoimipaikka on perusteltua säilyttää Hämeenlinnassa.

1.4.7 Iin kunta

Jotta alueelliset erityispiirteet tulevat huomioiduksi, täytyy uudistuksessa ottaa huomioon se, että alueella on edelleenkin alueen kokonaisuuden, erityispiirteet sekä henkilöt tuntevia asiantuntijoita ja johtoa. Pitkäkestoiset ja monipuoliset, laajasti vaikuttavat hankkeet pitää jatkossakin hoitaa kokonaisuuksina, joustavasti eikä missään nimessä siilouttaen tai tarpeettomasti osittaen. Tämä on projektien etenemisen, vaikuttavuuden ja lopputulosten osalta olennaista. Alueella on pystyttävä pitämään jatkossakin fyysisiä eri asiantuntijat kokoavia neuvotteluja ja neuvottelijoiden on aidosti tunnistettava alueen toimintaympäristö. Resurssien on oltava riittävät ja alueen tarpeita vastaavat.

Elinvoimakeskusten osalta ehdotetuissa tehtävissä (esim. yritys- ja elinkeinotoimintaan liittyvät tehtävät) on edelleen päällekkäisyyttä erityisesti kuntien elinkeinopalvelujen ja työvoimaviranomaisten työnantajapalvelujen kanssa. Elinvoimakeskusten roolia tulee tältäkin osin tarkentaa. Elinvoimakeskusten roolina pitäisi olla erityisesti yritysten rahoitukseen liittyvät tehtävät.

Aluehallintouudistuksessa on hyvä mahdollisuus norminpurkuun ja lupaprosessien sujuvaan, nopeaan ja avoimeen prosessiin. Elinvoimakeskusten, KEHA-keskuksen ja erilaisten verkostojen rooli työllisyysalueiden ohjaamisessa tulee minimoida ja koordinoita siten että ei synny keskenään ristiriitaisia ja päällekkäisiä ohjausmekanismeja.

Liikenteen osalta yksi muutos on se, että joukkoliikennetehtävät siirtyvät Traficomiin. Liikennejärjestelmänäkökulmasta tämä voi tulla haasteeksi, kun liikennejärjestelmän kehittäminen on osoitettu elinvoimakeskusten tehtäväksi. Yhteistyö Traficomien ja elinkeinokeskusten osalta kuntiin tulee ottaa tämän vuoksi erityisesti huomioon. Tähän on luotava toimivat yhteistyörakenteen Traficomien, elinvoimakeskusten ja alueen kuntien kanssa - erityisesti suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenneviranomaisten mm. joukkoliikenteen hankintojen suhteen.

1.4.8 Juvan kunta

Juvan kunta pitää kannatettavana valtion aluehallinnon uudistamista. Se mahdollistaa valtion aluehallinnon toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden parantamisen, mikä on oltava uudistuksen keskeinen tavoite alueiden tarpeita unohtamatta. Kustannustehokkuuden lisäämisen lisäksi valtion aluehallinnon toimintaa on uudistettava alue- ja asiakaslähtöisemmäksi sekä tuloksellisemmaksi. Valtion aluehallinto on merkittävä yhteistyökumppani kunnille. On tärkeää, että jatkossa niin altakunnallisella että alueellisella tasolla valtio toimi ja kykenee aidosti toimimaan alueilla ja tukemaan maakuntia ja kuntia niiden kehittämis- ja viranomaistoiminnassa.

Juvan kunta kannattaa Etelä-Savon maakuntaliitonkin esille nostamaa seikkaa, ettei valtion aluehallinnon uudistuksella muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Juvan kunta yhtyy maakuntaliiton esittämään huoleen siitä, että nyt lausunnolla olevaan hallituksen esitykseen sisältyy elementtejä, jotka voivat muuttaa tai hämärtää viranomaisten toimivallan rajoja esimerkiksi aluekehityksen ja kulttuurin sektoreilla. Varautumisen yhteensovittamistehtävän keskittäminen viidelle alueelle on haasteellinen ja uhkaa jättää tehtävän liian kauas kuntien ja muiden toimijoiden käytännön tarpeista.

1.4.9 Jyväskylän kaupunki

Jyväskylän kaupunki suhtautuu myönteisesti lakiehdotuksen tavoitteeseen lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamisesta ja selkeyttämisestä. Jyväskylän kaupunki kuitenkin ilmaisee huolensa toimintojen keskittämiseen liittyvistä haasteista sekä aluehallinnon toimijoiden roolien ja yhteistyön kehittämistarpeista.

Aluehallintovirastoja on tällä hetkellä kuusi. Keski-Suomi kuuluu Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toiminta-alueeseen ja Jyväskylässä sijaitsee aluehallintoviraston toimipaikka.

Nykyisten ELY-keskusten alueet määräytyvät maakuntien mukaan. Jyväskylässä sijaitsee ns. täyden palvelun ELY-keskus, jossa on kolme vastuualuetta, elinkeinot, työvoima ja osaaminen, liikenne ja infrastruktuuri sekä ympäristö ja luonnonvarat.

Ehdotuksessa esiin nostetut palvelut niin ELY-keskusten kuin aluehallintovirastonkin osalta ovat Keski-Suomessa tällä hetkellä hyvin edustettuina. Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että palvelujen saatavuus ei Keski-Suomessa vaarannu eikä virastojen asiantuntijoiden paikallistuntemus heikenny muutoksen myötä. Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että Jyväskylässä isona kaupunkina on lupa- ja valvonta-asioiden toimipaikka. Nykyiset täyden palvelun ELY-keskukset luovat luontevan pohjan elinvoimakeskusten sijoittumiselle.

Sekä kunnilla että valtiolla on rinnakkaisia ja tiiviissä yhteistyössä toteutettavia vastuita ja tehtäviä tässä lakiehdotuksessa esillä oleviin kokonaisuuksiin. Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että tiivis yhteistyö jatkuu myös uudistetussa rakenteessa. Esityksen lähtökohdaksi on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjakoon ei tule muutoksia, ja tämän lähtökohdan toteutuminen tulee varmistaa uudistuksen toimeenpanossa.

1.4.10 Kajaanin kaupunki

Pelastuslaitoksilla on perinteisesti ollut kunnissa vahva rooli valmiusasioissa ja Kajaanin kaupungissakin se toimi merkittävässä roolissa kaupungin ja Kainuun Sote - kuntayhtymän yhteistyön koordinoijana. Pelastuslaitoksen siirryttyä hyvinvointialueelle on alueellinen yhteistyö käytännön varautumisasioissa heikentynyt huomattavasti ja tuntuu jopa, että hyvinvointialueella ei ymmärretä yhteistyön merkitystä. Paikallisten aluehallintovirastojen tämän hetkessä roolissa valmius- ja varautumisasioiden ohjauksessa on ollut kehittämistä ja hyvinvointialueuudistus ei helpottanut tilannetta.

Uudistuksessa lupavirasto tulee asettamaan alueelliset valmiustoimikunnat viraston avuksi. Tällainen vapaamuotoinen neuvottelukunta on ollut Kainuussa ensin toteutettuna ja käytössä jo koronapandemiasta lähtien. Toimikunnan asettaminen parantaa toimijoiden yhteistyötä ja lisää ymmärrystä toimintaympäristöstä. Lupa- ja valvontaviraston tulee valmius- ja varautumisasioiden vastuuvirastona valvoa säännöllisesti, että toimijoiden lakisääteinen velvoite yhteistyöstä tapahtuu edellytetyllä tavalla ja luoda seurantaan järjestelmä. Valmius- ja varautumisasioiden korottaminen valtakunnassakin keskiöön on tärkeää, ja yhtenäinen ohjeistus varmistaa tekemisen laadun ja toiminnan valtakunnallisesti. Muutoksen yhteydessä on kuitenkin muistettava säilyttää mahdollisuus joustavaan paikalliseen yhteistyöhön.

Viraston ympäristötoimialalle suunniteltu laaja lupa-asioiden keskittäminen on perusteltua. Kuten perusteluissa todetaan, tämän hetkinen jako aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tehtäviin ei ole tarkoituksenmukainen, pirstaloi toimintaa ja resursseja sekä hidastaa päätöksentekoa. Muutoksen tavoitteena oleva osaamisen lisääntyminen ja resurssien parempi kohdentaminen tuottanee hyötyä kunnillekin. Virastolla tulee olemaan toimipaikka soten yhteistoiminta-alueella ja tämä turvaa riittävästi paikallistuntemuksen.

Hallitusohjelman mukainen valtion aluehallintouudistus vaikuttaa merkittäväällä tavalla aluekehitykseen Suomessa. ELY-keskukset ovat olleet valtion aluehallintoviranomaisina keskeisessä roolissa alueidensa elinvoiman vahvistamisessa maakuntaliittojen ja kuntien yhteistyökumppaneina. Kun Kainuussa on vuosien varrella kysytty alueen yritysiltä julkisten yrityspalvelujen merkitystä, niin ELY-keskuksen yritysten kehittämispalvelut ovat olleet joka kerralla kaikkein tärkeimmäksi arvioitu palvelu. Uusien elinvoimakeskusten päätoimipaikkojen siirtyminen kauemmas osasta maakunnista aiheuttaa väistämättä uhkan toimivallan, johtamisen ja pidemmän päälle myös erilaisen asiantuntemuksen keskittymisestä muutamaan kasvukeskukseen. Samalla alueiden ja niiden elinkeinoelämän paikallistuntemus hämärtyy.

Elinvoimakeskusten muodostaminen vanhanaikaisella päätoimipaikka-ajattelulla ei ole linjassa hallituksen muiden aluekehitystä tukevien tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa. Toimipaikoista tasavertaisella tavalla säätäminen olisi oikea tapa turvata valtion elinvoimapalvelujen alueellinen aito läsnäolo. Mikäli asetus kuitenkin annetaan luonnoksen mukaisena, niin Pohjois-Suomen elinvoimakeskuksen työjärjestyksellä tulee varmistaa Kajaanin toimipaikan riittävä asiantuntemus ja toimivalta.

Esityksen mukaan julkisen henkilöliikenteen tehtävät siirtyisivät nykyisistä ELY- keskuksista Liikenne- ja viestintäministeriöön. Uudistusta voidaan pitää lähtökohtaisesti hyvänä, sillä tällä hetkellä valtion tuen myöntämisessä joukkoliikenteelle on ollut eroavaisuutta sekä toimintatavoissa että jaetun tuen kohdentamisessa eri alueilla. Mikäli muutos tehdään onnistuneesti ja Liikenne- ja viestintäministeriössä kyetään huolehtimaan paikallisten olosuhteiden huomioiminen tuen myöntämisperusteissa, selkeyttää ja yhtenäistää uudistus käytäntöjä koko valtakunnassa. Onnistunut muutos edellyttää kuitenkin hyvin laadittuja, paikalliset olosuhteet huomioon ottavia tuen jakamisen perusteita ja niiden käytön valvontaa.

1.4.11 Kangasniemen kunta

Hallituksen esityksen lähtökohta on, että valtion aluehallinnon uudistuksella ei muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Kuitenkin nyt lausunnolla olevaan hallituksen esitykseen sisältyy elementtejä, jotka voivat muuttaa tai hämärtää viranomaisten toimivallan rajoja. Maakunnan liittojen näkökulmasta keskeisin tällainen riski liittyy aluekehittämisen tehtävään.

Hallituksen esityksessä elinvoimakeskusten tehtäväksi esitetään alueiden kehittämistä. Vastaavaa tehtävää ei ole nykyisin ollut säädettyä ELY-keskuksille. Aluekehityslain (756/2021) mukaan vastuu alueiden kehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Alueiden kehittämiseen liittyvistä kuntien tehtävistä vastaa alueellisella tasolla maakunnan liitto aluekehittämisviranomaisena. Valtion aluehallinnon tarkoitus on tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa sekä kuntien kumppanina. Tähän kuntien ja valtion väliseen työnjakoon ei tule tässä uudistuksessa tehdä muutoksia. Elinvoimakeskusten tulee keskittyä elinvoiman vahvistamiseen ja edistämiseen hoitamalla valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviä.

Lupa- ja valvontaviraston uusi valtakunnallinen virastorakenne edellyttää viraston ja kuntien ja maakuntien tehtävien yhdyspintojen arvioimista ja uusien yhteistyörakenteiden luomista. Lain 1§:n mukaan lupa- ja valvontavirasto "turvaa alueilla vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien... toteutumista". Jotta alueellinen vuorovaikutus toteutuu myös käytännössä, tulee uudistuksen yhteydessä arvioida tarkemmin sekä valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten yhdyspintoja maakuntiin, kuntiin ja hyvinvointialueisiin sekä säätää lailla tai asetuksella minimitaso alueelliselle yhteistyölle maakuntien ja kuntien kanssa. Lakiluonnoksessa Lupa- ja valvontaviraston virastolla on toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla. Sen lisäksi virastolla voi olla muita työntekopaikkoja. Kangasniemen kunta pitää tärkeänä, että lupa- ja valvontavirastolla on oma toimipaikka Etelä-Savossa.

Elinvoimakeskuksilla tulee olla lainsäädännössä valtioneuvoston asetuksella nimetty toimipaikka kaikissa maakuntakeskuksissa, kuten uudistusta onkin valmisteltu. Elinvoimakeskuksille ei tule nimetä päätoimipaikkaa.

Elinvoimakeskusten toimintojen organisoinnissa on pidettävä huoli siitä, että alueellinen asiantuntemus ei uudistuksen takia heikkene, eivätkä organisaation oman toiminnan resurssit

vähene. Myöskään maakuntaan kohdennettavat kehittämisresurssit eivät saa uudistuksessa heikentyä.

1.4.12 Kankaanpään kaupunki

Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakunnat on esitetty samaan Lounais-Suomen elinvoimakeskukseen siten, että päätoimipaikka on Turussa ja toimipaikka Porissa. Kankaanpään kaupunki pitää tärkeänä, että valtion aluehallinto on alueilla läsnä toimien kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. Valtion aluehallinnon tulee tuntea paikalliset olosuhteet, alueiden vahvuudet ja heikkoudet eli paikalliset olosuhteet, jotta se voi toimia alueella tehokkaasti, joten Kankaanpään kaupunki pitää erittäin merkittävänä maakunnan kehityksen kannalta, että vähintään toimipaikka Porissa toteutuu.

Kankaanpään kaupunki pitää valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustamista kannatettavana, edellyttäen, että se todella sujuvoittaa, nopeuttaa ja yksinkertaistaa lupaprosesseja sekä vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä kaikilla alueilla. On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että valtion aluehallinto säilyy läsnä ja helposti saavutettavissa paikallisten kuntien ja maakuntaliittojen tukena. Aluehallinnon on tunnettava syvällisesti paikalliset olosuhteet, vahvuudet ja heikkoudet, jotta se voi toimia tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Laissa elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta on määritelty elinvoimakeskusten tehtäviksi muun muassa Euroopan Unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanotehtävät sekä alueiden kehittäminen, yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan edistäminen. Kankaanpään kaupunki pitää tärkeänä, että maakuntien liitot säilyttävät nykyisen roolinsa aluekehitysviranomaisina ja rahoitusta välittävinä toimielinä myös tulevilla ohjelmakausilla.

Kaupunki haluaa erityisesti painottaa, että mahdolliset tehtävien keskittämiset eivät saa heikentää alueiden toimijoiden mahdollisuuksia vaikuttaa ja toimia paikallisten tarpeiden mukaisesti. On välttämätöntä, että valtion aluehallinto pysyy helposti saavutettavana ja toimii aktiivisesti yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Kankaanpään kaupunki korostaa, että maakuntien liittojen tulee jatkossakin säilyttää keskeinen roolinsa alue- ja rakennepolitiikan toteuttajina.

1.4.13 Kristiinankaupunki

Uudistus ei saa muuttaa valtion ja kunnan välistä tehtävänjakoa eikä paikallisen itsehallinnon edellytyksiä. Kielelliset oikeudet on turvattava ja aluejaon ja toimipaikkojen valinnassa on otettava huomioon perustuslain periaatteet.

1.4.14 Kruunupyyn kunta

Nykyiset ELY-keskukset ovat olleet alueen kuntien keskeisiä yhteistyötahoja. Kaksikielisten palvelujen toteutumisen turvaamiseksi toiminta- ja toimipaikkojen tulisi juurtua alueille, joilla on kaksikieliset työmarkkinat. Maakuntien ja elinvoimakeskusten tehtäviä ja yhteistyömuotoja alueiden kehittämistehtävien osalta on selkeytettävä. Sääntelyn perusteluissa tulisi selventää myös maakuntien roolia ja työnjakoa elinvoimakeskusten kanssa sekä kuntien ja elinvoimakeskusten suhdetta. Kunnilla on merkittävä rooli alueiden kehittämistoimenpiteiden toteuttajina, edistäjinä ja rahoittajina sekä työllistymistä edistävien toimenpiteiden konfiskoijina. Kaavoituksella ja rakentamisella kunta tukee yritysten toimintaympäristöjen kehittämistä. Kuntien vahvempi rooli työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestäjänä lisää mahdollisuuksia vaikuttaa elinvoimaan ja sitä kautta paikalliseen ja alueelliseen kehitykseen. Aluekehittämisen periaatteisiin kuuluvat alueellinen

fokus, eri hallinnonalojen välinen yhteistyö ja kumppanuudet yhteiskunnan eri organisaatioiden kanssa.

Lain 3 §:n 3 kohdan mukaan Lupa- ja valvontavirastolla olisi alueidenkäytön ohjaus- ja valvontatehtäviä. Nykyisessä, vuonna 2017 voimaan tulleessa lainsäädännössä valtion aluehallinnolla ei ole ohjaustehtäviä, vaan ainoastaan alueidenkäytön edistämistehtävä. Nykyinen tehtävä tulee säilyttää eikä valtiolle tule antaa uusia tehtäviä, jotka kaventavat kuntien mahdollisuuksia aluesuunnittelussa ja rajoittavat myös voimakkaasti kunnallista itsemääräämisoikeutta. Luettelossa voi sen sijaan olla maininta alueidenkäytön tukemisesta. Kruunupyyn kunta katsoo, että samalla tulisi luopua kunnan itsemääräämisoikeutta voimakkaasti rajoittavasta valvontatehtävästä.

Toimipaikat kussakin maakunnassa on taattava sekä Lupa- ja valvontavirastolle että elinvoimakeskuksille ja erityisen tärkeää on turvata toimipaikat paikoissa, joissa myös käytännössä puhutaan ruotsia ja joissa on mahdollisuus rekrytoida ruotsia puhuvaa henkilöstöä. Tämä turvaisi palvelut molemmilla kansalliskielillä myös tulevaisuudessa. Uudistukset eivät saa johtaa eriarvoisuuteen palvelujen saatavuudessa alueilla, alueiden välillä tai kansalliskielten välillä.

Lain 2 §:n 2 momentissa annetaan elinvoimakeskusten tehtäväksi alueiden kehittäminen. Tällä hetkellä ELY-keskuksilla ei ole tätä tehtävää, vaan tehtävä kuuluu valtiolle ja kunnille (756/2021). Keskeinen vastuu on TEM: LLÄ ja kuntien tehtävissä alueellisina aluekehittäjinä toimivat maakuntien liitot. Tässä tehtäväjaossa ei tulisi tapahtua muutosta, vaan elinvoimakeskusten tulisi keskittyä yritys- ja elinkeinotoiminnan edistämiseen. Kruunupyyn kunta katsoo, että tehtävä tulisi poistaa elinvoimakeskuksista.

On hyvä, että 4 §:ssä tarkoitettussa varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuriosastossa on ruotsinkielinen yksikkö. On tärkeää turvata, että osastolla on riittävät resurssit toimia myös käytännössä. Tärkeää on myös, että yksikkö sijoittuu kaksikieliselle paikkakunnalle, jossa on tosiasiallisia mahdollisuuksia rekrytoida henkilöstöä, voisi se jatkaa toimintaansa Vaasassa kuten ennenkin. Yksikkö on erittäin tärkeä ruotsinkielisten koulutuksen järjestäjien tukemiseksi. Elinvoimakeskusten 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua kestävästä kasvusta, TKI-toimintaa, työllisyyden edistämistä ja kotoutumisen edistämistä koskevat tehtävät. 4., 5. ja 1. kohta liittyvät kiinteästi kuntien tehtäviin. On erittäin tärkeää, että uudistuksessa tunnustetaan ja huomioidaan kuntien rooli kasvun ja elinvoiman mahdollistajina. Valtion tulee käydä aktiivista vuoropuhelua kuntien kanssa pitkän aikavälin kasvun turvaamiseksi uudistuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa. Pohjanmaan elinvoimakeskuksesta tulee tehdä vahva organisaatio kaikille elinvoimakeskuksen tehtäväalueille, erityisesti elinkeinoelämälle ja liikenteelle, alueen vahvan kehityksen turvaamiseksi.

Lain 22 §:ssä on hyvä säätää mahdollisuudesta, että elinvoimakeskuksella voi olla toimialaansa kuuluvien tehtävien hoitamiseksi erillinen alueen Suomen - tai ruotsinkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Tärkeää olisi paitsi antaa tämä mahdollisuus myös asettaa keha-keskukselle vaatimus ruotsinkielisten palvelujen kehittämisestä. Tämä on asia, jossa nykyään on monissa tapauksissa puutteita. Elinvoimakeskuksilla tulee olla riittävän tehokas ja tarkoituksenmukainen organisaatio myös kielelliseltä ja hallinnolliselta kannalta sekä suullisesti että kirjallisesti sekä teoriassa että käytännössä.

Näillä edellytyksillä ja muutoksilla Kruunupyyn kunta tukee uudistusta.

1.4.15 Kuhmon kaupunki

Lausunnon mukaan alueidenkäytön lainsäädännön uudistaminen on parhaillaan käynnissä ja uudistamiselle on nimetty työryhmä, jossa on edustaja mm. kuntaliitosta ja maakuntien liitoista. Kuhmon kaupunki pitää hyvänä ratkaisuna sitä, että valmisteluun on osallistettu maakuntien liitot. Esitetty muutos kaventaa kuntien itsehallinnollista asemaa, joten Kuhmon kaupunki jyrkästi vastustaa keskusten ohjaustehtävää kuntien alueidenkäytön suunnitteluun.

Kuhmon kaupunki katsoo, että valtion aluehallintouudistus voi parantaa lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaisuutta ja tehokkuutta. Erityisesti ympäristöllisten lupamenettelyjen sujuvoittaminen ja yhden luukun mallin edistäminen ovat tärkeitä tavoitteita, jotka voivat vähentää hallinnollista taakkaa ja nopeuttaa lupaprosesseja.

Kuhmon kaupungin näkökulmasta on tärkeää varmistaa, että uudistuksen yhteydessä huomioidaan paikallisten olosuhteiden ja erityispiirteiden merkitys. Maaseutu- ja harvaan asutuille alueille tulee turvata riittävät resurssit ja asiantuntemus, jotta lupaprosessit voidaan hoitaa tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Lakiehdotuksen mukaan virastolla on toimipaikka kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla. Sen lisäksi virastolla voi olla muita työntekopaikkoja. Jos viraston toimintaa organisoidaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin alueellisiin yksiköihin, tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, niiden perustua maakuntajakoon ja aluejaotukset tulee pyrkiä sovittamaan yhteen muiden tehtävien hoidon kannalta keskeisten viranomaisten kanssa.

Kuhmon kaupunki ei hyväksy sitä, että valtakunnallisella virastolla olisi vain viisi alueellista yksikköä, kun nykyinen aluehallintovirastorakenne perustuu kuuteen toimialueeseen. Lakiesityksessä yhden toimialueen karsinta tehtäisiin käytännössä yhdistämällä Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen toimialueet yhdeksi, puoli Suomea kattavaksi toimialueeksi. On merkittävä riski, että valtion lupa- ja valvontaviranomaisen toiminta ja päätöksenteko etäännyy Pohjois-Suomessa muusta maasta poikkeavalla tavalla, mitä ei voi hyväksyä.

Lisäksi Kuhmon kaupunki korostaa, että uudistuksen myötä perustettavien virastojen palvelut on pidettävä helposti saavutettavina kaikille kansalaisille ja toimijoille. Paikallisilla toimijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lupaprosesseihin ja niiden kehittämiseen.

Lakiesityksessä alueellista varautumista esitetään valtakunnallisen viraston tehtäväksi. Kuhmon kaupunki pitää ehdottoman tärkeänä, että alueellisen varautumisen toteutusmalli valmistellaan käytännössä niin, että se on luonteeltaan aidosti alueellinen. Erityisen tärkeää tämä on, mikäli valtakunnallisen viraston toimialue Pohjois-Suomessa on niin laaja kuin lakiluonnoksessa esitetään. Varautuminen ja kokonaisturvallisuus edellyttävät päätösvaltaista ja alueen erityispiirteet tunnistavaa läsnä olevaa aluehallintoa. Erityisen tärkeää tämä on itärajan maakunnissa ja kunnissa kuten Kainuussa.

Kuhmon kaupunki toivoo, että uudistusta toteutettaessa kiinnitetään erityistä huomiota eri viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja tiedonkulun sujuvuuteen. Tämä on olennaista, jotta voidaan varmistaa lupaprosessien tehokkuus ja päätösten johdonmukaisuus.

Kuhmon kaupunki pitää tärkeänä, että aluehallintouudistuksen tavoitteet saavutetaan käytännössä tavalla, joka hyödyttää sekä kansalaisia että paikallisia toimijoita.

1.4.16 Kuopion kaupunki

Lupa- ja valvontaviraston alueellinen läsnäolo tulee vahvemmin kirjata lakiin ja sijoittaa toimialojen johtoa ja päätöksentekoa hyvinvointialueiden yhteistyöalueille. Kuopion kaupunki ehdottaa, että Kuopioon sijoitettaisiin pelastustoimen ja varautuminen toimialan sekä sote-valvonnan toimialan johto ja päätöksenteko. Näillä alueilla Kuopiosta löytyy vahvaa osaamista.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanotehtävät tulisi sijoittaa nykyisen IP-alueen elinvoimakeskuksiin, kuten Pohjois-Savoon.

Julkisen henkilöliikenteen tehtävät ja liikennejärjestelmäsuunnittelu tulee säilyttää elinvoimakeskuksilla. Liikennejärjestelmäsuunnittelu liittyy keskeisesti kaupunkiseudun maankäytön ja palvelurakenteen suunnitteluun.

1.4.17 Kuortaneen kunta

Laki lupa- ja valvontavirastosta

Ympäristövaikutusten arviointitehtävien tulee sijaita jatkossa osana elinvoimakeskuksia eikä siirtää niitä Lupa- ja valvontavirastoon. YVA-menettelyn sujuva toteuttaminen on tiiviisti kytköksissä alueellisen elinvoiman edistymiseen ja tulee näin toteuttaa mahdollisimman lähellä paikallistasoa

Laki elinvoimakeskuksista ja KEHA:sta

Asetuksen mukaan elinvoimakeskuksia olisi 10 kappaletta, joista yksi olisi Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus. Kuortaneen kunta tuo esille huolensa pohjalaismaakuntien eriyttämisestä kahteen kokonaisuuteen, joista toisen muodostaisi Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus ja toisen Pohjanmaan elinvoimakeskus. Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksen toimialueena olisi pääosin Etelä-Pohjanmaan maakunta. Pohjanmaan elinvoimakeskukseen kuuluisivat Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat. Kunnan näkemyksen mukaan pohjalaismaakuntien eriyttämisen sijaan tulisi pyrkiä niiden synergian tiivistämiseen, joka turvattaisiin Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevalla, pohjalaismaakuntien yhteisellä elinvoimakeskuksella.

Elinvoimakeskusten toimialueet eräissä tehtävissä

Kuortaneen kunta kiinnittää huomiota siihen, että maanteiden pitoon, liikennejärjestelmän toimivuuteen, liikenneturvallisuuteen sekä tie- ja liikenneoloihin liittyvät tehtävät on valtioneuvoston asetuksessa elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta (9 ja 10 §) jaettu Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien kesken. Kunnan näkemyksen mukaan tehtävien tulee olla keskitettynä Etelä-Pohjanmaalle kolmen maakunnan yhteiseen elinvoimakeskukseen, millä turvataan keskuksen vahvuus ja tehokkuus entisen kaltaisesti. Nykyisinkin tehtävät on keskitetty Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukseen, mutta tehtäviä tehdään kolmen pohjalaismaakunnan alueella kaksikielisesti. Saman tyyppisellä mallilla olisi perusteltua jatkaa edelleen. Maan hallituksen hallitusohjelmassakin tuodaan esille elinvoimakeskusten rakentamista täyden palvelun ELY-keskusten pohjalta.

Vesitaloustehtävien osalta Kuortaneen kunta näkee niiden järjestämisen järkeväksi edelleen Etelä-Pohjanmaalla, siis osana Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskusta. Perusteena tälle on pohjalaismaakuntien runsaat vesirakenteet. Valtion keskitetyt vesitaloustehtävät tulee säilyttää Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksessa.

1.4.18 Kuusamon kaupunki

Laki lupa- ja valvontavirastosta

Valtakunnallisen viraston mallilla voi olla suotuisa vaikutus erityislainsäädännön tulkinta- ja soveltamiskäytännön yhdenmukaistamiseen, ja tätä kautta pidemmällä aikavälillä myös muutoksenhakutarpeita vähentävä vaikutus. Viraston toimialat ja tehtävät ovat varsin laajat, ja siten sen toiminta tulee vaikuttamaan laaja-alaisesti. Lisäksi virastolla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä, joita ei ole luonnoksessa avattu. Toiminta-ajatuksena kirjattu asiakaslähtöisyys ilman sen täsmällisempää määrittelyä, on jäämässä luonnoksessa lähinnä poliittisen tahtotilan asteelle. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja elintarvikkeita koskevien tehtävien keskittäminen Ruokavirastoon tehostaa valtionhallinnon toimintaa. Organisaatioon tulisi harkita lisättäväksi alueellista viranomaisyhteistoimintaa ja kansalaisten oikeusturvaa varmentava rakenne, esimerkiksi alueellisten neuvottelukuntien tms. muodossa.

Viraston työjärjestyksestä päättää pääjohtaja, osaston työjärjestyksestä osastopäällikkö. Näin ollen pääjohtaja ja osastopäälliköt päättävät viraston toimipaikoista ja työntekopaikoista. Tässä mielessä jää avoimeksi, millä tavalla varmistetaan riittävä alueellinen yhteistoiminta. Olisi suotavaa, että maakuntia ja kuntia kuullaan riittävästi toimipaikkojen sijoittelun suhteen, kuten muistakin työjärjestyksessä määriteltävistä asioista hyvissä ajoin jo valmistelun aikana. Ohjaus voi osoittautua haasteelliseksi yleishallinnollisesta ohjauksesta vastaavan valtiovarainministeriön ja toimialaohjaavien ministeriöiden kesken, koska valtiovarainministeriön tulee viime kädessä valmistella hallinnonalaa koskeva talousarvioehdotus toimialaohjaavan ministeriön kannan mukaisena (ellei yhteisymmärrykseen ole päästy). Myös tulossopimuksen sisältöjen suhteen menettely on kuvattu samanlaisiksi kuin talousarvioehdotuksessakin. Em. syystä menettelytavoista tulisi säätää asetuksella.

Laki elinvoimakeskuksista ja KEHA:sta

Kuusamon kaupunki katsoo, että nykyinen hallinnollinen rakenne aiheuttaa päällekkäisyyksiä ainakin EU-tukien kohdentamisessa elinvoimaa kehittäviin hankkeisiin, ja ehdottaa mallia, jossa kunnille annettaisiin suurempi rooli tukien jakamisessa. Tämä voitaisiin järjestää elinvoimakeskuksen ja kuntien välisen tulossopimuksen tms. ohjelma-asiakirjan avulla. Elinvoimakeskuksen tehtäväksi jäisi seuranta, ohjaus ja valvonta kuntien tulossopimuksen mukaisten tavoitteiden osalta, mikä voisi vähentää hallinnollista taakkaa ja selkeyttää prosesseja.

Kuusamon kaupunki korostaa, että asiakaslähtöisyyden tulee olla keskiössä elinvoimakeskusten toiminnassa. Samalla tulee selvästi määritellä mitä asiakkaiden yhdenmukaisella kohtelulla viime kädessä tarkoitetaan esim. käsittelyaikojen, ohjauksen ja neuvonnan menettelyjen muodossa. Lisäksi elinkeinonharjoittajien hallinnollista taakkaa tulee pyrkiä keventämään ja byrokratiaa purkaa. Kuusamon kaupunki toteaa, että ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistaminen vahvistanee käytäntöjen ennakoitavuuden kautta asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja muiden perusoikeuksien yhdenmukaista toteutumista. Asiakaslähtöisyyden osalta tulee myös varmistaa, että elinvoimakeskusten alueellinen tuntemus on hyvää ja luvitusta käsitteleviä toimipisteitä on jatkossakin kattavasti eri puolella Suomea. Pelkkä maakunnallinen läsnäolo ei ole riittävää. Asiakaslähtöisyyteen liittyen on lisäksi huomioitava, että digitalisaatio ei yksin ratkaise palveluiden saavutettavuutta. Maantieteellisen saavutettavuuden heikentyessä keskusten määrän vähentyessä palvelun suunnittelussa on huomioitava ne asiakkaat, joilla ei ole osaamista, pääsyä tai tarvittavia yhteyksiä digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen. Toisaalta häiriöttömän siirtymän takaamiseksi toimialasidonnaisten digipalveluiden käytettävyyys uusissa viranomaisissa niiden aloittaessa toimintansa on kriittisen tärkeää.

Kuusamon kaupunki katsoo, että kunnille tulisi antaa painavampi rooli alueiden kehittämisessä ja kunnat tulisi vielä paremmin osallistaa ja ottaa mukaan yhteistyöhön valtion aluehallinnon toiminnassa. Alueiden kehittämisessä tulisi huomioida paikalliset erityispiirteet, kuten Itä- ja Pohjois-Suomen kuntien tilanne, joka on jäänyt isojen kaupunkien kehittämisen varjoon. Kuusamon kaupunki katsoo, että kuntien näkemyksiä ei ole otettu riittävästi huomioon uudistuksen valmistelussa, ja kuntien perehdytys valmistelusta sekä lainsäädäntöhankkeen vaikutuksista on ollut puutteellista. Tavoitteeksi asetettu ns. ”yhden luukun” malli ei toteutune, ainakaan häiriöttömästi, luonnoksessa esitetyillä ratkaisulla. Hyvää on se, että erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja on viime vuosina selvitetty ja arvioitu useaan otteeseen sekä esitetty muissa valtioissa tehtyjen ratkaisujen ominaispiirteitä. Valittu valmistelulinja vaikuttaa perustellulta.

VNA elinvoimakeskuksista ja KEHAsta

Pohjois-Suomen elinvoimakeskuksen ja Lapin elinvoimakeskuksen nimet voivat aiheuttaa väärinymmärryksiä, koska Lappikin kuuluu Pohjois-Suomeen. Voisiko Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun uusi yhteinen elinvoimakeskus olla nimeltään Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun elinvoimakeskus, jolloin olisi selkeää, millä alueella toimitaan? Pohjois-Suomen sivutoimipaikan sijoittaminen Kuusamoon olisi perusteltua elinvoimakeskuksen toimialueen laajuuden ja erityispiirteiden johdosta.

1.4.19 Lahden kaupunki

Luvituksen vauhdittamisessa onnistuminen on keskeistä Suomen talouskasvun tukemisessa. Keskeiset huomioitavat asiat ovat Lupa- ja valvontaviraston johdonmukainen toiminta, elinvoimakeskusten riittävät resurssit, elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen välinen selkeä työnjako ja yhteistyö, sekä uudistusprosessin ja tehtäväsiirtojen sujuvuus. Uudistuksen käytännön toteutuksessa tulee varmistaa riittävät resurssit ja niiden tasapainoinen jakautuminen elinvoimakeskuksen koko toiminta-alueelle. Lisäksi uudistuksessa tulee huomioida kehittämisen alueelliset erityispiirteet ja tarpeet. Aluehallintouudistuksen tulee tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa kehitystä. Etelä-Suomen elinvoimakeskuksen päätoimipaikaksi määritellään Lahti.

1.4.20 Luodon kunta

Nykyiset ELY-keskukset ovat olleet alueen kuntien keskeisiä yhteistyötahoja. Kaksikielisten palvelujen toteutumisen turvaamiseksi toiminta- ja toimipaikkojen tulisi juurtua alueille, joilla on kaksikieliset työmarkkinat.

Maakuntien ja elinvoimakeskusten tehtäviä ja yhteistyömuotoja alueiden kehittämistehtävien osalta on selkeytettävä. Sääntelyn perusteluissa tulisi selventää myös maakuntien roolia ja työnjakoa elinvoimakeskusten kanssa sekä kuntien ja elinvoimakeskusten suhdetta. Kunnilla on merkittävä rooli alueiden kehittämistoimenpiteiden toteuttajina, edistäjinä ja rahoittajina sekä työllistymistä edistävien toimenpiteiden konfiskoijina. Kaavoituksella ja rakentamisella kunta tukee yritysten toimintaympäristöjen kehittämistä. Kuntien vahvempi rooli työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestäjänä lisää mahdollisuuksia vaikuttaa elinvoimaan ja sitä kautta paikalliseen ja alueelliseen kehitykseen. Aluekehittämisen periaatteisiin kuuluvat alueellinen fokus, eri hallinnonalojen välinen yhteistyö ja kumppanuudet yhteiskunnan eri organisaatioiden kanssa.

Lain 3 §:n 3 kohdan mukaan lupa- ja valvontavirastolla olisi alueidenkäytön ohjaus- ja valvontatehtäviä. Nykyisessä, vuonna 2017 voimaan tulleessa lainsäädännössä valtion aluehallinnolla ei ole ohjaustehtäviä, vaan ainoastaan alueidenkäytön edistämistehtävä. Nykyinen

tehtävä tulee säilyttää eikä valtiolle tule antaa uusia tehtäviä, jotka kaventavat kuntien mahdollisuuksia aluesuunnittelussa ja rajoittavat myös voimakkaasti kunnallista itsemääräämisoikeutta. Luettelossa voi sen sijaan olla maininta alueidenkäytön tukemisesta. Luodon kunta katsoo, että samalla tulisi luopua kunnallista itsemääräämisoikeutta voimakkaasti rajoittavasta valvontatehtävästä.

Toimipaikat kussakin maakunnassa on taattava sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle että elinvoimakeskuksille ja erityisen tärkeää on turvata toimipaikat paikoissa, joissa myös käytännössä puhutaan ruotsia ja joissa on mahdollisuus rekrytoida ruotsia puhuvaa henkilöstöä. Tämä turvaisi palvelut molemmilla kansalliskielillä myös tulevaisuudessa. Uudistukset eivät saa johtaa eriarvoisuuteen palvelujen saatavuudessa alueilla, alueiden välillä tai kansalliskielten välillä.

Lain 2 §:n 2 momentissa annetaan elinvoimakeskusten tehtäväksi alueiden kehittäminen. Tällä hetkellä ELY-keskuksilla ei ole tätä tehtävää, vaan tehtävä kuuluu valtiolle ja kunnille (756/2021). Keskeinen vastuu on TEM: LLÄ ja kuntien tehtävissä alueellisina aluekehittäjinä toimivat maakuntien liitot. Tässä tehtäväjoossa ei tulisi tapahtua muutosta, vaan elinvoimakeskusten tulisi keskittyä yritys- ja elinkeinotoiminnan edistämiseen. Luodon kunta katsoo, että tehtävä tulisi poistaa elinvoimakeskuksista.

On hyvä, että 4 §:ssä tarkoitettu varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuriosastossa on ruotsinkielinen yksikkö. On tärkeää turvata, että osastolla on riittävät resurssit toimia myös käytännössä. Tärkeää on myös, että yksikkö sijoittuu kaksikieliselle paikkakunnalle, jossa on tosiasiallisia mahdollisuuksia rekrytoida henkilöstöä, voisi se jatkaa toimintaansa Vaasassa kuten ennenkin. Yksikkö on erittäin tärkeä ruotsinkielisten koulutuksen järjestäjien tukemiseksi.

Elinvoimakeskusten 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua kestävästä kasvusta, TKI-toimintaa, työllisyyden edistämistä ja kotoutumisen edistämistä koskevat tehtävät. 4., 5. ja 1. kohta liittyvät kiinteästi kuntien tehtäviin. On erittäin tärkeää, että uudistuksessa tunnustetaan ja huomioidaan kuntien rooli kasvun ja elinvoiman mahdollistajina. Valtion tulee käydä aktiivista vuoropuhelua kuntien kanssa pitkän aikavälin kasvun turvaamiseksi uudistuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa. Pohjanmaan elinvoimakeskuksesta tulee tehdä vahva organisaatio kaikille elinvoimakeskuksen tehtäväalueille, erityisesti elinkeinoelämälle ja liikenteelle, alueen vahvan kehityksen turvaamiseksi.

Lain 22 §:ssä on hyvä säätää mahdollisuudesta, että elinvoimakeskuksella voi olla toimialaansa kuuluvien tehtävien hoitamiseksi erillinen alueen Suomen - tai ruotsinkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö. Tärkeää olisi paitsi antaa tämä mahdollisuus myös asettaa keha-keskukselle vaatimus ruotsinkielisten palvelujen kehittämisestä. Tämä on asia, jossa nykyään on monissa tapauksissa puutteita. Elinvoimakeskuksilla tulee olla riittävän tehokas ja tarkoituksenmukainen organisaatio myös kielelliseltä ja hallinnolliselta kannalta sekä suullisesti että kirjallisesti sekä teoriassa että käytännössä.

Näillä edellytyksillä ja muutoksilla Luodon kunta tukee uudistusta.

1.4.21 Maalahden kunta

Uudistus ei saa muuttaa valtion ja kunnan välistä tehtävänjakoa eikä paikallisen itsehallinnon edellytyksiä. Kielelliset oikeudet on turvattava ja aluejaon ja toimipaikkojen valinnassa on otettava huomioon perustuslain periaatteet.

OECD:n (REGIONAL GOVERNANCE IN OECD COUNTRIES, OECD 2022) keskeinen viesti on, että alueellisen hallinnon uudistaminen ja alueellisen vaikutusvallan lisääminen edellyttävät tehokkaita monitasoisen hallinnon välineitä. Alueellisen ohjauksen uudistaminen tarjoaa samalla mahdollisuuden kehittää strategisia valmiuksia erityisesti aluekehityksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Valtion tulisi ottaa maakunnat ja kunnat mukaan strategisen suorituskyvyn kehittämiseen kokonaisuutena.

1.4.22 Mikkelin kaupunki

Mikkelin kaupunki pitää valtion aluehallinnon uudistusta tarpeellisena, erityisesti lupaprosessien sujuvoittamisen osalta, mikä edellyttää asiakaslähtöisten toimintatapojen kehittämistä ja riittäviä resursseja. Kaupungin mukaan valtiotoimijan on tärkeää tukea kuntia ja maakuntia tehokkaasti sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla. Valtion näkyvyys alueilla ja yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa on turvattava uudistuksessa. Aluekehittämistä ei tule muuttaa, mutta Lupa- ja valvontaviraston uuden rakenteen myötä on arvioitava viraston, kuntien ja maakuntien tehtävien rajapintoja ja luotava uusia yhteistyörakenteita. Uudistuksessa on varmistettava alueellinen vuoroaikutus ja määriteltävä vähimmäistaso yhteistyölle lailla tai asetuksella.

Mikkelin kaupunki vastustaa alueiden käytön ohjaustehtävän siirtämistä Lupa- ja valvontavirastolle, sillä kaavoitus kuuluu kunnallisen itsehallinnon piiriin, jota ei tule muuttaa osana aluehallinnon uudistusta.

Mikkelin kaupunki pitää tärkeänä, että virastolla on toimipaikka myös Mikkelissä. Alueiden elinvoiman takaamiseksi on ehdotonta, että elinvoimakeskusten toimipaikat ja palvelut on saatavilla jokaisessa maakuntakeskuksessa. Erityisen tärkeää tämä on huomioida itä-Suomen osalta, joka on jo muutenkin kärsinyt globaalista kehityksestä.

Elinvoimakeskuksille ehdotetaan uutta tehtävää alueiden kehittämisessä, mikä aiemmin kuului valtiolle, kunnille ja maakunnan liitoille. Aiempi työnjako tulee säilyttää edelleen ja elinvoimakeskusten tulisi keskittyä valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviin. Mikkelin kaupunki korostaa, että alueellinen asiantuntemus ja maakuntien kehittämisresurssit eivät saa heikentyä uudistuksessa. Myös muut käynnissä olevat uudistukset, kuten TE-palvelut 2024, on huomioitava, ja ESR+-rahoitustehtävät tulee siirtää kuntasektorille maakuntien liittoihin aluelähtöisen päätöksenteon turvaamiseksi.

Esitetty Elinvoimakeskusten toimialaohjaus viideltä ministeriöltä voi johtaa siiloutumiseen ja alueellisen toimivallan kaventumiseen. Positiivista on kuitenkin, että strateginen suunnittelu ja tulossopimusten valmistelu tehtäisiin yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa ja niiden tulee tukea maakuntaohjelmaa.

Mikkelin kaupunki korostaa alueellisten työvoimapalvelujen tuloksellisuuden seurantaa, mutta pitää ongelmallisena, että KEHA-keskukselle annetaan tämä tehtävä objektiivisuusvaatimuksen vuoksi. Mikkelin kaupunki esittää, että arviointi siirretään riippumattomalle taholle.

1.4.23 Mustasaaren kunta

Uudistus ei saa muuttaa valtion ja kunnan välistä tehtävänjakoa eikä paikallisen itsehallinnon edellytyksiä. Kielelliset oikeudet on turvattava ja aluejaon ja toimipaikkojen valinnassa on otettava huomioon perustuslain periaatteet.

OECD:n (REGIONAL GOVERNANCE IN OECD COUNTRIES, OECD 2022) keskeinen viesti on, että alueellisen hallinnon uudistaminen ja alueellisen vaikutusvallan lisääminen edellyttävät tehokkaita monitasoisen hallinnon välineitä. Alueellisen ohjauksen uudistaminen tarjoaa samalla mahdollisuuden kehittää strategisia valmiuksia erityisesti aluekehityksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Valtion tulisikin ottaa maakunnat ja kunnat mukaan strategisen suorituskyvyn kehittämiseen kokonaisuutena.

1.4.24 Nakkilan kunta

Nakkilan kunta yhtyy Satakuntaliiton antamaan lausuntoon.

Toimipiste alueella on erittäin merkittävä alueen kehittämisen ja aluetuntemuksen varmistamista edistävä tekijä. Elinvoimakeskusten toimipaikkojen kriteeristö tulee määritellä tarkasti lain perusteissa, asetuksessa ja työjärjestyksessä, jotta alueellinen tasapaino ja oikeudenmukainen kehitys voidaan varmistaa.

Maakunnan laaja teollisuus ja muut elinvoimaan vaikuttavat toiminnot tarvitsevat tulevan eläkkeelle jäämisen aallon vuoksi erittäin vahvaa työperäiseen maahanmuuttoon liittyvää otetta, jossa myös alueen tuntemus ja verkostoituminen alueella ovat merkittävässä roolissa.

1.4.25 Oriveden kaupunki

Oriveden kaupunki näkee lakikokonaisuuden uudistamishankkeen tavoitteiden olevan positiivisia. On tärkeää uudistaa valtion hallintoa lupaprosessien yhdenmukaistamisen, nopeuttamisen ja sujuvuuden lisäämisen sekä toki myös valtionhallinnon tehokkuuden ja taloudellisten hyötyjen saavuttamiseksi. Kaupunki näkee tavoitteet erityisen tärkeinä käynnissä olevan vihreän siirtymän kannalta, jonka myötä Suomeen on mahdollista kohdistua mittavia investointeja uusiutuvaan energiaan, uusiutuvaa energiaa hyödyntävään tuotantoon sekä uudentyyppisiin teknologisiin ratkaisuihin. On kannatettavaa, että lainsäädännön uudistamisessa tämä Suomella oleva mittava mahdollisuus otetaan lähtökohdaksi ja pyritään edistämään hankkeiden toteutumista juuri Suomeen.

Lakiuudistusten myötä valtion hallinto kyseessä olevilla sektoreilla muuttuu paljon nykyiseen verrattuna. Erityisesti uudesta Lupa- ja valvontavirastosta on tulossa tehtäväkentältään ja vastuultaan erittäin laaja toimija. Lakihankkeiden myötä sille siirtynee merkittävästi tulkinta- ja ohjausvaltaa. Kaupunki toteaa, että Lupa- ja valvontavirastolle siirtymässä olevat tehtävät (esimerkiksi ympäristöön liittyvät tehtävät) ovat keskeisiä tehtäväsektoreita niin investointien, luonnonvarojen käytön, kaupunkikehittämisen ja maankäytön suunnittelun kuin myös vihreän siirtymän hankkeiden osalta. Tämän vuoksi erityisesti uudesta Lupa- ja valvontavirastosta on kuntien näkökulman kannalta muotoutumassa lakiesitysten mukaan varsin keskeinen toimija.

Kaupunki näkee uudelle Lupa- ja valvontavirastolle lakihankkeiden myötä tulossa olevan varsin merkittävän aseman vuoksi, että ko. viraston toiminnan ohjaus, sujuvuus ja tehokkuus on ensisijaisen tärkeätä ja tulee varmistaa. On tärkeää varata virastolle riittävät resurssit toimintaan, jotta virasto toimii tehokkaasti sen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli virasto ruuhkautuu ja sen toiminta ei ole tehokasta, on riskinä, että ympäristöön ja siten investointeihin liittyvien asioiden eteneminen hidastuu merkittävästi.

Uusi lupa- ja valvontavirasto olisi koko maan laajuinen toimija. Kaupunki katsoo, että on tärkeää varmistaa riittävän paikallistuntemuksen säilyminen viraston toiminnassa. Paikallis- ja aluetuntemus on eduksi tehtävien käytännön hoitamisessa. Kaupunki näkee myös yhtenä riskinä, että ruuhkautumisen vuoksi käsittelyajat, käsittelyvalmius ja neuvontavalmius saattavat uuden

viraston toiminnassa laskea niiden alueiden osalta, joilla nykyisin toiminta on ollut sujuvaa. Tätä riskiä korostaa se, mikäli koko Suomen alueella olevat hankkeet laitetaan ns. samaan jonoon. Tämä tarkoittaisi sitä, että hankemäärältään suurien alueiden käsittelyajoissa voisi tapahtua nopeutumista, mutta hankemäärältään pienempien ja aiemmin sujuvasti toimineisiin alueellisiin palveluihin verrattuna toiminta saattaisi hidastua.

Nykyiset ELY-keskukset on lakihankkeiden myötä tarkoitus pilkkoa niin, että nykyisten ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat - vastuualueen tehtävät siirretään uuteen Lupa- ja valvontavirastoon ja puolestaan uusiin elinvoimakkeuksiin siirretään muut nykyiset ELY-keskusten tehtävät pois lukien julkisen henkilöliikenteen tehtävät. Kaupunki ei ota kantaa suunniteltuun organisaatiojakoon tältä osin, mutta toteaa, että on tärkeää säilyttää elinvoiman ja siten talouden näkökulmien yhteys ja keskustelu ympäristöasioiden kanssa jollakin tasolla. Vuorovaikutus näiden tahojen kesken on keskeistä, jotta eri osasektorit eivät eriydy liikaa toisistaan. Talous ja ympäristö liittyvät keskeisesti toisiinsa erityisesti käynnissä olevissa vihreän siirtymän hankkeissa, joten kaupungin näkemyksen mukaan näiden sektoreiden välisen vuorovaikutuksen menettäminen kokonaisuudessaan ei edistäisi lakihankkeiden tavoitteiden toteutumista.

Kaupunki toteaa, että uuden Lupa- ja valvontaviraston tulossa olevan merkittävän roolin vuoksi on erityisen tärkeää, että uuden viraston organisaatiossa, organisoinnissa sekä myös virkavalinnoissa edistetään lakihankkeiden tavoitteena olevaa sujuvaa päätöksentekoa, joka mahdollistaa vihreän siirtymän hankkeiden etenemistä omalta osaltaan. Uuteen virastoon on suunnitelmien mukaan siirtymässä nykyisten ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat - vastuualueen tehtävät ja siten oletuksena myös henkilöstö. Ympäristöön liittyvä lainsäädäntö on laajaa, moniportaista ja monelta osin lain soveltamisessa on paljon kyse tulkinnasta. Myös oikeuskäytännöllä on monien seikkojen tulkinnassa ratkaisevaa roolia. Tämän vuoksi lakihankkeiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta on olennaisen tärkeää, että miten uudessa Lupa- ja valvontavirastossa jatkossa tulkintaa tehdään. Uuden viraston ottamalla tulkinnoilla ja linjauksilla tulee olemaan ratkaiseva vaikutus siihen, saavutetaanko lakihankkeissa asetetut tavoitteet esimerkiksi käytäntöjen sujuvoittamisen ja yhdenmukaistamisen suhteen.

Uuden lupa- ja valvontaviraston kohdalla suunnitelmana on yhdistää nykyisten alueellisten ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat - vastuualueen tehtäviä koko maan laajuiseksi viranomaistoimijaksi. Kuten edellisessä kappaleessa todetaan, uuden viraston jatkossa ottamalla tulkinnoilla ja linjauksilla on ratkaiseva rooli siihen, saavutetaanko lakihankkeiden tavoitteet. Kaupunki katsoo, että lakihankkeiden myötä käynnistyvän uudistuksen toimeenpanossa tulee varmistaa se, että uuden viraston tulkintakäytännöt valikoidaan järkevällä tavalla. Tällä tarkoitetaan erityisesti sitä, että yhdenmukaistamisen ei tule tarkoittaa sitä, että nykyisten ELY-keskusten alueellisesta tekemistä tulkinnoista valittaisiin yhdenmukaiseksi koko maahan ne tiukimmat lakitulkinnat ja käytännöt. Kaupunki näkee tähän kohdistuvan riskiä, jonka minimointi tulee lakihankkeiden kokonaisuudessa ja niiden tulevassa toimeenpanossa varmistaa, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa.

Muilta osin kaupunki katsoo lakihankkeen olevan perusteltu, eikä siihen ole muuta lausuttavaa.

1.4.26 Oulun kaupunki

Oulun kaupunki kannattaa uudistuksen tavoitteita sujuvoittaa lupaprosesseja ja edistää yhden luukun toimintamallia. Oulun kaupunki edellyttää myös, että uudistus ei saa muuttaa kuntien ja valtion viranomaistehtävien toimivaltuuksia eikä muuttaa esimerkiksi kuntien kaavamonopolia.

Elinvoimakeskusten ja lupa- ja valvontavirastojen toimipaikkojen alueelliset resurssit tulee olla suhteutettuna alueen tarpeisiin. Pohjois-Suomen investointipotentiaali vuoteen 2035 mennessä on 76 miljardia euroa ja uudistukselle ei saa vaarantaa vaan nopeuttaa investointien toteuttamista. Tämä on huomioitava erityisesti elinvoimakeskusten ja lupa- ja valvontaviraston alueellisissa resursseissa.

Valtion aluehallintouudistus vaatii vielä jatkotarkastelua. Elinvoimakeskusten osalta ehdotetun säätelyn suhdetta aluekehittämislainsäädäntöön on otettava huomioon aluekehittämisen suunnittelujärjestelmään tulee avata. Esityksessä on kohtia, joissa eri toimijoiden roolit ja rajapinnat aluekehittämisessä ja elinvoiman edistämiseksi ovat epäselviä. Näitä on tarpeen tarkentaa.

Elinvoimakeskusten osalta ehdotetuissa tehtävissä (esim. yritys- ja elinkeinotoimintaan liittyvät tehtävät) on edelleen päällekkäisyyttä erityisesti kuntien elinkeinopalvelujen ja työvoimaviranomaisten työnantajapalvelujen kanssa. Elinvoimakeskusten roolia tulee tältäkin osin tarkentaa. Elinvoimakeskusten roolina pitäisi olla erityisesti yritysten rahoitukseen liittyvät tehtävät.

Kaupungit ovat merkittäviä toimijoita alueiden ja koko maan kestävä kehityksen, kasvun ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvoinnin ja työllisyyden sekä elinympäristön laadun näkökulmista. Voimassa olevan aluekehittämislain mukaan aluekehittämisestä vastaavat kunnat ja maakuntien liitot. Tämän vuoksi on ollut valitettavaa, että aluehallintouudistuksen ohjaus- ja valmisteluryhmissä ei ole ollut kuntien eikä edes suurten kaupunkien edustusta. Aluehallintouudistuksessa on hyvä mahdollisuus norminpurkuun ja lupaprosessien sujuvaan ja avoimeen prosessiin. Elinvoimakeskusten, KEHA-keskuksen ja erilaisten verkostojen rooli työllisyysalueiden ohjaamisessa tulee minimoida ja koordinoita siten että ei synny keskenään ristiriitaisia ja päällekkäisiä ohjausmekanismeja.

Työvoimavirastojen järjestämislain mukaan ELY-keskukset käyvät vuotuiset seurantakeskustelut työllisyysalueiden kanssa. Lainsäädäntöesityksessä työllisyysalueiden seuranta ja tuloksellisuuden arviointi on määritetty Kehittämisen- ja hallinnointikeskuksen tehtäväksi (§13). Alueellisen työllisyyden edistäminen on annettu elinvoimakeskusten tehtäväksi, mutta niillä ei käytössä muita keinoja kuin seurantakeskustelut työllisyysalueiden kanssa. Asetelma tuottaa todennäköisen riskin sille, että muodostuu useita eri tavoitteita antavia organisaatioita ohjaamaan työllisyysalueiden toimintaa, mikä kaventaa kuntien mahdollisuutta tehdä työllisyysaluekohtaisia vaikuttavia ratkaisuja työllisyyden hoidossa.

Jatkuvan oppimisen ELO-verkostojen toiminnassa on huomioitava, että työllisyysalueet tulevat tekemään ennakkointia oman toimintansa ja hankintojensa linjaamista varten. Myöskään tämän työryhmän ei tule lisätä työllisyysalueiden ohjausta kansalliselta tasolta.

Liikenteen osalta yksi muutos on se, että joukkoliikennetehtävät siirtyvät Traficomiin. Liikennejärjestelmän näkökulmasta tämä voi tulla haasteeksi, kun liikennejärjestelmän kehittäminen on osoitettu elinvoimakeskusten tehtäväksi. Yhteistyö Traficomien ja elinkeinokeskusten osalta kuntiin tulee ottaa tämän vuoksi erityisesti huomioon. Tähän on luotava toimivat yhteistyörakenteet Traficomien, elinvoimakeskusten ja alueen kuntien kanssa - erityisesti suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenneviranomaisten mm. joukkoliikenteen hankintojen suhteen. Liikenteen kehittämisen osalta aluehallintouudistuksessa on hyvä varmistua siitä, että jatkossakin sille virastolle, jolla on tarvittava substanssiosaaminen ja resurssit alueidenkäytön suunnittelun ohjaamiseen liikenteen järjestämisen osalta, on myös laissa selkeästi osoitettu tehtävä alueidenkäytön suunnittelua ohjaavana tahona. Elinvoimakeskuksen yhtenä tehtävänä on liikennejärjestelmän toimivuus ja tältä osin sillä tulisi olla selkeä toimivalta alueiden käytön

suunnittelussa. Selkeys on tärkeää myös kunnille ja maakuntaliitoille, jotka omalla alueellaan vastaavat alueiden käytön suunnittelusta. Nämä muutokset tulee huomioida myös parhaillaan valmisteltavassa alueidenkäyttölain uudistustyössä elinvoimakeskusten tehtäviä määriteltäessä.

1.4.27 Outokummun kaupunki

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi voisi mahdollistaa monialaisen, poikkihallinnollisen, alueilla aidosti läsnä olevan ja riittävän toimivaltaisen aluehallinnon. Lisäksi uudistus yhdessä ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevan sääntelyn uudistamisen kanssa voisi edistää lupamenettelyjen sujuvoittamista. Jotta aluehallintouudistukselle asetetut tavoitteet ja toteutuisivat, edellyttäisi se luonnokseen joitakin muutoksia.

Lupa- ja valvontavirastosta annettavan lain 3 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Aluehallintouudistuksen aikataulu huomioiden tämä on perusteltua, mutta alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueen toimijoiden tarpeisiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan lain 3 §:n 1 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella muun ohella Elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista. Elinvoimakeskusten toimipaikoista säätäminen on välttämätöntä. Sen sijaan elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ei tule säätää. Päätoimipaikoista säätämättä jättäminen osoittaisi nykyistäkin tilannetta vastaavaa ajattelua ja toimintatapaa monipaikkaisessa työn tekemisessä. Jättämällä päätoimipaikoista säätämättä ei keskitettäisi johtoa, esihenkilöitä, esikuntatehtäviä eikä pidemmän päälle muutakaan asiantuntemusta muutamaankasvukeskukseen. Sen sijaan tulisi säätää, että elinvoimakeskuksilla on toimipaikat jokaisessa maakunnassa. Pelkkä toimipaikkastatus osoittaisi maakuntien tasapuolisempaa asemaa aluehallinnossa.

Ympäristötehtävien siirtyminen lähes kokonaisuudessaan Lupa- ja valvontavirastoon eli eri viranomaiselle erilleen elinkeinojen edistämistehtäviä hoitavasta virastosta, voi aiheuttaa tiedonkulun ja muun vuorovaikutuksen vähenemistä ja elinkeinoelämän tilannekuvan ja -ymmärryksen heikkenemistä ympäristöviranomaisessa. Tämä näkökulma olisi perusteltua lisätä yleisperustelujen kohtaan 4.2.3 Vaikutukset yrityksiin.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin elinvoimakeskusten nimestä. Elinvoimakeskusten toimialueen muodostuessa useammasta maakunnasta, tulisi elinvoimakeskuksen nimen kuvata mahdollisimman hyvin koko toimialuetta, eikä nimen alkuosaa saisi olla vain yhden maakunnan nimi.

Elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 3 - 13 §:ssä säädettävät lukuisat tehtävien keskittämiset aiheuttavat sen, että elinvoimakeskuksista ei muodostuisi hallitusohjelman tavoittelemia vahvoja elinvoimakeskuksia. Aluehallinnon rakenteesta ja palveluista asiakkaille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille muodostuu vaikeasti hahmotettava. Lisäksi monimutkainen rakenne vaikeuttaa elinvoimakeskusten vaikuttavaa johtamista. Mikäli keskittämiset arvioidaan elinvoimakeskuksista annettavan lain 4 §:n 2 momentin mukaisiksi, tulisi toisiinsa tiiviisti liittyvien tehtävien keskittämiset tehdä yhdenmukaisille toimialueille.

1.4.28 Paltamon kunta

Paltamon kunta yhtyy Kainuun Liiton ja mm. Suomussalmen kunnan ja Kuhmon kaupungin lausuntoihin alueellisen tuntemuksen ja saavutettavuuden merkityksestä.

Valtion aluehallintouudistus voi parantaa lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaisuutta ja tehokkuutta. Erityisesti ympäristöllisten lupamenettelyjen sujuvoittaminen ja yhden luukun mallin edistäminen ovat tärkeitä tavoitteita, jotka voivat vähentää hallinnollista taakkaa ja nopeuttaa lupaprosesseja. On tärkeää varmistaa, että uudistuksen yhteydessä huomioidaan paikallisten olosuhteiden ja erityispiirteiden merkitys. Maaseutu- ja harvaan asutuille alueille tulee turvata riittävät resurssit ja asiantuntemus, jotta lupaprosessit voidaan hoitaa tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti. Paikallistuntemuksella on suuri merkitys viranomaisen lausunnoissa. Paltamon kunta nostaa esiin huolen liiallisesta keskittämisestä ja siten paikallistuntemuksen heikentymisestä.

Paltamon kunta yhtyy Kainuun Liiton, Suomussalmen kunnan ja Kuhmon kaupungin näkemyksiin, eikä Paltamon kunta hyväksy sitä, että valtakunnallisella virastolla olisi vain viisi alueellista yksikköä. Nykyinen aluehallintovirastorakenne perustuu kuuteen toimialueeseen. Lakiesityksessä yhden toimialueen karsinta tehtäisiin käytännössä yhdistämällä Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen toimialueet yhdeksi, maantieteellisesti yli puoli Suomea kattavaksi toimialueeksi. On merkittävä riski, että valtion lupa- ja valvontaviranomaisen toiminta ja päätöksenteko etäänny Pohjois-Suomessa muusta maasta poikkeavalla tavalla, mitä ei voi hyväksyä. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti aluetalouteen, mitä ei juurikaan vaikutusten arvioinnissa käydä läpi.

Paltamon kunta edellyttää, että uudistusta toteutettaessa kiinnitetään erityistä huomiota eri viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja tiedonkulun sujuvuuteen. Tämä on olennaista, jotta voidaan varmistaa lupaprosessien tehokkuus ja päätösten johdonmukaisuus. On tärkeää, että aluehallintouudistuksen tavoitteet saavutetaan käytännössä tavalla, joka hyödyttää sekä kansalaisia että paikallisia toimijoita.

1.4.29 Porin kaupunki

Valtion aluehallintouudistus on merkittävä askel kohti tehokkaampaa ja yhtenäisempää julkishallintoa Suomessa. Uudistuksen tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta, sujuvoittaa lupaprosesseja ja vahvistaa alueellista varautumista.

Uudistuksen keskeinen tavoite on luoda yhtenäinen Lupa- ja valvontavirasto, joka vastaa ympäristöasioiden lupa- ja valvontatehtävistä. Tämä uusi virasto yhdistää nykyiset aluehallintovirastot (AVI) ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY), mikä mahdollistaa tehokkaamman ja koordinoitumman toiminnan. Uudistuksen myötä palvelut yhdenmukaistuvat ja lupaprosessit nopeutuvat, mikä hyödyttää sekä kansalaisia että yrityksiä.

Porin kaupunki on Satakunnan maakunnan keskuskaupunki ja sen elinkeinoelämä on monipuolinen ja vahvasti uudistuva. Alueen teollisuus, erityisesti metalliteollisuus sekä automaatio ja robotiikka, ovat merkittäviä työllistäjiä ja talouden vetureita. Lisäksi Pori on vihreän siirtymän edelläkävijä ja tunnettu vahvasta tapahtumakulttuuristaan. Aluehallintouudistuksen myötä on tärkeää varmistaa, että Porin elinkeinoelämän tarpeet huomioidaan erityisesti lupaprosessien sujuvuudessa ja palveluiden saatavuudessa.

Porin rooli maakunnan keskuskaupunkina korostaa sen merkitystä alueellisena palvelukeskuksena. Kaupungin infrastruktuuri ja palvelut palvelevat laajaa aluetta ja sen asukkaita. Uudistuksen myötä Porin asema maakunnan keskuskaupunkina tulee vahvistua, kun palveluita keskitetään ja

tehostetaan. Tämä edellyttää kuitenkin, että Poriin perustetaan oma vahva toimipiste, joka vastaa alueen erityistarpeisiin ja varmistaa palveluiden saatavuuden paikallisesti.

Porin kaupungin ja Satakunnan elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeet edellyttävät, että kaupungissa on oma toimipiste, joka vastaa aluehallintouudistuksen mukaisista tehtävistä. Tämä toimipiste mahdollistaa nopeamman ja joustavamman palvelun, mikä on erityisen tärkeää elinkeinoelämän kannalta. Lisäksi paikallinen toimipiste vahvistaa alueellista varautumista ja kriisinhallintaa, mikä on keskeistä nykyisessä globaalissa toimintaympäristössä.

Valtion aluehallintouudistus on välttämätön askel kohti tehokkaampaa ja yhtenäisempää julkishallintoa. Uudistuksen onnistuminen edellyttää huolellista suunnittelua ja toteutusta, erityisesti siirtymävaiheen osalta. On tärkeää varmistaa, että eri järjestelmät toimivat saumattomasti ja että palveluiden jatkuvuus turvataan. Porin kaupungin elinkeinoelämän tarpeet ja rooli maakunnan keskuskaupunkina korostavat tarvetta omalle toimipisteelle, joka varmistaa palveluiden saatavuuden ja laadun paikallisesti.

1.4.30 Seinäjoen kaupunki

Valtion aluehallintouudistuksessa tulee noudattaa hallitusohjelman kirjausta elinvoimakeskusten rakentamisesta täyden palvelun ELY-keskusten pohjalle. Seinäjoella sijaitsee nykyinen täyden palvelun ELY-keskus. Toimipaikoissa tulee huomioida valtion tasapuolinen läsnäolo alueilla ja maakuntakeskuskaupungeissa. Nykyisessä aluekehityslainsäädännössä määriteltyä maakuntien liittojen aluekehitystehtävää ja elinvoimakeskusten elinvoimatehtävää ei tule hämärtää uudella lainsäädännöllä.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristötoimialan osalta ne tehtävät, joilla on selkeä yhteys alueiden kehittämiseen ja edellyttävät alueellista läsnäoloa, tulee säilyttää osana elinvoimakeskusten toimialaa. Valtion keskitetyt vesitaloustehtävät tulee säilyttää Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksessa. Teiden pitoon, liikennejärjestelmän toimivuuteen, liikenneturvallisuuteen sekä tie- ja liikenneoloihin liittyvät tehtävät tulee säilyttää yhtenä kokonaisuutena Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksessa, siten kuin ne nyt on organisoitu Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen L-vastuualueella.

1.4.31 Soinin kunta

Muutos- ja korjausehdotukset valtioneuvoston asetukseen elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta:

1 § Elinvoimakeskusten nimet, toimialueet ja päätoimipaikat

Aluehallintouudistuksen myötä perustettaisiin 10 elinvoimakeskusta, joista yksi olisi Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus. Soinin kunta tuo esille huolensa pohjalaismaakuntien eriyttämisestä kahteen kokonaisuuteen, jonka toisen muodostaisi Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus ja toisen Pohjanmaan elinvoimakeskus. Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksen toimialueena olisi pääosin Etelä-Pohjanmaan maakunta. Pohjanmaan elinvoimakeskuksen kuulusivat Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat. Kunnan näkemyksen mukaan pohjalaismaakuntien eriyttämisen sijaan tulisi pyrkiä niiden synergian tiivistämiseen, mikä turvautuisi Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevalla, pohjalaismaakuntien yhteisellä elinvoimakeskuksella.

3-13 § Elinvoimakeskusten toimialueet eräissä tehtävissä (keskitetyt tehtävät)

Soinin kunta kiinnittää huomiota siihen, että maanteiden pitoon, liikennejärjestelmän toimivuuteen, liikenneturvallisuuteen sekä tie- ja liikenneoloihin liittyvät tehtävät on Valtioneuvoston asetuksessa elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta (9 ja 10 §) jaettu Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien kesken. Kunnan näkemyksen mukaan tehtävät tulee olla keskitettynä Etelä-Pohjanmaalle kolmen maakunnan yhteiseen elinvoimakeskukseen, millä turvataan keskuksen vahvuus ja tehokkuus entisen kaltaisesti. Nykyisinkin tehtävät on keskitetty Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukseen, mutta tehtäviä tehdään kolmen pohjalaismaakunnan alueella kaksikielisesti. Saman tyyppisellä mallilla olisi perusteltua jatkaa edelleen. Maan hallituksen hallitusohjelmassakin tuodaan esille elinvoimakeskusten rakentamista täyden palvelun ELY-keskusten pohjalta. Vesitaloustehtävien osalta Soinin kunta näkee niiden järjestämisen järkeväksi edelleen Etelä-Pohjanmaalla, siis osana Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskusta. Perusteena tälle on pohjalaismaakuntien runsaat vesirakenteet. Valtion keskitetyt vesitaloustehtävät tulee säilyttää Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskuksessa.

Muutos- ja korjausehdotuksia Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen ja sen säännökohtaisiin perusteluihin:

Luku 1 Yleiset säännökset (1-3 §)

Ympäristövaikutusten arviointitehtävät tulee sijoittaa jatkossa osana elinvoimakeskuksia eikä siirtää niitä Lupa- ja valvontavirastoon. YVA-menettelyn sujuva toteuttaminen on tiiviisti kytköksissä alueellisen elinvoiman edistymiseen ja tulee näin toteuttaa mahdollisimman lähellä paikallistasoa.

1.4.32 Suomussalmen kunta

Suomussalmen kunta yhtyy Kainuun Liiton ja mm. Kuhmon kaupungin lausuntoihin alueellisen tuntemuksen ja saavutettavuuden merkityksestä.

Suomussalmen kunta yhtyy Kainuun Liiton ja Kuhmon kaupungin näkemyksiin, eikä Suomussalmen kunta hyväksy sitä, että valtakunnallisella virastolla olisi vain viisi alueellista yksikköä, kun nykyinen aluehallintovirastorakenne perustuu kuuteen toimialueeseen. Lakiesityksessä yhden toimialueen karsinta tehtäisiin käytännössä yhdistämällä Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen toimialueet yhdeksi, puoli Suomea kattavaksi toimialueeksi. On merkittävä riski, että valtion lupa- ja valvontaviranomaisen toiminta ja päätöksenteko etäännyy Pohjois-Suomessa muusta maasta poikkeavalla tavalla, mitä ei voi hyväksyä.

Suomussalmen kunta korostaa, että uudistuksen myötä perustettavien virastojen palvelut on pidettävä helposti saavutettavina kaikille kansalaisille ja toimijoille. Paikallisilla toimijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lupaprosesseihin ja niiden kehittämiseen.

Lakiesityksessä alueellista varautumista esitetään valtakunnallisen viraston tehtäväksi. Alueellisen varautumisen toteutusmalli tulee valmistella niin, että se on luonteeltaan aidosti alueellinen. Erityisen tärkeää tämä on, mikäli valtakunnallisen viraston toimialue Pohjois-Suomessa on niin laaja kuin lakiluonnoksessa esitetään. Varautuminen ja kokonaisturvallisuus edellyttävät päätösvaltaista ja alueen erityispiirteet tunnistavaa läsnä olevaa aluehallintoa. Erityisen tärkeää tämä on itärajan maakunnissa ja kunnissa kuten Kainuussa.

Suomussalmen kunta toivoo, että uudistusta toteutettaessa kiinnitetään erityistä huomiota eri viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja tiedonkulun sujuvuuteen. Tämä on olennaista, jotta voidaan varmistaa lupaprosessien tehokkuus ja päätösten johdonmukaisuus. On tärkeää, että

aluehallintouudistuksen tavoitteet saavutetaan käytännössä tavalla, joka hyödyttää sekä kansalaisia että paikallisia toimijoita.

1.4.33 Tampereen kaupunki

Tampereen kaupunki pitää esitettyä uudistusta ja sen tavoitteita pääosin hyvänä. Suomen kansallisen kilpailukyvyyn sekä alueellisen elinvoiman vahvistaminen vaativat lupa- ja viranomaisprosessien sujuvoittamista sekä aiempaa saumattomampaa viranomaisyhteistyötä. Myös Pirkanmaalle on vireillä useita vihreään siirtymään liittyviä investointeja, ja Tampereen seudulla on tehty tavoitteellista työtä suurteollisuuden investointien houkuttelemiseksi. Uusi keskitetty Luvat ja valvonta -virasto sekä hallituksen esittämä yhden luukun malli ympäristötehtäviin palvelevat kaupungin tavoitteita monin osin hyvin. Kuntien ja valtion viranomaisten välistä yhteistyötä tulisi entisestään syventää yhden luukun mallin ja uuden aluehallinnon jatkotyön yhteydessä. Kuntien ja valtion alueidenkäytön ja lupaprosessien mahdollisimman saumaton kokonaisuus mahdollistaisi vielä tehokkaamman ja kilpailukykyisemmän viranomaisprosessin. Vahva alueellinen tuntemus varmistaa alueidenkäytön sekä ympäristönsuojelun laadukkaan samanaikaisen toteutuksen.

Tampereen kaupunki kuitenkin näkee aluehallinnon kokonaisuudessa useita arvioitavia kohteita erityisesti alueellisen tuntemuksen sekä päällekkäisten viranomaistehtävien osalta, jotka varmistamalla ja korjaamalla alueiden elinvoimaa sekä julkisen sektorin tuottavuutta voitaisiin vahvistaa. Kuntien kannalta keskeistä on, että valtion viranomaiset toimivat johdonmukaisesti ja koordinoitusti, jotta kunnat voivat itse toteuttaa tehtäviään ja kehittää alueitaan mahdollisimman hyvin. Kuntien nykyisten tehtävien säilymiseen ja itsemääräämisoikeuteen on kiinnitettävä uudistuksessa erityistä huomiota. Uudistuksessa on välttämätöntä turvata valtiontoimijoiden alueellinen tuntemus.

Hallitus esittää, että Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeellä on yhteinen elinvoimakeskus, jonka päätoimipaikka on Tampere. Tampereen kaupunki kannattaa päätoimipaikan sijaintia Tampereella, mutta muuten esitykseen maakuntajaosta ei ole huomautettavaa. Tampereen kaupunki pitää alueensa elinvoiman vahvistamisen kannalta kriittisenä, että Pirkanmaalla toimivalle elinvoimakeskukselle osoitetaan aluekehittämisen ja rakennerahastotoiminnan sekä yritysten valtionavustamisen tehtävät. Elinvoimakeskusten toimivaltaa ja tehtäviä on välttämätöntä tarkentaa ja joiltain osin arvioida uudestaan. Elinvoimakeskusten rooli jää kauttaaltaan epämääräiseksi. Esitys ei huomioi riittävästi kuntien uutta roolia, joka TE-uudistuksen myötä syntyy. Päällekkäisten tehtävien karsiminen on välttämätöntä ja tehtäväjaon tulee olla johdonmukainen kuntien ja valtion toimijoiden välillä. Elinvoimakeskuksia ja KEHA-keskuksia on velvoitettava yhteistyöhön kuntien ja työllisyysalueiden kanssa.

Lopuksi Tampereen kaupunki huomauttaa, että Suomen kilpailukyvyyn ja kestäväen kasvun sekä hyvinvoinnin kannalta kaupunkien rooli on keskeinen. Kuntien erilaistuminen sekä kumppanuusperiaate mahdollistaisi myös uudenlaisen tehtäväjaon tarkastelun valtion aluehallinnon uudistuksen rinnalla. Suurten kaupunkien rooli kasvukesysteemeineen ja palveluineen on ratkaiseva, kun kansainvälistymistä ja tuottavuutta talouden kestävyuden vahvistamiseksi edistetään. Valtion aluehallinnon rooli tässä on rajallinen.

1.4.34 Teuvan kunta

Kunnanhallitus kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa, että uudistus on tavoitteiltaan pääosin kannatettava. Uudistuksen onnistuminen, eli lupaprosessien sujuvoittaminen ja käytäntöjen

yhtenäistäminen, riippuu kuitenkin toimeenpanon onnistumisesta ja siksi onkin syytä nostaa muutama huomio erityisesti uuden valtakunnallisen viraston perustamiseen liittyen.

Toimivallan kokoaminen tähän uuteen valtakunnalliseen virastoon tulisi tehdä siten, että paikallinen osaaminen ja alueellinen erityistuntemus ei katoaisi. Tämä edellyttää viranomaisen läsnäoloa alueilla, sekä neuvottelua myös suoraan kuntien kanssa sekä henkilöstön sijoitteluun että strategiseen ohjaamiseen liittyen. Myös vaikutusten arviointi tulisi tehdä vahvaan paikalliseen osaamiseen pohjautuen. Tällä tavoin turvattaisiin yhteistyö kuntien elinkeino- ja elinvoimatoimijoiden kanssa sekä myös tulevien työllisyysalueiden kanssa. On myös vielä jokseenkin avoinna, miten kansalaisten oikeusturva ja osallisuus voidaan turvata. Yksi mahdollisuus tämän järjestämiseen on esimerkiksi neuvottelukuntarakenteen kehittäminen. Myöskään esitetty vahva painotus digitaalisuuteen ei välttämättä toteuta tavoitteita, vaan näiden toteutuminen edellyttää edelleen saavutettavuutta myös niiden toimi-joiden osalta, joilla voi olla kynnystä digitaaliseen asiointiin.

Ylipäänsä uuden organisaation koko ja muutoksen nopeus aiheuttaa riskejä, sillä samanaikaisesti vasta käynnistellään hyvinvointialueiden toimintoja, että toimeenpannaan TE-palvelu-uudistusta. Siksi olisi syytä tarkastella kriittisesti uudistuksen toteuttamisaikatauluja, jotta samanaikainen kehittäminen ei syö kaikkia resursseja myös sidosryhmiltä, kuten kunnilta.

1.4.35 Vaasan kaupunki

Uudistus ja sen tavoitteet nähdään hyvänä, mutta nopea siirtymäaika herättää huolen toteutuksen onnistumisesta. Meneillään olevat kriittiset luvitusprosessit eivät saa keskeytyä tai pitkittyä uudistuksen vuoksi, kuten Vaasassa ja sen lähiympäristössä meneillään olevat massiiviset teolliset investoinnit. Asiantuntemuksen keskittäminen ei saa heikentää nykyisissä organisaatioissa saavutettua alueellisten erityispiirteiden vaatimaa tietotaitoa. Vaasan alueella tämä koskee erityisesti vesien ja vesitalousasioiden osaamista. Uusien palveluvirastojen kaksikielisyys on taattava ja Vaasan keskeinen rooli kaksikielisten palveluiden pääpaikkana säilyttää. Tietojärjestelmien integraatiot ja tiedonhallinnan prosessien yhteensovittaminen vaativat onnistuakseen riittävän resurssoinnin.

1.5 Hyvinvointialueiden antamat lausunnot

1.5.1 Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus yhtyy perusteluissa esitettyyn arvioon siitä, että toimintaympäristön muutos korostaa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan nykyorganisoinnin muutostarpeita. Seitsemän sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisen malli ei vastaa riittävästi yhdenmukaisen ohjauksen tarpeeseen.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen mielestä ehdotettu virastorakenneuudistus näyttäytyy asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta tarpeelliselta siksi, että sen myötä valvonnan resurssit on entistä helpompi kohdentaa ja valvontaviraston asiantuntijuutta hyödyntää valtakunnallisesti kulloisenkin riskiarvion ja valvonnan tarpeen mukaisesti. Uudistus tuottaa keskuksen näkemyksen mukaan mahdollisuuden tukea hyvinvointialueiden ja muiden sote-järjestäjien omavalvontaa nykyistä yhdenmukaisemmin, tehokkaammin ja vaikuttavammin. Mahdollisuus puuttua tehokkaasti asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaviin tilanteisiin, joita omavalvonnalla ei saada korjattua, paranee, ja valvonnan vaikuttavuus kasvaa.

Esitetty virastouudistus mahdollistaa entistä paremmin digitalisaation hyödyntämisen, yhteisen valtakunnallisen tietopohjan kehittämisen ja ajantasaisen ja systemaattisen tiedon käytön edistämisen. Asiakkaisiin ja potilaisiin kohdistuvat haittatapahtuma- ja vaaratilanne- sekä poikkeamailmoitukset tuottavat osaltaan tärkeää tietoa palvelujärjestelmän kyvystä tuottaa palvelut turvallisesti, vaikuttavasti ja kustannusvaikuttavasti. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus katsoo, että tällaista tietoa, samoin kuin viranomaisvalvonnasta muutoin kertyvää tietoa, tulisi pystyä tuottamaan, analysoimaan ja käyttämään hyödyksi niin alueellisessa kuin kansallisessa johtamisessa ja kehittämisessä.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus pitää hyvänä, että monialaisen lupa- ja valvontaviraston ohjauksessa toimialaohjaavan ministeriön kanta on esityksen mukaisesti toimialan talousarvio- ja kehusehdotuksen sekä tulostavoitteiden määrittelyssä määräävä siinä tapauksessa, että vuorovaikutuksessa tapahtuvassa ja yksimielisyyteen pyrkivässä, ohjausta yhteensovittavassa valmistelussa ei päästäisi toimialaohjaavien ja yleisohjaavan ministeriön kesken yksimielisyyteen.

Varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueita, on tarkoituksenmukainen, koska merkittävä osa häiriötilanteista koskee sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaa ja kukin toimija vastaa jatkossakin omista varautumistehtävistään eri turvallisuustilanteisiin.

Keskus ehdottaa harkittavaksi, että pääjohtajan esikunnasta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Esikunnan tehtäviin voisi kuulua paitsi viraston strategian ja sisäisten toimintapolitiikkojen valmistelu myös esim. strateginen sidosryhmäyhteistyö. Se voisi tukea pääjohtajaa aktiivisen vuoropuhelun käymisessä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa ja osallistumisessa ajankohtaiseen keskusteluun sekä viraston oman toiminnan reflektomisessa osastojen ja toimintayksiköiden kanssa. Kun muutoksen eräänä tavoitteena on esitysluonnoksen mukaan entistä tehokkaammin mahdollistaa viraston koordinoitu ja tehokas strateginen ohjaus, tavoitteiden asettaminen ja niiden seuranta, olisi esityksessä hyvä mainita, miten uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista tullaan seuraamaan, mittaamaan ja arvioimaan. Tavoitteista puhuttaessa olisi myös hyvä täsmentää, mitä tarkalleen ottaen tarkoitetaan lyhyellä aikajänteellä ja pitkällä aikajänteellä.

1.5.2 Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Tausta- ja perusteluosa on uuden Lupa- ja valvontaviraston perustamista koskevan lainsäädännön osalta huolellisesti valmisteltu. Etelä-Karjalan pelastuslaitos tuo esille erityisesti lakiesityksen 5 luvun 13 § ”Varautumisen alueellinen yhteistyö” koskien, että Etelä-Karjalassa toimii jo nykyisin valmiutta ja varautumista tehokkaasti yhteensovittava Etelä-Karjalan turvallisuus- ja valmius-toimikunta EKTurva, jonka toiminta on tarpeellista ja tärkeää nykyisessä kiristyneessä turvallisuustoimintaympäristössä. Nyt rakennettavan Lupa- ja valvontaviraston suhde alueelliseen EKTurvaan tulee rakentaa siten, että EKTurvan toiminta sisältäen Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen pääsihteerin roolin säilyy edelleen tehokkaana yhteistyöfoorumina alueen keskeisten toimijoiden välillä.

Lisäksi Etelä-Karjalan pelastuslaitos näkee tärkeänä, ettei varautumisen rajapinnassa lähdetä rajautumaan vain yksittäiseen YTA-alueeseen, vaan varautumista ja sen yhteistyötä tulee tarkastella ja sitä toteuttaa myös tarveperusteisesti suurempina kokonaisuuksina. Hyvänä esimerkkinä laaja-alaisesta varautumisen yhteistyöstä toimii pelastuslaitosten Ikaros-verkosto, jossa Itä-, Keski- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitokset toimivat varautumisen yhteistyössä tarkastellen varautumista tarveperusteisesti myös laajemmassa kansallisessa kontekstissa.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos toteaa edelleen lakiesityksen kokonaisturvallisuussisältöön liittyen olevan tärkeää, että uuden esitettävän Lupa- ja valvontaviraston suhde hyvinvointialueen kokonaisturvallisuusvelvollisuuksiin ja -työhön rakentuu siten, että siinä tunnistetaan hyvinvointialueella toimivat hyvät kokonaisturvallisuusrakenteet ja niissä tehtävä työ.

Tulevan viraston toimialueen määrittelyn osalta lakiluonnoksen 2 luvun 4 § kohdan 5 mukaisen pelastustoimen ja varautumisen roolin selkeyteen on syytä kiinnittää huomiota, jotta ohjauksessa otettaisiin huomioon riittävästi myös sosiaali- ja terveystoimen alueen varautuminen ja valmiussuunnittelun koordinaatio ja tukeminen

Yleisesti lakiluonnos tukee hyvin sitä tavoitetta, että nykyisen eriytettyjen virastojen /viranomaisten aika ajoin erilaisesta tulkintaohjeistuksesta tulee odotettavasti yhdenmukaisempaa.

1.5.3 Etelä-Savon hyvinvointialue

Etelä-Savon hyvinvointialue kannattaa uudistusta, mutta aluehallinnon uudistus tulisi toteuttaa harkittuna kokonaisuudistuksena, eikä nyt esitettynä teknisenä tehtäväsiirtona.

1.5.4 HUS-yhtymä

HUS-yhtymä pitää uudistuksen tavoitteita valtakunnallisen lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamisesta olevan perusteltuja ja tavoiteltavia. Uudistus edistää yhdenvertaisuuden toteutumista kokoamalla sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan palveluiden valvontatehtävät yhteen virastoon. Virastomuutos edistää yhdenmukaisten valvontakäytäntöjen ja kansallisten laintulkintojen syntymistä.

HUS-yhtymä näkee yleisenä puutteena uudistuksen tavoitteissa ohjausnäkökulman jäämisen liian vähälle huomiolle. Olisi tarpeellista, että ministeriöiden tekemät keskitetyt ohjauslinjaukset siirtyisivät osaltaan myös Lupa- ja valvontavirastoon toteutettaviksi, ja vastaavasti käytännön valvontatoiminnassa tehdyt havainnot palautuisivat ministeriöille ohjaustoiminnassa hyödynnettäviksi. Esityksen perusteluissa olisi aiheellista nostaa esiin viraston ohjaustehtävää ja sen merkitystä niin yksittäisissä asioissa kuin järjestelmätasolla.

Esityksen luvuissa 4.2.1.2 ja 4.2.2 olisi aiheellista arvioida myös sitä, millaisia vaikutuksia tehokkaalla sotepe-ohjausrakenteella voisi olla hyvinvointialueiden talouteen ja resurssien kohdentumiseen, eikä rajautua tarkastelussa vain sote-palveluntuottajien sujuvan luvitusprosessin vaikutuksiin.

HUS-yhtymä ehdottaa, että Lupa- ja valvontavirastosta annettavan asetuksen 4 §:ään lisättäisiin, että valmiustoimikunnassa olisi myös asianomaisen yhteistyöalueen tai HUS-yhtymän riittävä edustus.

1.5.5 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue näkee positiivisena esityksen mukaisen muutoksen, jonka tavoitteena on valtakunnallisesti yhtenäistää sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa. Keskeisimmät esityksestä nousevat huolenaiheet liittyvät virastojen toiminnan yhtenäistämiseen liittyvään siirtymäaikaan, valvonnan harmonisointiin ja mahdollisiin erityishaasteisiin eteläisen yhteistyöalueen osalta.

Valvontatoiminnan yhtenäistämässä tulee käydä avointa vuoropuhelua alueiden kanssa. Hyvinvointialueen kannalta uudistus on onnistunut, jos valvontaa kyetään valtakunnallisesti yhdenmukaistamaan siten, että se tukee mahdollisimman hyvin sote-uudistuksen tavoitteita ja hyvinvointialueiden kykyä uudistua ja siirtää palvelujen painopistettä kohti perustasoa.

Hyvinvointialueiden tiedossa on tapauksia, joissa Valviran ja aluehallintovirastojen tulkinnat ovat saattaneet poiketa toisistaan, tai joissa on esiintynyt vaihtelua eri puolilla maata. Lisäksi tiedossa on tilanteita, joissa yksityisen sektorin ja julkisen sektorin palvelujen valvonnassa on mahdollisesti noudatettu eriäviä kriteerejä, tai joissa tieto ei ole kulkenut yhdenmukaista valvontaa tukevalla tavalla.

Esimerkiksi kesällä 2023 Valvira tiukensi yllättäen tulkintaansa sosiaalityön sijaiskelpoisuudesta, mikä herätti hyvinvointialueilla laajasti huolta sosiaalihuollon palvelujen toteutumisesta lakisääteisellä tavalla. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on kuitenkin ottanut vuonna 2020 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tekemässä sosiaalityöntekijän sijaisuuden hoitoa koskevassa kantelussa kannan, joka poikkesi Valviran tulkinnasta.

Eri virastojen valvontatoimintojen yhtenäistämässä on syytä odottaa tilanteita, joissa eri virastojen väliset tai alueelliset tulkinnat lainsäädännöstä eroavat toisistaan. Mikäli tällaisissa tilanteissa nykyiset tulkinnat muuttuisivat, voisivat vaikutukset hyvinvointialueille olla merkittäviä. Hyvinvointialue edellyttää, että alueiden kanssa tulee tämänkaltaisissa tilanteissa käydä tiivistä vuoropuhelua.

Esityksen mukaan ”hallinnon rakenteen, toimivuuden ja sisäisen tehokkuuden näkökulmista tavoitteena on, että virasto aloittaa toimintansa viimeistään vuoden 2026 alusta ja muutosvaihe ei vaaranna käynnissä olevia prosesseja”. Hyvinvointialue esittää huolen siitä, että yhdistämiseen liittyvät merkittävät muutokset virastojen toimintatavoissa voivat vaikeuttaa virastojen tehtävien suorittamista, ja esimerkiksi käsittelyajat saattavat kasvaa.

Esimerkiksi palveluntuottajarekisteri Soterin hakemusruuhka on painottunut Etelä-Suomen alueelle. Samaten sosiaali- ja terveydenhuollon kanteluiden käsittely on apulaisoikeuskanslerin sijaisen ratkaisun (OKV/1461/10/2023) perusteella Etelä-Suomen aluehallintovirastossa ollut jo pitkään ruuhkautunut. Syyksi on esitetty muun muassa riittämätön henkilöstöresurssi.

Hyvinvointialue edellyttää, että virastojen yhdistämisessä huolehditaan riittävästä resursoinnista ja varmistetaan, että siirtymäaikana kyky perustoimintojen suorittamiseen ei kohtuuttomasti heikkene.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että alueellisen varautumisen yhteistyö on selkeää ja johdonmukaista. Esityksestä esiin nostetut kohdat aiheuttavat epäselvyyttä ja vaikeuttavat lain tulkintaa sekä soveltamista käytännössä. Hyvinvointialue katsoo, että esityksen epäselvyyksiä täsmentämällä varmistetaan varautumisen yhteensovittaminen tehokkaammin ja järjestelmällisemmin.

Esityksessä todetaan, että alueellisen varautumisen yhteistyötehtävässä ”ei olisi kyse johtamisesta, vaan yhdessä tekemisestä”. Samalla kuitenkin esitetään, että sisäministeriön ohjaus vahvistaisi varautumisen yhteensovittamista. Vaikka yhteistyötehtävässä korostuu yhdessä tekeminen, on tärkeää tunnistaa, että sisäministeriön ohjauksella on keskeinen rooli varautumistoimien yhteensovittamisen tehostamisessa ja johdonmukaisuuden varmistamisessa. Sisäministeriön ohjaukseen liittyvä väistämättä johtamis- ja ohjausrooli, mikä tulisi esityksessä tunnistaa

selkeämmin, jotta varautumistoimien yhteensovittaminen olisi mahdollisimman tehokasta ja johdonmukaista.

Esityksessä todetaan myös, että tehtävien siirrossa "ei muuteta toimialakohtaista varautumista tai sen yhteensovittamista". Kuitenkin siinä esitetään, että lainsäädännön täsmentäminen vahvistaisi varautumisvastuiden yhteensovittamista. Mikäli tehtävien siirto ei muuta toimialakohtaista varautumista tai sen yhteensovittamista, jää epäselväksi, miten esitetyt lainsäädännön täsmennykset vahvistavat varautumisvastuiden yhteensovittamista. Esityksessä tulisi eritellä selkeämmin tehtävien siirron ja lainsäädännön täsmentämisen välinen suhde sekä niiden vaikutukset varautumisvastuiden yhteensovittamiseen.

Hyvinvointialue katsoo, että aluehallintouudistusta koskevalla lainsäädännöllä voidaan edistää kokonaisturvallisuuden toimintamallia, parantaa viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen valmiussuunnittelua sekä vähentää päällekkäisyyksiä, mikä puolestaan vahvistaa yhteiskunnan kykyä reagoida nopeasti ja tehokkaasti kriisitilanteissa sekä edistää yhteiskunnan kokonaisresilienssiä.

1.5.6 Pirkanmaan hyvinvointialue

Lupa- ja valvontavirasto

Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa esitystä, joka selkeyttää valtion aluehallinnon toimijakenttää ja niiden tehtäviä. Hyvinvointialueiden kannalta suurimmat muutokset liittyvät uuteen lupa- ja valvontavirastoon.

Hyvinvointialueiden arjen työn kannalta on tärkeää, että säädöstulkinnat olisivat jatkossa aina yhtäläisiä joka puolella Suomea. Hallinnon yhdistäminen antaa myös mahdollisuuden resurssien laajempaan käyttöön ja prosessien nopeuttamiseen esimerkiksi niin, että lainsäädäntöjä koskevat kansalliset ohjeistukset saadaan toimijoille mahdollisimman ripeästi.

Myös pelastustoimen valvonnan kannalta uudistus lisää yhtenäisyyttä. Tällä hetkellä aluehallintovirastot ovat valvoneet pelastustointia sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Kuuden valvojan sijaan yhden valvojan mallilla voidaan toteuttaa valvonta resurssitehokkaammin ja sujuvammin kuin aiemmin.

Tehtäviin kuuluu myös varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen ja alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat kesällä käynnistäneet selvityksen alueellisen varautumisen ja tilannekuvatoiminnan kehittämistarpeista, jossa tavoitellaan yhdenmukaisia toimintamalleja erilaisten normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan. Selvityksen tulokset on syytä huomioida aluehallintouudistuksessa.

Virastolain 13 § käsittelee varautumisen alueellista yhteistyötä. Viraston tehtävänä olisi varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Pirkanmaan hyvinvointialue nostaa esiin, että lupa- ja valvontaviraston tehtävissä korostuvat eri toimialoilla valvonta ja ohjaus. Varautumisessa tehtävänä olisi myös yhteistyön järjestämistehtävä. Käytännön toiminnan tasolla tämä voi aiheuttaa haasteita, jos operatiivinen toiminta ja valvojan rooli sekoittuvat toisiinsa. Jotta varautuminen ja valmiussuunnittelu on alueilla vaikuttavaa, yhteensovittamisessa on tärkeä huomioida kaikkien varautumisen ja valmiuden parissa toimivien organisaatioiden roolit ja toimintavaltuudet. Esimerkiksi myös hyvinvointialueet ja kunnat ovat valmiuslain mukaan varautumisvelvollisia.

Varautumisen yhteistyöalueiden määrittely sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen kanssa maantieteellisesti yhtenäisiksi alueiksi edistää alueellista varautumista paremmin kuin nykyinen aluehallintovirastojen toimialueisiin perustuva aluejako.

Esitysluonnoksen mukaan Lupa- ja valvontavirasto asettaa jokaiselle varautumisen yhteistyöalueelle alueellisen valmiustoimikunnan määrääjäksi. Yleisperusteluiden mukaan ehdotettu sääntely vastaa nykytilaa, mutta valmiustoimikuntien asettaminen säädettäisiin lakitasolle. Nykyiset aluehallintovirastojen johtamien alueellisten valmiustoimikuntien korvaaminen maantieteellisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan yhteistyöalueiden valmiustoimikunnilla edistää alueellista varautumista.

Lisäksi monilla alueilla toimii maakunnittain järjestäytyneitä valmiustoimikuntia. Eri tason valmiustoimikuntien tarkoituksenmukaisuus ja suhde toisiinsa pitää selvittää, jotta vältetään päällekkäisiltä rakenteilta. Alueellista varautumista ja valmiussuunnittelua on tarkoituksenmukaista jatkaa hyvinvointialueiden maantieteellisen aluejaon mukaisilla alueilla, kuten alueellisen riskiarvion tekemisen osaltakin nähdään tarkoituksenmukaisena tehdä jatkossakin. Esityksen mukaan aluehallintovirastoille kuuluva varautumisen alueellinen yhteensovittamistehtävä kumotaan. Perusteluna esitetään, että valmiuslaissa ja kunkin toimialan omassa lainsäädännössä veloitetaan kukin varautumisvelvollinen vastaamaan omiin lakisääteisiin tehtäviin liittyvästä varautumisestaan, valmiussuunnitelmistaan sekä niiden yhteensovittamisesta yhteistoimintatahojen varautumiseen. Kaikilla valmiuslain mukaan varautumisvelvollisilla ei kuitenkaan ole substanssilainsäädännössään säädetty velvoitetta varautumisen yhteensovittamisesta.

Asetusluonnoksen mukaan alueellisen valmiustoimikunnan puheenjohtajan tulee olla Lupa- ja valvontaviraston virkamies ja varapuheenjohtajan tulee olla valtion virkamies. Pirkanmaan hyvinvointialue ei näe tarkoituksenmukaiseksi säätää asetuksella toimikunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan taustaorganisaatioita.

Elinvoimakeskukset

Hyvinvointialueiden ja elinvoimakeskusten keskinäinen yhdyspinta liittyy voimakkaimmin työllisyyden ja kotoutumisen edistämiseen. Näitä kokonaisuuksia käsitellään 2 §:ssä Elinvoimakeskusten tehtäväryhmät ja tehtävät.

Hyvinvointialueet ovat alueidensa suurimpia työnantajia, joille osaavan työvoiman saatavuus on toiminnan perusta. Pykäläkohtaisissa perusteissa todetaan, että Elinvoimakeskusten tehtävänä olisi edistää työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton sekä kansainvälisen osaamisen hyödyntämistä alueen elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti. Elinkeinoelämän tarpeiden ohella olisi tärkeää tunnistaa alueen muiden suurien työnantajien, kuten hyvinvointialueiden, tarpeet asiassa.

1.5.7 Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Siun sote

Esitysluonnoksessa eri viranomaistehtävien keskittäminen samojen hallinnollisten vastuiden alle selkeyttää hyvinvointialueiden näkökulmasta valvontatehtävien koordinaatiota ja oletettavasti myös selkeyttää valvonta- yms. huomioiden edellyttämien toimenpiteiden huomioimista päivittäisessä toiminnassa.

1.5.8 Satakunnan hyvinvointialue

Lupa- ja valvontavirastolle ei tule osoittaa operatiivisia pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä, vaan tämän viraston tehtävien tulee pitäytyä laillisuusvalvonnassa. Hallituksen esityksen

mukaisessa mallissa vallitsisi epäselvyys valvojan roolista toiminnan ohjaajana, mistä on hyvä päästä eroon.

Hyvinvointialueen käsityksen mukaan tämän uudistuksen myötä VM:n ohjausvalta tulisi entisestään kasvamaan. Hyvinvointialue toteaa, että uusissa perustettavissa viranomaisissa yleisen ohjaustehtävän tulisi allokoida sille ministeriölle, jonka alaiset toiminnot muodostavat suurimman osan ao. viranomaisen toiminnasta.

Tämän uudistuksen myötä olisi mahdollista määritellä lain tasoisesti valtiovarainministeriön tässä uudistuksessa ja muissakin yhteyksissä käyttämän termin ”yleinen ohjaus” sisältö suhteessa eri ministeriöiden väliseen toimivaltaan ja niiden harjoittamaan substanssialaohjaukseen.

Uusien elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen (aluekehitysviranomaisten) keskinäinen suhde tulisi tässä uudistuksessa tarkoin perata niiden aluekehitykseen kuuluvien roolien kirkastamiseksi. Elinvoimakeskuksella tulee olla toimipaikka Satakunnassa alueellisen elinvoiman pysyttämiseksi.

Sote-alan valvonta-asioiden keskittäminen yhdelle viranomaiselle (lupa- ja valvontavirastolle) on hyvinvointialueiden kannalta tervetullut uudistus. Käytännössä tulee kuitenkin kulumaan pitkäaikä aika, jona aikana tämä uusi virasto järjestäytyy toiminnallisesti, millä aivan varmasti on esityksessä arvioitua suuremmat vaikutukset myös hyvinvointialueiden sekä sote-ammattihenkilöiden arkipäivän toimintaan.

1.6 Suomen Kuntaliitto, Ahvenanmaan maakuntahallitus, maakuntien liitot ja kuntayhtymät

1.6.1 Ahvenanmaan maakuntahallitus

Maakuntahallitus on pitänyt lähtökohdiltaan hyvänä Ahvenanmaan valtionvirastosta ehdotettua sääntelyä. Maakuntahallitus on ehdottanut eräitä muutoksia valtionvirastoa koskevaan lakiesitykseen. Maakuntahallitus on ehdottanut valtionviraston siirtämistä valtiovarainministeriön toimialalta valtioneuvoston kanslian toimialalle. Maakuntahallitus on ehdottanut, ettei valtionvirastoa koskevassa laissa viitattaisi valtion virkamieslakiin valtionviraston päällikkönä toimivan maaherran osalta, sillä maakuntahallituksen tulkinnan mukaan itsehallintolaisissa on säädetty tyhjentävästi maaherran nimittämisestä, eikä sitä ole kuultu ehdotukseen kirjatun tulkinnan osalta.

Maakuntahallituksen näkemyksen mukaan uuden Lupa- ja valvontaviraston perustaminen edellyttäisi eräiden sopimusasetusten muuttamista. Maakuntahallituksella on lainsäädäntövaltaa liittyen sosiaali- ja terveydenhoitoon. Näiden tehtävien osalta on epäselvää, mikä on Lupa- ja valvontaviraston toimivalta Ahvenanmaalla. Maakuntahallitus pitää myös epäselvänä sitä, kuinka Lupa- ja valvontavirasto järjestää palveluja Ahvenanmaalla ruotsinkielellä. Maakuntahallitus ehdottaa Lupa- ja valvontavirastolle omaa toimipistettä maakunnan alueelle tai vaihtoehtoisesti, että sopimusasetuksella tietyt tehtävät siirretään maakuntahallinnolle. Maakuntahallitus on ehdottanut eräitä muutoksia liitelakeihin kuten alkoholilakiin ja kuluttajansuojasäännöksiin.

1.6.2 Etelä-Karjalan liitto

Etelä- Karjalan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan. Käsillä oleva valtion aluehallinnon uudistus on mittakaavaltaan merkittävä ja sillä on useita rajapintoja kuntasektorin tehtäväkenttään. Julkisten tehtävien tehokas ja tarkoituksenmukainen hoitaminen on tavoiteltavaa.

Etelä-Karjalan liitto pitää tärkeänä, että

1. Alue- ja paikallistuntemus varmistetaan elinvoimakeskusten tehtävien siirtyessä kauemmas alueelta, toimintoja keskittäessä sekä toimintojen keskittyessä valtakunnalliseen virastoon.
2. Uudistuksella ei muuteta työnjakoa valtion ja kuntien välillä.
3. Tehtävien osoittamisessa tulee selkeyttää toimijoiden roolit ja tunnistaa maakuntien liittojen nykyiset lakisääteiset vastuut.
4. Valtion aluehallinnon yhteistyö maakuntien aluekehittämisviranomaisten kanssa tulee olla selkeästi organisoitua, monialaisuuden mahdollistavaa ja riittävästi resursoitua, jotta yhteinen tekeminen on tuloksellista ja tehokasta.

1.6.3 Etelä-Pohjanmaan liitto

Valtion aluehallintouudistuksessa tulee noudattaa hallitusohjelman kirjausta Elinvoimakeskusten rakentamisesta täyden palvelun ELY-keskusten pohjalle. Seinäjoella sijaitsee nykyinen täyden palvelun ELY-keskus.

Toimipaikoissa tulee huomioida valtion tasapuolinen läsnäolo alueilla. Etelä-Pohjanmaan liitto esittää, että lain perustelutekstiin lisätään lause: Valtionhallinnon työpaikkojen sijoittumista edistetään etenkin niissä maakunnissa, joissa valtion läsnäolo on muita vähäisempää.

Nykyisessä aluekehityslainsäädännössä maakuntien liitot määritellään yksiselitteisesti aluekehitysviranomaisiksi. Aluekehityslainsäädännössä määriteltyä liittojen aluekehitystehtävää ja Elinvoimakeskusten elinvoimatehtävää ei tule hämärtää uudella lainsäädännöllä, vaan selkeyttää tehtäviä ja rooleja.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristö -toimialan osalta ne tehtävät, joilla on selkeä yhteys alueiden kehittämiseen ja edellyttävät alueellista läsnäoloa, tulee säilyttää osana Elinvoimakeskusten toimialaa.

Asiakaslähtöisyyden toteutumisen kannalta on tärkeää, että nykyinen rakennerahasto ELY-rakenne puretaan ja nykyisten RR-ELYjen välittävän toimielimen tehtävät osoitetaan Elinvoimakeskuksille. Valtion keskitetyt vesitaloustehtävät tulee säilyttää Etelä-Pohjanmaan Elinvoimakeskuksessa. Maanteiden pitoon, liikennejärjestelmän toimivuuteen, liikenneturvallisuuteen sekä tie- ja liikenneoloihin liittyvät tehtävät tulee säilyttää yhtenä kokonaisuutena Etelä-Pohjanmaan Elinvoimakeskuksessa, siten kuin ne nyt on organisoitu Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen L-vastuualueella.

1.6.4 Etelä-Savon maakuntaliitto

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää valtion aluehallinnon uudistusta kokonaisuutena tarpeellisenä ja kannatettavana. Yksi aivan oleellisista asioista valtion aluehallintouudistuksessa on valtakunnallisen viraston perustamisen myötä luvitusprosessien sujuvoittaminen. Hallituksen esityksen lähtökohta on, että valtion aluehallinnon uudistuksella ei muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Kuitenkin nyt lausunnolla olevaan hallituksen esitykseen sisältyy elementtejä, jotka voivat muuttaa tai hämärtää viranomaisten toimivallan rajoja. Maakunnan liittojen näkökulmasta keskeisin tällainen riski liittyy aluekehittämisen tehtävään. Lausunnon mukaan kuntien ja valtion väliseen työnjakoon ei tule tässä uudistuksessa tehdä muutoksia.

Lausunnon mukaan, kun elinvoimakeskusten toimialaohjaus tulisi viideltä eri ministeriöltä, sisältyy tähän riski aluehallinnon siiloutumisesta ja alueellisen toimivallan kaventumisesta yleisesti. Elinvoimakeskusten toimialueen laajentaminen tietyissä tehtävissä (erikoistumistehtävät) hämärtää myös keskusten alueellista luonnetta/toimivaltaa ja tekee hallinnollisesta rakenteesta sekavan ja kansalaisille vaikeasti ymmärrettävän.

Lausunnon mukaan uudistuksen yhteydessä tulisi arvioida tarkemmin sekä valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten yhdyspintoja maakuntiin, kuntiin ja

hyvinvointialueisiin sekä säätää lailla tai asetuksella minimitaso alueelliselle yhteistyölle maakuntien ja kuntien kanssa. Lausunnon mukaan on tärkeää, että Lupa- ja valvontavirastolla on oma toimipaikka Etelä-Savossa.

Elinvoimakeskuksilla tulee olla säädetty toimipaikka kaikissa maakuntakeskuksissa eikä päätoimipaikkaa tulee säätää tiettyyn kuntaan. Elinvoimakeskusten resurssit on turvatta uudistuksessa.

1.6.5 Hämeen liitto

Hämeen liitto pitää Lupa- ja valvontaviraston tehtävien kokoamista yhteen valtakunnalliseen virastoon hyvänä edellyttäen, että se edesauttaa tehtävien hoitamisessa lainsäädännön yhdenmukaista soveltamista ja toteutusta koko maan alueella. Lausunnon mukaan virastojen henkilöresurssit tulisi sijoitettuna alueellisiin toimipaikkoihin. Elinvoimakeskusten osalta lausunnossa on pidetty tärkeänä paikallista aluetuntemusta ja aluekehitysoosaamista. Lausunnon mukaan Kanta- ja Päijät-Hämeen alueille tulisi perustaa oma yhteinen elinvoimakeskus tai toissijaisesti Kanta-Hämeen kuulumista Pirkanmaan kanssa saman elinvoimakeskuksen toimialueeseen. Lisäksi lausunnossa on kannettu huolta virastojen resursoinneista.

1.6.6 Kainuun liitto

Hallitusohjelman mukainen valtion aluehallintouudistus on merkitykseltään suuri suomalaiselle aluekehitykselle ja maakuntien liitoille. Nykyisessä valtion aluehallinnon rakenteessa ELY-keskukset ovat aluekehityksessä kunnallista itsehallintoa edustavien maakuntien tärkein yhteistyökumppani ja vastinorganisaatio alueilla.

Aluehallinnon uudistuksessa on ollut julkilausuttuna lähtökohtana se, että valtio organisoisi uudelleen aluehallinnon tehtäviään. Uudistusta ei ole valmisteltu siitä lähtökohdasta, että se muuttaisi kuntien tai kuntia edustavien organisaatioiden ja valtion välistä suhdetta.

Kainuun liitto tukee hallitusohjelman isoa tavoitetta sujuvoittaa muun muassa lupakäytäntöjen prosesseja. Kainuun liitto ymmärtää, että tämän tavoitteen saavuttamiseksi sekä TE-palveluita koskevan uudistuksen yhteisvaikutuksena aluehallinnon uudistus on välttämätön. Kainuun liitto kuitenkin edellyttää, että lainsäädäntöesitykset käydään vielä läpi siitä näkökulmasta, etteivät ne muuta kunta-valtio -suhdetta tai etteivät valtion aluehallinnon yhtymäpinnat kuntien ja maakuntien liittojen tehtävien kanssa muutu ilman, että ne kaikki on käyty avoimessa vuorovaikutuksessa läpi. Nyt lausunnoilla olevassa lainsäädännön kokonaisuudessa on riski, että kuntasektorin ja valtion välinen suhde hämärtyy aluekehittämisen sekä esimerkiksi kulttuuri- ja sivistystoimintaan liittyen.

Toimialueista ja toimipaikoista

Hallitusohjelmaan kirjattu tavoite uudistuksella oli laajentaa valtion virastojen toimialueita. Samalla maan hallitus on antanut lupauksen valtionhallinnon alueellisesta läsnäolosta myös uudistuksen jälkeen. Tämän periaatteen toteutuminen käytännössä aidosti on tärkeää, että kumppanuus yhteisissä kehittämistehtävissä kuntien ja maakuntien kanssa on todellista koko Suomessa.

Kun kyseessä on elinvoiman kehittämiseen liittyvät tehtävät, paikallisten olosuhteiden tunteminen vähintään maakunnittain on valtion aluehallinnossa tärkeää. Aluehallinnon aito läsnäolo on erityisen tärkeää erityisolosuhteiden maakunnissa, kuten itäisessä ja pohjoisessa Suomessa tai rakenteellisista haasteista kärsivissä maakunnissa.

Kainuun liitto ei hyväksy sitä, että valtakunnallisella virastolla olisi vain viisi alueellista yksikköä, kun nykyinen aluehallintovirastorakenne perustuu kuuteen toimialueeseen. Lakiesityksessä yhden toimialueen karsinta tehtäisiin käytännössä yhdistämällä Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen toimialueet yhdeksi, puoli Suomea kattavaksi toimialueeksi. On merkittävä riski, että valtion lupa- ja valvontaviranomaisen toiminta ja päätöksenteko etäänny Pohjois-Suomessa muusta maasta poikkeavalla tavalla, mitä ei voi hyväksyä.

Lainsäädäntö sisältää esitykset myös uusien elinvoimakeskusten toimialueista ja toimipaikoista. Kainuun liitto korostaa, että kaikissa maakunnissa tulee olla toimivallaltaan mahdollisimman yhteneväiset aluehallinnon toimipaikat. Kainuun liitto ei näe mitään syytä säätää elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja esittää, että yhtä maakuntaa laajempien elinvoimakeskusten toimipaikat olisivat keskenään tasavertaisia.

Päätoimipaikkastatus määritteli tarpeettomasti esimerkiksi elinvoimakeskuksen ylijohtajan sijaintipaikan ja saattaisi johtaa myös asiantuntijoiden keskittymiseen ylimmän johdon mukana. Tämä ei vastaa koko Suomen edun mukaista elinvoimapolitiikkaa. Päätoimipaikoista säätämisestä pidättäytyminen osoittaisi modernia ja nykyistä tilannetta vastaavaa ajattelua ja toimintatapaa monipaikkaisessa työelämässä.

Asiakastarpeiden huomiointi ei voi toteutua ilman elinvoimakeskusten toiminnan paikallisuuden varmistamista. Valtion aluehallinnon toimijoiden pitää olla läsnä alueilla. Alueen tuntemus ja alueiden erilaisuuden huomiointi edellyttävät monialaista maakunnallista valtion hallintoa. Uudistuksessa pitää varmistaa valtion hallinnon riittävä vuorovaikutteinen läsnäolo kaikissa 18 maakunnassa. Tälle on perusteet aluekehityslaissa.

Lisäksi elinvoimakeskusten resurssien pitää aidosti turvata alueellinen läsnäolo. Keskusten palveluja käyttävien asiakkaiden asiointimatkojen ei tulisi pidentyä hallinnollisen uudistuksen takia.

Tehtäväjaosta

Aluekehittämisen lainsäädännössä todetaan, että maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta. Tämän on oltava ehdoton, periaatteellinen lähtökohta myös valtion aluehallintoa koskevassa lainsäädännössä.

Valtion aluehallinnon uudistuksen myötä syntyvien elinvoimakeskusten pitäisi keskittyä elinvoiman kehittämiseen ja muihin lakisäätteisiin tehtäviin. Maakuntien liitot toimivat aluekehittämisviranomaisina maakunnissa. Elinvoimakeskusten roolin tulisi vastata nykyisten ELY-keskusten roolia eli niiden tulisi osaltaan edistää alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla.

Nyt lausunnoilla olevassa lainsäädännön kokonaisuudessa on selvästi todettava maakuntaohjelmien yksiselitteinen ohjausvaikutus alueella toimiviin viranomaisiin. Elinvoimakeskuksen tulee sitoutua maakuntaohjelman tavoitteisiin ja toteutukseen. Tämä voi toteutua vain, mikäli jokaisessa maakunnassa on toimivaltainen elinvoimakeskus tai toimivaltainen ja tuloksellisen toiminnan mahdollistavalla tavalla resursoitu elinvoimakeskuksen toimipiste.

Valtakunnallisesti keskitettäviä tehtäviä olisi lakiesityksen mukaan elinvoimakeskuksilla runsaasti. Tämä heikentää yksittäisiä elinvoimakeskuksia ja kaventaa niiden luonnetta aidosti monialaisina yksikköinä toimialueillaan. Keskitetyt tehtävät tulisi jakaa mahdollisimman tasapuolisesti

maakunnallisten toimipaikkojen kesken. Erikoistumisia ja tehtävien keskittämisiä tulee jatkossa tehdä vain painavin perustein ja säädetysti.

Keskitettyjen tehtävien runsas määrä tekee elinvoimakusten tehtäväkenteesta keskenään hyvin erilaisia. Tämä voi heikentää hallitusohjelman tavoitetta vahvoista elinvoimakuksista, tai ainakaan kaikista elinvoimakuksista ei tule yhtä vahvoja ja lisäksi niistä tulee asiakasnäkökulmasta vaikeasti hahmotettavia.

Kainuun liitto ei tue ilmasto- ja vesistöasioiden tai patoturvallisuuteen liittyvien erikoistumistehtävien siirtämistä pois nyt perustettavalta Pohjois-Suomen elinvoimakeskuselta. Pohjois-Suomen elinvoimakeskus edustaa suurinta osaa pohjoisen Suomen väestöstä ja sen tulisi olla tehtäväkenteeltaan vahva valtion aluehallinnon yksikkö. Lisäksi osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisen näkökulmasta olisi hyvä, että keskitetyt tehtävät vastaisivat alueen koulutusprofiilia sekä ELY-keskusten jo aiemmin kehittämää asiantuntemusta.

Valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston perustaminen on perustelua erityisesti luvituksen liittyvien prosessien sujuvoittamiseksi. Esityksen mukaisesti lupa- ja valvontavirastolla olisi kuitenkin sellaisia tehtäviä, joilla olisi vahva alueellinen ulottuvuus – esimerkiksi merkittävä osa aiemmin ELY-keskuksille kuuluneista ympäristövastuualueen tehtävistä. Tämä voi etäännyttää palveluiden saatavuutta yrityksistä ja vaikuttaa negatiivisesti aluetalouteen, mitä ei juurikaan vaikutusten arvioinnissa käydä läpi.

Lakiesitys perustuu kaiken kaikkiaan oletukselle, että luvitusprosessit sujuvoituvat valtion aluehallinnon organisaatiota uudistamalla, vaikka todellisuudessa kysymys on pitkälti myös viraston sisäisten prosessien uudistamisesta sekä viraston resurssoinnista.

ELY-keskusten toiminnassa on perinteisesti korostunut alueellisten olosuhteiden ja paikallisen toimintaympäristön tuntemus. Kainuun liitto pitää riskinä, että alueellisen asiantuntemuksen säilymistä ei ole otettu valtakunnallisen viraston osalta riittävästi huomioon silloin, kun tehtäviä siirretään nykyisiltä ELY-keskuksilta valtakunnalliseen virastoon.

Lakiesityksessä alueellista varautumista esitetään valtakunnallisen viraston tehtäväksi. Kainuun liitto pitää ehdottoman tärkeänä, että alueellisen varautumisen toteutusmalli valmistellaan käytännössä niin, että se on luonteeltaan aidosti alueellinen. Erityisen tärkeää tämä on, mikäli valtakunnallisen viraston toimialue Pohjois-Suomessa on niin laaja kuin lakiluonnoksessa esitetään. Varautuminen ja kokonaisturvallisuus edellyttävät päätösvaltaista ja alueen erityispiirteet tunnistavaa läsnä olevaa aluehallintoa. Erityisen tärkeää tämä on itärajan maakunnissa kuten Kainuussa.

Kainuun liitto esittää, että EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitustehtävät siirrettäisiin elinvoimaketuksille seuraavan ohjelmakauden alussa niin, että jokainen keskus kaikki toimipaikkansa aidosti osallistaen vastaisi omista rahoituspäätöksistään. Uudistuksen yhteydessä on lainsäädäntöön kirjattava, että maaseuturahaston rahoitustehtävät hoidetaan maakunnittain.

Muita huomioita

Elinvoimakusten toimialaohjaus tulisi jatkossakin usealta ministeriöltä. Tämä uhkaa jatkaa aluehallinnon siiloutumista ja strategisuuden toteutumista yleisesti. Lainsäädäntöehdotuksessa on hyvää se, että strategista suunnittelua ja tulossopimuksen valmistelua tehtäisiin yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa.

Kainuun liitto pitää erittäin tärkeänä, että elinvoimakeskusten tulossopimukset noudattavat kunkin maakunnan voimassa olevaa maakuntaohjelmaa. Tulossopimuksessa on tunnistettava kunkin alueen erityispiirteet.

Lakiluonnoksen elinvoimakeskuksia koskevilla tavoitteilla todetaan muun muassa, että elinvoimakeskusten toiminnan on tarkoitus tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa. Useamman maakunnan muodostamisella elinvoimakeskuksissa tulisi huomioida maakuntien erilaisuus niin, että substanssimäärärahopäätöksissä päätettäisiin maakuntakohtaisista määrärahaikiintiöistä nykyistä käytäntöä laajemmin. Tällä varmistettaisiin määrärahojen tasapuolinen käyttö.

Aluehallinnon uudistus ei saa uhata ja haitata hallitusohjelman mukaisten Itä- ja Pohjois-Suomen erillisohjelmien tavoitteiden toteutumista. Päinvastoin uudistuksessa pitää huomioida Itä- ja Pohjois-Suomen erityisasema sekä turvata alueen elinkeinollisen ja teollisen potentiaalin kestävä hyödyntäminen. Niiden menettämiseen Suomen kansantaloudella ei ole varaa.

1.6.7 Keski-Suomen liitto

Aluekehittämisen näkökulmasta valtion aluehallinnon uudistus on merkittävä. Uudistuksen tavoitteet lupa- ja valvontakäytäntöjen yhtenäistämiseksi, lupaprosessien sujuvoittamiseksi sekä alueiden elinvoimaa edistäväksi valtion aluehallinnoksi ovat myönteiset. Tavoitteiden saavuttaminen julkisten menojen leikkausten rinnalla edellyttää erittäin taitavaa muutosjohtamista ja tiivistä sidosryhmäyhteistyötä.

Kehittämisen pääperiaatteina ovat monialaisuus ja poikkihallinnollisuus. Monialaisuus uudistuksessa toteutuu, mutta poikkihallinnollisuus ei. Sekä lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten johtamisjärjestelmä jatkavat siilomaisen hallinnon rakenteita, mikä väistämättä näkyy asiakkaille ja sidosryhmille palveluiden laadussa, nopeudessa ja johdonmukaisuudessa.

Eesityksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjakoon ei tule muutoksia. Lakiluonnoksessa on useita kohtia, jotka hämärtävät aluekehittämistä vastuun rajapintaa sekä kuntien ja maakuntien liittojen roolia. Elinvoimakeskusten roolin tulee vastata nykyisten ELY-keskusten roolia hoitamalla valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviä elinvoiman vahvistamisessa ja edistämässä.

Maakunnan liiton tulee jatkossakin olla selkeästi aluekehitysviranomainen alueellaan. Maakunnan liitoilla tulee olla entistä vahvempi rooli EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanossa. Alueiden käytön valvontaa ja ohjausta ei tule sisällyttää Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin, vaan se tulee ratkaista osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta. Varautumisen suunnittelun ja yhteensovittamisen alueellisuudesta ja poikkihallinnollisuudesta tulee huolehtia säädösten avulla.

1.6.8 Keski-Pohjanmaan liitto

Maakuntien liitot pitävät valtion aluehallinnon uudistusta kokonaisuutena tarpeellisenä ja kannatettavana. Yksi aivan oleellisista asioista valtion aluehallintouudistuksessa on valtakunnallisen viraston perustamisen myötä luvitusprosessien sujuvoittaminen. Kyse on pitkälti viraston sisäisten prosessien ja toimintatapojen kehittämisestä palvelemaan paremmin asiakkaita ja luvitusprosessia sekä viraston riittävästä resurssoinnista. Näihin tulee uudistuksen jatkovalmistelussa kiinnittää erityistä huomiota. Maakuntien näkökulmasta on tärkeää, että sekä valtakunnallisella että

alueellisella tasolla valtiotoimija kykenee tosiasiallisesti toimimaan alueilla ja tukemaan maakuntia ja kuntia niiden kehittämis- ja viranomaistoiminnassa.

Hallituksen esityksen lähtökohta on, että valtion aluehallinnon uudistuksella ei muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Kuitenkin nyt lausunnolla olevaan hallituksen esitykseen sisältyy elementtejä, jotka voivat muuttaa tai hämärtää viranomaisten toimivallan rajoja. Maakunnan liittojen näkökulmasta keskeisin tällainen riski liittyy aluekehittämisen tehtävään. Hallituksen esityksessä elinvoimakeskusten tehtäväksi esitetään alueiden kehittämistä. Vastaavaa tehtävää ei ole nykyisin ollut säädettyä ELY-keskuksille. Aluekehityslain (756/2021) mukaan vastuu alueiden kehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Alueiden kehittämiseen liittyvistä kuntien tehtävistä vastaa alueellisella tasolla maakunnan liitto aluekehittämisviranomaisena. Valtion aluehallinnon tarkoitus on tukea alueiden omiin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuvaa alueiden kehittämistä yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa sekä kuntien kumppanina. Tähän kuntien ja valtion väliseen työnjakoon tulee tässä uudistuksessa tehdä muutoksia. Elinvoimakeskusten tulee keskittyä elinvoiman vahvistamiseen ja edistämiseen hoitamalla valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviä.

Elinvoimakeskusten toimialaohjaus tulisi viideltä eri ministeriöltä. Tähän sisältyy riski aluehallinnon siiloutumisesta ja alueellisen toimivallan kaventumisesta yleisesti. Lainsäädäntöehdotuksessa on kannatettavaa se, että strategista suunnittelua ja tulossopimuksen valmistelua tehtäisiin yhteistyössä maakunnan liittojen kanssa. Maakunnan liitot pitävät erittäin tärkeänä, että elinvoimakeskusten tulossopimukset noudattavat kunkin maakunnan voimassa olevaa maakuntaohjelmaa. Elinvoimakeskusten toimialueen laajentaminen tietyissä tehtävissä (erikoistumistehtävät) hämärtää myös keskusten alueellista luonnetta/toimivaltaa ja tekee hallinnollisesta rakenteesta sekavan ja kansalaisille vaikeasti ymmärrettävän. Erikoistumisia ja tehtävien keskittämisiä tulee säätää toimialueen laajentamisesta vain erityisen painavin perustein. Uudistuksessa Lupa- ja valvontavirastolle esitetään tehtäväksi alueiden käytön valvontaa ja ohjausta. Nykyisin valtion aluehallinnolla ei ole ollut alueiden käytön ohjaustehtävää, vaan vuonna 2017 lakimuutoksella ohjaustehtävä muutettiin edistämistehtäväksi. Maakunnan liitot esittävät, että tämän uudistuksen myötä ei palauteta ohjaustehtävää lupa- ja valvontavirastolle. Näin merkittävästä kuntien itsemääräämisoikeuteen vaikuttavasta kysymyksestä ei pitäisi säätää osana tätä prosessia, vaan se tulee tarvittaessa selvittää ja arvioida osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta.

Lupa- ja valvontaviraston uusi valtakunnallinen virastorakenne edellyttää viraston ja kuntien ja maakuntien tehtävien yhdyspintojen arvioimista ja uusien yhteistyörakenteiden luomista. Lain 1§:n mukaan lupa- ja valvontavirasto “turvaa alueilla vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien... toteutumista”. Jotta alueellinen vuorovaikutus toteutuu myös käytännössä, tulee uudistuksen yhteydessä arvioida tarkemmin sekä valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten yhdyspintoja maakuntiin, kuntiin ja hyvinvointialueisiin sekä säätää lailla tai asetuksella minimitaso alueelliselle yhteistyölle maakuntien ja kuntien kanssa.

1.6.9 Kymenlaakson liitto

Kymenlaakson liiton mielestä valtion aluehallinnon uudistus on tarpeellinen ja sinänsä kannatettava. Uudistuksen tarjoama muutoksen mahdollisuus tulee hyödyntää täysimääräisesti ja kunnianhimon taso asettaa korkealle. Vähäiset poikkeamat hallitusohjelman kirjauksiin tulee mahdollistaa, jos ne avaavat tien uudistuksen kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

- Esityksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjakoon ei tule muutoksia. Periaate on hyvä, mutta esityksessä on kohtia, jotka voivat hämärtää aluekehittämisvastuun rajapintaa sekä kuntien ja maakuntien roolia elinvoiman ja aluekehittämisen teemoissa.

- Aluehallinnon organisaation uudistaminen on vain yksi keino sujuvoittaa lupaprosessia. Kysymys on pitkälti myös viraston sisäisten prosessien uudistamisesta sekä viraston resurssoinnista.
- Alueiden käytön ohjausta ei tule sisällyttää Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin tässä uudistuksessa, vaan se tulee selvittää ja arvioida osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta.
- Yhteistyö suurten poikkihallinnollisten kokonaisuuksien kehittämisessä on varmistettava.
- Alueellisten erityispiirteiden tuntemus tulee varmistaa jatkossakin mm. ympäristöpuolen lupa-asioissa.
- Maakunnan liiton tulee jatkossakin olla selkeästi aluekehitysviranomainen alueellaan.
- Maakunnan liitoilla tulee jatkossa olla entistä vahvempi rooli EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanossa.
- Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat toimivat yhteisessä Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksessa, jonka päätoimipiste on Kouvolassa.

1.6.10 Lapin liitto

Valtion aluehallinnon uudistus mahdollistaa valtion aluehallinnon toiminnan tehostamisen, minkä tulee olla uudistuksen keskeinen tavoite. Hallituksen esityksen hyvä lähtökohta on, että valtion aluehallinnon uudistuksella ei muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Lapin liitto tukee hallitusohjelman isoa tavoitetta sujuvoittaa muun muassa lupakäytäntöjen prosesseja ja ymmärtää, että tämän tavoitteen saavuttamiseksi sekä TE-palveluita koskevan uudistuksen yhteisvaikutuksena aluehallinnon uudistus on välttämätön. Muutos aiheuttaa valtion virastojen koon ja toimialueiden kasvamisen. Lapin liitto pitää tärkeänä, että valtionhallinto pysyy alueella, on aidosti läsnä, toimii kehittämiskumppanina kunnille ja maakunnille sekä tuntee paikalliset olosuhteet, alueiden vahvuudet ja heikkoudet.

On tärkeää vielä käydä lainsäädäntöesitykset läpi siitä näkökulmasta, etteivät ne muuta kunta-valtio-suhdetta tai etteivät valtion aluehallinnon yhtymäpinnat kuntien ja maakuntien liittojen tehtävien kanssa muutu ilman, että ne kaikki on huomioitu avoimessa vuorovaikutuksessa. Nyt lausunnoilla olevaan lainsäädännön kokonaisuuteen sisältyy se riski, että kuntasektorin ja valtion välinen suhde hämärtyy aluekehittämisen sekä esimerkiksi kulttuuri- ja sivistystoimintaan liittyen. Hallituksen lupa- ja valvontavirastosta antaman esityksen 3 §:n kohdan 3 mukaan Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvät alueiden käytön valvonta ja ohjaus. Maakunnan liitot näkevät, että nyt valmisteilla olevassa valtion aluehallintouudistuksessa ohjaustehtävää ei tule säätää lupa- ja valvontavirastolle. Kyse on Suomen perustuslain (731/1999) 121 §:n kunnallisen itsehallinnon periaatteen noudattamisesta, jossa kunnan hallinto perustuu kunnan asukkaiden itsehallintoon.

Lapin liitto ei hyväksy sitä, että valtakunnallisella virastolla olisi vain viisi alueellista yksikköä, kun nykyinen aluehallintovirastorakenne perustuu kuuteen toimialueeseen. Lakiesityksessä yhden toimialueen karsinta tehtäisiin käytännössä yhdistämällä Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen toimialueet yhdeksi, puoli Suomea kattavaksi toimialueeksi. Varautumisen yhteensovittamistehtävän keskittäminen viidelle alueelle on haasteellinen ja uhkaa jättää tehtävän liian kauas kuntien ja muiden toimijoiden käytännön tarpeista. Alueellisen vuorovaikutuksen vahvistamiseksi yhteistyön muodoista (esim. Yhteistoiminta-alueilla toimivat alueelliset neuvottelukunnat, joissa mukana olisi kuntien, maakunnan liittojen ja hyvinvointialueiden edustus) tulisi säätää joko laissa tai VN:n asetuksessa.

Elinvoimakeskusten tehtäväksi esitetään alueiden kehittämistä. Vastaavaa tehtävää ei ole nykyisin ollut säädettyä ELY-keskuksille. Aluekehityslain (756/2021) mukaan vastuu alueiden kehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Elinvoimakeskusten tulee keskittyä elinvoiman vahvistamiseen ja edistämiseen hoitamalla valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviä. Maakunnan liitot tulee jatkossakin säilyttää aluekehityslain mukaisina aluekehitysviranomaisina.

Esityksessä säädetään elinvoimakeskusten päätoimipaikoista, mikä käytännössä määrittelee esimerkiksi elinvoimakeskuksen ylijohhtajan sijaintipaikan ja saattaa johtaa myös asiantuntijoiden keskittymiseen ylimmän johdon mukana. Tämä ei vastaa koko Suomen edun mukaista elinvoimapolitiikkaa. Olisi tärkeää jo lakiesityksessä mahdollistaa avoin monipaikkainen toimintatapa, eikä ohjata keskeisten tehtävien keskittymisen kautta myös muun henkilöstön sijoittumista.

1.6.11 Pirkanmaan liitto

Pirkanmaan liiton mielestä valtion aluehallinnon uudistus on tarpeellinen ja sinänsä kannatettava. Uudistuksen tarjoama muutoksen mahdollisuus tulee hyödyntää täysimääräisesti ja kunnianhimon taso asettaa korkealle. Vähäiset poikkeamat hallitusohjelman kirjauksiin tulee mahdollistaa, jos ne avaavat tien uudistuksen kannalta parhaisiin ratkaisuihin. • esityksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjakoon ei tule muutoksia. Periaate on hyvä, mutta esityksessä on kohtia, jotka voivat hämärtää aluekehittämistä vastuun rajapintaa sekä kuntien ja maakuntien roolia elinvoiman ja aluekehittämisen teemoissa. • alueiden käytön valvontaa ja ohjausta ei tule sisällyttää Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin tässä uudistuksessa, vaan se tulee selvittää ja arvioida osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta. • alueellisen varautumisen suunnittelun ja yhteensovittamisen tulee Lupa- ja valvontaviraston asemesta sijoittua hyvinvointialueille. • maakunnan liiton tulee jatkossakin olla selkeästi aluekehitysviranomainen alueellaan. • maakunnan liitoilla tulee jatkossa olla entistä vahvempi rooli EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanossa • Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen maakunnat toimivat yhteisessä Pirkanmaan elinvoimakeskuksessa, jonka päätoimipiste on Tampereella

1.6.12 Pohjanmaan liitto

Uudistus ei saa muuttaa valtion ja kunnan välistä tehtävänjakoa eikä paikallisen itsehallinnon edellytyksiä. Kielelliset oikeudet on turvattava ja aluejaon ja toimipaikkojen valinnassa on otettava huomioon perustuslain periaatteet. OECD:n (REGIONAL GOVERNANCE IN OECD COUNTRIES, OECD 2022) keskeinen viesti on, että alueellisen hallinnon uudistaminen ja alueellisen vaikutusvallan lisääminen edellyttävät tehokkaita monitasoisen hallinnon välineitä. Alueellisen ohjauksen uudistaminen tarjoaa samalla mahdollisuuden kehittää strategisia valmiuksia erityisesti aluekehityksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Valtion tulisikin ottaa maakunnat ja kunnat mukaan strategisen suorituskyvyn kehittämiseen kokonaisuutena.

1.6.13 Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtion aluehallinnon uudistuksesta. Niin alueiden kehittämistyön kuin yleisemminkin alueiden kehityksen edellytysten kannalta kyseessä on erityisen merkittävä uudistus.

Valtion aluehallinnon uudistuksessa on huolehdittava alueellisen asiantuntemuksen säilymisestä, uusien viranomaisten toimipisteverkoston alueellisesta kattavuudesta, yhteistyörakenteiden toimivuudesta ja viranomaisten riittävästä resursoinnista. Valtion viranomaisten toiminta ja päätöksenteko eivät saa etäännyä alueista aluehallintouudistuksen takia, valtion aluehallinnon on oltava aidosti läsnä alueilla. Toimintojen jatkuvuus ilman katkoksia on turvattava uudistuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Lainsäädäntökokonaisuudessa on joitakin tulkinnanvaraisia, uusien viranomaisten tehtäväkenttää koskevia kunta- ja valtiosuhteeseen liittyviä mainintoja mm. aluekehittämistehtäviin liittyen.

Lainsäädäntöuudistuksessa ei tule siirtää aluekehittämistehtäviä kuntasektorilla toimivilta maakuntien liitoilta valtiosektorille.

Aluehallintouudistuksen myötä perustettavan valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston tehtävät ovat pääsääntöisesti lakien ja asetusten noudattamisen valvontaan sekä lupa- yms. asioihin liittyviä tehtäviä. Näiden tehtävien luonteen ja voimavarojen käytön tehostamisen sekä valvonnan vaikuttavuuden parantamisen voidaan katsoa puoltavan valtakunnallisen viraston perustamista.

Toisaalta Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin liittyy aina vahvasti myös alueellinen ulottuvuus. Esimerkiksi perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista on turvattava vuorovaikutuksessa alueellisten toimijoiden kanssa. Toimintaympäristöt ovat eri alueilla erilaisia, joten alueelliset olosuhteet vahvuuksineen ja heikkouksineen on otettava Lupa- ja valvontaviraston toiminnassa ja siellä tehtävissä päätöksissä huomioon.

Lakiluonnoksessa ei ole nimetty Lupa- ja valvontaviraston päätoimipaikkaa. Joensuu on perusteltu valinta Lupa- ja valvontaviraston päätoimipaikaksi. Joensuuhun on syntynyt valtion palvelukeskusten myötä huomattava alueellinen valtionhallinnon osaamiskeskittymä ja yliopistokaupungin koulutusprofiili on viraston tehtävien kannalta otollinen. Päätös olisi samalla konkreettinen osoitus hallituksen tahtotilasta itäisen Suomen kehittämiseksi.

Elinvoimakeskukset ovat kehittämis-, rahoitus- ja toimeenpanotehtäviä hoitavina monialaisina viranomaisina nimensä mukaisesti keskeisiä toimijoita alueiden ja niiden elinvoimaisuuden kehittäjinä. Elinvoimakeskusten toiminta perustuu luottamukselliseen yhteistyöhön alueen toimijoiden kanssa. Yhteistyörakenteiden tulee olla toimivia ja yhteistyön muodoista olisi hyvä olla omat säädöksensä. Elinvoimakeskusten tehtäväkenttään ei saa tulla päällekkäisyyksiä lakisääteisinä aluekehitysviranomaisina toimivien maakuntien liittojen kanssa. Työnjaon viranomaisten välillä on oltava mahdollisimman selkeä.

Elinvoimakeskusten toimintojen organisoinnissa on pidettävä huoli siitä, että alueellinen asiantuntemus ei uudistuksen takia heikkene, eivätkä organisaation oman toiminnan resurssit vähene. Myöskään maakuntaan kohdennettavat kehittämisresurssit eivät saa uudistuksessa heikentyä. Tätä tukisi se, että EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen yritystukilain mukaiset rahoitustehtävät siirrettäisiin kaikkiin elinvoimakeskuksiin seuraavan ohjelmakauden alussa.

Uudistuksessa on huomioitava myös muut käynnissä olevat uudistukset, erityisesti TE-palvelut 2024-uudistus. Työllisyyteen ja osaamiseen liittyvät ESR+ -rahoitustehtävät on aluehallintouudistuksen yhteydessä siirrettävä TE-uudistuksessa siirtyvien työvoimapalvelutehtävien tavoin kuntasektorille maakuntien liittoihin vahvistaen samalla maakuntien liittojen roolia EU-rahoituksen välittävänä viranomaisena ja varmistaen, että päätöksenteko säilyy aluelähtöisenä.

On hyvä, että sekä yhteisen strategia-asiakirjan laadinnan että elinvoimakeskuksen tulossopimuksen osalta laissa säädetään yhteistyöstä maakuntien liittojen kanssa. Prosesseissa on oltava aito mahdollisuus vaikuttaa asiakirjojen sisältöihin toimijoiden tiivistä kumppanuutta konkreettisoiden.

Elinvoimakeskuksilla tulee olla lainsäädännössä valtioneuvoston asetuksella nimetty toimipaikka kaikissa maakuntakeskuksissa, kuten uudistusta onkin valmisteltu. Elinvoimakeskuksille ei tule nimetä päätoimipaikkaa.

KEHA-keskuksen tulee tuottaa työttömyyttä koskevia ja muita aluekehityksen seurantaan liittyviä tietopalveluja kuten tilastoja jatkossakin myös maakuntajakoon perustuen ja kuukausitasolla.

1.6.14 Pohjois-Pohjanmaan liitto

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää esitettyä valtionhallinnon alueuudistusta hyvänä ja välttämättömänä erityisesti 1.1.2025 voimaan astuvan TE2024-uudistuksen ja tehokkaamman resurssien hyödyntämisen näkökulmasta. Nykyinen valtion aluehallinto on sirpaloitunut, ja esitetyssä mallissa aluehallinnon viranomaisten roolit olisivat huomattavasti selkeämmät. Uudistuksen tavoite valtionhallinnon toimivaltarajojen korjaamisesta ja luvitusprosessien sujuvoittamisesta on kannatettava, ja ehdotetussa mallissa tavoitteet todennäköisesti toteutuvat nykyistä paremmin.

Valtion aluehallintouudistuksessa tulee mahdollistaa monialainen, poikkihallinnollinen, alueilla aidosti läsnä oleva ja riittävän toimivaltainen valtion aluehallinto. Kumppanuus kuntien ja maakuntaliittojen kanssa on keskeistä uudistuksen toimeenpanossa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, ettei eri viranomaisten tehtäviä määrittävällä erityislainsäädännöllä muuteta valtion, kuntien ja maakuntaliittojen välisiä tehtävärakenteita lähitulevaisuudessa. Elinvoimatoiminta on tällä hetkellä voimakkaassa murroksessa TE-palveluiden siirtyessä kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta. Kunnallisten TE-palveluiden uudelleen organisointi ja integroiminen osaksi aluekehitysjärjestelmää vaatii työtä ja aikaa, ja lisämuutokset kuntien ja valtion väliseen tehtäväjakoon aiheuttaisivat merkittävää lisäkuormitusta käynnissä olevalle muutostyölle. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että aluekehitykseen liittyviä toimivallan rajoja ei muuteta.

Elinvoimakeskuksia koskevan lakiehdotuksen mukaan liikenteen tehtävät säilyvät nykyisellään lukuun ottamatta julkisen liikenteen järjestämistehtäviä. Liikenteen järjestämiseen liittyvät muut tehtävät ovat uudistuksen myötä siirtymässä elinvoimakeskuksiin, joten muutos tulee huomioida vireillä olevassa alueidenkäyttölain uudistustyössä elinvoimakeskusten tehtäviä määriteltäessä ja tarvittaessa selkeyttää alueidenkäytön tehtäviä myös lakiin elinvoimakeskuksista ja lupa- ja valvontavirastosta.

1.6.15 Pohjois-Savon liitto

Viraston toiminta-ajatus ja asema on olennainen lähtökohta viraston tehtävien määrittelyssä, ja sen kirjaaminen lakiin on tärkeää. Lupa- ja valvontaviraston tehtävänä on laaja-alaisesti huolehtia pelastustoimesta ja varautumisesta, erityisesti alueellisen yhteistyön ja turvallisuussuunnittelun edistämisessä. Tämän tehtävän järjestämistapaa tulisi harkita tarkasti, jotta vältettäisiin liian monimutkainen hierarkia. Varautumisen yhteistyöalueiksi ehdotetut viisi maantieteellistä aluetta saattavat olla liian laajoja, ja paremmin toimisi hyvinvointialuepohjainen jako.

Elinvoimakeskusten asema ja tehtävät keskittyvät aluekehitykseen, ja paikallisten olosuhteiden tuntemus on keskeistä toiminnan onnistumiselle. Tärkeänä pidetään elinvoiman käsitteen laajentamista, erityisesti liikenneyhteyksien ja tietoliikenneyhteyksien merkityksen korostamista. Elinvoimakeskusten päätoimipaikkojen määrittely on perusteltua, mutta alueellisen läsnäolon ja yhteistyön kannalta on tärkeää säilyttää useita toimipaikkoja. Lisäksi elinvoimakeskusten strateginen suunnittelu ja tulosohtaus ovat olennaisia aluekehityksen tehtävien toteuttamisessa, ja lain tulisi painottaa yhteistyön merkitystä kuntien, maakuntaliittojen ja valtionhallinnon välillä.

Pohjois-Savon liitto katsoo, että viraston Sosiaali- ja terveystoimialan sekä Pelastus ja varautuminen-toimialan osastojen sijoittuminen Kuopioon olisi luontevaa.

1.6.16 Päijät-Hämeen liitto

Onnistuessaan valtion aluehallintouudistus voi parantaa hallinnon tehokkuutta ja alueellista elinvoimaa. Keskeiset huomioitavat asiat ovat Lupa- ja valvontaviraston johdonmukainen toiminta, elinvoimakeskusten riittävät resurssit, elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen välinen selkeä työnjako ja yhteistyö, sekä uudistusprosessin ja tehtäväsiirtojen sujuvuus. Uudistuksen käytännön toteutuksessa tulee varmistaa riittävät resurssit ja niiden tasapainoinen jakautuminen elinvoimakeskuksen koko toiminta-alueelle. Lisäksi uudistuksessa tulee huomioida kehittämisen alueelliset erityispiirteet ja tarpeet.

1.6.17 Satakuntaliitto

Satakuntaliitto pitää valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustamista kannatettavana, mikäli perustamisella on mahdollista sujuvoittaa, nopeuttaa ja yksinkertaistaa lupaprosesseja sekä vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta.

Uudistuksen myötä tarjoutuu mahdollisuus tehostaa valtion aluehallinnon toimintaa ja tämän tulee olla uudistuksen yksi tavoite alueiden tarpeita unohtamatta. Kustannustehokkuuden lisäämisen lisäksi valtion aluehallinnon toimintaa tulee uudistaa alue- ja asiakaslähtöisemmäksi sekä tuloksellisemmaksi ja vaikuttavammaksi. Satakuntaliiton näkökulmasta on tärkeää, että sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla valtiotoimija kykenee tosiasiallisesti toimimaan alueilla ja tukemaan maakuntia ja kuntia niiden kehittämis- ja viranomaistoiminnassa.

Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että valtion aluehallinto on alueilla läsnä toimien kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. Valtion aluehallinnon tulee tuntea paikalliset olosuhteet, alueiden vahvuudet ja heikkoudet eli paikalliset olosuhteet, jotta se voi toimia alueella tehokkaasti, tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää, että Lounais-Suomen elinvoimakeskuksen toimipaikka on Porissa ja se turvataan vähintään asetuksella.

Ahvenanmaan, Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakunnat on esitetty samaan Lounais-Suomen elinvoimakeskukseen siten, että päätoimipaikka on Turussa ja toimipaikka Porissa. Satakuntaliitto pitää tärkeänä, että valtion aluehallinto on alueilla läsnä ja toimivaltainen toimien kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. Nimen tulee kuvata koko aluetta ja siksi Lounais-Suomen elinvoimakeskus on nimenä kannatettava.

Esityksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien väliseen tehtäväjakoon ei tule muutoksia. Elinvoimakeskuksia koskevan lain 21 §:ssä (Yhteistyö eri toimijoiden kanssa) korostetaan, että elinvoimakeskus toimii tehtäviinsä liittyen yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Tulkinta, jonka mukaan muutoksia ei tule, on vahvasti yksinkertaistettu, sillä valtion aluehallinnon tehtävillä on lukuisia yhtymäpintoja kuntien ja maakunnan liittojen tehtäviin, joten muutoksella on väistämättä selkeitä vaikutuksia näihin. Esityksessä on kohtia, jotka voivat hämärtää aluekehittämistä vastuun rajapintaa sekä kuntien ja maakuntien roolia elinvoiman ja aluekehittämisen teemoissa. Satakuntaliitto haluaa korostaa, että maakunnan liiton tulee jatkossakin olla selkeästi aluekehitysviranomainen alueellaan ja pitää erittäin tärkeänä, että uudistuksessa huolehditaan siitä, että valtion aluehallinto pysyy alueilla ja toimii kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. On myös tarpeen huolehtia toimivista ja selkeistä yhteistyörakenteista.

Laissa elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta 2 §:ssä elinvoimakeskusten tehtäväksi on määritelty Euroopan Unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanotehtävät. Esityksessä mainitaan, että jatkossa näitä tehtäviä voidaan edelleen vahvistaa, muttei oteta kantaa,

miten. Aluekehitysviranomaisina maakunnan liitoilla tulee jatkossakin olla vähintään nykyinen rooli alue- ja rakennepolitiikan toteuttajina ja rahoitusta välittävinä viranomaisina.

Lupa- ja valvontavirastolain 3 §:n mukaan (Toimialat ja tehtävät) pelastustoimi ja varautuminen sijoittuvat osaksi valtakunnallista virastoa. 13 §:ssä säädettäisiin varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisestä varautumisen yhteistyöalueilla. Varautumisen yhteensovittamistehtävän keskittäminen viidelle alueelle on haasteellinen ja uhkaa jättää tehtävän liian kauas kuntien ja muiden toimijoiden käytännön tarpeista. Alueellisen varautumisen toteutusmallin muutostarpeet on otettava valmisteluun viivytyksettä, koska ehdotettu malli ei vastaa alueiden tarpeisiin esimerkiksi maakunnallisten yhteistyörakenteiden ylläpidon ja läsnäolon, tilannekuvan tuottamisen, ylläpidon ja toimittamisen, eikä elinkeinoelämän näkemysten huomioimisen osalta. Satakuntaliiton näkemyksen mukaan alueelle syntyy tiiviin yhteistyön ja kuntien ja kaupunkien varautumistyön myötä tilannetietoutta, joka tulee huomioida varautumisessa nykyistä vahvemmin, ja lakiluonnoksessa jää epäselväksi, miten varautuminen kytkeytyy aluetietouteen, suunnitteluun ja yhteensovittamiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle suunniteltujen uudistusten yhteydessä on edelleen varmistettava alueellisen ja paikallisen erityisosaamisen ja yhteistyön täysimääräinen hyödyntäminen. Liikennejärjestelmää tulee jatkossakin kehittää kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Satakunnan elinvoiman kannalta on merkittävää, että mm. tie- ja liikenneolot sekä maanteiden pito ovat mahdollisimman lähellä maakuntaa eli tulevassa Elinvoimakeskuksessa. Alueidenkäytön näkökulmasta uudistuksessa on syytä huomioida, että Lupa- ja valvontavirastossa on riittävä osaaminen ja asiantuntijuus liikenteen ja maankäytön vuorovaikutuksen osalta.

Yleisesti ottaen Satakuntaliitto pitää hyvänä, että valtion aluehallintoa uudistetaan, mutta kyse on mittavasta uudistuksesta, joka kaipaa vielä täsmennyksiä, sekä vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia.

1.6.18 Suomen Kuntaliitto

Valtion aluehallinnon uudistaminen on Kuntaliiton näkemyksen mukaan tarpeellista. Hallituksen esityksen kannatettava lähtökohta on, että uudistuksella ei muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Valtion aluehallinnon tehtävillä on paljon yhdyspintoja kuntien tehtävien kanssa, joten muutoksella on vaikutuksia kuntiin. Näitä yhdyspintoja ei hallituksen esityksessä tunnisteta riittävästi ja siksi Kuntaliitto nostaa niitä esiin lausunnossaan. Uudistuksen jatkovalmistelussa on tarpeen arvioida tarkemmin uudistuksen vaikutuksia kuntiin yhteistyössä kuntasektorin kanssa.

Uudistuksessa valtion virastojen toimialueet laajenevat ja on tärkeää, että valtion aluehallinto pysyy aidosti alueilla ja toimii kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. Voidakseen toimia tehokkaasti valtion aluehallinnon tulee tuntea alueelliset ja paikalliset olosuhteet. Erityisesti valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston ja kuntien tehtävien yhdyspintoja on arvioitava ja luotava uusia yhteistyörakenteita. Jotta alueellinen vuorovaikutus varmistetaan, on arvioitava myös elinvoimakeskusten yhdyspintoja kaupunkeihin, kuntiin ja maakuntiin sekä säätää molempien minimitaso virastojen alueelliselle yhteistyölle.

Uudistuksessa lupa- ja valvontavirastolle esitetään tehtäväksi alueiden käytön valvontaa ja ohjausta. Nykyisin valtion aluehallinnolla ei ole ko. ohjaustehtävää. Kuntaliitto esittää, että tässä uudistuksessa ei palauteta ohjaustehtävää lupa- ja valvontavirastolle. Näin merkittävästä kuntien itsemääräämisoikeuteen vaikuttavasta asiasta ei pitäisi säätää osana tätä prosessia, vaan se tulee tarvittaessa selvittää ja arvioida osana alueidenkäyttölain kokonaisuutta.

Varautumisen yhteensovittamistehtävien keskittäminen lupa- ja valvontavirastoille on Kuntaliiton näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista ottaen huomioon aluehallintovirastojen aikaisemman tehtävän varautumisessa ja pelastustoiminnassa. Haasteena uudistuksessa on, että tehtävä järjestyy viiteen alueeseen. Käytännön varautuminen edellyttää hyvää paikallistuntemusta ja konkreettisia valmiussuunnitelmia ja niiden yhteensovittaminen laajaa asiantuntemusta. Suurin alueisiin keskitetty varautumisen yhteensovittaminen näyttäytyy strategisena varautumistasona, joka on etäällä toimijoiden käytännön tarpeista. On myös tunnistettava, että etenkin suuret kaupungit ja hyvinvointialueet muodostavat alueellisen varautumisen kannalta merkittävän toimijakokonaisuuden ja niille on jo muodostunut mm. valtioneuvoston asetuksella määritetyt yhteistyörakenteet.

Elinvoimakeskustoilla on lukuisia yhdyspintoja kuntien tehtävien kanssa, joten muutoksella on väistämättä vaikutuksia kuntiin. Erityisesti yritystoiminnan kestävään kasvuun ja TKI-toimintaan sekä työllisyyden edistämiseen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät tehtävät linkittyvät kiinteästi kuntien elinvoimatehtävään. On tärkeää, että kuntien ja kaupunkien kasvava rooli elinvoiman ja kasvun mahdollistajina tunnustetaan uudistuksessa. Näiden muodostamaa ekosysteemiä tulisi tarkastella kokonaisuutena ja valmistella kiinteässä yhteistyössä kuntasektorin kanssa.

Elinvoimakeskusten tehtäväksi esitetään alueiden kehittämistä. Vastaavaa tehtävää ei ole nykyisin ELY-keskuksilla. Aluekehityslain mukaan vastuu alueiden kehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Valtakunnallinen vastuu on valtiolla ja sitä yhteensovittaa TEM. Alueiden kehittämiseen liittyvistä kuntien tehtävistä vastaa maakunnan liitto aluekehittämisen viranomaisena. Kuntaliitto painottaa, ettei tähän kuntien ja valtion väliseen työnjakoon tule tässä uudistuksessa tehdä muutoksia. Elinvoimakeskusten tulee keskittyä elinvoiman vahvistamiseen ja edistämiseen hoitamalla valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviä.

Elinvoimakeskustelle on esitetty lukuisia alueidenkäyttöä koskevia ja siihen liittyviä ja tehtäviä, jossa suhde vastaaviin lupa- ja valvontaviranomaisen tehtäviin ovat edelleen epäselvät, erityisesti kohdassa 6 mainitut luonnon monimuotoisuuden hyvän tilan edistäminen sekä alueidenkäytön ja ilmastotyön edistäminen. Kuntaliitto on huolissaan siitä, että kunnat joutuvat kyseisissä asioissa esimerkiksi kaavoituksen yhteydessä tekemään päällekkäistä yhteistyötä usean eri valtion aluehallintoviranomaisen kanssa. Tämä kuluttaa tarpeettomasti voimavaroja ja voi johtaa tulkintavaikeuksiin valtion eri viranomaisten näkemysten välillä. Parempi olisi, että erityisesti alueidenkäyttöä koskevat tehtävät keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle.

Elinvoimakeskusten toimialaohjaus tulisi viideltä ministeriöltä. Tähän voi sisältyä riski aluehallinnon siiloutumisesta ja alueellisen toimivallan tosiasiallisesta kaventumisesta. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että ministeriöiden ohjaus pitäytyy strategisella tasolla. Elinvoimakeskusten toimialueen laajentaminen tietyissä tehtävissä (erikoistumistehtävät) hämärtää osaltaan keskusten alueellista luonnetta ja tekee hallinnollisesta rakenteesta sekavan ja kansalaisille vaikeasti ymmärrettävän. Erikoistumisia ja tehtävien keskittämisiä tulee siksi jatkossa pyrkiä vähentämään.

1.6.19 Uudenmaan liitto

Uudenmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua kokonaisuudesta. Pidämme tärkeänä, että valtion aluehallinnon toimivuutta arvioidaan ja uudistetaan sekä luvitusprosesseja sujuvoitetaan.

Lähtökohta on, että uudistuksella ei muuteta kuntien ja valtion välistä työnjakoa. Silti esitys sisältää tulkinnanvaraisia kohtia liittyen mm. aluekehittämistehtäviin. Aluekehittämislain mukaisesti maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja toimivat alueensa koordinoivana aluekehitysviranomaisena. Nämä tehtävät ja vastuut mm. EU:n alue- ja

rakennepolitiikan toteuttajana ja välittävänä viranomaisena, mutta myös muissa tehtävissä, tulee säilyä maakuntien liitoissa vähintäänkin nykytasolla.

Perustettavan viraston, elinvoimakeskusten sekä KEHA:n työnjaon ja roolien tulee olla selkeitä asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden rajapinnassa. On huolehdittava siitä, että uudistus ei aiheuta prosesseihin eikä tietojärjestelmiin katkoksia. Riittävä ja tasapuolinen resursointi henkilö- ja yritysasiakkuuksien volyyymi ja monikielisyys huomioiden, alueellisen asiantuntemuksen laatu sekä yhteistyörakenteiden toimivuuden jatkuvuus on varmistettava. Niin ikään ohjausrakenteiden tulee olla selkeitä.

Viraston tehtävissä tulee alueidenkäytön osalta korostaa maakuntien ja kuntien alueidenkäytön tukemista ja edistämistä ja luopua ohjauksen, suunnittelun ja valvonnan kaltaisista termeistä. Viranomaisyhteistyön tulee olla rakentavaa ja yhteensovittavaa. Edistämisen ja valvonnan eriyttämisellä eri organisaatioihin ei saa heikentää vuorovaikutusta eri viranomaisten välillä. Kaavoitus ja luvitus ovat osa samaa kokonaisuutta, samaan lopputulokseen tähtäävän prosessin eri vaiheita. Näiden eri vaiheiden saumaton eteneminen ja yhteistyön toimivuus tulee varmistaa organisaatorajoista riippumatta. Laadukas kaavoitus luo edellytykset sille, että lupaprosessit ovat ennakoitavia ja sujuvia.

Lupa- ja valvontaviraston päätoimipaikan on luontevaa sijaita Uudellamaalla. Samalla on huolehdittava, että alueellinen läsnäolo on riittävän kattava kaikkialla Suomessa, huomioiden mm. alueiden väestöpohja ja elinkeinoelämän tarpeet.

Elinvoimakeskusten määrää tulisi vielä arvioida uudelleen. Esityksen mukaan Etelä-Suomen elinvoima-alue kattaisi jatkossa koko maan asiakasvolyyymistä lähes 40 %, kun loppuja asiakkaita palvelisi kaikkiaan yhdeksän erillistä elinvoimavirastoa. Suomen suurimpana työssäkäyntialueena, lähes kahden miljoonan asukkaan metropolimaakuntana, sekä koko maan kasvun veturina Uudellamaalla on vahvat perusteet saada oma, monialainen elinvoimavirasto.

Laissa on myös muita epäselvyyksiä. Elinvoimakeskusten toimintavaltuudet ja roolit suhteessa kuntiin, ja muihin alueiden toimijoihin on selkeytettävä laissa (mm. kv-rekrytointi, kotoutumislain ja työvoimapalvelulain seuranta, yritys- ja elinkeinopalvelut). Tämä kaikki edellyttää perustettavien organisaatioiden rinnalla myös KEHA:lta vuorovaikutusta ja yhteistyön huomattavaa aktivoittamista keskeisten sidosryhmien kanssa. Myös palvelu molemmilla kielillä on varmistettava.

Uudenmaan liitto pitää kannatettavana alueellisen varautumisen tehtävän toteuttamisen perustumista nykyiseen tapaan eri toimijoiden yhteistyöhön, mutta huomauttaa tehtävän sisällön määrittelyn olevan konkretian osalta vajaan. Lakiesityksestä poiketen Uudenmaan liitto esittää varautumisen alueellisen yhteistyön toteuttamista ainoastaan Uudenmaan maakunnan alueella, koska yhteistyön toteuttaminen on osoittautunut käytännössä erittäin haasteelliseksi muun muassa maakunnan sisäisten toimijoiden suuren lukumäärän vuoksi.

1.6.20 Varsinais-Suomen liitto

Varsinais-Suomen liitto toteaa, että laaja valtion aluehallinnon uudistus pitää sisällään monia kannatettavia muutoksia, mutta myös seikkoja, joita esityksessä on syytä tarkentaa ja tarvittaessa muuttaa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että uudistuksella ei ole juurikaan vaikutuksia kuntien tai maakunnan liittojen tehtäviin. Tämä tulkinta on vahvasti yksinkertaistettu, sillä valtion aluehallinnon tehtävillä on lukuisia yhtymäpintoja kuntien ja maakunnan liittojen tehtäviin, joten

muutoksella on väistämättä selkeitä vaikutuksia näiden hoitamiin tehtäviin. On tärkeää, että uudistuksessa huolehditaan siitä, että valtion aluehallinto pysyy alueilla ja toimii kehittäjäkumppanina kunnille ja maakunnille. Ehdottoman välttämätöntä on huolehtia toimivista ja selkeistä yhteistyörakenteista.

Koko uudistuksessa merkille pantavaa on sekä lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten kohdalla tavoite valtion suoran ja strategisen ohjauksen merkittävästä lisäämisestä. EU:n peruseriaatteen mukaan hallinnon monitasoisuus ja läheisyysperiaatteen huomiointi on sivuutettu ja kuntien ja maakunnan liittojen rooli erityisesti aluekehittämisen sektorilla on sivuutettu lähes kokonaan. Lakiesityksiin on selkeästi kirjattava eri tahojen roolit ja vastuut aluekehittämisessä ja elinvoiman edistämässä. Aluekehittämisviranomaistehtävät on säilytettävä jatkossakin maakunnan liittojen tehtävänä.

Elinvoimakeskuksia koskeva asetus määrittelee eri elinvoimakeskuksille valtakunnallisia ja/tai laajempia alueita koskevia erityistehtäviä. Esitys sinänsä on ymmärrettävä tehtävien erityisluonteen ja resurssien käytön kannalta, mutta esityksen tavoitetta hallinnon selkeyttämisestä ja yksinkertaistamisesta se ei palvele ainakaan asiakasnäkökulmasta tarkasteltuna.

1.7 Muut organisaatiot

1.7.1 Business Finland

Business Finland pitää hyvänä, että elinvoimakeskuksia sekä kehittämis- ja hallintokeskusta koskevan lakiehdotuksen 2 §:ssä nostetaan erillisenä kohtana yritysten neuvonta ja palveluohjaukseen liittyvät tehtävät. Koska Business Finlandin roolina on yritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitus ja neuvonta, tulisi säännöskohtaisissa perusteluissa neuvontaan liittyvää kohtaa rajata päällekkäisten roolien välttämiseksi. Elinvoimakeskukset vastaavat alkuvaiheen neuvonnasta laajasti alueen yrityksille ja Business Finland kasvu- ja kansainvälistymiskykyisille yrityksille.

Esityksessä tulisi tarkentaa, millä tavoin Business Finlandin roolia työelämän kehittämisessä haluttaisiin voimistaa ja miten se resursoidaan. Lisäksi tulisi täsmentää, miten elinvoimakeskusten tekemä alueellinen ennakointityö ja KEHA-keskuksen Work in Finlandin työvoimatarveanalyysi tuodaan yhteen, jotta ei rakenneta päällekkäisiä toimintoja.

Business Finland kannattaa alueellisen yhteistyön vahvistamista kansainvälisten opiskelijoiden työmarkkinoille pääsemiseksi. Yhteistyötä tulee kuitenkin tehdä oppilaitosten lisäksi myös työvoimaviranomaisen sekä kaupunkien kanssa. Elinvoimakeskuksen rooli tulisi sovittaa alueen mahdollisesti jo olemassa olevan kansainvälisen osaamisen palveluiden ekosysteemin kanssa yhteen, jotta vältetään päällekkäistä alueellista koordinaatiota.

Lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) tulisi tehdä tarkennus siten, että lain mukaan KEHA-keskuksen ja Business Finlandin muodostamalla Work in Finland-toiminnalla ja työvoimaviranomaisilla on lakisääteinen yhteistyövelvollisuus.

1.7.2 Fingrid Oyj

Fingrid korostaa, että kantaverkon voimajohtohankkeet ovat kriittisiä vihreän siirtymän toteutumiseksi. Vaikka lakipaketin tavoitteena on sujuvoittaa ja nopeuttaa vihreän siirtymän hankkeiden luvitusta, ei se sitä voimajohtohankkeiden suhteen tee, mikä sotii itse uudistuksen tavoitetta vastaan. Fingrid on toistuvasti tuonut esille tarpeen nopeampaan valtioneuvoston

lunastuslupakäsittelyyn ja vihreää siirtymää edesauttavien hankkeiden muutoksenhakuprosessien nopeuttamiseen.

Fingrid toivoo, että uusi Lupa- ja valvontavirasto yhtenäistäisi YVA-käytäntöjä ja vaatimustasoa valtakunnallisella tasolla. Fingrid korostaa, että viranomaisen vaihtuessa on tärkeää turvata toiminnan jatkuvuus ja taata uudelle viranomaiselle riittävä asiantuntemus ja resurssit.

Fingrid pitää esitettyjä muutoksia YVA-asetuksen 3 §:ään arviointiohjelman sisällöstä oikeansuuntaisina, mutta näkee erittäin ongelmallisena esityksen muutoksesta arviointiselostuksen sisältövaatimuksia koskevaan YVA-asetuksen 4 §:ään. Kyseinen muutos vesittää YVAN vaikutusta voimajohtohankkeen toteutusvaihtoehdon valintaan ja heikentää viranomaisten, maanomistajien ja muiden hankkeen vaikutuspiiriin kuuluvien mahdollisuuksia vaikuttaa lopullisen reittivaihtoehdon valintaan.

1.7.3 Fortum Oyj

Fortum pitää tärkeänä, että valtion aluehallintouudistusta koskevat lakimuutokset sujuvoittavat lupaprosesseja ja vahvistavat yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta hallitusohjelman mukaisesti. Fortum tukee lähtökohtaa, että Lupa- ja valvontavirastolle osoitetaan laajasti ympäristöllisiä luvituksia ja valvontaan liittyviä valtion viranomaistehtäviä. Fortum katsoo, että lupa- ja valvontavirastoon ehdotetusta yleisen edun valvonta -yksiköstä on luovuttava jatkovalmistelussa, ja viraston ympäristöasioiden yleisen edun valvonta hoidettava osana viraston lupaharkintaa ja lupaprosessia.

Alueiden käyttö on kokonaisuus, joka vaatisi tarkennusta. Fortum ei näe perusteltuna osoittaa alueiden käytön ohjaus- ja valvontatehtäviä virastolle. Fortum pitää myös keskeisenä, että hallitusohjelman tavoite viranomaisten keskinäisten valitusoikeuksien rajoittamisesta toteutuu tässä uudistuksessa. Fortum tukee ehdotettua mallia, jossa tehtävien keskittäminen tai erikoistuminen elinvoimakeskusten välillä olisi edelleen mahdollista. Kun uudistuksen tavoitteena kuitenkin on, että virastojen tehtävät ja toimialueet ovat asiakkaille selkeät, tulisi erikoistumisalueet käydä vielä läpi ja niitä tulisi yhtenäistää. On tärkeää, että tehtäväkokonaisuuksien liiallista pirstaloitumista vältetään.

Fortum pitää Lupa- ja valvontavirastoon ehdotettua osastorakennetta perusteltuna. On tärkeää, että alueellinen asiantuntemus varmistetaan päätöksenteossa, vaikka kyseessä on valtakunnallinen virasto, jolla on valtakunnallisesti yhdenmukaiset käytännöt. Fortum tukee ehdotettua mallia, jonka mukaan viraston yleishallinnollinen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle ja ministeriöt ohjaavat omilla toimialoillaan viraston toimintaa.

1.7.4 Etelä-Savon kauppakamari

Uudistus on monilta osin hyvä ja toimiva ja edistää palveluiden yhdenmukaisuutta. Keskeistä lupa- ja valvontaviraston perustamisessa on luvituksen sujuvoittaminen. Uudistus mahdollistaa myös nykyistä paremmat valtakunnalliset digitaaliset palvelut ja niiden kehittämisen.

Uudistuksessa tulee selkeästi kuvata eri viranomaisten väliset suhteet, roolit eri tehtävissä ja vuorovik素n toimintatavat. Resurssoinnissa on varmistettava aito alueellinen läsnäolo ja paikallistuntemus.

Aluekehitystehtävät tulee säilyttää jatkossakin maakuntien tehtäväkentässä. Myöskään alueiden käytön roolia ei pidä laajentaa verrattuna nykytilanteeseen.

1.7.5 Helsingin seudun kauppakamari

Aluehallintouudistusta koskeva esitys ei ota huomioon lainkaan yhteistyötä muiden valtion viranomaisten ja toimijoiden kanssa, työllisyysalueiden ja kuntien tai yksityisen sektorin kanssa. Yhteistyön piiriin tulee kuulua myös sen, että eri viranomaisilla mahdollisuus hyödyntää eri alueviranomaisten hallussa olevia tietovarantoja asiakaspalvelun hoitamiseksi ja turhien päällekkäisten tietojen keräämisen välttämiseksi. Esityksessä on liian vähällä huomiolla yritysten ja työnantajien palvelut ja niihin vastaaminen.

Julkiset työvoimapalvelut siirtyvät vuoden 2025 alusta kuntien muodostamien työllisyysalueiden hoidettavaksi. Työnantajapalvelut uhkaavat jäädä uudistuksessa henkilöasiakaspalvelujen varjoon ja vaarana on tarjonnan pirstaloituminen ja löydettävyyden heikkeneminen entisestään. Tätä voidaan hoitaa edellä mainitulla eri tahojen yhteistyöllä, mikä tulisi esityksessä ottaa huomioon.

Kansainvälisten osaajien rekrytointia koskevien palvelujen kehittämisessä on kuultava aktiivisesti yritysten ja työnantajien näkemyksiä, jotta palvelut vastaavat niiden käyttäjien tarpeita sen sijaan, että palvelut on laadittu ensisijaisesti viranomaisten tarpeisiin. Vain siten on mahdollista edistää osaajien maahanmuuttoa ja työvoiman liikkuvuutta 13 §:ssä kirjatun mukaisesti.

KEHA-keskuksen tehtävänä on vastata työvoimapalvelujen valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Tehtävä on TE25-uudistuksen onnistuminen kannalta kriittinen. Kauppakamari katsoo, että valtion on seurattava tietojärjestelmien toimivuutta ja huolehdittava siitä, että työnhakijoille ja työnantajille on käytössä moderni ja toimiva rekrytointikäyttöliittymä.

Elinvoimakusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen työnantajia koskettavista palveluista ja mahdollisuuksista tulee viestiä yrityksille laajasti ja kattavasti mielellään viranomaisten yhteistyönä.

1.7.6 Hämeen kauppakamari

Aluehallintouudistus on mittava muutos ja muutoksen keskeisenä tavoitteena tulee olla asiakaslähtöisyys. Palvelunkäyttäjien asioiden hoito ei saa vaarantua, viivästyä eikä palvelukatkoksia saisi syntyä muutoksen läpiviennissä.

Kannatamme valtakunnallista lupa- ja valvontavirastoa, koska valtakunnallinen toiminta yhdenmukaistaa ratkaisukäytäntöä ja laintulkintaa. Toiminnassa on kuitenkin varmistettava riittävä aluetuntemus ja valtionhallinnon aito alueellinen läsnäolo on turvattava.

Elinvoimakusten toiminnan keskiössä tulee olla asiakaslähtöisyys ja sen tuloksena yritysten saamat oikea-aikaiset ja sujuvat palvelut kasvun, kehittymisen ja kansainvälistymisen tueksi.

Elinvoimakusten toiminnassa on varmistettava muutoksen jälkeenkin vahva alueellisen ja paikallisen elinkeinoelämän tuntemus ja läsnäolo alueella. Pidämme alueellisen elinvoiman näkökulmasta tärkeänä, että Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnat muodostavat jatkossa yhteisen Hämeen elinvoimakituksen.

Pidämme tärkeänä sitä, että eri viranomaisten koordinaatio toimii jouhevasti useiden samanaikaisten muutosten läpiviennissä, ja palvelujenkäyttäjii, kuten yrityksiä, ohjeistetaan riittävästi, mistä ja miten palveluita on saatavilla.

1.7.7 Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy pitää kannatettavana uuden lupa- ja valvontaviraston perustamista. Uuden lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston tehtävät sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvia tehtäviä. Uudistus on omiaan auttamaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan ja ohjauksen yhdenmukaistamista, jossa on nykyisin havaittavissa eriytyneitä käytäntöjä esim. eri aluehallintovirastojen välillä.

Hyvil kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että uudistuksen toteuttamiselle on varattava riittävä toimeenpano-aika. Uudistuksen voimaantulo jo vuoden 2026 alussa saattaa olla aikataulultaan liian kireä. Huomioon on otettava mm. uuden sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain voimaantulo ja siihen liittyen meneillään olevat siirtymäajat.

Valtion aluehallintouudistusta koskevassa lainsäädäntövalmistelussa ei ole riittävällä tavalla käsitelty valtion aluehallinnon ja hyvinvointialueiden suhdetta ja rooleja. Hyvinvointialueet itsehallinnollisena ja aluedemokratiaa edustavina toimijoina sekä alueellista toimivaltaa edustavana rakenteena täyttävät merkittävällä tavalla esimerkiksi alueellisen varautumisen kenttää, mutta tästä huolimatta valmistelussa esitetään valtion aluehallinnon tehtäväkokonaisuus miltei muuttumattomana. Aluehallinnon uudistus tulisi toteuttaa harkittuna kokonaisuudistuksena, eikä nyt esitettynä teknisenä tehtäväsiirtona.

Käsittelyn kapeus näkyy esimerkiksi luonnoksessa Valtioneuvoston asetukseksi lupa- ja valvontavirastosta, jossa alueellisen valmiustoimikunnan tehtäväsäilyttäminen ei ole huomioitu aluetason toimijakentän merkittävää muutosta. Hyvinvointialueilla tehtäviin ja vastuisiin, riippumatta lainsäädännön kirjauksista, kuuluu yhteisen tilanneymmärryksen muodostamista turvallisuuteen vaikuttavista ilmiöistä ja tapahtumista, tilannekuvan ylläpitoa ja jakamista sekä alueellista yhteistä kehittämistyötä. Maantieteellisiin rajoihin huonosti sopiva valtion aluehallinto ei tuota sellaista tarkastelu- tai tehtävätasoa, joka ei olisi selvästi päällekkäinen hyvinvointialueiden toiminnan kanssa näissä kysymyksissä.

1.7.8 Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus pitää hyvänä ympäristömenettelyjä toteuttavien viranomaistahojen yhdistämistä samaan virastoon. Muutoksessa on turvattava ympäristömenettelyihin osallistuvien toiminnanharjoittajien tiedottaminen ja osaaminen uudistuvista lupamenettelyistä.

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston toimintaedellytykset on myös turvattava muutoksessa niin, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistukseen, nimikesuojaukseen ja määräaikaan lupiin liittyvät toiminnot eivät saa kärsiä tai käsittelyyn kohdistua viiveitä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, etteivät EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien sosiaali- ja terveystieteiden osaajien laillistusprosessit veny muutoksen seurauksena.

Kehittämisen ja hallintokeskuksen toteuttamassa työvoimapalveluiden ja työllisyyden edistämisen valtakunnallisten tavoitteiden arvioinnissa ja seurannassa tulisi ottaa huomioon valtakunnallisten tavoitteiden seurannan lisäksi vahvemmin myös työllisyysalueiden yksittäisen arvioinnin ja ylläpitämisen arvioinnin näkökulma. Lisäksi kehittäminen ja hallintokeskuksen tulisi tuottaa avoimesti ja vertaillen tietoa erityisesti työllisyyspalveluiden itsenäisesti ostopalveluina hankkimien palveluiden kustannustehokkuudesta, tuloksellisuudesta ja pidemmän aikavälin vaikuttavuudesta myös muille työllisyysalueille ja viranomaisille, ostopalvelutoimintaa tukien ja julkista palveluhankintaa näiden osalta kehittämällä.

Elinvoimakeskuksella tai kehittämis- ja hallintokeskuksella voisi olla tarvittaessa konsultoiva tai suosituksia antava rooli erityisesti laajempien, valtakunnallisten tai työllisyysalueiden näkökulmasta ylläalueellisten sopimusten tai suurten kansallisten puitesopimusten kilpailuttamisessa.

Elinvoima- tai kehittämis- ja hallintokeskuksella voisi jatkossa olla valtakunnallisen työllisyyden edistämisen seurantavastuun lisäksi seurantavastuuta yritys- ja elinkeinolähtöisen työvoimapolun seurannasta ja suositusten antamisesta alueilla. Erityisen tärkeää on, etteivät eri työllisyysalueilla työnantajat joudu eriarvoiseen asemaan tai markkinaehtoinen kilpailu häiriinny sijainnin takia.

1.7.9 Keskuskauppakamari

Keskuskauppakamari pitää valtakunnallista Lupa- ja valvontavirastoa erittäin kannatettavana. Valtakunnallisesti toimiva virasto yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä laintulkintaa ja tulee siten lisäämään yritysten toimintaympäristön ennakoitavuutta. Keskuskauppakamarin mukaan on erittäin tärkeää, että virasto toimii asiakaslähtöisesti kuten sen toiminta-ajatuksiksi määrätään esitysluonnoksen 1 §:ssä. Keskuskauppakamari korostaa, että lupa- ja valvontaviraston tehtävien laadukas hoitaminen ympäristötoimialan sekä alueellisen varautumisen tehtävissä vaativat hyvää alueellista ja paikallista tuntemusta. Keskuskauppakamari esittää, että esitysluonnoksen 12 §:n tulosohtaukseen lisätään velvoite määrittellä (ja seurata) viraston eri toimialojen asiakkaille palvelulupaus eli määräajat, joiden puitteissa virasto käsittelee asiakkaan hakemuksen.

Lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi on tulossa varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tämän tehtävän toteuttaminen vaatii tiivistä yhteistyötä alueen yritysten, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. On syytä huomioida yritysten kriittinen rooli alueellisessa varautumisessa. Yritykset tuottavat monet yhteiskunnan toiminnalle kriittiset palvelut.

Keskuskauppakamari huomauttaa, että lain ei tule johtaa tilanteeseen, jossa Kehittämis- ja hallintokeskus tuottaa automaattisesti virastolle tietojärjestelmäpalveluita vaan viraston tulee kilpailuttaa palvelutuotanto mahdollisimman laajasti. Aluehallintouudistuksen tulee johtaa malliin, joka lisää tuottavuutta ja jonka toiminnassa veronmaksajien rahat käytetään mahdollisimman tehokkaasti.

Keskuskauppakamarin mukaan aluehallintouudistuksen onnistumisen elinvoimakeskusten osalta ratkaisevat tulokset. Keskeistä on, että tehtävät ja tavoitteet, jotka elinvoimakeskuksille asetetaan, saavutetaan ja että yritykset saavat tarkoituksenmukaisia palveluita sujuvasti ja oikea-aikaisesti.

ELY-keskusten julkisen henkilöliikenteen tehtävien siirtäminen Liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin on näkemyksemme mukaan perusteltua. Julkisen liikenteen tehtävien keskittäminen parantaa mahdollisuuksia resursoida julkisen henkilöliikenteen hallinnan ja kehittämisen tehtävät.

Elinvoimakeskuksista on rakennettava yhden luukun reitti maakunnista maailmalle eli elinvoimakeskuksissa on oltava vahvat neuvontapalvelut liittyen Team Finland-verkostoon. Team Finland -toimintaa uudelleenorganisoidaan parhaillaan.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton, maahanmuuttajien kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen tehtäväryhmästä elinvoimakeskuksille. Keskuskauppakamari haluaa korostaa työperusteisen maahanmuuton merkittävää roolia osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa yrityksille. Työperusteisen maahanmuuton merkitys tulee vain korostumaan tulevaisuudessa. Siksi Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että elinvoimakeskusten tehtäviä aihepiiriin liittyen kehitetään.

1.7.10 Lapin kauppakamari

Lapin kauppakamari pitää valtakunnallista lupa- ja valvontavirastoa erittäin kannatettavana, sillä valtakunnallinen toimija yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöjä ja laintulkintaa. Hyvin toteutettuna koko valtion aluehallinnon ja luvituksen uudistus lisää yritysten toimintaympäristön ennakoitavuutta. Vielä on epäselvää, kuinka uudistus todellisuudessa vastaa tavoitteisiinsa.

Esityksen mukaan lupa- ja valvontavirastolle tulee alueiden käytön ohjaus-, suunnittelu- ja valvontatehtäviä. Nykyisin valtion aluehallinnolla ei ole ollut alueiden käytön ohjaustehtävää, ainoastaan edistäminen. Lapin kauppakamari näkee, että nyt valmisteilla olevassa valtion aluehallintouudistuksessa alueidenkäytön ohjausta ja suunnittelua ei tule säätää lupa- ja valvontavirastolle, vaan edistämisenäkökulma olisi riittävä.

Lapin kauppakamari korostaa, että lupa- ja valvontaviraston tehtävien laadukas hoitaminen vaatii vahvaa alueellista ja paikallista tuntemusta. Valtionhallinnon aito alueellinen läsnäolo on turvattava. Esitämme, että myös viraston tulosohtaukseen lisätään velvoite määrittellä asiakkaalle palvelulupaus, etenkin määräajat asiakkaiden hakemuksien käsittelyssä ja lupaprosessien kestossa.

Lapin kauppakamarin näkemyksen mukaan elinvoimakeskusten onnistumista kuvaa parhaiten se, että yritykset saavat tarkoituksenmukaisia palveluita sujuvasti ja oikea-aikaisesti. Mielestämme uudistuksessa tulisi näkyä vielä vahvemmin yrityslähtöisen kasvun edistäminen ja tukeminen. Lapin kauppakamari korostaa, että elinvoimakeskusten tehtävien laadukas hoitaminen vaatii vahvaa alueellista ja paikallista tuntemusta ja aitoa läsnäoloa alueella. Elinvoimakeskukset tulee resursoida niin, että aito alueellinen läsnäolo turvataan. Asiakkaiden asiointimatkojen ei tule pidentyä.

Esitämme, että elinvoimakeskusten tehtävissä huomioitaisiin maakuntaohjelman edistäminen. Keskitetyt tehtävät tulisi jakaa mahdollisimman tasapuolisesti eri alueiden toimipaikkojen kesken huomioiden alueiden erityispiirteet. Mielestämme tehtävien keskittämistä tulisi yleisesti tehdä vain painavin perustein.

1.7.11 Kirkkohallitus

Kirkkohallitus pitää Lupa- ja valvontavirastolle siirtyviä tehtävä- ja toimialoja perusteltuina sekä virastoa koskevan sääntelyn tavoitteita asianmukaisina. Kirkkohallitus katsoo, että valtakunnallisella virastolla on mahdollisuus yhtenäistää tällä hetkellä hyvinkin aluekohtaista toimintakulttuuria. Rakennetun kulttuuriperinnön suojelua koskevien asioiden siirtyminen Lupa- ja valvontavirastolla aiheuttaa kirkkolain muutostarpeen, joka tultaneen toteuttamaan jonkun myöhemmän kirkkolain muutosehdotuksen yhteydessä.

1.7.12 Liikenneturva

Liikenneturva pitää hyvänä lähtökohtana aluehallintouudistukselle sitä, että liikenneturvallisuuden liittyviä tehtäviä hoidetaan jatkossakin kaikkien maakuntien alueella, eikä näiden tehtävien hoitoon kohdenneta leikkauksia. Uudistuksen yhteydessä on erityisen tärkeä huolehtia siitä, että elinvoimakeskukset ovat aidosti läsnä alueillaan ja tuntevat paikalliset ja alueelliset olosuhteet sekä erityispiirteet. Liikenneturva kiittää siitä, että elinvoimakeskusten liikenteeseen liittyvissä tehtävissä on mainittu yhteistyön tekeminen kuntien, poliisin, pelastuslaitoksen ja Liikenneturvan kanssa.

Liikenneturva toivoo, että uudistus mahdollistaa myös mm. liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen liittyvän alueellisen seurannan ja tilastoinnin kehittämisen yhtenevään suuntaan. Mahdollisimman hyvä ja tietoon perustuva alueellinen tilannekuva auttaa liikenneturvallisuustyön laadukkaassa suunnittelussa ja toteuttamisessa.

1.7.13 Microsoft Oy

Microsoft pitää kannatettavana uudistuksen tavoitetta tehostaa ja yhdenmukaistaa valtakunnallista ohjausta, edistää kansalaisten ja yritysten yhdenvertaisuutta lupa- ja valvontatoiminnassa, sekä parantaa palveluiden laatua niin, että asiointi on sujuvaa, käsittelyajat lyhyempiä ja muutoksenhakutarve vähenee. Kuten ehdotuksessa todetaan, luvanhakijoiden kanssa on olennaista keskustella ennakoiden ja tarpeen mukaan lupa-asioihin liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista.

Hankkeiden kehittäjän ja luvan hakijan näkökulmasta aluehallintoviraston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävien kokoaminen uuteen Lupa- ja valvontavirastoon ja yhden luukun mallin käyttöönotto voi tietyissä tilanteissa johtaa päätöksenteon läpinäkyvyyden heikentymiseen. Tähän asti luvan hakijalla on ollut mahdollisuus lausua esimerkiksi ELY-keskuksen antamista lupahakemusta koskevista lausunnoista, joilla on muun muassa luonnonsuojeluasioissa voinut olla huomattava merkitys päätöksenteossa. Koska Lupa- ja valvontavirastossa ei ole tarkoitus ottaa käyttöön sisäistä lausunnotmenettelyä, osa päätöksentekoon vaikuttavista viraston sisäisistä näkökohdista ja kannanotoista voi jäädä hakijalle ja muille lupamenettelyihin osallisille näkymättömiin. Lisäksi tällaisia tietoja pelkästään suullisesti viranomaisneuvottelujen ja ohjauksen yhteydessä annettaessa on riski, että hakija ei täysimääräisesti ymmärrä asian merkitystä ja vaikutusta annettavan lupapäätöksen sisältöön.

Microsoft korostaa, että hakijalle tulee varata mahdollisuus täydentää tai muuttaa hakemustaan tai antaa muutoin lausunto seikoista, jotka voivat johtaa hakemuksen hylkäämiseen tai hyväksymiseen olennaisesti hakijan odotuksista poikkeavin ehdoin. Microsoft toteaa edelleen, että edeltä esitetyn osalta lain valmistelussa ja ennen kaikkea lakia soveltavien viranomaisten toiminnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että hallintolain (434/2003) 34 §:n mukainen asianosaisen oikeus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun, toteutuu. Päätöksenteossa olennaisten näkökohtien huomioiminen tulee perustua kirjalliseen muotoon, jotta viraston näkökohdat ja päätöksen taustalla vaikuttavat kannanotot ovat jälkikäteen todennettavissa. Lisäksi Microsoft toteaa, että tiedon jakamiseen ja hallinnoimiseen viraston sisällä ja hakijan kesken tulee hyödyntää sähköistä asiointijärjestelmiä ja suunniteltua Luvat ja valvonta -palvelua koordinoitusti lupaprosessien tehokkuuden ja sujuvuuden takaamiseksi.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan valtion viranomaisella säilyisi mahdollisuus saattaa ympäristöä koskevan yleisen edun kannalta merkittävän päätöksen lainmukaisuus tuomioistuimen tutkittavaksi, myös siinä tilanteessa kuin päätöksen on tehnyt valtion viranomainen. Valitusoikeus organisoitaisiin erityiseen riippumattomaan yksikköön ja rajattaisiin tilanteisiin, joissa se on ”tarpeen ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai muun näihin rinnastettavan yleisen edun turvaamiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi”. Esityksen mukaan Lupa- ja valvontaviraston omiin päätöksiin kohdistuvaa valitusoikeutta arvioidaan sovellettavan harvoin, koska yleinen etu tulee pääsääntöisesti riittävällä tavalla huomioonotetuksi Lupa- ja valvontaviraston omassa päätöksenteossa. Lupa- ja valvontaviraston yleistä etua valvovan yksikön valitusoikeutta koskeva säännös on tarkoitettu sisällyttää mm. jätelain 138 §:n, luonnonsuojelulain 135 §:n, ympäristönsuojelulain 191 §:n ja vesilain 15 luvun 2 §:n.

Microsoft toteaa, että Lupa- ja valvontavirastoon perustettavan erillisen yleisen edun valvontayksikön valitusoikeus Lupa- ja valvontaviraston päätöksistä on tarpeeton, koska annettavien lupapäätösten lainmukaisuus tulee kyetä varmistamaan lupahakemusta käsiteltäessä. Nykymuodossaan esitys voi johtaa hankkeiden toteutuksen viivästymiseen, vähentää lupamenettelyiden ennakoitavuutta ja heikentää luvanhakijoiden oikeusturvaa sekä vähentää Suomen houkuttelevuutta investointien kohdemaana. Microsoft katsoo siten, että Lupa- ja valvontavirastoon ei ole tarpeen perustaa erillistä yleistä etua valvovaa yksikköä, jolla olisi viraston omista päätöksistä valitusoikeus. Yksikölle kaavailut resurssit tulee ohjata mahdollisimman sujuvaan ja ammattitaitoiseen lupahakemusten käsittelyyn.

Lopuksi Microsoft toteaa, että uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi tulee varmistua siitä, että viranomaisilla ja valitustuomioistuimilla on riittävät resurssit sekä osaaminen lupahakemusten ja valitusten käsittelemiseksi.

1.7.14 SEY Suomen eläinsuojelu

SEY Suomen eläinsuojelu kiittää esitysluonnosta eläintenpitoon liittyvien lupa- ja ilmoitusasioiden siirtämisestä pääsääntöisesti yhden toimijan eli Ruokaviraston alaisuuteen, mikä selkiyttäne tilannetta asiakkaan näkökulmasta. Pidämme myös eläinsuojeluvälvönnän yhtenäistymistä hyvänä tavoitteena, jota hallinnon rakenteen tiivistäminen toivottavasti tukee.

Luonnoksen liitteessä 4 mainitun valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaisten säästöjen käytännön toteuttamisen vaikutuksia Ruokaviraston toimintaan ja käytännön eläinten hyvinvoinnin valvontaan olisi hyvä pohtia ja avata tarkemmin.

Eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) valvontaa tekevät tällä hetkellä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, aluehallintovirastot, kuntien valvontayksiköt sekä Ahvenanmaan valvontaviranomaiset. Luonnoksen mukaan valvonta siirtyisi Ruokavirastolle, elinvoimaketuksille ja kuntien valvontayksiköille. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvönnän jakautuminen jatkossakin useaan virastoon voi aiheuttaa epäselvyyksiä ja lieviä päällekkäisyyksiä etenkin kuntien valvontayksiköiden ohjauksessa.

Luonnoksen mukaan läänineläinlääkärien tehtävät siirtyvät aluehallintovirastoista Ruokaviraston alaisuuteen. Näkemyksemme mukaan tiiviiden alueellisten kontaktien säilyminen voi tällöin olla haaste. Läänineläinlääkärien konkreettinen läsnäolo ja tuki kuntien valvontayksiköille esimerkiksi haastavissa eläinsuojelutapauksissa on tarpeellista. Lisäksi paikallistuntemus on arvokasta, esimerkiksi lakisääteisesti vastustettavien eläintautien torjunnassa, jota johtaessaan ja koordinoiessaan aluehallintovirastot ovat tehneet yhteiskunnan turvallisuudenkin kannalta merkittävää työtä.

Luonnoksessa ehdotettujen toimenpiteiden seurauksena keskushallinnon alueellinen tuntemus voi parantua lyhyellä tähtämellä. On kuitenkin tärkeää suunnitella, millä tavalla tiiviiden alueellisten kontaktien säilyttäminen mahdollistetaan pitkällä tähtämellä niin, ettei ohjaavan keskusviraston ja kunnallisella tasolla valvontaa suorittavien viranomaisten välille kasva kuilua. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osalta aluehallintoviranomaisten tehtävä on ollut operatiivinen, minkä säilyttäminen jatkossakin on erittäin tärkeää toimintakentän tuntemisen ja kunnallisten valvontayksiköiden asianmukaisen ohjaamisen kannalta.

SEYN näkemyksen mukaan lakimuutoksen ei tule vaikuttaa laadullisesti tai määrällisesti sellaisiin Ruokavirastoon siirtyvien läänineläinlääkäreiden operatiivisiin tehtäviin, jotka koskevat eläintautien torjuntaa ja eläinsuojeluvalvontaa.

1.7.15 Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Kirkon työmarkkinalaitos toteaa, että ehdotettu muutos on oikeansuuntainen niiltä osin, joilla edistetään työsuojeluviranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja kommunikointia. Kirkon työmarkkinalaitos toteaa myös, että työsuojeluosaston toimintatapojen ja ratkaisuiden yhdenmukaisuuden ja tasalaatuisuuden edistäminen valtakunnallisella toimivallalla Lupa- ja valvontavirastossa on tuettava muutos.

1.7.16 Suomen vesistöjätiö

Mielestämme VALO-virasto-hanke on tavattoman iso ja aikataulu onkin siksi liian tiukka. Ehdotamme aloituksen siirtämistä vuoden 2027 alkuun.

VALO-virasto mahdollistaa tiettyjen vesiasioiden nykyistä yhtenäisemmän ja tehokkaamman hoidon. Tämä koskee erityisesti ympäristövaikutusten arviointia, jolloin asiantuntijat voivat erikoistua nykyaikaisten menetelmien tulosten arviointiin.

Kymmenen elinvoimakeskuksen toimipaikkaa mahdollistavat maamme eri maantieteellisten alueiden erityispiirteiden huomioimisen, kunhan niille annetaan tarpeelliset henkilöresurssit.

Ympäristön yleisen edun riippumaton valvonta olisi syytä syytä pitää Elinvoimakeskuksissa kuten kalatalousasioiden kohdalla on esitetty

1.7.17 Turun kauppakamari

Turun kauppakamari kannattaa ajatusta luvituksen ns. yhden luukun periaatteesta ja viranomaisrakenteiden selkiennyttämisestä. Suomeen on suunnitteilla merkittävä määrä vihreän siirtymän investointeja lähivuosina, joten sujuva, ripeä ja ennakoitava yhden luukun periaatteella toimiva luvitus erityisesti ympäristötoimialalla on kriittisen tärkeää investointien houkuttelemiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi.

Valituskierron rajaaminen yhteen sujuvoittaa niin ikään maankäyttö- ja luvitusprosesseja huomattavasti. Ehdotetun aluehallintouudistuksen lainsäädännön perusteella (29 §) hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Siirtymäajan palvelujen turvaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Isojen hallinnollisten muutosten ja uusien sähköisten järjestelmien käyttöönotto vaihe voi viedä vuosia. Uudistukseen liittyvä siirtymäkausi, jossa vastuut ja tehtävät jaetaan uudelleen, voi johtaa tilapäisiin viiveisiin lupaprosesseissa ja palveluissa. Tämä voi vaikuttaa erityisesti yrityksiin, jotka ovat riippuvaisia viranomaislupien nopeasta saamisesta.

Turun kauppakamari esittää, että esitysluonnoksen 12 §:n tulohajaukseen lisätään velvoite määrittellä (ja seurata) viraston eri toimialojen asiakkaille palvelulupaus eli määräajat, joiden puitteissa virasto käsittelee asiakkaan hakemuksen.

Ympäristön kehittämistehtävät siirretään Elinvoimakeskuksiin ja lupa-asiat Lupa- ja valvontavirastoon. Rajat toimien välillä eivät kuitenkaan käytännössä ole yksiselitteisiä ja on

epäselvää, miten ja missä virastossa rajatapaukset ja useampaa virastoa tai keskusta koskevat tapaukset käsitellään.

Paikallistuntemus ja maankäytön alueellisten erityispiirteiden ymmärtäminen on erityisen tärkeää esimerkiksi ympäristölupa-asioissa. Valtakunnallinen, digitaalinen palvelu on hyvä tavoite, mutta käytännössä esimerkiksi ympäristölupakysymykset ratkotaan usein täysin tapauskohtaisesti ja koko maata koskevia yleislinjauksia on hankala vetää ilman tapauskohtaista ja paikallista harkintaa.

Uuden Lounais-Suomen Elinvoimakeskuksen päätoimipaikka sijoittuu Turkuun ja toimipaikka Poriin, tämä jako on näkökulmamme mukaan perusteltua. On kuitenkin huomioitava, että yksittäiset ELY:t ovat hoitaneet keskitetysti erilaisia erityistehtäviä valtakunnallisesti, ja Turun kauppakamari korostaa, että näiden erityistehtävien jatkuvuus ja niiden hoitamiseen liittyvä asiantuntijuus pitää turvata. On myös varmistettava, että tehtävät keskitetään alueille tarkoituksenmukaisella tavalla mm. alueelliset erityispiirteet ja asiantuntemuksen huomioiden.

Aluehallinnon uudistuksessa on erittäin tärkeää määritellä uusien toimijoiden käytännön roolit ja tehtävät selkeästi. On myös määriteltävä se, miten aluekehittämisen vastuut jakautuvat uusien ja vanhojen toimijoiden välillä (kuten maakuntaliitot). Yhteistyöhön työllisyysalueitten ja elinvoimakeskusten välillä on panostettava ja hyvät yhteistyökäytänteet on luotava aluetasolla, ei pelkästään valtakunnallisesti.

Elinvoimakeskusten tehtävistä yrityksille tärkeässä roolissa on yritysten kansainvälistymisen tukeminen. Elinvoimakeskuksista on rakennettava yhden luukun reitti maakunnista maailmalle eli elinvoimakeskuksissa on oltava vahvat neuvontapalvelut liittyen Team Finland-verkostoon. Team Finland -toimintaa uudelleenorganisoidaan parhaillaan. Myös tässä uudistustyössä on huomioitava elinvoimakeskusten rooli. Yritysten kansainvälistymisen edistämistä ja aktivointia on tehtävä yhdessä sidosryhmien kuten alueellisten kauppakamareiden kanssa.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton, maahanmuuttajien kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen tehtäväryhmästä elinvoimakeskuksille. Työperusteisen maahanmuuton rooli osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa yrityksille on merkittävä ja tulee vain korostumaan tulevaisuudessa. Tämän aihepiirin tehtävien kehittäminen elinvoimakeskusten osalta on näin ollen erittäin tärkeää.

1.7.18 Turvallisuuskomitean järjestäjäverkosto

Turvallisuuskomitean järjestöverkosto pitää tärkeänä, että yhteiskunnan varautumis- ja valmiussuunnittelua ja koordinoitua tehdään kaikilla tasoilla Suomen kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti yhteistyössä myös järjestöjen ja elinkeinoelämän yhteistyötahojen kanssa, ei pelkästään viranomaistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat tahot olisi hyvä mainita jo lainsäädäntötasolla.

Alueellisia valmiustoimikuntia muodostettaessa tulee siis huomioida yhteiskunnan eri sektoreiden edustus mukaan lukien kokonaisturvallisuus- ja varautumistyötä tekevät järjestöt. Turvallisuuskomitean järjestöverkoston malli, jossa on edustettuna kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti eri järjestöjen keskusjärjestöt, on malli joka on monistettavissa myös alueelliselle tasolle. Järjestöt voisivat sopia keskenään kiertävän mallin ja edustajansa valmimuistoimikunnissa.

Kokonaisturvallisuuden parissa toimivat järjestöt tuottavat monipuolisia palveluja, koordinoivat vapaaehtoisten osallistumista viranomaisia tukevaan toimintaan sekä kehittävät ja ylläpitävät turvallisuuteen liittyvää erikoisosaamista. Järjestöillä on merkitystä myös tilannekuvan ylläpitäjinä ja oikean tiedon välittäjinä kansalaisille. Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa on

kansalaisyhteiskunta keskeinen voimavara niin henkisen kriisinkestävyyden vahvistajana kuin myös henkilöresursseina erityisesti pitkäkestoisissa häiriö- ja poikkeusoloissa.

1.7.19 Turvallisuuskomitean sihteeristö

Kokonaisturvallisuuden alalla toimivan varautumisen pysyvän yhteistoimintaelimen sihteeristönä Turvallisuuskomitean sihteeristö keskittyy lausunnossaan pääosin alueellisen varautumisen, turvallisuuden ja niiden yhteistyön edistämiseen liittyviin kohtiin lakiesityksessä. On tärkeää varmistaa, että Suomessa on ajantasainen, selkeä ja helposti ymmärrettävä lainsäädäntö, jossa viranomaisten toimivaltuudet ja yhteistyö eri häiriötilanteissa on määritelty riittävän tarkasti, mutta samalla joustavasti.

Turvallisuuskomitean sihteeristö katsoo, että varautumisen yhteistyön järjestämisen tehtävien keskittäminen lupa- ja valvontavirastoille on perusteltua, kun otetaan huomioon aluehallintovirastojen aiempi rooli varautumisessa ja pelastustoiminnassa. Turvallisuuskomitean sihteeristön näkökulmasta varautumisen yhteensovittaminen ja eri toimijoiden yhteistyö varautumisessa sekä häiriötilanteissa toimiminen ovat olennaisen tärkeitä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta. Yhteistyön järjestämisen tehtävä vaatii, että tehtävää hoitavalla taholla on riittävä toimialojen tuntemus ja valmiudet yhteensovittaa viranomaisten, hyvinvointialueiden, kuntien, yritysten ja kolmannen sektorin toimintaa.

Uudistuksen haasteena on, että varautumisen yhteistyön järjestäminen jaetaan viiteen alueeseen, jotka perustuvat hyvinvointialueiden yhteistoiminta-alueisiin. Viiteen alueeseen keskitetty varautumisen yhteistyön järjestäminen voi hankaloittaa paikallisen asiantuntemuksen ja jo olemassa olevien yhteistyörakenteiden hyödyntämistä. Maakunnalliset turvallisuusfoorumit, joiden maantieteellinen toimialue vastaa usein hyvinvointialueiden aluetta, tulisi ottaa huomioon alueellisen varautumisen yhteistyöhön liittyvässä lakihankkeessa, jotta vältetään päällekkäisyyksiltä ja jo olemassa olevaa asiantuntemusta pystytään hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat asettaneet 28.6.2024 alueellisen varautumisen yhteistyön ja tilannekuvatoiminnan kehittämishankkeen. Hankkeessa tullaan selvittämään ja arvioimaan, miten varautumisen alueellista yhteistyötä, koordinaatiota ja alueellista tilannekuvatoimintaa ja siihen liittyvää valtion tilannekuvatoimintaa tulisi uudistaa niin, että se tukisi häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaa mahdollisimman tehokkaasti sekä valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden että muiden alueilla yhteiskunnan kriittisiä toimintoja ylläpitävien kannalta. Turvallisuuskomitean sihteeristö esittää, että tämän hankkeen ja siihen liittyvän mahdollisen kokeiluhankkeen tulokset huomioitaisiin lainvalmistelussa.

Turvallisuuskomitean sihteeristö esittää, että käsillä olevan kaltaisten laajojen ja poikkeuksellisen merkittävien hankkeiden valmisteluvaiheessa myös Turvallisuuskomitean sihteeristöä osallistettaisiin työskentelyyn. Turvallisuuskomitea on koko valtioneuvostoa ja kaikkia sen ministeriöitä avustava varautumisen yhteistoimintaelin, jonka yhtenä tehtävä on avustaa kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa ja varautumisen yhteensovittamisessa. Sen sihteeristönä Turvallisuuskomitean sihteeristöllä on laaja-alaista asiantuntijuutta yhteiskunnan eri alojen varautumisesta ja varautumisen yhteistyöstä. Hankkeissa, joissa on hallinnonalojen rajat ylittäviä tosiasiallisia varautumisvaikutuksia, on Turvallisuuskomitea sihteeristön osallistumisen myötä mahdollisuus saada valmistelun tueksi entistäkin kattavampia poikkihallinnollisia yhteiskunnan varautumista ja turvallisuutta koskevia näkemyksiä.

1.8 Puolueiden antamat lausunnot

1.8.1 Suomen kommunistinen puolue

Suomen kommunistisen puolueen ympäristöryhmä vastustaa hallituksen esitystä valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamisella valtiovarainministeriön alaiseen valtakunnallisen toimivallan omaavaan virastoon tavoitellaan erilaisten lupien nopeaa myöntämistä yrityksille. Vaikka lupien mahdollistama toiminta vaikuttaa merkittävästi ympäristöön, yhteisöihin ja yhteiskuntaan, näiden vaikutusten arviointi ja huomioon ottaminen ei ole kunnolla mahdollista uuden viraston puitteissa.

Esitys merkitsee paikallisia olosuhteita tuntevien aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten merkittävien toimintojen lakkaamista. Tästä aiheutuvat ongelmat yritetään peittää toteamalla, että alueellinen läsnäolo ja toimintakyky turvataan hyvinvointialueiden yhteistyöalueisiin perustuen. Hyvinvointialueilla ei kuitenkaan ole oikeasti mitään tekemistä aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille nykyisin kuuluvien lupa- ja valvontatehtävien kanssa.

Uuden viraston perustamisen sijaan aluehallintovirastoja ja ELY-keskuksia on vahvistettava. Erityisen tärkeää on varmistaa, että niissä on riittävästi asiantuntemusta ja henkilökuntaa niin, että vaikutukset ympäristöön ja ympäröivään yhteiskuntaan tulevat riittävästi otettua huomioon ennen mahdollisten lupien myöntämistä. Henkilökuntaa ja muita voimavaroja on oltava riittävästi myös sen valvomiseen, että lupaehtoja oikeasti noudatetaan. Lupaehtojen rikkomisen on johdettava ankariin seurauksiin, esimerkiksi yrityksen ottamiseen valtion haltuun.

1.8.2 Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

SDP:n aluepolitiikan tavoitteena on alueiden välisen ja kuntien sisäisen eriytymisen vähentäminen. Voimavarat ja elinvoimaisuus vaihtelevat alueiden välillä ja sisällä. palvelurakenne, teollisuus ja paikalliset työmarkkinat sekä kansalaisten sosiaaliset ja terveydelliset voimavarat tulee ottaa huomioon alueisiin vaikuttavissa päätöksissä. Alueiden elinvoimaa tulee vahvistaa niiden omien vahvuuksien ja voimavarojen pohjalta.

SDP tunnistaa tarpeen aluehallinnon kehittämiseen ja pitää esityksen tavoitteita yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta sekä prosessien ja palvelujen sujuvuuden parantamista kannatettavina. SDP edellyttää, että uudistuksessa varmistetaan yhdenvertaisuus ja oikeusturva.

Digitalisaation, paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työn mahdollisuuksien ja kestävän kehityksen edistämisen, ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden torjunnan sekä osaamisen vahvistamisen tulee olla aluekehittämisen ytimessä.

SDP yhtyy tavoitteisiin edistää aluehallintotoiminnan asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta. Kansallinen turvallisuus ja yhdenvertaisuus edellyttää kaikkien alueiden elinvoimaisuudesta huolehtimista.

Hallitusohjelmassa on esitetty, että investointien ja vihreän siirtymän lupa-asioiden sujuva käsittely on turvattava. Tästä on tärkeää pitää kiinni vaalikauden aikana.

SDP pitävää esitettyjen lainsäädäntömuutosten aikataulua haasteellisena. Tavoitteena on, että virasto aloittaa toimintansa viimeistään vuoden 2026 alusta. On tärkeää, että muutosprosessi saadaan vietyä läpi hallitusti, käynnissä olevia prosesseja vaarantamatta. Korostamme myös hyvän henkilöstöpolitiikan merkitystä muutostilanteessa.

1.8.3 Vihreä liitto rp.

Vihreä liitto rp. (jäljempänä: Vihreät) pitää valtion aluehallinnon uudistusta tarpeellisenä. Uudistuksen tavoitteet vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja ovat kannatettavia. Aluehallintouudistus kytkeytyy ympäristöministeriössä valmisteilla olevaan yhden ns. yhden luukun lainsäädäntöhankkeeseen, jossa erinäisiä lupamenettelyjä keskitettäisiin perustettavaan uuteen virastoon sujuvoittaen näin lupamenettelyjä. Yhden luukun periaate on niin ikään kannatettava.

On selvää, että nykyisessä aluehallintojärjestelmässä on vakavia ongelmia. Eri aloilla, esimerkiksi juuri ympäristön kohdalla, vastuu on hajautettu 4 AVI:in ja 13 ELY:yn. Jos epäoptimaalista rakennetta ei korjata, on luvituksen sujuvuutta mahdoton merkittävästi parantaa. Hajautettu rakenne luo ennakoimattomuutta ja monimutkaisuutta niin hakijoille, muutoksenhakua tekeville kuin viranomaisille.

Vihreät esittää kuitenkin huolensa yleisen edun valvonnan, eli mm. ympäristön suojelun, asemasta uudessa hallintorakenteessa. Hallintoa ja lupaprosesseja uudistettaessa on varmistettava, ettei ympäristövalvontaa tai kansalaisten muutoksenhakuoikeutta heitä koskevista asioista heikennetä. Jotta Suomi voi tarttua vihreän siirtymän hankkeiden mahdollisuuksiin, on lupaprosessien on oltava selkeitä ja ripeitä niin viranomaisen kuin vaikkapa ympäristöä muutoksenhaun kautta puolustavien järjestöjen kannalta.

Jotta uudelleenorganisointi olisi toimiva, uuden Lupa- ja valvontaviraston tulisi Vihreiden mielestä täyttää seuraavat kriteerit:

- Ympäristön osalta perustettavan viranomaisen tulee vastata kaikkien keskeisten ympäristöllisten menettelyjen käsittelystä ja kehittämisestä, kuten ympäristö- ja vesilupien myöntämisestä ja niiden valvonnasta, YVA-menettelyistä, muista luvista ja päätöksistä (mm. luonnonsuojelulain poikkeamat)
- Viraston tulee toimia eri lakien mukaisena valtion ympäristöviranomaisena, ja virastossa on oltava selkeä yleisen edun valvoja.
- Muutos ei saa heikentää ympäristönsuojelun tasoa. Yleisen edun valvonnan ei tule olla alisteista muille hallinnonaloille.
- Kattava alueellinen läsnäolo tulee kirjata viraston perustamisen yhteydessä lakiin, jotta virastossa säilyy tuntemus eri alueiden olosuhteista, elinkeinoista ja ympäristöstä.

1.9 Valtion pääsopijajärjestöjen sekä muiden työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen antamat lausunnot

1.9.1 Ammattiliitto Pro ry

Pro kannattaa keskeistä esitystä Lupa- ja valvontaviraston sekä elinvoimakeskusten perustamisesta. Pro pitää monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden vahvistamista edelleen oikeana kehittämissuuntana valtionhallinnossa. Yksikään toimiala ei kykene yksin ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia tai saamaan haluttua muutosta aikaan.

Edellä osan A kohdissa 1 ja 2 olemme esittäneet säädösluonnoksiin muutos- ja korjausehdotuksia, joiden huomioimista lopullisessa hallituksen esityksessä pidämme tärkeänä. Osassa B olemme esittäneet havaintoja ja täydennyksiä, joiden toivomme tulevan otetuksi huomioon hallituksen esitystä viimeisteltäessä.

Pro kannattaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, Liikenne- ja viestintävirastolle sekä Ruokavirastolle ehdotettuja tehtäväsiirtoja. Siirrettäväksi esitetyt tehtävät soveltuvat em. keskusvirastoissa

hoidettavaksi. Siirtyvän henkilöstön näkökulmasta tärkeintä on monipaikkaisen työnteon mahdollistaminen niin, että työskentely voi jatkua nykyisellä työntekopaikkakunnalla.

Hallituksen esityksen nykytilan kuvauksessa ja arvioinnissa sekä aluehallintouudistuksen tavoitteissa mainitaan useita kertoja rakenteen kehittämisen pääperiaatteena yhtäältä monialaisuus ja toisaalta pyrkimys lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaisuuden vahvistamiseen sekä vahvempien toiminnallisten kokonaisuuksien synnyttämiseen. Koska valmistelussa joudutaan yhteensovittamaan monenlaisia intressejä, näyttää lopputulos tälläkin kertaa suhteessa tavoitteisiin osin ristiriitaiselta. Tämä näkyy sekä Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten ohjausjärjestelmässä, jossa ministeriöiden toimialaohjauksen asema on vahva. Laintasolle on yksityiskohtaisesti kirjattu mm. ministeriöiden välisten erimielisyyksien ratkaisu. Ohjauksen yhteensovittamiseen ei sisälly uusia elementtejä, jotka varsinaisesti viraston käytännön tehtävien hoidossa tukisivat monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden vahvistumista. Erityisesti Lupa- ja valvontaviraston, mutta myös elinvoimakeskusten sisäisessä organisaatorakenteessa on nähtävissä hyvin perinteiseen tapaan selkeät ministeriö-/hallinnonalarajat. Ilman lopulliseen hallituksen esitykseen tehtäviä muutoksia virastoille jää hyvin vähän liikkumavaraa sisäisen organisaation ja tehtävien hoidon järjestämisessä tilanteessa, jossa joustavuutta ja ketteryyttä kipeästi tarvittaisiin toimintamenoihin kohdistuessa ennen näkemättömän suuret leikkaukset. Monialaisuuden ja moniammatillisuuden hyödyntämiseen eivät säädöstason kirjaukset erityisesti kannusta. Tämä on sääli, koska säästöpainet tulevat joka tapauksessa vaatimaan yhteistyöltä paljon.

Henkilöstövaikutukset ja uudistuksessa noudatettava henkilöstöpolitiikka on alaluvussa 4.2.5.9 sivuilla 136–142 kuvattu pääosin riittävällä tarkkuudella. Täydennykset ja huomiot olemme esittäneet osan A kohdissa 1 ja 2 sekä osassa B.

1.9.2 Akava ry

Akava ry yhtyy Julkisanalan korkeakoulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:n lausuntoon.

Valtion paikallishallinnossa tapahtuu samanaikaisesti huomattavia muutoksia. Työvoimapaalvelut siirtyvät kuntien järjestettäväksi ja ELY-keskusten tehtävät jaetaan. Muutokset heijastuvat myös nykyisiin viranomaisten toimipaikkoihin. KEHA-keskuksella on keskeinen rooli kuntien työvoimapaalveluiden sekä Elinvoimakeskusten ICT- ja kehittämispalveluiden tuottajana. On tärkeää varmistaa, että KEHA-keskuksen toimintakyky vastaa sen vastuulle tulevia keskitettyjä tehtäviä ja digitaaliset järjestelmät vastaavat nykyajan tarpeita.

1.9.3 Elinkeinoelämän keskusliitto EK

EK kannattaa hallituksen esitystä uuden Lupa- ja valvontaviraston perustamisesta, jonka keskeinen tehtävä on varmistaa ympäristöllisten lupamenettelyjen nykyistä sujuvampi, nopeampi ja ennakoitavampi toteutuminen. EK katsoo, että keskeisten valtion ympäristötehtävien yhdistäminen samaan, valtakunnallisen toimivallan omaavaan lupa- ja valvontavirastoon ja samanaikaisesti toteutettavat, menettelyjä koskevat lainsäädäntömuutokset mahdollistavat hallitusohjelman tavoitteen – investointiluvituksesta Suomelle kilpailuetu – toteutumisen.

EK kannattaa uuden Lupa- ja valvontaviraston perustamista myös sote- ja työsuojeluvalvonnan sekä turvallisuus- ja varautumiskokonaisuuksien osalta. Yhdistäminen edistää tarkoituksenmukaisesti toteutettaessa toiminnan tehokkuutta sekä yhdenmukaisuutta ja tasalaatuisuutta yritysten näkökulmasta.

EK kannattaa esitystä uusista Elinvoimakeskuksista, mutta korostaa tarvetta määritellä niiden tehtäväksi kirkkaammin yritysveitoisen kasvun vauhdittaminen alueilla. Tämä edellyttää yrityspalvelujen asettamista etusijalla: Elinvoimakeskusten tulisi keskittyä erityisesti yrityspalveluihin, jotka tukevat yritysten kestävästä kasvusta ja innovaatiotoimintaa, ja niillä tulee olla riittävät resurssit ja instrumentit koordinoivan roolin ottamiseksi alueellisesti hajanaisessa elinvoiman edistämiseksi. Etusijalla tulee olla siis yritysten kilpailukykyyn ja kansainvälistymisen edistäminen kuntien vastuulla olevien työvoimapalveluiden tukemisen sijaan.

Uusien elinvoimakeskusten tulisi tarjota yrityksille sujuvia palveluita, jotka tukevat niiden kasvua ja kansainvälistymistä. Elinvoimakeskuksia koskevassa laissa on tultava esille voimakkaammin niiden tärkeä rooli osana TF-toimintaa ja turvattu tämän asema lainsäädännön tasolla.

EK korostaa, että elinvoimakeskusten toiminnassa tulisi välttää päällekkäisyyksiä muiden viranomaisten tehtävien kanssa. Tämä tarkoittaa selkeää tehtäväjakoja ja yhteistyötä, jotta palvelut ovat tehokkaita ja asiakaslähtöisiä. EK esittää, että elinvoimakeskusten asiakaskunnassa tulisi erityisesti huomioida kasvuyrittäjyyden tukeminen sekä keski- ja suuret yritykset eli Mittelstandit, mikä tulee huomioida niiden palvelutarjonnan kehittämisessä.

1.9.4 Elintarviketeollisuusliitto (ETL) ry

Mielestämme uudistus on kokonaisuudessaan kannatettava ja erittäin tarpeellinen. Tässä lausunnossa esitettyjen ruoka- ja juoma-alan kannalta keskeisten näkökohtien lisäksi ETL tukee kokonaisuudessaan Elinkeinoelämän Keskusliiton (EK) lausunnossa esiin nostettuja näkökohtia.

Yhdenmukaisemmat lupakäytännöt parantavat investointisuunnitelmien kannalta tärkeää toimintaympäristön ennakoitavuutta. Lisäksi asioiden käsittelyn helpottuminen ja toimijoiden yhdenvertainen kohtelu eri puolilla Suomea on tärkeää. Mielestämme on hyvä, että hallituksen esityksen perusteluissa on tunnistettu, miten käytännön kehitystyö uusissa rakenteissa tulee kuitenkin vaatimaan aikaa. ETL haluaakin huomauttaa, että uudistuksen toteutuksessa erityistä huomiota tulee kiinnittää resurssitehokkuuden ohella käynnissä olevien prosessien sujuvuuden varmistamiseen sekä riittävän paikallistuntemuksen turvaamiseen.

ETL kannattaa esitystä ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtämiseksi aluehallintovirastoista Ruokavirastoon ehdotetulla tavalla valvonnan yhtenäistämiseksi, päällekkäisyyksien ja kustannusten vähentämiseksi sekä hallinnon selkeyttämiseksi.

ETL pitää erittäin hyvänä ja tarpeellisena uudistuksena myös ympäristöllisten lupa- ja valvontatehtävien kokoamista yhteen valtakunnalliseen virastoon ratkaisukäytäntöjen ennakoitavuuden edistämisen sekä lainsäädännön yhdenmukaisen soveltamisen näkökulmasta. Uudistuksen toteutuksessa on kuitenkin tärkeää kiinnittää erityistä huomiota riittävään alueellisten erityispiirteiden tunnistamiseen edellyttämiin resursseihin sekä käynnissä olevien prosessien sujuvuuden varmistamiseen myös muutosvaiheen aikana.

Uuden Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin lukeutuu myös varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen. Asetusluonnoksen 4 §:n perusteella alueellisen valmiustoimikunnan kokoonpanosta ei mielestämme saa käsitystä, että siinä toteutuisi YTS:n kantava periaate eri tahojen (viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen) varautumisen yhteistyöstä. Edellä mainituista tahoista on selkeästi mainittu vain viranomaisten edustus. ETL katsoo, että alueellisessa varautumisessa tulisi huomioida myös valtakunnallinen varautuminen ja sen yhteensovittaminen alueellisen varautumisen kanssa.

ETL pitää tärkeänä, että elinvoimakeskuksista annetussa laissa huomioitaisiin koko ruokaketjun toimintaedellytysten tukeminen alkutuotannosta teolliseen jalostukseen, koska kotimainen alkutuotanto ja teollisuus ovat vahvassa yhteydessä toisiinsa. Elintarvikkeiden jalostus tulisi mainita elinvoimakeskusten tehtävistä säätävässä pykälässä, koska elinvoimakeskuksilla on mahdollisuus edistää myös elintarviketeollisuusyritysten toimintaedellytyksiä toiminta-alueellaan.

1.9.5 Energiateollisuus ry

ET kannattaa ehdotuksen pääratkaisua Lupa- ja valvontaviraston sekä elinvoimakeskusten perustamisesta sekä nykyisten aluehallintovirastojen ja elinvoimakeskusten lakkauttamista ja niiden tehtävien jaon peruseriaatteita.

ET tukee ehdotuksen mukaista viraston ja elinvoimakeskusten johtamisen ja ohjaamisen järjestämistä.

Myös ympäristötehtävien jaon osalta kannatetaan pääsääntöisesti esitystä. ET tukee lähtökohtaa, että virastolle osoitetaan laajasti ympäristöllisiä luvitukseen ja valvontaan liittyviä valtion viranomaistehtäviä. Lausunnossa esitetään huomioita erityisesti 1) vesien ja meren hoidon järjestämisen, 2) alueidenkäytön valvonnan ja ohjauksen, 3) kalataloustehtävän ja 4) vesitaloustehtävän osoittamiseen. ET ei kannata ehdotuksen mukaista ratkaisua siltä osin, että alueidenkäytön valvonnan ja ohjauksen tehtävät sijoitetaan virastoon. ET katsoo näiden kaavoitustehtävien sopivan paremmin alueellisiin ja laaja-alaisiin elinvoimakeskuksiin.

ET esittää lausunnossaan erittäin kielteisen kannan viraston ympäristöosastolle perustettavasta yleisen edun valvonnan yksiköstä. ET esittää yksiköstä luopumista.

ET katsoo, että elinvoimakeskusten tehtävien keskittäminen on kannatettavaa. Kala- ja vesitaloustehtävien sekä vesienhoidon toimeenpanotehtävän osalta ET esittää toimialuemäärittelyjen uudelleenharkintaa siten, että nämä vesiin liittyvät tehtävät muodostavat tarkoituksenmukaiset kokonaisuudet.

1.9.6 Hyvinvointiala HALI ry

- 1) Hyvinvointiala HALI ry kannattaa nykyisen hajautuneen valvonnan rakenteen yhdenmukaistamista ja kokoamista ehdotettuun valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon.
- 2) Uuden viraston toiminnassa on huolehdittava hallitusohjelman kirjauksesta siitä, että ”Valvojan viranomaisen ei tule vaatia palveluorganisaatioilta sellaista, mitä ei ole laissa säädetty.” Valvontakäytäntöjen ja -periaatteiden on kohdeltava sote-palveluja tuottavia toimijoita yhdenvertaisesti ja kunnioitettava valvottavien oikeuksia.
- 3) Valvonnan tosiasiallinen kohdistuminen myös julkiseen sektoriin on varmistettava, ja myös hyvinvointialueiden toteuttamaa valvontaa on valvottava.
- 4) Uuden viraston riittävästä resursseista on huolehdittava, jotta ei jouduta valvontalain toimeenpanon kaltaisiin ongelmiin, ja ettei hallinnonalaan kohdistettavia säästöjä paikata korottamalla toimijoilta perittäviä lupa- ja valvontamaksuja.

1.9.7 Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry

Käsillä oleva lakikokonaisuus on massiivinen ja sen aikataulu erittäin kunnianhimoinen. JUKO esittää, että uudistuksen läpiviemiseksi aikataulua muutetaan niin, että virastot aloittavat 1.1.2027. Uudistusta toimeenpantaessa on arvioitava ja koordinoitava säästöjen vaikutukset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen ja uuden organisaation rakentamiseen saman aikaisesti. Henkilöstö on erittäin

kovilla jo nyt. Palveluiden tuottaminen nykyisissä viranomaisissa ja uudessa organisaatiossa tulee turvata. Henkilöstöllä on lisäksi oikeus hyvään henkilöstöpolitiikkaan, hallittuun siirtymään ja esimerkiksi nykyisiä tehtävän vaatimuksia vastaaviin tehtäviin uudessa organisaatiossa. Henkilöstö on otettava mukaan kaikkeen valmisteluun kaikilla tasoilla. Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa edellyttää, että henkilöstöllä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa uudistuksiin silloinkin, kun niistä päätetään lailla. Henkilöstöä on kohdeltava yhdenvertaisesti kaikissa tehtävissä. Uuden palkkausjärjestelmän tulee mahdollistaa hyvä johtaminen ja henkilöstön osalta palkassa tulee näkyä kehittyminen ja vaativampiin tehtäviin siirtyminen. Palkkausjärjestelmään tulisi varata rahoitus.

JUKO pitää huolestuttavana kiirettä lain valmistelussa. Jos uudistus astuisi voimaan 1.1.2027, pystyttäisiin uudistus sekä rakentamaan, että perustelemaan kestävämmiin. Resurssit tulisi kohdentaa oikein niin valmisteluvaiheessa, kuin uudessa organisaatiossa. Kun resursseja on rajallisesti, on varmistettava erikseen, että lakisääteiset tehtävät on mahdollista tehdä. Kansalaisten ja yritysten tulee saada jatkossa vähintään yhtä hyvät palvelut kuin tällä hetkellä. Säästöjen vaikutus voi syödä hyvät tavoitteet jo ennen, kuin uudistus on voimassa ja siksi niitä tulisi arvioida uudelleen.

1.9.8 Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

4.2.5.9 Henkilöstövaikutukset

JHL ry näkee tärkeänä lähtökohtana palvelussuhteen ehtojen nykytason säilymisen, henkilöstön hyvinvoinnista huolehtimisen sekä hyvän ja laadukkaan henkilöstöpolitiikan henkilöstöön liittyvien muutosten toteuttamisessa. Hyvä ja tarkoituksenmukainen muutoksen johtaminen edellyttää koko henkilöstön osallistamista muutokseen myös virastotasolla. Muutoksen kohteena olevissa virastoissa on tärkeää kiinnittää huomiota henkilöstön yhdenmukaisesta tiedonsaannista ja osallistamiseen eri virastoissa.

Esityksen mukaan valtion aluehallinnon uudistuksella ei tavoitella henkilöstövähennyksiä. JHL ry pitää keskeisenä sekä riittävien henkilöstö- että taloudellisten resurssien turvaamisen uudistuksessa ja tämän huomioimista julkisen talouden suunnitelmissa vuosille 2025-2028. On huomioitava, että virastoon tulee neuvotella myös uusi palkkausjärjestelmä, jonka riittävästä rahoittamisesta on huolehdittava. Palkkausta on kehitettävä siten, että se huomioi nykyistä paremmin työnvaativuuden.

Lupa- ja valvontavirasto

Kannattamme tavoitetta viraston henkilöstön alueilla työskentelyn jatkamisesta. Henkilöstön siirtymistä paikkakunnalta toiselle on vältettävä.

Toimipaikoista on säädettävä laissa. Paikallisuus ja alueellinen läsnäolo ovat tärkeitä tarkastustoiminnassa sekä asiakkaan että tehtävän suorittamisen kannalta. Esimerkkinä tarkastustoiminnassa ovat pitkät etäisyydet tarkastuskohteisiin tehokkaan tarkastustoiminnan ja ajankäytön kannalta.

1.9.9 Kemianteollisuus ry

Kemianteollisuus kannattaa valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustamista sekä samanaikaisesti käynnissä olevan yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteita. Tarve sujuvoittaa ja tehostaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä on ilmeinen. Lupamenettelyn sujuvuudella on suuri merkitys investointien toteutumiselle.

Kemianteollisuus on kuitenkin huolissaan uuden organisaatiomallin ja siihen liittyvien muutosten aiheuttamasta mahdollisesta lupien käsittelyn hidastumisesta. Katsomme, että uuden Lupa- ja valvontaviraston resurssit tulisi jo siirtymävaiheessa mitoitaa niin, että muutoksen aiheuttaman ylimääräinen työ huomioidaan. Tarvittavat resurssit tulisi varmistaa myös jatkossa. Lupa- ja valvontaviraston riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus on luvituksen sujuvoittamisen kannalta merkittävässä asemassa.

Toteamme myös, että yhteisten tietojärjestelmien suunnitteluun on varattava riittävästi resursseja. Yhteisen tietojärjestelmän kautta pitää voida hoitaa asioita turvallisesti, ja kunkin viranomaisen on päästävä käsiksi vai kyseiselle viranomaistaholle oleelliseen tietoon.

Lisäksi uutta virastoa suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota alueelliseen varautumiseen ja sen tarkoituksenmukaiseen organisoitumiseen. Alueellisten valmiussuunnitelmien on kuljettava linjassa valtakunnallisten valmiussuunnitelmien sekä maanpuolustuksellisten tarpeiden kanssa. Alueellisessa valmiussuunnittelussa on huomioitava myös alueen elinkeinotoiminta kokonaisuudessaan, ei vain huoltovarmuustoiminnassa mukana olevat toiminnanharjoittajat. Valmiustoiminnan riittävästä henkilöresursseista on huolehdittava, jotta kriisitilanteessa on käytettävissä tarvittava määrä osaajia.

Toteamme, että yhdenmukaisuus ja valtakunnallisesti yhtenäisten toimintatapojen käyttöönotto ympäristöön liittyvissä lupamenettelyissä on oleellinen ja tärkeä asia investointien suunnittelussa. Luvituskokonaisuutta tulee hoitaa viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina ja/tai peräkkäisinä palasina.

1.9.10 Kunta- ja hyvinvointialueuudenantajat KT

KT pitää tärkeänä sitä, että esitetty Lupa- ja valvontaviraston organisoituminen ja tapa johtaa virastoa, edistää monialaisia työskentelymalleja ja tuottaa lisäarvoa sekä asiakkaalle että yhteiskunnalle. On myös tärkeää, että uusi toimintatapa otetaan käyttöön viraston kaikessa, niin valtakunnallisessa kuin alueellisessa, toiminnassa sekä huolehditaan uudistuksessa valvonnan kohteena olevien toimialojen palveluiden käyttäjien oikeuksien toteutumisen sekä palvelun tuottajien velvoitteiden täyttäminen.

KT pitää tärkeänä, että uuden valtakunnallisen viraston henkilö- ja osaamisresurssit ovat tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti käytössä ja että niitä kehitetään siten, että palvelut, toimintatavat ja ratkaisut ovat valtakunnallisesti yhdenmukaisia ja tasalaatuisuutta. Tavoitetta elinvoimakusten palveluiden järjestämisestä asiakkaan tarpeiden perusteella KT pitää erityisen tärkeänä. Kuitenkin ottaen huomioon mahdollisen henkilöstöresurssien vähenemisen, on pyrittävä järjestämään toiminnot minimoimalla asiakkaille syntyvä hallinnollinen taakka. KT edellyttää jatkossa palveluprosessien keventämistä. KEHA-keskuksen osalta tulisi esitettyjä säännöksiä tarkistaa niin, että huomioitaisiin työvoimapalvelujen järjestämislakiin tehtävät muutokset (HE 37/2024 vp).

1.9.11 Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry

Kannatamme esitetyn uudistuksen tavoitteita nykyistä sujuvammista lupaprosesseista ja eri viranomaisten yhteistyön parantamisesta. Keskitymme lausunnossamme pääasiassa ympäristöhallinnon näkökulmaan, sillä merkittävä määrä jäseniämme työskentelee eri tehtävissä ympäristöhallinnossa, kuten myös EVK:n maaseututehtävissä ja luonnonsuojelutehtävissä.

Tällä hetkellä ELY-keskusten välillä on jonkin verran eroja eri tehtävien resursoinnissa ja priorisoinnissa. Uudistuksella pystytään toivottavasti yhtenäistämään käytäntöjä ja tasaamaan resursseja koko maan tasolla.

Olemme kuitenkin hyvin huolissamme samaan aikaan toteutettavista mittavista leikkauksista valtionhallintoon, jotka tulevat väistämättä vaikuttamaan tähänkin uudistukseen. Suuria muutoksia on vaikea viedä läpi sitouttavasti missään organisaatiossa, jos toteuttava henkilöstö samaan aikaan pelkää työpaikkansa puolesta.

Henkilöstön liian suuri kuormitus on tutkitusti keskeisiä syitä lupaprosessien viivästymiseen. Resurssien riittävydestä ja henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta tulee huolehtia muutosta tehtäessä. Työmatkoista ei valtakunnallisessa LVV:ssa ja yhdistyvillä elinvoimakeskusten alueilla saa muodostua kohtuuttomia, samoin virkapaikat eivät saa siirtyä pois työntekijän nykyiseltä työssäkäyntialueelta.

Ympäristöhallinnossa ja maaseututehtävissä on paljon määräaikaisia työsuhteita, joiden jatkosta ei ole tietoa uusia virastoja perustettaessa. Moni työsuhde tulee päättymään ennen uuden viraston aloittamista ja ELY-keskuksissa on jo nyt käytännössä kielletty uudet rekrytoinnit. Määräaikaisten työsopimusten ketjuttamiseen tulisi kiinnittää huomiota muutosvaiheessa ja samalla arvioida todellinen työvoiman tarve lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Jos yksittäisen työntekijän työkuorma kasvaa nykyisestä, on vaarana, että uudistuksella tavoitellut hyödyt jäävät kuormituksen jalkoihin.

Käynnissä oleva alueidenkäyttölain uudistaminen tulisi ottaa paremmin huomioon aluehallintouudistuksessa erityisesti tehtävien jaossa elinvoimakeskusten ja Lupa- ja valvontaviraston kesken.

1.9.12 Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

MaRa kannattaa uuden Lupa- ja valvontaviraston perustamista. Lupa- ja valvontatehtävien keskittäminen samalle viranomaiselle, jolla olisi myös valtakunnallinen toimivalta, on perusteltua. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää hallinnon rakennetta ja purkaa päällekkäisiä rakenteita. MaRa pitää hyvänä parantaa ja suoraviivaistaa aluehallintoa sekä edistää yhden luukun mallia.

MaRa pitää lisäksi myönteisenä sitä, että uudessa valtakunnallisessa virastossa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. Näin esimerkiksi keskeisten valtion ympäristötehtävien yhdistäminen samaan, valtakunnallisen toimivallan omaavaan lupa- ja valvontavirastoon ja samanaikaisesti toteutettavat, menettelyjä koskevat lainsäädäntömuutokset sujuvoittavat ja nopeuttavat lupamenettelyjä. Lupamenettelyjen ja niihin liittyvän ohjauksen ja valvonnan tärkeä tehtävä on, että lakeja tulkitaan samalla tavalla eri puolilla Suomea ja että lupien myöntäminen ja valvonta ovat alalla yhdenmukaisia. Valtakunnallinen toiminta-alue tarjoaa mahdollisuuden yhdenmukaisiin toimintatapoihin sekä resurssien kohdentamisen varmistamaan lupaprosessien tehokkaan läpiviennin.

MaRa korostaa sitä, että niin yhden luukun lainsäädäntöhankkeen kuin valtion aluehallinnon uudistamisenkin tulee nopeuttaa investointihankkeita koskevien maankäyttö- ja lupaprosessien käsittelyä, tehostaa viranomaisten välistä koordinaatiota ja parantaa päätösten ennakoitavuutta.

Sähköistä asiointia tulee myös lupamenettelyjen yhteydessä kehittää. Sujuvat ja käyttäjälähtöiset lupaprosessit ovat kaikille tärkeitä, mutta erityisesti niillä on merkitystä pienille yrityksille, joilla resurssit toimia ovat rajallisemmat kuin suuremmilla yrityksillä. Samalla myös viestintää lupa-

asioista tulee kehittää asiakaslähtöisesti sillä ajatuksella, että asiakas löytää tarvitsemansa selkeät ohjeet helposti saavutettavalla tavalla yhdestä lähteestä.

1.9.13 Opetusalan ammattijärjestö OAJ

Opetusalan ammattijärjestö OAJ vaatii, että uudistukseen sisällytetään myös hallitusohjelmassa oleva lupaus vahvistaa aluehallintovirastojen toimivaltuuksia koulujen laillisuusvalvonnassa. Tämä edellyttää, että lupa- ja valvontavirastolle säädetään toimivat sanktiokeinot sekä oma-aloitteinen puuttumisoikeus perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen järjestämiseen. Nykytilanteessa opetuksen järjestäjät päättävät itse valvontamenetelmistä, ja kanteluiden tekeminen on ainoa keino puuttua epäkohtiin. Lupa- ja valvontaviraston oma-aloitteinen valvontaoikeus on välttämätöntä koulutuksen laadun varmistamiseksi.

1.9.14 Rakennusteollisuus RT ry

Rakennusteollisuus tukee Elinkeinoelämän keskusliiton lausunnossa esittämää. Yhden luukun lupamalli edistää erityisesti Rakennusteollisuuteen kuuluvan Infra ry:n hankkeita. Jäsenistömme kannalta on tärkeää, että kaavoitus- ja rakentamislupaa koskevat kysymykset säilyvät uudistuksen jälkeenkin kunnilla. Tulevan lupa- ja valvontaviraston tehtävänä tulee olla kuntien kaavoituksen edistäminen ei ohjaaminen.

1.9.15 Sivistysala ry

Sivista pitää aluehallintouudistusta kannatettavana. Sivista pitää uuden viraston tehtäviä tarkoituksenmukaisesti määriteltynä, eikä pidä tarpeellisena niiden laajentamista ehdotetusta. Sivista ehdottaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee esityksen yksityisen varhaiskasvatuksen siirtymisestä ilmoitusmenettelyyn samanaikaisesti aluehallintouudistuksen kanssa.

1.9.16 STTK ry

STTK:n näkemyksen mukaan esitys valtion aluehallintouudistukseksi on perusteltu ja kannatettava. Kehityssuuntana monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden vahvistaminen oikea. Tunnistamme kuitenkin riskejä, joita liittyy monialaisesti toimiviin virastoihin, jotka toimivat yhden ministeriön pääasiallisessa ohjauksessa. Lupa- ja valvontaviraston osastot toimisivat usean eri ministeriön ohjauksessa, ja Elinvoimakeskusten toimintaa omilla toimialoillaan ohjaa viisi eri ministeriötä. Tämä voi aiheuttaa haasteita viraston toiminnan kokonaisuuden ohjauksessa, johtamisessa ja resurssien jakautumisessa. Myös alueellisesta toimivallasta on pidettävä huolta.

STTK katsoo, että muodostettaviin uusiin virastoihin kohdistuu suuria säästöpaineita valtiontalouden tulevien vuosien rahoitushaasteiden takia. Iso osa toiminnan tehostamisesta syntyvistä myönteisistä vaikutuksista realisoituu kuitenkin vuosien viiveellä. Virastoille tulee antaa työrauha tulevina vuosina. Henkilöstön muutostukeen ja asianmukaisten yhteistoimintamenettelyjen hoitoon on turvattava riittävät resurssit.

1.9.17 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Jos uudessa lupa- ja valvontavirastossa tai elinvoimakeskuksissa tulee olemaan nykyistä pienemmät resurssit, hallituksen esityksen julkilausutut tavoitteet eivät tule toteutumaan. Ylipäättään resursseja tarvittaisiin lisää laadun ja tehokkuuden varmistamiseksi. Jo nykyisin useat eri aluehallinnon valvonta- ja lupaviranomaiset ovat aliresurssoituja, eikä puutteellisilla resursseilla toimivia

viranomaistehtäviä pitäisi pilkkoa ja siirtää toisiin virastorakenteisiin. Uudistuksen tavoitteisiin pääseminen ei edellytä VM:n tulosohjauksen lisäämistä. Päinvastoin se voisi johtaa pääasiallisten tavoitteiden epäonnistumiseen johtuen liian tiukasta henkilöstöresurssien tulosohjauksesta.

1.9.18 Suomen Eläinlääkäriliitto ry

Eläinlääkäriliitto pitää ehdotusta pääsääntöisesti kannatettavana. Olemme lausunnossamme nostaneet esille haasteita, joita valmistelutyössä tulee ratkaista, jotta muutos on onnistunut. Erityisen tärkeää on varmistaa organisaatioiden yhtenäisyys ja paikallinen tuki sekä viranomaisille että toimijoille. Muutoksessa siirtyvät resurssit, sekä henkilöstön että talouden, tulee turvata muutoksen yli. Määrärahojen kohdentaminen aluehallintovirastoista siirtyvään toimintaan tulee turvata myös jatkossa. Muutos tulee toteuttaa yhteistyössä henkilöstön kanssa, jotta vuosien aikana kertyneet hyvät toimintatavat eivät jää muutoksen jalkoihin. Suomen Eläinlääkäriliitto näkee muutoksen suurena haasteena paikallisen yhteistyön jatkumiselle kunnaneläinlääkärien kanssa sekä osaavan ja kokeneen henkilöstön pitämiseksi organisaatiomuutoksen yli.

1.9.19 Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Uudistuksen tavoitteena on palvelujen tuottaminen vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin, laadukkaammin ja saavutettavammin. Tavoitteena on myös valtakunnallisen toiminnan tehostaminen ja yhdenmukaistaminen sekä kansalaisten ja yritysten yhdenvertaisuuden edistäminen yhtenäisen lupa- ja valvontamenettelyn myötä. Nämä ovat erittäin kannatettavia tavoitteita. Toiminnan ja toimintatapojen muutos ja yhtenäistäminen vaatii resursseja ja aikaa. Uudistuksen onnistuessa ja pitkällä aikavälillä toiminnan tehostaminen ja yhtenäistäminen tuottaa parhaimmillaan säästöjä ja toimivan viraston kansalaisen näkökulmasta.

Viraston ohjauksessa siirtyminen kuuden aluehallintoviraston ja Valviran ohjauksesta yhteen usean ministeriön yhteiseen tulosohjaukseen ja strategiatyöhön mahdollistaa ohjaustoiminnan kokonaisuuden tehostumisen on kannatettavaa.

Koska tulevan Lupa- ja valvontaviraston toimialueena on koko suomi, SuPer näkee tärkeänä myös alueellisten erityispiirteiden huomioimisen ja tuntemisen. Kun uudistuksen voimaantuloa tavoitellaan 1.1.2026, on todettava, että aikataulu tälle mittavalle uudistukselle on kireä.

SuPer näkee valtakunnallisen viraston perustamisen kannatettavana. Lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaistaminen ja lupaprosessien sujuvoittaminen on tärkeä tavoite. Näemme kansalaisen näkökulmasta merkityksellisenä sen, että uudistuksen myötä viranomaisten toiminta yhtenäistyy, tulkintaerot vähenevät ja hakijoiden yhdenmukainen kohtelu vahvistuu.

Virastolla on tärkeä tehtävä perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen seuraajana. On hyvä, että toimialat kootaan yhteen ja siten mm. asiantuntemuksen hyödyntäminen on mahdollista yli toimintarajojen.

Virastojen yhdistäminen vaatii kuitenkin konkreettista työtä ja resursseja, jotta palvelut ja lupaprosessi, käytänteet ja yhteistyö toimijoiden kesken tulevat käytännössä sujuviksi ja toimiviksi. SuPer edellyttää riittävien resurssien turvaamista valvontaviranomaisille siten, että toimintayksiköiden valvontaa voidaan tosiasiallisesti toteuttaa ja myös yllätysvalvontakäyntejä suoritetaan. Vain omavalvontaan perustuva ohjaus ja valvonta ei ole riittävää. Valvovan viranomaisen tuki- ja ohjaustehtävän lisäksi herää kysymys, onko riittävä perustelu se, että palveluntuottajat toimivat lähtökohtaisesti oikein ilman välitöntä ohjausta ja valvontaa ja viranomaisen mahdollisuutta tehdä valvontakäynti ilman etukäteisilmoitusta.

SuPer näkee hyvänä, että sosiaali- ja terveysalan osastolla toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta. Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa kyseisen valvontalautakunnan viraston sosiaali- ja terveysalan osaston esityksestä neljäksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnassa asiaa ratkaistaessa tulee olla myös yksi sitä ammattialaa edustamassa, jonka harjoittamista koskeva asia kulloinkin on käsiteltävänä. Valvira (muistion V78233/2023) on tuonut aiemmin esiin lähihoitajia koskevien valvonta-asioiden suuren määrän. Siksi SuPer näkee olennaisen sosiaali- ja terveydenhuollon nimikesuojattuja ammattihenkilöitä edustavan Lähi- ja perushoitajaliiton edustuksen lautakunnassa.

SuPer kantaa huolta digitaalisten asiointipalveluiden ensisijaisuudesta ja toteaa, että palveluja tulee kehittää aidosti kansalaisia ja mm. sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia palveleviksi ja jouheviksi. On tärkeää myös muistaa, että meillä tulee olemaan aina kansalaisia, joilla ei digitaalisiin palveluiden käyttöön ole mahdollisuutta, osaamista tai kyvykkyyttä. Palveluiden tarjoaminen myös muilla keinoin on turvattava.

SuPer pitää tärkeänä, että uudistusta toimeenpantaessa turvataan palveluiden saatavuus ja laatu ja ettei siirtymävaiheessa tule katkoksia. Tällä hetkellä esimerkiksi palvelutuottajarekisteri Soteri on erittäin pahasti ruuhkautunut. Taustalla ovat uudistuneen sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain mukaisen menettelyn ja rekisterijärjestelmän käyttöönotto sekä sen myötä lisääntyneet hakemusmäärät, joka on johtanut jopa 6 kuukauden jonotusaikoihin. Tämä on aiheuttanut monille sosiaali- ja terveydenhuollon itsenäisille ammatinharjoittajille suuria haasteita. Asiakas- ja potilasturvallisuuden sekä palveluiden saatavuuden turvaamisen näkökulmasta tämä on ollut hälyttävää. On kiinnitettävä huomioita siihen, ettei tässä valtavassa uudistustyössä kohdata samoja haasteita.

1.9.20 Suomen Lääkäriliitto

Lääkäriliitto pitää perusteltuna sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien tehtävien keskittämisen Valvirasta ja aluehallintovirastoista yhden kansallisen viraston alaisuuteen. Kuten luonnoksessa tuodaan esille, erillisten virastojen hallinnollinen keskittäminen auttaisi mm. päätöksenteon yhdenmukaistamisessa ja resurssien tarkoituksenmukaisessa kohdentamisessa.

Sen sijaan eri sektoreiden tuominen saman viraston alaisuuteen ei näyttäydä yhtä hyvin perusteltuna. On epäselvää, onko monialaisen jättiviraston osastojen välisen synergiahyödyt suurempia kuin suuren tuoma organisatorinen monimutkaisuus (mm. eri ministeriöiden ohjausroolit) ja ketteryuden haasteet. Tämän ratkaisun perusteluja voisi luonnoksessa tuoda vahvemmin esille.

Uudistus tulee toteuttaa siten, että se tulee mm. parantamaan hyvinvointialueiden toiminnan valvontaa, itsevalvonnan viranomaisohjausta, potilasturvallisuutta ja nykyisiä rekisteröintimenettelyssä havaittuja haasteita. On tärkeää, että uudistuksen jälkeenkin virastolla säilyy riittävä alueellinen tuntemus palvelujärjestelmään.

Suuren hallinnollisen muutoksen toteutukseen on varattu verrattain vähän aikaa, kun ilmeisesti tarkoituksena on uuden viraston aloitus viimeistään 2026 alussa. Liiallisella kiireellä ei tule vaarantaa toiminnan saumatonta jatkumista muutoksen läpi. Lääkäriliitto lisäksi edellyttää, että henkilöstön siirtymisen suunnittelussa ja toteuttamisessa noudatetaan aitoa yhteistoimintaa työnantajan ja henkilöstön välillä.

1.9.21 Tehy ry

Tehyn näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon lupa-, rekisteröinti-, valvonta- ja ohjaustehtävät on perusteltua koota valtakunnallisesti toimivaan virastoon.

Tehy kuitenkin tunnistaa riskejä, joita on liitetty monialaisesti toimivan, valtakunnallisen keskusviraston mallissa, joka toimisi valtiovarainministeriön pääasiallisessa ohjauksessa.

Monialaisen keskusviraston osastot toimisivat usean eri ministeriön ohjauksessa.

Valtiovarainministeriöllä olisi viraston pääasiallinen ohjausvastuu. Sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi sosiaali- ja terveysalan osaston ohjausvastuu. Ohjausvaltavastuun moniportaisuus aiheuttaa riskejä viraston johtamis-, ohjaus-, lupa-, ja valvontatehtävissä onnistumiselle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa-, ohjaus-, ja valvontatehtävät edellyttävät sote-palvelujen järjestämisen ja tuottamisen vahvaa asiantuntemusta. Tämä asiantuntemus on turvattava jatkossakin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa-, rekisteröinti-, valvonta- ja ohjaustehtävät edellyttävät Tehyn mukaan taloudellisia lisäresursseja tulevina vuosina. Tehy näkee riskinä sen, että monialaisen, suuren valtion keskusviraston resursseihin kohdistetaan säästöpainetta valtiontalouden rahoitushaasteiden takia. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- valvonta ja ohjaustehtävistä ei ole Tehyn mukaan mahdollista säästää ilman vaikutuksia potilas- ja asiakasturvallisuuteen tai sote-palvelujen laatuun.

Näkemyksemme mukaan alustava suunnitelma siitä, että uuden Lupa- ja valvontaviraston toiminta käynnistyisi 1.1.2026, voi olla epärealistinen. Potilas- ja asiakasturvallisuus tai ammattihenkilöiden oikeusturva ei saa vaarantua liian kunnianhimoisen aikatauluasetannan vuoksi.

Lausunnon valmistelussa on huomioitu Suomen Sairaanhoidajat ry:n, Suomen Röntgenhoitajat ry:n, Suomen Kätilöliitto ry:n sekä Kuntoutusohjaajat ry:n näkemykset.

1.10 Muiden yhdistyksien antamat lausunnot

1.10.1 Akkuteollisuus ry

Akkuteollisuus kannattaa valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustamista sekä samanaikaisesti käynnissä olevan yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteita. Tarve sujuvoittaa ja tehostaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä on ilmeinen. Lupamenettelyn sujuvuudella on suuri merkitys investointien toteutumiselle.

Akkuteollisuus on kuitenkin huolissaan uuden organisaatiomallin ja siihen liittyvien muutosten aiheuttamasta mahdollisesta lupien käsittelyn hidastumisesta. Katsomme, että uuden Lupa- ja valvontaviraston resurssit tulisi jo siirtymävaiheessa mitoittaa niin, että muutoksen aiheuttaman ylimääräinen työ huomioidaan. Tarvittavat resurssit tulisi varmistaa myös jatkossa. Lupa- ja valvontaviraston riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus on luvituksen sujuvoittamisen kannalta merkittävässä asemassa.

Toteamme, että yhdenmukaisuus ja valtakunnallisesti yhtenäisten toimintatapojen käyttöönotto ympäristöön liittyvissä lupamenettelyissä on oleellinen ja tärkeä asia investointien suunnittelussa. Luvituskokonaisuutta tulee hoitaa viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina ja/tai peräkkäisinä palasina.

1.10.2 Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Rakennerahastorahoitusten jakamiseen ja kohdentumiseen liittyvät kysymykset aluehallintouudistuksessa ovat kriittisen tärkeitä ammattikorkeakouluille. Uusien elinvoimakeskusten perustamisen myötä saatetaan menettää alueellista osaamista, kun elinvoimakeskusten määrä pienenee nykyisten ELY-keskusten määrään verrattuna.

Erityisen suuri ongelma eri alueiden yhdenvertaisuudelle on nykyisten toimijoiden toisistaan poikkeavat linjaukset keskeisissä kysymyksissä sekä alueiden erityispiirteiden tuntemattomuus.

Arene esittää, että alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetussa laissa sekä alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetussa laissa tarkoitetut välittävän toimeenpanon tehtäviä hoitaisivat neljän elinvoimakeskusten sijaan kaikki elinvoimakeskukset.

Ammattikorkeakoulut toivovat lainsäädäntöön ja yleisesti elinvoimakeskusten toiminnan ohjaamiseen tiukempia kansallisia yhteisiä linjauksia rahoituspäätöksiin liittyvissä teknisissä kysymyksissä. Nyt eri ELY-keskuksilla on keskenään poikkeavia toimintamalleja, joka tekee hankalaksi asioida samanaikaisesti useamman eri ELY-keskuksen kanssa ja samaan aikaan asettaa ammattikorkeakoulut keskenään erilaiseen asemaan eri puolella Suomea.

Tuleville elinvoimakeskuksille tulee kohdentaa myös kansallisia T&K-resursseja erityisesti pk-yritysten kasvua edistävien tutkimus- ja kehittämissankkeiden rahoittamiseen. Tällainen rahoitus voisi täydentää kansallisia rahoitusinstrumentteja joustavana ja paikallisiin tarpeisiin paremmin reagoivina.

1.10.3 Etelä-Savon yrittäjät

Etelä-Savon Yrittäjät haluavat varmistaa, että aluehallinnon uudistuksessa Etelä-Savon yrityksillä on samat oikeudet ja mahdollisuudet kuin muualla Suomessa.

On tärkeää, että uudistuksessa huomioidaan Etelä-Savon erityispiirteet ja paikallistuntemus säilyy osana valtionhallintoa. Tämä tukee pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä sekä varmistaa yhdenvertaiset mahdollisuudet hyödyntää valtion tarjoamia palveluita ja rahoitusinstrumentteja. Alueellisten erojen ei tule heikentää Etelä-Savon asemaa verrattuna suurempiin keskuksiin.

Uusien virastorakenteiden tulee toimia tiiviissä yhteistyössä maakuntaliittojen ja kuntien sekä muiden elinvoimaa edistävien tahojen kanssa, jotta alueen kehittäminen on tehokasta ja hyödyt jakautuvat tasaisesti koko maakuntaan.

Paikallisen yhteyden säilyttäminen on välttämätöntä, jotta Etelä-Savon elinkeinoelämä ja yritykset voivat hyötyä uudistuksesta samalla tavalla kuin muualla maassa. Elinvoimakeskusten on toimittava asiakaslähtöisesti ja varmistettava, että maakunnan yrityksillä on tasapuoliset kehittämismahdollisuudet ja tukipalvelut.

Kaikkien yritysten tasapuolisen kasvun ja kehityksen varmistamiseksi on tärkeää, että tukipalvelut, rahoituskanavat ja niihin liittyvät neuvontapalvelut ovat kaikkien yritysten saatavilla sijainnista riippumatta.

Etelä-Savon Yrittäjät korostavat, että aluehallinnon uudistuksen tavoitteena tulee olla tasapuolinen aluekehitys, mikä edellyttää tiivistä yhteistyötä ja selkeää kommunikaatiota kaikkien osapuolten välillä. On myös varmistettava, että maakunnan elinvoima säilyy ja erityistarpeet otetaan huomioon päätöksenteossa ja toiminnan suunnittelussa.

1.10.4 Julkisen alan viestijät ry

Julkisen alan viestijät JAT ry katsoo, että Lupa- ja valvontaviraston viestintä on tarkoituksenmukaista organisoida pääjohtajan välittömässä alaisuudessa toimivaksi omaksi yksiköksi, niin kuin se on valtaosassa virastoja organisoitu. Ammattimaisella viestinnällä on tällöin parhaat edellytykset toimia osana strategista johtamista ja edistää viraston strategisia tavoitteita.

1.10.5 Kaivosteollisuus ry

Kaivosteollisuus ry kannattaa valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustamista sekä yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteita. Tarve sujuvoittaa ja tehostaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä on ilmeinen. Lupamenettelyn sujuvuudella on suuri merkitys investointien toteutumiselle. Kaivosteollisuus ry kannattaa hallituksen esitystä, jonka keskeinen tehtävä on varmistaa ympäristöllisten lupamenettelyjen nykyistä sujuvampi, nopeampi ja ennakoitavampi toteutuminen.

Kaivosteollisuus ry on kuitenkin huolissaan uuden organisaatiomallin ja siihen liittyvien muutosten aiheuttamasta mahdollisesta lupien käsittelyn hidastumisesta. Katsomme, että uuden Lupa- ja valvontaviraston resurssit tulisi jo siirtymävaiheessa mitoitaa niin, että muutoksen aiheuttama ylimääräinen työ huomioidaan. Tarvittavat resurssit tulisi varmistaa myös jatkossa. Lupa- ja valvontaviraston riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus on luvituksen sujuvoittamisen kannalta merkittävässä asemassa.

Lisäksi katsomme, että yhdenmukaisuus ja valtakunnallisesti yhtenäisten toimintatapojen käyttöönotto ympäristöön liittyvissä lupamenettelyissä on oleellinen ja tärkeä asia investointien suunnittelussa. Luvituskokonaisuutta tulee hoitaa viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina ja/tai peräkkäisinä palasina. Muutoksen läpiviennissä on tärkeää toisaalta myös varmistaa, etteivät prosessit tarpeettomasti pitkity muutostilanteen vuoksi. Kaivosteollisuus ry katsoo, ettei ympäristö-toimialalle tule perustaa alueellisia yksiköitä vaan toiminnan tulee olla valtakunnallista.

Järjestettäessä ympäristöasioiden yleisen edun valvontaa tulee olla pidättyväinen, koska lupia ratkaisevat ja niitä valvovat virkahenkilöt toteuttavat jo lainsäädännön mukaisia yleisen edun tavoitteita. Mahdollisen erillisyksikön perustaminen on esitettävä hyvin seikkaperäisesti niin, että asia avautuu suurelle yleisölle mutta samalla myös pk-teollisuudelle. Mahdollisia rinnastuksia verohallinnosta voisi tuoda esiin. Samoin olisi analysoitava, miten TUKES pystyy hoitamaan tehtävänsä tässä mielessä.

Patoturvallisuuden kannalta siirto elinvoimakeskuksiin on ymmärrettävää. Kaivosten yhteydessä olevien ns kaivospatojen osalta muutos ei ole hyvä, sillä kaivospatot ovat olennainen osa kaivosten ympäristöluvitettavaa kokonaisuutta. Elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen rajapintaa olisi hyvä analysoida tarkemmin. Samoin olisi hyvä varmistaa valmistelutyössä, että synkronointi alueiden käyttölain valmistelun kanssa toimii.

1.10.6 Kalatalouden Keskusliitto

ELY-keskusten kalataloustehtävät ovat jo nykyisellään laaja asiantuntemusta edellyttävä hallinnollinen kokonaisuus. Uudistuksessa näyttää olevan tarkoitus säilyttää nykyisenlainen kalataloustehtävien aluejako. Tämä jaon säilyttäminen on ehdottomasti kannatettavaa. Nykyisen mallin säilyttäminen turvaa nähdäksemme parhaiten eri alueita koskettavien kalatalouteen liittyvien erityiskysymysten huomioinnin ja on koko toimialan jatkuvuuden kannalta perusteltua. Kokonaisuutta tarkasteltaessa huomio kiinnittyy siihen, ettei alueellisia erityistehtäviä, kuten Lapin ELY:n lakiin perustuvaa roolia rajajokia koskevissa erityiskysymyksissä ole kaikilta osin huomioitu. Nämä lakiin kuin asetuksiin perustuvat tehtävät on kaikkien nykyisten alueiden osalta otettava huomioon jatkovalmistelussa ja saatettava yhtenäisesti osaksi asetusta elinvoimakeskukseen.

Lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota jatkovalmistelussa kansalaisten kielellisten oikeuksien toteutumisen edellytyksiin niin henkilöstön osaamista tukemalla ja heitä kouluttamalla sekä turvaamalla tarvittavat puitteet ja resurssit. Nykyinen tilanne, että materiaaleja on usein saatavilla vain suomeksi, on omiaan lisäämään niin kansalaisten kokemaa hallinnollista taakkaa, kuin sitomalla resursseja myös viranomaistyöstä.

Luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi, että viraston ympäristötehtäviä hoitavalla toimialalla on yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö. Organisoititapa on poikkeuksellinen ja lakiehdotuksessa on lisäksi useita muita toiminnan riippumattomaan järjestämiseen liittyviä säännöksiä, joiden sisältö ja vaikutukset eivät nykyisestä esityksestä selviä ymmärrettävällä tavalla.

Kun aluehallintouudistuksen kanssa on käynnissä useita kalatalousalaa suoraan ja välillisesti koskettavia lainsäädännön uudistushankkeita, olisi että tämän uudistuksen toimeenpanon vaikutuksia seurattava tarkasti. Jo käynnistettyjen lakiuudistusten yhteisvaikutusten arviointia ei ole ollut mahdollista tehdä ja kokonaisuuden vaikutusten arviointia hankaloittavat niin tulevat lainsäädäntöhankkeet kuin alati muuttuva toimintaympäristö. Kun tavoitteena on myös toiminnan tehostaminen, olisi huomioitava, että kiristyvien ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttaminen alati kiristyvässä kilpailussa vaatii kalatalousalan näkökulmasta niin toimivia rakenteita kuin riittäviä resursseja viranomaisten toiminnassa.

1.10.7 Kierrätysteollisuus ry

Kierrätysteollisuus ry katsoo, että hallituksen esitysluonnos tarjoaa potentiaalia parantaa kierrätysteollisuuden toimintaedellytyksiä ja edistää kiertotaloutta Suomessa. Erityisesti lupa- ja valvontatehtävien keskittäminen sekä elinvoimakeskusten rooli alueiden kehittämisessä ovat myönteisiä muutoksia. On kuitenkin tärkeää seurata uudistuksen vaikutuksia ja tarvittaessa edelleen kehittää toimintaa. Kierrätysteollisuus suosittelee tiivistä yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa ja riittävän resursoinnin varmistamista. Toissijaisen vastuun valvonta tulisi aluehallintouudistuksen yhteydessä siirtää nykyisen ELYn toimialueelta Kilpailu- ja kuluttajavirastolle (KKV). Muistutamme, että ilman kiertotaloutta emme saavuta ilmastotavoitteita emmekä onnistu torjumaan luontokatoa. Kerran käyttöön otettu materiaali tulisi pitää kierrossa niin pitkään kuin mahdollista.

1.10.8 Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry

Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry pitää aluehallinnon uudistamista ja siihen olennaisesti liittyvää yhden luukun lakihanketta tervetulleina uudistuksina, joilla on tärkeät tavoitteet ennakoitavuudesta ja prosessien sujuvuudesta. Rakli kiinnittää huomiota siihen, että aluehallinnon uudelleenorganisointi voi alkuvaiheessa aiheuttaa haasteita ja käynnistysvaikeuksia. Ne tulisikin mahdollisimman hyvin pyrkiä ratkaisemaan, jotta uudistuksen hyödyt toteutuvat mahdollisimman

nopeasti. Rakli tukee uudistuksia, joiden tavoitteena on prosessien nopeuttaminen ja ennakoitavuuden lisääminen. Näemme, että se lisää investointihalukkuutta ja kasvattaa Suomen kiinnostavuutta investointikohteena.

Ympäristöön liittyvien viranomaistoimintojen keskittäminen Lupa- ja valvontavirastoon lähtökohtaisesti selkeyttää viranomaisrooleja. Rakli korostaa, että maankäyttö- ja rakentamisprosessien näkökulmasta valtion aluehallintouudistuksen täytyy palvella myös paikallisia toimia. Osapuolten selkeät roolit, vuoropuhelu ja tiivis yhteistyö kuntien ja investoijien kanssa on ehto sille, että tavoitteet menettelyjen ennakoitavuudesta ja sujuvoittamisesta toteutuvat. Raklin jäsenistön kannalta merkittävimmät viranomaisasiat, eli kaavoitus ja rakentamislupa, säilyvät uudistuksen jälkeenkin kunnilla ja maakuntien liitoilla, mutta erityisesti infrarakentamisen hankkeissa tarvitaan yhden luukun lupamallia.

Rakli edellyttää, että kaavoituksessa (alueidenkäyttölaki) Lupa- ja valvontaviraston tehtävänä tulee olla kuntien ja maakuntien kaavoituksen edistäminen, ei ohjaaminen.

Rakli pitää erittäin tärkeänä, että maankäytön suunnittelussa ja luvituksessa – ja niitä koskevassa lainsäädännössä – toimijoiden roolit ovat selkeät. Epäselvät ja hajautuneet roolit pitkittävät prosesseja tarpeettomasti ja lisäävät virheiden riskiä, heikentäen ennakoitavuutta ja investointihalukkuutta. Tätä pyritään välttämään yhden luukun palveluperiaatteella. Rakli pitää riskinä, että Lupa- ja valvontaviraston rinnalle muodostettavat elinvoimakeskukset hajauttavat toimijoiden rooleja kaavoituksessa, mikäli elinvoimakeskuksille osoitetaan tehtäviä parhailaan valmisteltavaan alueidenkäyttölakiin. Lailla määriteltävien toimijoiden roolien tulee perustua kaavoituksen tarpeisiin, ei valtionhallinnon organisaatiouudistukseen. Yksi luukku vastaa tarpeita, hajautunut malli ei. Tämä ei tarkoita, etteivätkö elinvoimakeskukset voisi osallistua aktiivisesti kestävän maankäytön edistämiseen, mutta se ei edellytä keskusten aseman määräämistä alueidenkäyttölailla. Sen sijaan teidenpidon viranomaistehtävien osoittaminen elinvoimakeskuksille selkeyttää rooleja tiehankkeissa, jotka kuuluvat YVA-menettelyn piiriin.

1.10.9 Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry on antamassaan lausunnossa todennut, että monialaisen uuden viraston yhdeksi tehtäväksi on pykälässä 15 todettu peruspalvelujen saatavuuden arviointi myös kulttuurin osalta. Kirjastojen lisäksi tähän kuuluu myös laki kuntien kulttuuritoiminnasta, joka on vaativa ja velvoittava, eivätkä kaikki kunnat tällä hetkellä täytä sen vaatimuksia. Hyvä tiedonkeruuseen perustuva mittari tästä on THL:n TEAviisari, joka mittaa kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa. Mittari osoittaa valtakunnallista eriarvoisuutta ja paikoittain mittavia puutteita. Olisi syytä käynnistää uuden viraston perustamisen yhteydessä erikseen työ siitä, miten virasto kulttuurin osalta arvioi sitä, miten kunnat toteuttavat lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Kulttuuri tosiaan on kunnallinen peruspalvelu. Olisi hyvä, että virastolla olisi tähän tehtävään sekä rakenne, prosessi, tavoitteet että mittarit, jotka nousisivat laista kuntien kulttuuritoiminnasta.

1.10.10 Kuluttajaliitto

Kuluttajaliitto pitää hyvänä sitä, että hallituksen esitysluonnoksessa on huomioitu aluehallintoa koskevien uudistusten vaikutukset perusoikeuksien toteutumiseen sekä erityisesti alueelliseen yhdenvertaisuuteen. Kuluttajaliitto haluaa painottaa erityisesti elinvoimakeskusten palveluiden alueellisen saatavuuden tärkeyttä ja kiinnittää huomiota uudistuksesta johtuviin mahdollisiin heikennyksiin palveluiden saatavuudessa tältä osin. Lisäksi Kuluttajaliitto nostaa esiin digitaalisten

palveluiden parantamisesta ja laajentamisesta huolehtimisen ohella myös muiden palvelunsaannin tapojen turvaamisen tärkeyden.

1.10.11 Kynnys ry

Kynnys haluaa yleisenä huomiona tuoda esille, että valvonta- ja lupaviraston resurssit ovat nykyisellään kohtuuttoman niukat. Valvontakäyntejä toteutetaan hyvin vähän, valvonta-asioiden, kanteluiden ja lupa-asioiden käsittelyajat ovat kohtuuttoman pitkät. Tämä vaarantaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Selvityksen mukaan Valviran valvontaresurssit vammaiskysymyksissä hoidetaan 1 htv:n voimin. Tämä on selvästi riittämätöntä. AVIen valvontaresurssit ovat noin 0,3-1,8 htv painottuen reaktiiviseen valvontaan. Erot henkilötyövuosien määrässä lisäävät eroja tehtävien hoitamisessa. Lisäksi nykyisellään erikseen vammaisten henkilöiden lupa- ja valvonta-asioihin ei ole osoitettu kaikkialla omaa resurssia. Tähän tulisi organisoinnin osalta kiinnittää huomiota. Lakisääteisistä tehtävistä ei voida suoriutua, ellei resursseja erikseen vammaisten henkilöiden valvonta- ja lupa-asioihin merkittävästi lisätä.

Kynnys yhtyy Vammaisfoorumin lausuntoon, että olisi hyvä selkiyttää (myös kansalaisiin päin) eri valvontaviranomaisten ja hyvinvointialueiden valvontatehtäviä suhteessa perustettavaan lupa- ja valvontavirastoon sekä näiden suhdetta myös eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian sekä joissakin tilanteissa myös eduskunnan oikeuskanslerin tehtäviin liittyen. Tässä yhteydessä myös resurssoinnin kysymyksiä tulisi tarkastella, jotta jollekin ehdotuksen mukaiselle viranomaiselle kuuluisi aidosti myös ennakkolliset valvontatehtävät. Tulisikin vahvistaa ohjauksen ja neuvonnan sekä ennakkollisen valvonnan roolia. Toki on huomattava, että myös reaktiivisen valvonnan resurssit ovat nykyisellään riittämättömät.

Omavalvonnan korostus eri toimijoilla on lisääntynyt. On selvästi huomattavissa, että se ei ole riittävä valvontamuoto eikä nykyiset valvontaresurssit auta tilannetta, minkä osoittavat mm. vammaisten lasten ihmisoikeusloukkaukset laitoksissa (ks. MOT 25.3.24 Laitosten unohdetut lapset <https://areena.yle.fi/1-66871370>). Tällä hetkellä omavalvonnan toteutumista tai sen laatua ei valvota juuri ollenkaan. Hyvinvointialueet ovat kuitenkin monessa suhteessa jäävejä omavalvonnan osalta, joten lupa- ja valvontaviraston roolia tulee korostaa ja selkiyttää. On myös huomattavissa, että sanktioita ja jälkikäteisvalvontaa tarvittaisiin, sillä asiat eivät usein edes muutu valvontaviranomaisen puuttumisen jälkeenkään. Ongelmat kertovat siitä, että valvonnan resurssien, organisoinnin ja tehtävien selkiyttämisen tarve on ilmeinen. Kynnys haluaa korostaa, että myös vammaisjärjestöjen ja valvontaviranomaisten yhteistyö on tärkeää ongelmien esiintuomiseksi ja sitä kautta ratkaisemiseksi.

Kynnys yhtyy Vammaisfoorumin näkemykseen, että olisi tarpeen perustaa vammaisasiamiehen virka, jolla vahvistettaisiin omalta osaltaan vammaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

1.10.12 Lastensuojelun Keskusliitto

Lähtökohtaisesti Keskusliitto kannattaa Lupa- ja valvontaviraston perustamista. Keskusliitto pitää tärkeänä nykyisten päällekkäisten ohjaus- ja valvontatehtävien purkamista ja korostaa epäselvien vastuusuhteiden selkeyttämisen tärkeyttä.

Ohjaukseen ja valvontaan liittyvät rakenteelliset- sekä resurssipuutteet heikentävät merkittäväällä tavalla lasten oikeusturvan toteutumista sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaista lapsen oikeutta suojeluun ja huolenpitoon. Muutosten yhteydessä vastuut ja roolit voivat jäädä epäselviksi, mikä voi johtaa toiminnan tehostumukseen ja konfliktitilanteisiin. Keskusliitto painottaa erityisesti

ennakollisen ohjaus- ja valvontatyön tärkeyttä, sillä pelkkä reaktiivinen epäkohtien osoittaminen ja havaitseminen ei riitä turvaamaan sijaishuollon laatua.

Keskusliitto kannattaa valtakunnallisten tietojärjestelmien perustamista, jotka helpottaisivat ajantasaisen ja vertailukelpoisen tiedon hankintaa ja laajentaisivat valvonnan tietopohjaa. Yksi osa laadukasta valvontatyötä olisi yhtenäinen kansallinen tietopohja, jonne kirjattaisiin tehdyt havainnot ja puutteet. Näin ne tulisivat laajasti lapsille sijoituspaikkoja etsivien sosiaalityöntekijöiden ja asiakasohjausryhmien tietoon myös yli hyvinvointialuerajojen sijoittaessa. Yhteinen tietopohja tehostaisi valvontaa ja vähentäisi sen päällekkäisyyttä.

Keskusliitto katsoo, että ohjaus- ja arviointikäynti tai tarkastus lastensuojelulain mukaiseen sijaishuoltopaikkaan tulee tehdä ensisijaisesti henkilökohtaisesti. Tarkastuskäynneillä tulee myös kiinnittää huomiota siihen, että lapsilla on mahdollisuus heille luontaisella ja ominaisella tavalla tuottaa tietoa.

Lain jatkovalmisteluissa tulisi kiinnittää huomioita mm. omavalvontaan liittyviin epäkohtiin, lasten oikeuksien toteutumiseen tuoda epäkohtia esille ja valvontatoiminnan seurantaan.

1.10.13 Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry

Kannatamme esitetyn uudistuksen tavoitteita nykyistä sujuvammista lupaprosesseista ja eri viranomaisten yhteistyön parantamisesta. Tällä hetkellä ELY-keskusten välillä on jonkin verran eroja eri tehtävien resursoinnissa ja priorisoinnissa. Uudistuksella pystytään toivottavasti yhtenäistämään käytäntöjä ja tasaamaan resursseja koko maan tasolla. Olemme kuitenkin hyvin huolissamme samaan aikaan toteutettavista mittavista leikkauksista valtionhallintoon, jotka tulevat väistämättä vaikuttamaan tähänkin uudistukseen. Suuria muutoksia on vaikea viedä läpi sitouttavasti missään organisaatiossa, jos toteuttava henkilöstö samaan aikaan pelkää työpaikkansa puolesta.

Henkilöstön liian suuri kuormitus on tutkitusti keskeisiä syitä lupaprosessien viivästymiseen. Resurssien riittävydestä ja henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta tulee huolehtia muutosta tehtäessä. Työmatkoista ei valtakunnallisessa LVV:ssa ja yhdistyvillä elinvoimakeskusten alueilla saa muodostua kohtuuttomia, samoin virkapaikat eivät saa siirtyä pois työntekijän nykyiseltä työssäkäyntialueelta. Ympäristöhallinnossa ja maaseututehtävissä on paljon määräaikaista työsuhteita, joiden jatkosta ei ole tietoa uusia virastoja perustettaessa. Moni työsuhde tulee päättymään ennen uuden viraston aloittamista ja ELY-keskuksissa on jo nyt käytännössä kielletty uudet rekrytoinnit. Määräaikaisten työsopimusten ketjuttamiseen tulisi kiinnittää huomiota muutosvaiheessa ja samalla arvioida todellinen työvoiman tarve lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Jos yksittäisen työntekijän työkuorma kasvaa nykyisestä, on vaarana, että uudistuksella tavoitellut hyödyt jäävät kuormituksen jalkoihin.

Käynnissä oleva alueidenkäyttölain uudistaminen tulisi ottaa paremmin huomioon aluehallintouudistuksessa erityisesti tehtävien jaossa elinvoimakeskusten ja Lupa- ja valvontaviraston kesken.

1.10.14 Maanpuolustusnaisten Liitto ry

Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK pitää tärkeänä, että yhteiskunnan varautumis- ja valmiussuunnittelua ja koordinoitua tehdään kaikilla tasoilla Suomen kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti yhteistyössä eri toimijatahojen kanssa, ei pelkästään viranomaistyönä. Järjestöt tuottavat monipuolisia palveluja, koordinoivat vapaaehtoisten osallistumista viranomaisia tukevaan toimintaan sekä kehittävät ja ylläpitävät turvallisuuteen liittyvää erikoisosaamista.

Järjestöillä on merkitystä myös tilannekuvan ylläpitäjinä ja oikean tiedon välittäjinä kansalaisille. Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa on kansalaisyhteiskunta keskeinen voimavara niin henkisen kriisinkestävyyyden vahvistajana kuin myös henkilöresursseina erityisesti pitkäkestoisissa häiriö- ja poikkeusoloissa. Alueellisia valmiustoimikuntia muodostettaessa tulee huomioida yhteiskunnan eri sektoreiden edustus mukaan lukien kokonaisturvallisuustyötä tekevät järjestöt.

1.10.15 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

On tärkeää, että uudistuksella parannetaan asiakaslähtöisyyttä, elinkeinomyönteisyyttä sekä hallinnon palvelujen laatua ja hallinnon toiminnan tehokkuutta. Digitaalisuuden mahdollisuuksia on hyödynnettävä uusien virastojen toiminnassa. Maatalouselinkeinon erityispiirteiden sekä laajemmin luonnonvara-alojen asiantuntemus on tärkeää ja MTK kantaa erityisesti huolta siitä, että uudessa lupa- ja valvontavirastossa on riittävästi tämän alan asiantuntemusta. MTK kannattaa yhden luokun palvelun periaatetta uudistuksessa. On myös tärkeää, että viranomaispäätöksissä eri alueiden toimijoita kohdellaan tasapuolisesti ja yhdenmukaisella tavalla.

MTK pitää tärkeänä myös sitä, että uudistuskokonaisuudessa säilyy alueiden olosuhteita ja erityispiirteitä ymmärtävien virkahenkilöiden läsnäolo kaikilla alueilla, myös pidemmällä aikavälillä. Myös fyysisen asioinnin tarpeet ja palvelujen saavutettavuus on otettava huomioon uudistuksessa.

MTK kannattaa sitä, että maaseututehtävien kokonaisuus kootaan uusissa elinvoimakeskuksissa yhteen osastoon. Näihin tehtäviin kuuluvat ainakin maaseutu-, maatalous- ja maksajavirastotehtävät ml. CAP-suunnitelman maaseudun yritysrahoitus sekä Leader-toimintatapa. Maksajavirastokokonaisuuden kannalta on tärkeää, että rakenne on yhtenäinen ja vastuut ovat selkeät. Maksajavirastovaatimusten mukaan hallinto- ja valvontajärjestelmän tulee olla tehokas ja selkeä.

MTK pitää hyvänä ratkaisuna, että uudistuksessa ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirretään Ruokavirastoon, mutta kantaa huolta tämän kokonaisuuden toimeenpanoon varattujen resurssien vähyydestä. Toimeenpanoon liittyvät resurssit ovat myös yleinen huoli uudistuskokonaisuudessa. Esimerkiksi vesienhoidon käytännön toimeenpano uusissa elinvoimakeskuksissa vaatii resursseja.

Lupa- ja valvontaviraston toimialoihin kuuluu pelastustoimi ja varautuminen, jonka yhtenä tehtävänä on varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen. Tätä tarkoitusta varten virasto mm. asettaa alueelliset valmiustoimikunnat, joiden kokoonpanosta on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Lupa- ja valvontavirastosta annettavan asetusluonnoksen 4 §:n perusteella alueellisen valmiustoimikunnan kokoonpanosta ei saa käsitystä, että siinä toteutuisi yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS) kantava periaate eri tahojen (viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen) varautumisen yhteistyöstä. Edellä mainituista tahoista, on selkeästi mainittu vain viranomaisten edustus. MTK esittää, että ao. kohdassa kokoonpanoa täydennetään siten, että myös elinkeinoelämä ja järjestöt ovat edustettuina valmiustoimikunnassa.

MTK esittää, että elinvoimakeskusten strategiat laaditaan yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Lakiehdotuksessa ei nyt näin ole, vaan strategian laatisi ministeriö ja tarvittavilta osin yhdessä maakuntien kanssa. MTK ehdottaa, että 7 §:n kirjausta laajennettaisiin siten, että strategia asetettaisiin julkisesti nähtäville ja lausuttavaksi ja/tai että laissa korostettaisiin myös muutoin yhteistoimintaa alueen toimijoiden kanssa.

MTK tuo esille, että nykyisten ELYjen ja AVIen piireissä toimii lukuisia erilaisia viljelijäraateja, luonnonvara-alan neuvottelukuntia ja yhteistyöryhmiä, joissa on mahdollista käydä keskustelua alan

erityispiirteistä ja tarpeista ja toiveista. MTK esittää, että uudet virastot jatkavat hyviä käytäntöjä ja ylläpitävät toimivaa vuoropuhelua alueensa toimijoiden kanssa.

MTK korostaa, että kaavoitusasioissa uuden lupa- ja valvontaviraston roolin tulee säilyä samana kuin ELY-keskusten nykyainsäädännössä.

1.10.16 Metallinjalostajat ry

Kannattamme valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston perustamista sekä samaan aikaan käynnissä olevan yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteita, koska lupamenettelyn sujuvuus ja ennakoitavuus on tärkeä tekijä investointipäätösten harkinnassa ja toteuttamisessa. Uudistusten hallitulla läpiviennillä tulee minimoida siirtymävaiheen riskit toiminnan katkoksille tai käsittelyaikojen venymisille.

Valtakunnallinen organisoituminen tarjoaa myös mahdollisuuksia tehostaa toimintaprosesseja mm. yhdenmukaistamalla ympäristöllisiä lupamenettelyitä. Valtakunnallisesti yhtenäiset toimintatavat ovat tärkeitä, samalla kuitenkin tulee ylläpitää mahdollisuus sujuviin erillismenettelyihin (poikkeusluvut). Viranomaisten ja luvan hakijan yhteistyön avulla lupakäsittelyjä tulisi yhdistää niin, että hakemukset johtavat pääsääntöisesti ainoastaan yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.

Lupamenettely ja valvonta muodostavat uudessa virastossa ennako- ja jälkivalvonnan jatkumon yhtenäisenä kokonaisuutena. Uudistuksen yhteydessä tulee riittävien resurssien ja osaaminen turvaamisen lisäksi hyödyntää digitalisaation sekä teköällyn tuomat mahdollisuudet tehostaa toimintaprosesseja.

1.10.17 Naisten Valmiusliitto ry

Naisten Valmiusliitto pitää tärkeänä, että muuttunut turvallisuusympäristö huomioidaan varautumis- ja valmiussuunnittelussa kaikilla tasoilla. Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa on kansalaisyhteiskunta keskeinen voimavara niin henkisen kriisinkestävyuden vahvistajana kuin myös henkilöresursseina erilaisissa ja varsinkin pitkäkestoisissa häiriö- ja poikkeusoloissa. § 13 Varautumisen alueellisessa yhteistyössä tulee huomioida laajasti eri kokonaisturvallisuuden parissa toimivat järjestöt.

1.10.18 MTK Häme ry

MTK Häme kannattaa uudistuksessa esitettyjen lupa- ja valvontatehtävien kokoamista valtakunnalliseen virastoon. Tällä voidaan parantaa yhtenäisiä toimintatapoja, ratkaisukäytäntöjä ja palvelumalleja sekä varmistaa palvelutason yhtenäisyys koko maassa. Lisäksi uudistuksella voidaan parhaimmillaan parantaa elinkeinotoimintaan liittyvien lupaprosessien käsittelyaikoja.

MTK Häme kannattaa niinkään ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtoa aluehallintovirastoista Ruokavirastoon.

Uudistuksen yhteydessä on kuitenkin huolehdittava alueiden erityispiirteistä, niiden riittävästä tuntemuksesta ja toisaalta turvattu palveluiden fyysisen läsnäolon ja saavutettavuuden tarpeet. Tämä on etenkin maaseudun näkökulmasta tärkeää.

Lupa- ja valvontaviraston toimialaan kuuluvan varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämisessä on huolehdittava siitä, että tehtäväkokonaisuus edistäisi kokonaisturvallisuuden toimintamallin

mukaisesti viranomaisten lisäksi elinkeinoelämän ja järjestöjen valmiussuunnittelua ja muuta varautumista. Tämä tulisi ottaa huomioon mm. valmiustoimikuntia perustettaessa.

MTK Häme on huolissaan asiakasresursseiltaan ja toimialueiltaan hyvin erikokoisista elinvoimakeskuksista. Emme kannata Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien jakamista kahteen elinvoimakeskukseen, vaan esitämme ensisijaisena vaihtoehtona sitä, että Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnat muodostaisivat Hämeen elinvoimakeskuksen. Nykyinen Hämeen ELY:n alue muodostaa asukas- ja yritysmäärältään riittävän suuren kokonaisuuden, jolla on yhteinen vaalipiiri sekä yhtenäinen elinkeinorakenne. Päijät-Hämeen näkökulmasta näemme riskinä sen, että maaseutualueiden ja -yritysten kehittäminen osana uutta koko Uudenmaan ja Päijät-Hämeen maakunnat kattavaa Etelä-Suomen elinvoimakeskusta heikkenee.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että ELY-keskusten vahvuutena oleva maaseutualueiden yritysten toimialojen, rakenteen ja paikallisten olosuhteiden tuntemus saattaisi heiketä alueellisen läsnäolon supistumisen myötä. Lisäksi todetaan, että tietyissä maaseudun kehittämisen tehtävissä voi olla vaarana paikallistuntemuksen väheneminen, millä voi olla merkitystä maatilojen, muiden yritysten ja alueiden mahdollisuuksiin saada tukea. Tätäkin taustaa vasten MTK Häme esittää huolensa siitä, että Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnat jaetaan kahteen elinvoimakeskukseen entisen Hämeen ELY-keskuksen toiminta-alueen sijaan. Toimialueen jakautuminen kesken käynnissä olevan maaseudun kehittämisohjelman rahoituskauden aiheuttanee merkittävää hallinnollista lisätaakkaa sekä riskin siitä, että toimeenpanoon tulee muutoksia ja sitä kautta myös viiveitä. Asetetut strategiset tavoitteet mm. yritys- ja hanketukirahoitukselle on asetettu nykyisen Hämeen ELY-keskusalueen lähtökohdista ja tarpeista laajalla sidosryhmäyhteistyöllä. Aikataulu uudistuksen toteutukselle on myös tiukka.

Mikäli elinvoimakeskukset kuitenkin perustetaan valtioneuvoston esityksen mukaisesti, on tärkeää, että uuden Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan muodostaman elinvoimakeskuksen nimeksi tulee esimerkiksi Hämeen-Pirkanmaan elinvoimakeskus.

MTK Häme pitää tärkeänä sitä, että jokaisessa elinvoimakeskuksessa on maaseututehtävien kokonaisuudesta vastaava osasto.

Toimialueeltaan uusien elinvoimakeskusten kohdalla tulee jo valmisteluvaiheessa ja myöhemmin toimeenpanossa huomioida kattava yhteistyö kaikkien alueen sidosryhmien ja toimijoiden kanssa. Myös yhteistyöstä maakuntaliittojen ja muiden elinkeinon sekä alueiden kehittämisestä vastaavien toimijoiden kanssa on huolehdyttävä niin, että toimivaa verkostorakennetta ei rapauteta. Tämä koskee myös elinvoimakeskusten strategioiden laadintaa ja toimeenpanoa. Nykyisiä hyviä käytäntöjä, joissa ELYjen ja AVIen piireissä on toiminut erilaisia neuvottelukuntia ja yhteistyöryhmiä, on syytä jatkaa. Niiden kokoonpanoissa on huolehdyttävä siitä, että edustus kattaa jokaisen maakunnan.

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueet tulisi jollakin aikavälillä yhteensovittaa uusien elinvoimakeskusten maantieteellisten rajojen kanssa.

1.10.19 MTK-Etelä-Savo ry., MTK-Pohjois-Savo ry., MTK-Pohjois-Karjala ry., MTK-Keski-Suomi ry.

On tärkeää, että uudistuksella parannetaan asiakaslähtöisyyttä, elinkeinomyönteisyyttä sekä hallinnon palvelujen laatua ja hallinnon toiminnan tehokkuutta. Digitaalisuuden mahdollisuuksia on hyödynnettävä uusien virastojen toiminnassa. Maatalouselinkeinon erityispiirteiden sekä laajemmin biotalouden asiantuntemus on tärkeää. Itä- ja Keski-Suomen MTK-liitot jakavat MTK:n erityisen

huolen siitä, että uudessa lupa- ja valvontavirastossa on riittävästi tämän alan asiantuntemusta. MTK kannattaa yhden luukun palvelun periaatetta uudistuksessa.

Uudistuskokonaisuudessa on säilyttävä alueiden olosuhteita ja erityispiirteitä ymmärtävä virkahenkilöiden läsnäolo kaikilla alueilla. Myös fyysisen asioinnin tarpeet ja palvelujen saavutettavuus on huomioitava uudistuksessa. Palveluiden saavutettavuuden ja paikallisen asiantuntemuksen turvaamiseksi on oltava toimipiste jokaisessa maakunnassa.

Lukuisissa maa- ja metsätalousministeriön toimialan lakiehdotuksissa on siirretty tehtäviä Ruokavirastolle. Tehtävien siirrossa Ruokavirastolle on huolehdittava, että Ruokaviraston nykyiset ja tulevat maatalouteen, maataloustukiin ja tukien maksatuksiin liittyvät velvoitteet tulevat hoidetuksi. Käsittelyajat ja tukien maksuaikataulut eivät saa venyä tämän uudistuksen myötä.

Nykyisten ELYjen ja AVIen piireissä toimii lukuisia erilaisia viljelijäraateja, luonnonvara-alan neuvottelukuntia ja yhteistyöryhmiä, joissa on mahdollista käydä keskustelua alan erityispiirteistä ja tarpeista ja toiveista. Itä- ja Keski-Suomen MTK-liitot tukevat MTK:n esitystä, että uudet virastot jatkavat hyviä käytäntöjä ja ylläpitävät toimivaa vuoropuhelua alueensa toimijoiden kanssa.

1.10.20 MTK-Satakunta

Suhtaudumme uudistukseen lähtökohtaisesti myönteisesti, mikäli se toteutuessaan lisää yhtenäisyyttä, parantaa yhden asiointipisteen periaatteen toteutumista sekä parantaa yhdenvertaisuutta.

MTK-Satakunta pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että elinvoimakeskuksilla on toimipaikat jokaisessa maakunnassa.

Uudistuksessa tulee myös säilyttää eri alueiden erityispiirteet ymmärtävien virkamiesten läsnäolo kaikilla alueilla sekä turvata fyysisen saavutettavuuden tarpeet.

MTK-Satakunta kannattaa maaseutuasioita hoitavien osastojen säilyttämistä jokaisessa elinvoimakeskuksessa ja näkee erityisen tärkeänä, että maaseutuasioihin liittyvät palvelut ja tarkastus- ja valvonta kyetään jatkossakin hoitamaan lähellä asiakkaita ja että paikallisten olosuhteiden tuntemus ja ratkaisovalta säilyisi lähellä asiakasrajapintaa.

Elinvoimakeskusten strategian laatijoista on lakiesityksessä unohdettu alueelliset toimijat. MTK-Satakunta esittää, että strategiaa laadittaessa kysyttäisiin myös alueen toimijoiden näkökulmat.

Alue- ja rakennepolitiikkaan liittyvät rakennerahoitustehtävät olisi jatkossa syytä säätää kaikkien elinvoimakeskusten tehtäväksi nykyisen keskittämisen sijaan. Se tukisi paremmin maakunnan kehittämistä, parantaisi asiakaspalvelua ja aluekehittämisen sidosryhmäyhteistyötä sekä tehostaisi ohjelman toimeenpanoa ja vaikuttavuutta.

Uudistus ei saa monimutkaistaa ja hankaloittaa maa- ja metsätalouden ulkomaisen työvoiman töihin- ja maahantuloprosessia sekä kotoutumista. Työntekijöiden tarve on maaseudulla tulevaisuudessa kasvava ja prosessien on toimittava mutkattomasti.

Elinkeinoelämän edustajat ovat olleet mukana monissa nykyisen mallin mukaisissa foorumeissa ja työryhmissä. Mm. viljelijäraadit, neuvottelukunnat jne. Aluetuntemuksen ja alueitten erityispiirteiden takia tätä on tärkeä jatkaa uudistuksen jälkeenkin. Usean maakunnan elinvoimakeskuksissa edustus jokaisesta maakunnasta.

Maa- ja metsätaloussektorilla on oleellinen rooli huoltovarmuudessa ja varautumisessa. MTK-Satakunta kannustaa huomioimaan tämän lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin elinvoiman osatekijän huoltovarmuus ja turvallisuus kohdalla.

1.10.21 MTK-Uusimaa ry

Uudistuksen erityisenä tavoitteena tulee olla asiakaslähtöisyyden parantaminen, hallinnon palvelujen laadun kehittäminen ja toiminnan tehokkuuden lisääminen. Uudistus on hyvä, edellyttäen että se myös käytännössä vähentää byrokratiaa, tekee päätöksistä alueiden välillä oikeudenmukaisempia ja lyhentää asioiden käsittelyaikaa. On tärkeää myös hyödyntää digitaalisuuden tarjoamia mahdollisuuksia siltä osin, kuin ne palvelevat molempia osapuolia.

Uudistuksen tulee varmistaa, että virkamiehet ymmärtävät eri alueiden erityispiirteet ja että heidän läsnäolonsa turvataan kaikilla alueilla. Lisäksi uudistus on suunniteltava niin, että se säilyttää fyysisen saavutettavuuden ja huomioi alueelliset erityispiirteet. Palveluiden tarjoamisessa on ehdottoman tärkeää ottaa huomioon molemmat kotimaiset kielet, erityisesti Uudenmaan maakunnassa, jossa sekä suomen- että ruotsinkielisen väestön palvelutarpeet ovat huomattavat. Tämä edellyttää riittävien kaksikielisten palvelujen takaamista sekä digitaalisissa että fyysisissä palvelukanavissa.

Kannatamme, että elinvoimakeskuksille tulee maaseutuasioita hoitava osasto. Elinvoimakeskusten yhdistäessä nykyisiä ELY-keskusten toiminta-alueita laajemmiksi kokonaisuuksiksi, tulee erityistä huomiota kiinnittää alueellisiin erityispiirteisiin ja kielitarpeisiin. MTK-Uusimaa on valmis osallistumaan ja tarjoamaan osaamistaan tulevan elinvoimakeskuksen maaseutuasioiden toiminnan koordinoimiseen, esimerkiksi osallistumalla tulevan elinvoimakeskuksen neuvottelukunnan tai vastaavan toimielimen toimintaan.

Aikataulu on haastava, ja erityistä huomiota tulee kiinnittää rahoituksen riittävyyteen sekä resurssien jakautumiseen molemmilla kielillä. Erikseen on kiinnitettävä huomiota siihen ettei uudistuksen käyttöönotto heikenne vireillä olevia hankkeita ja toimintoja.

1.10.22 SLC Nyland

Uudistuksen tavoitteena on luoda perusoikeuksien turvaamiseksi valtakunnallinen lupa-, ohjaus- ja valvontavirasto ja koota saman katon alle tietoja, jotka ovat nyt useilla muilla tahoilla, kuten nyt ELY-keskuksissa käsiteltävät ympäristö- ja luonnonvarakysymykset. Samalla perustetaan myös kymmenen alueellista elinvoimakeskusta. Tavoitteena on yksinkertaistaa, nopeuttaa ja oikeudenmukaistaa lupakäytäntöä eli saada asiansa hoidettua ”luukussa”. SLC Nyland pitää uudistusta hyvänä edellyttäen, että se myös käytännössä vähentää byrokratiaa, tekee alueiden välisistä päätöksistä oikeudenmukaisempia ja lyhentää asioiden käsittelyaikaa.

Uudet elinvoimakeskukset korvaisivat ELY-keskukset. Niiden tehtävänä on edistää alueiden elinkeinotoimintaa ja hoitaa yrittäjyyteen, maatalouteen, alueiden käyttöön ja vesitalouteen liittyviä tehtäviä kussakin maakunnassa. Elinvoimakeskusten on tarjottava parempaa palvelua ja kielellisten oikeuksien toteutumista. Tämä tukee SLC Nylandia, mutta ruotsinkielisten palvelujen tulee sijaita alueellisissa elinvoimalaitoksissa eikä keskittyä yhteen yksikköön, joka käsitelisi koko maan ruotsinkielisiä asioita. Vaikka mahdollisuudet saada ruotsinkielistä palvelua olisivat paremmat, SLC Nyland on huolissaan siitä, että jos tämä keskus ei olisi Uudellamaalla, tieto Uudenmaasta olisi vähäisempää ja sillä voisi olla kielteinen vaikutus päätöksiin. Jos uudistuksen tavoitteena on lisäksi käsittelyn oikeudenmukaisuus, se voi päinvastoin muodostua epäoikeudenmukaiseksi, jos

uusinkielisiä suomenkielisiä hakemuksia käsitellään Uudellamaalla, jossa on alueiden tuntemusta, kun taas ruotsinkielisiä uusinkielisiä hakemuksia saatetaan käsitellä muualla.

Jotta elinvoimakeskukset voisivat toteutua hienot tavoitteet täyttävällä tavalla, tulisi tarkoitukseen varata riittävät resurssit. Uuteen on siirryttävä myös siten, ettei käsittelyssä oleviin hakemuksiin tule ongelmia tai viiveitä. SLC Nyland haluaa myös korostaa, että uudistuksen hengessä ei romuteta nykyisissä organisaatioissa rakennettuja toimivia rakenteita, osaamista ja toimintatapoja vaan hyödynnetään niitä.

1.10.23 SLC Åboland

Valtion aluehallinnon uudistus on tärkeä askel kohti toiminnan yhtenäistämistä ja tehostamista koko Suomessa. Lupa- ja valvontamenettelyjen keskittämisellä voidaan varmistaa nopeampi ja yhdenvertaisempi palvelu kaikille kansalaisille.

Keskeinen osa uudistusta on uusien alueellisten elinvoimakeskusten perustaminen. Elinvoimakeskusten tavoitteena on parantaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontamenettelyjä sekä tarjota sujuvaa palvelua sekä kansalaisille että yrityksille. Vahvistamalla alueellista läsnäoloa ja kapasiteettia voimme edistää elinvoimaa, investointeja ja uutta liiketoimintaa erityisesti vihreässä siirtymässä.

Kaksikielisyyden huomioiminen koko uudistuksessa on ensiarvoisen tärkeää. Sellaisen kokonaan ruotsinkielisen teoksen luominen, joka käsittelee kaikkia ruotsinkielisiä asioita koko Suomessa, ei edistäisi tasa-arvoa. Sen sijaan ruotsinkieliset palvelut tulisi integroida kaikkiin alueellisiin ja kansallisiin rakenteisiin. Kaksikieliset rakenteet ja toimintamallit ovat olennaisen tärkeitä tämän tavoitteen saavuttamiseksi sekä kaikkien kansalaisten kielellisten oikeuksien kunnioittamiseksi ja suojelemiseksi.

Yhdenvertaisuuden vuoksi ruotsinkielisiä asiakkaita tulisi käsitellä samalla maantieteellisellä alueella, jolla he toimivat. Tämä varmistaisi niiden yhdenvertaisen kohtelun alueen vastaavien asioiden kanssa.

On myös tärkeää huomata, että nykyisellä Varsinais-Suomen ELY-keskusalueella ruotsinkieliset palvelut ja asenne ruotsinkielisiä asiakkaita kohtaan ovat toimineet hyvin. Rekrytoinnissa on huomioitu ruotsin kieli, mikä on osaltaan varmistanut laadukkaat palvelut ruotsinkielisille asukkaille.

1.10.24 SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Lupa- ja valvontaviraston valvontatehtävät kytkeytyvät kiinteästi perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin ja toisaalta myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien toteutumisen valvontaan. Virastolla tulee olla riittävät resurssit ohjata ja valvoa ihmisten perusoikeuksien toteutumista. Pelkkä omavalvonta ei riitä.

Valtion valvovalla viranomaisella tulee jatkossakin olla myös alueellista asiantuntemusta ja sen tulee toimia siellä missä palveluita järjestetään ja käytetään. Valtakunnallisen yhdenmukaisen ohjauksen ja valvonnan tulee edistää palveluiden alueellista yhdenvertaisuutta.

Lupa- ja valvontaviraston keskeisimpänä tehtävänä on toimia lupa- ja valvontaviranomaisena. Valvontatehtävät kytkeytyvät kiinteästi perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin ja toisaalta myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien toteutumisen valvontaan. SOSTE korostaa, että virastolla on

oltava riittävät resurssit ohjata ja valvoa ihmisten perusoikeuksien toteutumista etenkin vallitsevassa tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuussa olevat hyvinvointialueet tekevät merkittäviä leikkauksia toimintaansa ja sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvää lainsäädäntöä uudistetaan kiivaaseen tahtiin. SOSTE yhtyy oikeuskanslerin lausunnossaan esittämään huoleen siitä, että lupa- ja valvontatehtävien kokoaminen uudelle virastolle tulee yhä enemmän siirtämään valvonnan painopistettä kohti ennakoivaa ohjausta sekä omavalvontaa. Pelkällä omavalvonnalla ei kuitenkaan voida varmistaa lainmukaista ja laadukasta palvelua. Esityksen vaikutusten arvioinnissa on esitetty, että aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston nykyisten tehtävien kokoaminen yhteen valtakunnalliseen valvovaan viranomaiseen yhdenmukaistaa ohjausta ja valvontaa sekä valvonta- ja tulkintakäytäntöjä. SOSTE pitää hyvänä, että lakia tulkitaan yhdenmukaisesti eri puolilla maata, mikä vahvistaa kansalaisten alueellista yhdenvertaisuutta, oikeusturvaa ja tekee hallintotoiminnasta nykyistä ennakoitavampaa. Virastolla tulee kuitenkin myös jatkossa olla alueellista asiantuntemusta ja sen tulee toimia siellä missä palveluita järjestetään ja käytetään. Kyseessä ollessa iso valtion aluehallinnon muutos, tulee viranomaistoiminnan toimivuus turvata myös siirtymävaiheessa.

1.10.25 Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry

Uudistusta koskevat päähuomiot:

1. ELY-keskusten kalataloustehtävät ovat nykyisellään laaja asiantuntemusta edellyttävä hallinnollinen kokonaisuus, johon liittyy myös vahvasti EU:n yhteinen kalastuspolitiikka sekä kalaan tukeutuvan yritystoiminnan tukeminen ja kehittäminen. Uudistuksessa näyttää olevan tarkoitus säilyttää nykyisenlainen kalataloustehtävien järjestäminen ja aluejako. Nykyinen malli on osoittautunut toimivaksi ja SAKL kannattaa tältä osin esitystä.
2. Elinkeinokalatalouden näkökulmasta aluehallinto vaatii toimivia rakenteita kuten myös riittäviä henkilö- ja muita resursseja tehtävien hoitamiseksi. Kielellisesti tarpeet on ehdottomasti myös huomioitava.
3. On myös varmistettava, että yleinen kalatalousedun valvonta hoidetaan uudessa hallintomallissa asiantuntevasti ja tehokkaasti, erityisesti kun energiasiirtymän nimissä suunnitellaan hankkeita, jotka asettavat meriluonnon suojelulle uusia haasteita.

1.10.26 Suomen Ampumaurheiluliitto, Ampumaratojen ympäristölupahanke

Ampumaratojen ympäristölupahanke pitää lakiesityksen tavoitteita sujuvammista lupaprosesseista ja viranomaistyöstä tärkeinä. Lakiesitys sisältää kuitenkin pelkästään menetelmällisiä uudistuksia lupaprosessiin. Ne eivät kokonaisuutena tuo kovinkaan suuria muutoksia nykytilanteeseen.

Hyvänä muutoksena pidetään, että lupaviranomaisena ja valvontaviranomaisena toimii sama taho. Lausunnossa esitetään, että Lupa- ja valvontavirastossa työskenneltäisiin toimialasektoreittain tiimeissä, joiden sisällä varmistuttaisiin eri sektorilakien riittävästä osaamisesta.

Maakuntien liiton ja elinkeinokeskusten rooli jää uudistuksessa epäselväksi samoin kuin se, miksi osa ympäristölainsäädännön täytäntöönpanotehtävistä jätetään elinvoimakeskuksiin. Virastojen roolit tuntuvat osin päällekkäisiltä ja lupaprosesseihin voidaan joutua pyytämään lausuntoja elinvoimakeskuksilta. Epäselväksi jää myös se, miten ELY-keskusten nykyinen rooli pohjavesiasiantuntijana organisoituu ja sijoittuu alueuudistuksessa. Ampumaratojen ympäristöhanke toivoo uudistuksessa keskittyttävän vähentämään välikäsiä eri hallintoelimissä. Uudistuksessa tulisi keskittyä työ- ja kustannustehokkuuteen.

Nykyiset ympäristölupaprosessien ongelmat eivät ratkea vain valtion rakenteiden ja sen menettelyllisten prosessien uudistamisella. Täten tuleekin tarkastella, toteutuuko hallitusohjelman

mukainen tavoite luvituksen yhdenmukaistamisesta ja sujuvoittamisesta nykyisen esityksen mukaisesti vai tulisiko lainsäädäntömuutoksia tehdä enemmän ja koskien myös kuntien vastuulla olevia toimintoja.

1.10.27 Suomen Asianajajaliitto

Suomen Asianajajaliitto katsoo ettei sillä tässä kohtaa ole aiheesta lausuttavaa.

1.10.28 Suomen Elinkeino- ja Kehitysyhtiöt SEKES ry

Elinvoimakeskuksilla on lukuisia yhdyspintoja kuntien tehtävien kanssa, joten muutoksella on väistämättä vaikutuksia kuntiin. Erityisesti yritystoiminnan kestävään kasvuun ja TKI-toimintaan sekä työllisyyden edistämiseen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät tehtävät linkittyvät kiinteästi kuntien elinvoimatehtävään. On tärkeää, että kuntien ja kaupunkien kasvava rooli elinvoiman ja kasvun mahdollistajina tunnustetaan uudistuksessa. Näiden muodostamaa ekosysteemiä tulisi tarkastella kokonaisuutena ja valmistella kiinteässä yhteistyössä kuntasektorin kanssa.

Kuntien omistamat kehitysyhtiöt ja elinkeinotoimet työskentelevät vuosittain noin 80 000 yrityksen kanssa ja asiakasyritykset edustavat pk-sektorin kehityshaluisinta / kykyisintä segmenttiä. Kuntien yrityskehityksen päätehtävät ovat yrityskehitys yrityksen kaikkiin vaiheisiin / toimintaympäristön kehitys - tulevaisuustyö uusien hankerahoituksella / aluemarkkinointi ja InvestIn -työ. Näillä kaikilla on yhtymäpintaa elinvoimakeskusten suunniteluihin tehtäviin ja näin yhteistyö ja ekosysteemin rakentaminen yhdessä ei ole ainoastaan kannattavaa vaan välttämätöntä, jotta resurssit riittävät laadukkaiden yrityspalvelujen tarjoamiseen.

Nykymallissa kuntien neuvonta toimii merkittävänä ikkunana kaikkiin julkisiin (ja yksityisiin) kehityspalveluihin (vrt. TEM Team Finland -verkoston arviointi 2022), kuten koko Team Finland ja ELY-keskuksen palvelut ja tämä toimiva polku tulee säilyttää myös uudistuksessa. Team Finland aluekoordinointiryhmät ovat yksi merkittävä alusta yrityskehitystoimijoiden alueelliselle yhteistyölle ja myös niiden rooli tulee uudistuksessa huomioida.

1.10.29 Suomen Kalankasvattajaliitto ry

Suomen Kalankasvattajaliitto kannattaa tehtyä ehdotusta. Muistutamme kuitenkin, että aluehallintouudistuksella ei saa viivästyttää toimialan kasvua ja investointeja. On myös huolehdittava, että toimialan ja viranomaisten vuoropuhelu kehittyy myönteiseen suuntaan eikä vanhan byrokratian päälle rakenneta uutta. Uudistusten tiedottamisesta ja viestinnästä on myös huolehdittava.

1.10.30 Suomen Kiinteistönvälittäjät ry

Suomen Kiinteistönvälittäjät ry pitää kannatettavana valtion aluehallinnon uudelleenorganisointia siten, että nykyisten aluehallintovirastojen tehtävät kootaan yhteen valtakunnalliseen organisaatioon, jonka toimialueena olisi koko maa. Nykyinen malli, jossa kiinteistönvälitystoiminnan valvonta on jakautunut useisiin eri aluehallintovirastoihin, on johtanut paikoin merkittäviinkin alueellisiin eroihin valvonta- ja ratkaisukäytännössä. Tämä on samalla toimialalla maan eri osissa toimivien välitysalan yritysten kannalta kohtuuton tilanne, joka koetaan (oikeutetusti) erittäin epäoikeudenmukaiseksi.

Hallituksen esityksen nykytilan arviointia koskevassa osiossa (luku 2.2.1.2) todetaan aluehallintovirastojen erillisyyden käytännössä johtaneen siihen, että toimintakäytännöt ovat jossakin määrin eriytyneet ja samanlaisissa asioissa on eri aluehallintovirastoissa tehty erilaisia päätöksiä. Myös aluehallintovirastojen aktiivisuus esimerkiksi valvontakäytännöissä vaihtelee. Nykyistä virastorakennetta todetaan arvostellun myös sen suhteen, että kuuden itsenäisen viraston malli on omiaan tuottamaan alueellisia eroavaisuuksia ratkaisukäytännöissä. Suomen Kiinteistönvälittäjät ry on tehnyt täsmälleen vastaavia havaintoja kiinteistönvälitysvaihtelusta koskevan valvonnan ja ratkaisukäytännön osalta.

Kiinteistönvälitystoiminnan valvonnan keskittäminen yhteen valtakunnalliseen virastoon on tervetullut uudistus. Tämä mahdollistaisi yhtenäisten valvonta- ja ratkaisukäytäntöjen muodostumisen, mikä on ensiarvoisen tärkeää, jotta samalla toimialalla toimivat yritykset tulisivat kohdelluiksi yhdenmukaisesti ja tasapuolisesti.

1.10.31 Suomen luonnonsuojeluliitto

Luonnonsuojeluliitto esittää, että

- lupa- ja valvontavirastoon liitettäisiin vielä kala- ja vesitaloustehtävät
- luonnonsuojelun kaikki virkamiehet siirrettäisiin uuteen lupa- ja valvontavirastoon

Lisäksi kannattaisi harkita

- eläinten hyvinvointiin liittyvien tehtävien sijoittamista uuteen lupa- ja valvontavirastoon eikä Ruokavirastoon
- Tukesin ympäristöön liittyvien asioiden yhdistämistä uuteen lupa- ja valvontavirastoon
- pääjohtajan hyvin suuren vallan rajoittamisen mahdollisuuksia

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä

- esitetyn itsenäisen, riippumattoman ja puolueettoman yleisen edun yksikön toteuttamista, mikä on perustuslainkin kannalta välttämätöntä
- ympäristöhallinnon voimavarojen turvaamista jatkossakin, ottaen huomioon uudistukseen liittyvä lisätyö ja järjestelmien muutokset yms.

Lopuksi hallinnon uudistuksen vaikutusten seurantaan tulee satsata.

- Ympäristön lisäksi tulee seurata uudistuksen vaikutuksia kansalaisten ympäristöperusoikeuksien toteutumiseen.
- Tässä pitää ottaa huomioon yhteisvaikutukset yhden luukun hankkeen kanssa.

1.10.32 Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry

Uudella valtion organisaatiossa ympäristönsuojelun tulee olla riittävästi resursoitu, osaamisen kehittäminen tulee varmistaa, ja toiminnanohjaus tulee olla näitä tehtäviä parhaiten osaavalla hallinnonalalla, ympäristöministeriöllä. Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat terveydensuojelua ja ympäristöterveydenhuollon järjestämistä toimialueellaan sekä arvioivat kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumista. Aluehallintovirastot käsittelevät talousveden poikkeuslupahakemukset ja talous- ja uimavesien epidemia- ja häiriötilanneilmoitukset. Edellä olevan osaamisen varmistaminen ja kehittäminen uudessa organisaatiomallissa on erittäin tärkeää. Tämä ei onnistu kuin henkilöstön osaamiseen ja toimintaympäristöön panostamisella.

Laissa eräiden ympäristö- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa (898/2009) säädetään eräiden ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyjärjestyksestä (ns. etusijamenettely), asioiden ratkaisukokoonpanosta sekä äänestyksestä. Etusijamenettelyn tulisi

vastata aina aikaansa, eikä sitä saisi lukita, vaikka maailman poliittisen tilanteen vuoksi, joka voi vaihdella.

Aluehallintovirastot toimivat vesilain (587/2011) mukaisina lupaviranomaisina, jonka tehtävänä on ratkaista lupa-, tutkimuslupa-, hallintopakko- ja erilliset korvausasiat, eräät käyttöoikeuden myöntämisistä, kulkuväyläksi määräämisistä, vesialueen rajan määräämisistä ja valtaväylän ulottuvuuden vahvistamista koskevat asiat sekä eräät vesitaloushankkeeseen liittyvät erimielisyysasiat. Ympäristönsuojelulaisissa säädetään vesilain mukaisen hakemuksen ja ympäristölupahakemuksen yhteiskäsittelystä. Vesilain ohella sovellettavaksi tulee muun muassa myös koskiensuojelulaki (35/1987). Vesilaki kuuluu oikeusministeriön toimialaan, mutta vesilain ohjaustehtävät on jaettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kesken kummankin ministeriön toimialan mukaan. Vesilain noudattamisen valvonnasta ja sen järjestämiseen liittyvistä menettelyistä tarkempia säädöksiä voidaan antaa ympäristöministeriön asetuksella. Tätä tulisi vahvistaa, ja mennä vesilain ohjaustehtävissä myös yhden ministeriön malliin. Tämä tarkoittaisi myös näiden tehtävien keskittämistä ympäristöministeriölle.

Virastolla olisi toimipaikat jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella, joiden lisäksi virastolla voisi olla muitakin toimipaikkoja ja työntekopaikkoja. Tätä tulisi vielä tarkastella, onko toimipaikkoja järkevää sitoa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueille, joiden osalta on jo tällä hetkellä muutospaineita.

Elinvoimakeskusten (10 kpl) läsnäolo maakunnissa varmistetaan esitysluonnoksen mukaan. Keskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetusta säädettäessä olisi kuultava laajasti alueiden toimijoita. Vesiensuojeluyhdistyksillä on pitkät ja toimivat suhteet ELY-keskusten kanssa. Tätä voimavaraa, joka tukee valtionhallinnon toimintaa, tulee myös kehittää, ja ottaa kolmassektori toiminnan kehittämiseen aktiivisesti mukaan elinvoimakeskusten työhön.

1.10.33 Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Vesilaitosyhdistys toteaa lausuntonaan aluehallintouudistukseen liittyen, että vesihuollon osalta esitetty uudistus on kannatettava ja tarkoituksenmukainen. Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan uudistuksen kautta voidaan yhdenmukaistaa, nopeuttaa ja tehostaa lupaprosesseja (sähköiset prosessit), sekä yhdenmukaistaa ja parantaa toiminnanharjoittajien valvontaa ja ohjausta. Tällainen prosessien keskittäminen (yhden luukun periaate) on tervetullutta myös asiantuntemuksen ja erikoistumisen näkökulmasta. Muistaa tulee toki nyt olemassa olevat hyvät käytännöt, ja ammentaa sekä jalostaa niistä parhaat palvelemaan uutta tehostettua prosessia.

Vesihuollossa on tällä hetkellä useita valvontaviranomaisia, joiden tehtävät limittyvät osittain vesihuoltolaitosten käytännön toiminnan näkökulmasta esimerkiksi joidenkin suunnitelmien ja häiriötilannetoiminnan osalta. ELY-keskus on vesihuoltolain mukainen vesihuollon yleinen valvontaviranomainen, kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo Aluehallintoviraston ohjauksessa ja valvonnassa terveydensuojelulain mukaisesti talousveden toimittamista sekä ELY-keskus tai kunta valvoo ympäristönsuojelulain mukaisten lupavelvollisten toimijoiden toimintaa.

Edellä mainitut alueelliset viranomaiset ovat vesihuollon osalta tiivistäneen yhteistyötään viime vuosina, mikä näyttäytyy vesihuoltolaitoksille johdonmukaisempana ja tehokkaampana valvontana. Siirtyminen ehdotuksen mukaisesti yhteen valtakunnalliseen valvovaan viranomaiseen (kunnille jää rooli), edistää Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan entisestään valvonnan ja ohjauksen johdonmukaisuutta, yhdenmukaisuutta ja tehokkuutta.

Lisäksi linjaus vesienhoidon tehtävien keskittämisestä Lupa- ja valvontavirastoon on tärkeä ja tarkoituksenmukainen tapa tehostaa prosessia, kuten HE:n perusteluissa todetaan.

1.10.34 Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö

Esityksen mukaan kalatalouden tehtävät siirtyisivät kokonaisuudessaan uusiin elinvoimakeskuksiin. Kalataloustehtävät koostuisivat elinvoimakeskukselle kalastuslaissa, vesilaissa, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa ja ympäristönsuojelulaissa säädetyistä kalatalouteen ja yleisen kalatalousedun valvontaan liittyvistä tehtävistä, joita kuvattu tarkemmin lausunnon lopun Taustaa-kappaleessa. SVK toteaa, että nykyiset ELY-keskusten kalataloustehtävät ovat erittäin laaja ja kovaa asiantuntemusta edellyttävä kokonaisuus, joiden hoitaminen on turvattava uudistuksen yhteydessä. Kalatalouden substanssilainsäädännön tehtävien ohella yksittäinen erittäin tärkeä kokonaisuus on yleisen kalatalousedun valvonta. Sen riippumaton toteuttaminen on turvattava sekä samalla varmistaa, että sinänsä laajan kokonaisuuden hallitsemiseen on henkilöstölle tarjolla riittävästi koulutusta ja tukea.

Aluehallintouudistuksessa on tarkoitus myös säilyttää nykyinen kalataloustehtävien aluejako kolmeen. SVK toteaa, nykymalli mahdollistaa alueellisten erityispiirteiden (rannikko, Järvi-Suomen sisävesialueet, Pohjois-Suomi) huomioon ottamisen viranomaistyössä ja asiantuntemuksessa. SVK kannattaa kalatalouden osalta nykyisen aluejakomallin säilyttämistä aluehallintouudistuksen yhteydessä. Poikkeuksena nykytilanteeseen sisältyy esitykseen Päijät-Hämeen alueen siirtäminen rannikon alueeseen, jota SVK ei kalataloudellisista näkökulmista tarkasteltuna kannata.

1.10.35 Suomen Yrittäjät ry

LAKI VALTAKUNNALLISESTA LUPA- JA VALVONTAVIRASTOSTA

- Yrittäjät pitävä uudistusta tervetulleena ja kannatettavana. Hajautettu malli on viime vuosina aiheuttanut monia haasteita.
- Uudistuksella yhtenäistetään lain tulkintaa ja valvontaa.
- Jatkossa virastoon liitetyt eri valtion viranomaiset eivät toivottavasti enää valita toistensa lupapäätöksistä, vaan keskustelu käydään organisaation sisällä.
- Rakenteellisen uudistusten avulla on nyt tärkeä toteuttaa Petteri Orpon hallitusohjelman kirjaukset.
- Tärkeitä hallitusohjelman kirjauksia ovat lakisääteinen ja sitova määräaika, velvollisuus korvata viivästyksestä aiheutuneita kustannuksia sekä yhden luukun periaatteen mukaiset viranomais- ja luvitusprosessit,
- Yrittäjät esittää myös harkittavaksi, että uusi lupavirasto on samalla nykyistä vahvempi neuvontaorganisaatio.

LAKI ELINVOIMAKESKUKSISTA

- Laissa elinvoimatehtävä määritellään hyvin laveasti. Yritetäänkö tehdä kaikkia mahdollisia asioita ilman riittävää fokuointia?
- Pelkona on, että organisaatiouudistus halvaannuttaa uuden organisaation palvelukyvyyn useaksi vuodeksi, varsinkin kun samalla toteutetaan erittäin merkittäviä valtionhallinnon säästötoimia ja muita uudistuksia.
- Uusi johtamisjärjestelmä ei tue vahvojen elinvoimakeskusten tavoitetta. Ministeriöt ovat halunneet varmistaa omat asemansa ja sen seurauksena hallinto näyttää edelleen vahvasti keskusohjattulta ja sektorikohtaisesti siiloutuneelta. Miten moniohjausjärjestelmässä elinvoimakeskukset voivat olla vahvoja ja johdonmukaisia?
- Ovatko suunnitellut elinvoimakeskusten erityistehtävät ohjautuneet oikeille elinvoimakeskuksille? Miksi esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus ei hoida tulvasuojeluun liittyviä asioita, vaikka tulvat ovat lähes jokavuotisia alueella?

- Toimivaltaisuutta heikentää, että päätökset rakennerahastovarojen käytöstä tehdään vain muutamissa elinvoimakeskuksessa. Pitäisikö jokaisella elinvoimakeskuksella olla päätösvaltaa rakennerahastovarojen osalta, tietenkin huomioiden se, että kysymys on kilpailukyvyn kehittämisestä?
- Jokaisen elinvoimakeskuksen on oltava riittävän vahva tukemaan yrityksiä ”maakunnasta maailmalle” myös ilman vahvoja paikallisia elinkeinoyhtiöitä, joita ei ole jokaisella paikkakunnalla.
- Team Finland toimijat tarvitsevat yhteisiä tietojärjestelmiä pikimmiten.
- Toinen elinvoimakeskusten haaste on yhteistyö kuntasektorin kanssa. Esimerkiksi kuntien vastuulle siirtyvät työllisyysalueet eivät ole saman CRM järjestelmän piirissä ja kunnat eivät siten anna tietoja myöskään elinvoimakeskuksille. Samoin hyvinkin erilaiset aluerajat aiheuttavat hankaluuksia.
- Tehokas tekeminen ja yhteistyö on todella hankalaa ilman yhteistä tilannekuvaa ja nykyistä yhtenäisempiä aluerajauksia.
- Kaavoituksen ja luvitusten käsittely- ja maksatusajoille kaavaillaan hallituksen toimesta lakisääteistä sitovaa määräaikaa. Samaa määräaikaa tulisi kaavailla myös yritystukiasioille.

1.10.36 Suurpadot - Suomen osasto ry

Patoturvallisuus on yhteiskunnan turvallisuudelle elintärkeä strateginen tehtävä, jonka merkitys korostuu vesiolojen muuttuessa, turvallisuustilanteen kiristyessä ja Suomen patokannan ikääntyessä. Uudistuksessa on tärkeää varmistaa patoturvallisuusviranomaisen toiminnan edellytykset. Patoturvallisuusvalvonta edellyttää valtakunnallisesti yhtenäisiä toimintatapoja ja keskitettyä johtamista, sekä riittävän laajaa alueellista läsnäoloa. Nykyinen organisointi ELY-keskuksissa, eli valtakunnallinen keskittäminen Kainuun ELY-keskukseen, on osoittautunut toimivaksi. Suomen suurpadot Fincold (Suurpadot - Suomen osasto ry) pitää hyvänä, että vastaavanlainen valtakunnallisesti keskitetty toiminto on tulossa myös uuteen aluehallintorakenteeseen.

1.10.37 Svenska Finlands folkting

Folktinget kannattaa ehdotusta lupa- ja valvontaviraston varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuriosaston ruotsinkielisestä yksiköstä, joka hoitaa joitakin osaston tehtäviä kielelliseltä pohjalta. On tärkeää, että ruotsinkielinen yksikkö pystyy toimimaan kaikilla kaksikielisillä alueilla riittävän rekrytointipohjan turvaamiseksi osaavalle, ruotsinkieliselle henkilöstölle.

Folktinget esittää esitysluonnokseen lisäystä: valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisesta sekä palvelujen saatavuudesta päättämistä edeltää perusteellinen kielellinen vaikutusten arviointi, jolle annetaan merkitystä päätöksenteossa. Ruotsinkielisten palvelujen toteutumisen turvaamiseksi viranomaisten toiminta- ja toimipaikkojen tulee juurtua Suomen kaksikielisille alueille.

Folktinget esittää lakiehdotusta muutettavaksi siten, että sen toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi elinvoimakeskuksella voisi erityisestä syystä olla alueen Suomen - tai ruotsinkielistä vähemmistöä palveleva yksikkö [...].

Folktinget ehdottaa esitysluonnokseen lisäystä, jonka mukaan kielilaista johtuvat velvoitteet on otettava huomioon luotaessa uusia digitaalisia palveluja ja järjestelmiä perustuslakivaliokunnan mietinnön (PeVM 5/2022 vp) mukaisesti, jotta kielelliset oikeudet turvataan järjestelmäratkaisuihin.

Folktinget esittää, että esityksen jatkovalmistelussa ministeriö selvittää, onko tarvetta ruotsin kieltä koskeville erityisille kelpoisuusvaatimuksille useammassa kuin luonnokseen sisältyvässä virassa siten, että niistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Folktinget ehdottaa esitysluonnosta täydennettäväksi kirjauksella, jonka mukaan kielellisten perusoikeuksien turvaaminen tulee ottaa huomioon uusien viranomaisten toiminnan suunnittelussa ja toteuttaa osana viranomaisten palveluprosesseja. Tärkeä edellytys tälle on suunnitelmallinen kielisuunnittelu ja kielellisten oikeuksien toteutumisen jatkuva seuranta käytännössä.

1.10.38 Työturvallisuuskeskus

Työturvallisuuskeskus pitää tärkeänä, että riittävä alueellinen työpaikkojen ja toimialojen tuntemus turvataan neuvonta-, ohjaus-, kehittämis- ja valvontatehtävissä. Työturvallisuuskeskuksella on toimivat yhteistyömallit nykyisten aluehallintovirastojen työsuojelun vastualueiden kanssa ja hyvää yhteistyötä tulee jatkaa ja kehittää myös aluehallintouudistuksen jälkeen. Yhteistyötä tehdään erityisesti työsuojeluhenkilörekisterin, viestinnän ja neuvonnan saralla. Työturvallisuuskeskuksen ja viranhaltijoiden yhteistyötä esimerkiksi tiedon tuottamisessa, vaihtamisessa, jakamisessa ja välittämisessä työpaikoille ja erilaisissa tapahtumissa tulee jatkaa ja yhteensovittaa eri alueita parhaiten palveleviksi myös tulevassa viranomaisen valtakunnallisessa työsuojelun valvontaorganisaatiossa.

Aluehallintouudistus tuo joustavaa ja tehokasta resurssien käyttöä. Työturvallisuuskeskus kannattaa sitä, että esitetyllä lainsäädännöllä turvataan työsuojeluvalvonnan riippumattomuuden ja puolueettomuuden säilyminen ja työsuojeluun kohdennetun valvontaresurssin läpinäkyvyys. Työsuojeluun liittyviä säädöksiä on paljon, joten uudistuksessa tulee varmistaa työsuojelutarkastajien riittävä osaaminen.

1.10.39 Vammaisfoorumi ry

Vammaisfoorumi on erittäin huolissaan Valvonta- ja lupaviraston resurssien riittämättömyydestä. Valvontakäyntejä toteutetaan hyvin vähän, valvonta-asioiden, kanteluiden ja lupa-asioiden käsittelyajat ovat kohtuuttoman pitkät. Tämä vaarantaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Selvityksen mukaan Valviran valvontaresurssit vammaiskysymyksissä hoidetaan 1 htv:n voimin, joka ei ole riittävää. AVI:n valvontaresurssit ovat noin 0,3-1,8 htv painottuen reaktiiviseen valvontaan. Erot henkilötyövuosien määrässä lisäävät eroja tehtävien hoitamisessa. Lisäksi nykyisellään erikseen vammaisten henkilöiden lupa- ja valvonta-asioihin ei ole osoitettu kaikkialla omaa resurssia. Tähän tulisi organisoinnin osalta kiinnittää huomiota ja resursseja erikseen vammaisten henkilöiden valvonta- ja lupa-asioihin tulee merkittävästi lisätä, jotta lakisäätteisistä tehtävistä voidaan suoriutua.

Aluehallinto on ollut viimeiset 20 vuotta lähes jatkuvassa muutoksessa, mikä on syönyt voimavaroja kohtuuttomasti varsinaiselta työltä. Tämä kuormittaa työntekijöitä ja organisaatiota, mikä heijastuu myös asiakkaiden oikeusturvan toteutumiseen.

Tehtäväkuvia ja hyvinvointialueiden valvontatehtäviä suhteessa perustettavaan lupa- ja valvontavirastoon (ja nykyiseen aluehallintovirastoon sekä Valviraan) sekä näiden suhdetta myös eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian sekä joissakin tilanteissa myös eduskunnan oikeuskanslerin tehtäviin liittyen tulisi selkeyttää ja viestiä kansalaisille. Tässä yhteydessä myös resurssoinnin kysymyksiä tulisi tarkastella, jotta jollekin viranomaiselle kuuluisi aidosti myös ennakkolliset valvontatehtävät. Ohjauksen ja neuvonnan sekä ennakkollisen valvonnan roolia tulisi ensisijaisesti vahvistaa. Jälkikäteisvalvontaan tulee kuitenkin myös kaikissa tilanteissa varmistaa riittävät resurssit.

Haluamme huomauttaa, että omavalvontaa ei voida yksin pitää riittävänä valvontamuotona ja sen rinnalla tulee varmistaa valvontaviranomaiset riittävät resurssit. Tällä hetkellä omavalvontaa ja sen toteutumista ei tietojemme mukaan valvota juuri ollenkaan. Hyvinvointialueet ovat monessa suhteessa jäävejä omavalvonnan osalta, joten lupa- ja valvontaviraston roolia tulee korostaa ja selkiyttää.

Pidämme erittäin valitettavana erityisesti kehitysvammaisten asumisyksiköissä esiin tulleita vakavia puutteita. Viime vuosina on ilmennyt kehitysvammaisten asumisyksiköissä kohtuuttomia perus- ja ihmisoikeusrikkomuksia. Myös lapsia asuu edelleen maassamme laitospaikoissa asumisyksiköissä. Ongelmat kertovat siitä, että valvonnan resurssien, organisoimisen ja tehtävien selkiyttämisen tarve on ilmeinen, jotta valvontaa voidaan tehdä riittävästi ja ongelmiin aidosti myös puututaan. Vammaisfoorumi näkee tarpeelliseksi myös vammaisasiamiehen viran perustamisen vahvistamaan omalta osaltaan vammaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Toivomme nykyistä tiiviimpää yhteistyötä valvonta- ja lupaviraston kanssa. Vammaisjärjestöillä on paljon tietoa kentältä niistä ongelmista, joita vammaispalveluissa kohdataan ja annamme mielellämme asiantuntemuksemme käyttöön vammaisten perus- ja ihmisoikeuksia koskevissa asioissa.

1.10.40 Viesti - Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti ry

Viestinnän asiantuntijoiden ammattijärjestö Viesti ry on huolissaan viestinnän roolista mahdollisena tukipalveluna uudessa Lupa- ja valvontavirastossa.

Viestintä määritellään nykyaikana strategiseksi toiminnaksi, jonka kuuluu olla mukana johtoryhmätyössä. Viestinnällä on keskeinen, ennakoiva rooli ja myös siksi sen on oltava siellä, missä päätöksiä valmistellaan ja tehdään. Viestinnän tehtävä on pohtia ja määritellä vaikuttavuutta, maineenhallintaa sekä erilaisia riskejä.

Viesti ry esittää, että uudessa Lupa- ja valvontavirastossa viestinnällä on oma yksikkönsä suoraan pääjohtajan alla, jotta viestinnällä on suora yhteys johtoon. Yksikköä johtaa viestintäjohtaja, jolla on pääsy johtoryhmään. Nykyaikainen, vaikuttava ja strateginen viestintä ei onnistu hallinto-osaston alta, vaan viestinnän on oltava johtamisen ytimessä ja läpileikattava koko organisaatio.

1.10.41 WWF Suomi

On huolestuttavaa, että laajamittaista ympäristöhallinnon uudistusta näytetään valmistelevalle niin alhaisella ympäristöön liittyvällä tavoitetasolla, jota esitysluonnoksen kirjaus "vähäisistä välillisistä ympäristövaikutuksista" heijastaa. WWF:n näkemyksen mukaan uudistusta ja tehtäväjakoja lupa- ja valvontaviraston sekä Elinvoimakeskusten välillä pitää suunnitella ja täytäntöönpanna niin, että ympäristölle saadaan toiminnan tehostumisesta selkeästi positiivisia vaikutuksia. Käytännön viranomaistyöllä ja vuorovaikutuksella viranomaisten ja yksityisten toimijoiden välillä on merkitystä siihen, miten aineellinen ympäristösääntely käytännössä toteutuu.

Ympäristöhallinnon rakenteen muuttaminen siten, että valtion lupa- ja valvontatehtävät siirretään yhden valtakunnallisen lupa- ja valvontaviraston alaisuuteen, voi hyvin toteutettuna myötävaikuttaa siihen, että asiat käsitellään yhdenvertaisemmin, tehokkaammin ja laadukkaammin. Hallintouudistus ei saa johtaa ympäristönsuojelun tason vaarantumiseen. Viranomaistoiminta tarvitsee riittävät resurssit.

WWF katsoo, että esityksen mukaisen erillisen ja riippumattoman yleisen edun valvontayksikön perustaminen sekä sen valitusoikeuden turvaaminen ovat välttämättömiä perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden ja 22 §:n mukaisen perus- ja ihmisoikeuksien yleisen turvaamisvelvoitteen näkökulmasta. WWF:n mukaan kyseistä yksikköä ja sen valitusoikeutta koskevat säännökset ovat edellytys sille, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksikössä.

Esityksen mukaan elinvoimakeskuksille kuuluvat yleisen edun valvontatehtävät kalatalousasioissa sekä niissä vesitalousasioissa, jotka on säädetty laeissa niiden hoidettavaksi. Elinvoimakeskuksia koskevan lakiehdotuksen 3 §:n mukaan näiden valvontatehtävien hoitaminen on järjestettävä siten, että asioiden käsittelyn puolueettomuus varmistetaan. WWF katsoo, että pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi antaa esimerkkejä siitä, miten puolueettomuus voitaisiin varmistaa, ottaen huomioon, että elinvoimakeskuksiin ei esitetä erillisen ja riippumattoman yleisen edun valvontayksikön perustamista.

1.10.42 Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:llä ei ole lausuttavaa esitysluonnoksesta.

1.10.43 YVA ry

Yva ry pitää esitettyä valtakunnallista virastoa, jonka hoitoon tulisivat mm. YVAyhteysviranomaisen tehtävät, lähtökohtaisesti perusteltuna. Viranomaisen resursseihin on tarpeen kiinnittää erityistä huomioita, myös ja erityisesti siirtymävaiheen aikana.

1.10.44 Österbottens svenska producentförbund r.f.

Pohjanmaan ruotsalainen tuottajaliitto voi lausunnossaan todeta, että ehdotetut muutokset valtion aluehallinnossa toteutuessaan esitetystä muodosta ovat pääosin myönteisiä Pohjanmaan maataloustuottajien kannalta. ÖSP:n jäsenkunnan kannalta keskeistä on Pohjanmaan ELY-keskuksen jatkaminen Pohjanmaan elinvoimakeskuksessa. Se on jo nyt tehokas organisaatio, joka tarjoaa asiantuntevaa ja nopeaa palvelua sekä ruotsiksi että suomeksi ja jolla on laaja paikallinen tuntemus. Siellä on myös runsaasti asiantuntemusta Pohjanmaan maaseudun rakenteista ja erityisasiantuntemusta muun muassa Kasvintaloelinkeinon kysymyksistä. Sillä on myös ennestään toimiva rakenne, jossa on päätoimipaikka Vaasassa, Pohjanmaalla ja toimipaikka Kokkolassa, Keski-Pohjanmaalla.

Kaksi Pohjanmaan maakuntaa ovat valtakunnallisesti tärkeitä koko maan huoltovarmuuden kannalta keskeisiä maatalousalueita. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että hallintorakenteet tukevat näitä alueita ja tuottavat edelleen laadukkaita palveluja ja palveluja maaseudulle. On järkevää säilyttää toimiva ja tehokas kokonaisuus, jollainen Pohjanmaan ELY-keskus on tällä hetkellä alueella, jolla investoidaan sekä maatalouteen että maaseudun kehittämiseen. ÖSP tukee myös uuden lupa- ja valvontaviraston perustamista, jos se johtaa yhdenmukaisempaan lupakäytäntöön eikä vaaranna Ruotsin palvelujen saatavuutta tai yksittäisen kansalaisen saavutettavuutta.

1.11 Muut saadut lausunnot

1.11.1 Kulttuurin yhteistyö –hanke

Asiakaslähtöisyyden lisääminen lupaviranomaisen palveluihin on kannatettavaa. Kuntien kulttuuritoiminnan osalta peruspalveluiden arviointia tulee jatkaa uuden viraston toimesta.

Elinvoimakeskusten tulee panostaa kaikilla alueilla luovien alojen elinvoimaan ja elinkeinojen kehittämiseen. tällä hetkellä palvelujen taso ja panostukset vaihtelevat. Kulttuurin ja luovan alan kehittäminen on osa alueiden kehittämistä: kulttuuri on osa alueen elinvoimaa ja merkittävä työllistäjä sekä yritystoiminnan että muun kulttuuri- ja taidetoiminnan kautta. Alueella kulttuuritoiminnan kehittäminen kuuluu lainsäädännössä jo valtion sekä kuntien ja maakuntien liittojen tehtäviin. Maakuntien liittojen panostukset kulttuurin vaihtelevat suuresti, eikä resursseja ohjata kaikilla alueilla tarpeeksi tehtävän toteuttamiseksi. Lisäksi osa nykyisistä ELY-keskuksista on aktiivinen alueellisen kulttuurin ja luovien alojen kehittämisessä – osa ei juurikaan.

Kulttuurin ja taiteen alueellinen kehittäminen ja hallinto on sekavaa ja erot eri alueiden välillä ovat suuria. Taiteen edistämiskeskuksen kehittämistyö on projektimuotoista ja kattaa kerrallaan vain osan Suomea. Vetovastuu on useilla alueilla kunnilla ja erityisesti keskustaajamilla, jolloin kuntien eriytyminen johtaa kehitystoiminnan epätasaisuuteen. Lainsäädännön tulisi ohjata selkeästi kulttuurin, taiteen ja luovien alojen kehittämistä alueilla ja vastuuta siinä. Jos elinvoimakeskuksesta kirjataan myös kulttuurin kehittämisen tehtävä, pitää eri toimijoiden väliset vastuut määrittellä selkeästi päällekkäisyyksien ja katveiden välttämiseksi.

1.11.2 Suomen Luontopaneeli

Luontopaneeli toivoo, että laissa Lupa- ja valvontavirastosta määriteltäisiin ehdotettua 4.4 §:ä selkeämmin yleistä etua valvovan yksikön tehtävät ja kokoonpano ja velvoitettaisiin varmistamaan yksikön resurssit. Lakiin ei ole ehdotettu säännöksiä siitä, miten yleisen edun valvontayksikkö toimii ja mitä tehtäviä sille kuuluu. On siten epäselvää, antaako yksikkö tai sen nimissä toimiva virkamies lausuntoja lupa-asioissa ja voiko se valittaa lupapäätöksistä. Yleisen edun valvonnan tehtävä on niin tärkeä, ettei asiaa voi jättää avoimeksi.

Kuten HE-luonnoksessakin todetaan, ELY-keskusten rooli yleisen edun valvonnassa on ollut tärkeä. Luontopaneeli toteaa, että uuden yleistä etua valvovan yksikön resurssit tulee olla riittävät ja yksikössä on oltava asiantuntemusta useilta eri aloilta, jotta monenlaisen ympäristöä koskevan päätöksenteon seuraaminen ja lausuntojen antaminen yleisen edun näkökulmasta olisi mahdollista ja yksiköllä tulee myös olla resursseja tarvittaessa valittaa päätöksistä. ELY-keskusten oman alueensa paikallistuntemus on ollut osa asiantuntijuutta ja siitä olisi edelleen huolehdittava.